

SX

1•23

ANARCHISTICKÁ REVUE

Anarchista
Hašek

STENCE

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence je anarchistickou tiskovinou, která vycházela nejprve v letech 1998–2002 a znovuobnovena byla počátkem roku 2010. Vydává ji Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF) zpravidla několikrát do roka s rozsahem 40 stran a více. Proč tištěné médium v době internetu? Každý prostě nemá rád čtení delších textů z monitoru a navíc tištěný text nemizí tak rychle jako ten virtuální. I tak je ale každé číslo hned po vydání volně ke stažení na webu federace. Existence má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z nemalé části věnováno jednomu hlavnímu tématu, na které se snažíme mimo jiné nahlédnout z anarchistické perspektivy. Tento časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili či něčím zaujali i ty, kteří s anarchistickými myšlenkami přišli do styku jen okrajově.

1 / 2023

V POŘADÍ 56. ČÍSLO

VYDÁVÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (AF)

AFED@AFED.CZ

WWW.AFED.CZ

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

DOPORUČENÝ PŘÍSPĚVEK NA POKRYTÍ

NÁKLADŮ: 70 Kč

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo pořídit či objednat: Kamenné obchody:

- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org)
- Roleta39 (Řehořova 33/39, Praha 3 – Žižkov; roleta39.cz),
- Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
- Punctum – Krásovka (Krásova 27, Praha 3),
- ALERtattoo (Zámecká 22, Pardubice),
- Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
- Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocasci.cz),
- Klub Lúč (Kniežaťa Pribinu 197/3, Trenčín; klubluc.sk),
- Infoshop Malatesta (bývalý cukrovar, Šurany; zdola.org/infoshop-malatesta).

Internetová distribuce:

- Roleta39 (roleta39.cz).

On-line distribuce:

- <https://www.roleta39.cz/eshop>.

Pro zájemce ze Slovenska

doporučujeme objednávat na:

- Salto Mortale (sust@riseup.net).

Uzávěrka čísla: 28. února 2023

OBSAH

AKTIVITY HNUTÍ

- 4.....KVARTÁL / KOKSOVNO, JSI NA HOVNO! / NEPROJDOU, MY
PROJDEME PŘES NĚ / KLIMATICKÝ LEDEN

TÉMA

- 14.....ANARCHISTA HAŠEK
15.....V. ČÍPÁK: OBYČEJNÝ IDIOT
21.....A. KOČKA: PRAŽSKÝ KOMUNARD
24.....J. HAŠEK: PO STOPÁCH STÁTNÍ POLICIE V PRAZE
26.....J. STOUPA: BÁSNÍK BEZ ILUZÍ
27.....M. TRČKA: HAŠKŮV ANARCHISTICKÝ PYTLÍK
29.....F. SAUER: ROMÁN NA POKRAČOVÁNÍ?

OSOBNOSTI

- 30.....NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

ROZHOVOR

- 36.....ANARCHISMUS TŘÍDNÍHO BOJE

VÁLKA

- 41.....W. PRICE: POUČENÍ Z MINULÝCH VÁLEK
45.....ABC-DRESDEN: PROČ PODPORUJEME KAMARÁDY NA UKRAJINĚ

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

- 47.....O VOLBÁCH A DALŠÍCH NEPŘÍSTOJNOSTECH / LITR 2022 /
PODZIMNÍ SJEZD AF / RICARDO FLORES MAGÓN / KAUZA
ŤUMEŇ / STOP COP CITY / STRATEGICKÝ VEČÍREK / SMUTNÉ
VÝROČÍ / MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY
A ANARCHISTY / ...

A3

- 53.....LUXUS PRO VŠECHNY / VŠICHNI JSME TEPLÁREŇ! / SOBĚ
ZISK, OSTATNÍM ZKÁZU / NEPOTŘEBUJEME PREZIDENTA /
POLICIE VE SLUŽBÁCH KORPORACÍ / PUTINOVÍ MÍROTVŮRCI

RECENZE

- 56.....PŘEDPEKLÍ LIDOVÉ TVOŘIVOSTI / POSTAZTAA ZIN /
NEUVOLNILO SE NIC A NIC SE NEUVOLNÍ / BURIČ 6 /
BĚLORUSKÝ VEČER V BRNĚ

EDITORIAL

Toto číslo anarchistické revue *Existence* jsme se (podobně jako již dvakrát v minulosti) rozhodli věnovat nějaké – pro nás významné – osobnosti. Tentokrát Jaroslavu Haškovi. V lednu jsme si totiž připomněli sté výročí jeho úmrtí. Hašek je bezesporu nejznámější český spisovatel na světě, vždyť jeho román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* byl přeložen do 60 jazyků, což je více než úctyhodné číslo. Navíc *Švejk* inspiroval i mnoho známých zahraničních spisovatelů. Méně známým (nebo obcházeným) je však fakt, že Hašek byl anarchist. V letech 1904–07 pracoval jako redaktor anarchistických časopisů *Omladina*, *Nová Omladina*, *Komuna* a *Chuďas*. Dokonce byl krátce vězněn kvůli konfliktu s policií během prvomájové demonstrace v roce 1907.

Na stránkách *Existence* se zabýváme Haškovým poměrně krátkým, avšak velmi bohatým životem – jeho ještě dětským poznáním politické přímé akce; básnickými pokusy; cestováním bez prostředků; redaktorskou činností a psaním stovek humorných povídek; úmyslnými mystifikacemi; krátkým manželským soužitím; nevyjasněnou sexualitou; opilstvím; nezdařeným pokusem o podnikání i o sebevraždu; kandidaturou za parodickou politickou stranu; rolí baviče a spoluautora divadelních skečů; působením v rakouské armádě, v československých legiích a v Rudé armádě; několikanásobným stíháním za velezradu; návratem do Čech; bigamií; a jeho prací na „Švejkovi“. Více do hloubky pak rozebíráme Haškovo zapojení do českého anarchistického hnutí, rozchod s ním a anarchistický vliv na jeho další počínání. Z uvedeného pak jednoznačně vyplývá skutečnost, že Hašek byl celoživotním antiautoritářem, který neustále zesměšňoval církev a víru, stát s jeho armádou, byrokracií a cenzurou, politické strany (včetně těch dělnických) a hodnoty buržoazní společnosti a „spořádaného člověka“. K hlavnímu tématu se vážou i další texty. Jeden z nich – z pera samotného Haška a s přidaným komentářem – popisuje příhody s tajným policejním agentem-provokatérem Maškem. Další je recenze na sbírku Haškových básní s poněkud nepatřičným názvem „*Opilec s buclatýma rukama*“.

Existence tradičně dokumentuje aktivity domácího antiautoritářského hnutí. Můžete si tedy přečíst množství reportáží, například z několika benefičních akcí, z útoku dorty na Okamuru a Topolánka, z akcí na podporu povstání v Íránu, z klimatické stávky vysokoškoláků, z obsazení domu v Praze-Strašnicích, ze solidární akce s řeckými squaty, ze vzpomínkových akcí na Jana Kučera, z přednáškového turné No Borders Teamu, z Klimakempu 2022, z akcí proti homofobii (konaných v reakci na masakr v Bratislavě) a z několika lednových akcí za klimatickou spravedlnost. Podobně se obracíme také za některými aktivitami Anarchistické federace (AF), jako byla kampaň „Nepotřebujeme prezidenta“; účast na knižním festivalu LITR v Olomouci; podzimní sjezd AF; vydání hned tří nových knih; podpora týdne solidarity se stíhanými ruskými antifašisty a anarchisty v „kauze Ťumeň“; připojení se k prohlášení „Stop Cop City“; vydání výroční zprávy za rok 2022; „Existenční večírek“ či různorodá podpora ukrajinských anarchistek a anarchistů.

Zveřejnili jsme vzpomínky a nekrology na památku těch, kteří nás v poslední době opustili. Jednak šlo o aktivisty, kteří se zapojili do boje proti putinovskému Z-fašismu: Olga Volková, Sergej Petrovičov a Jurij Samojlenko. Dále jsme připomněli nedávno zesnulé anarchisty, jako byli Claudio Venza, José Morato, Pepe Cuevas, Serge Livrozet či Filip Rusina, a tragicky zesnulou anarchistku Jen Angel.

Vrátili jsme se také ke stále aktuálnímu (žel) tématu války. Kolektiv drážďanského Anarchistického černého kříže vysvětluje, proč podporuje kamarádky a kamarády na Ukrajině, a zároveň se snaží o kritickou reflexi dosavadních zkušeností a na základě toho o aktualizaci zaměření svých solidárních aktivit. V textu od Wayne Price se ohlédneme za poučením z minulých válek (jde konkrétně o španělskou občanskou válku a vietnamsko-americkou válku) při našem hodnocení současné ukrajinsko-ruské války. S autorem textu se pak seznámíme v rozsáhlém rozhovoru o historii jeho politické angažovanosti jak v protiválečném hnutí či v prostředí marxistických skupin, tak v rámci anarchistických organizací, jako byla např. federace Love and Rage. Wayne Price je zároveň autorem knihy *Marxova ekonomie pro anarchisty a anarchisty*, která vyšla v rámci Nakladatelství AF krátce před uzavěrkou této *Existence*.

Jako vždy nechybí texty na aktuální témata z posledních čísel nástěnných novin A3, která vyšla v předchozím půlroce. Stejně tak se mohou čtenářky a čtenáři těšit na recenze několika publikací – sbírky poezie *Sejdem se, bratři, v předpeklí*, zinu *Postaztaa*, brožury *Neuvolnilo se nic a nic se neuvolnilo* a časopisu *Burič*. Na úplný závěr se podíváme na divadelní představení inspirované knihou *Jedu do Magadanu*, o jejíž druhé vydání se před časem postaralo Nakladatelství AF.

Přejeme inspirativní čtení.

ENGLISH SUMMARY

We have decided to dedicate the spring issue of the anarchist journal *Existence* to Jaroslav Hašek. In January we commemorated the centenary of his death. Hašek is the most famous Czech writer in the world. His novel *The Fateful Adventures of the Good Soldier Švejk During the World War* has been translated into 60 languages. Less well known is the fact that Hašek was an anarchist. In 1904–07 he was the editor of the anarchist magazines. He was even briefly imprisoned for clashing with the police during a May Day demonstration in 1907.

In the pages of *Existence* we explore the rich life of Jaroslav Hašek – his childhood knowledge of direct political action, his poetic experiments, his penniless travels, his editorial work and writing of hundreds of humorous stories, his deliberate hoaxes, his brief marriage, his sexuality, his drunkenness; his failed business ventures and suicide attempts; his candidacy for a parody political party; his role as an entertainer and co-author of theatrical sketches; his service in the Austrian army, the Czechoslovak legions and the Red Army; his multiple prosecutions for treason; his return to Czechoslovakia; his bigamy; and his work on *Švejk*. We then discuss in more detail his involvement in the anarchist movement, his break with it, and the anarchist influence on his later work. From the above it is clear that Hašek was a lifelong anti-authoritarian who constantly ridiculed the church and faith, the state with its army, bureaucracy and censorship, political parties (including the workers' parties) and the values of bourgeois society and the “decent man”. Other texts are also related to the main theme.

Existence traditionally documents the activities of the domestic anti-authoritarian movement. So you can read a number of reports, for example, on fundraising events, cake attacks, actions in support of the uprising in Iran, the climate strike of university students, the occupation of a house in Prague-Strašnice, a solidarity action with Greek squatters, the memorial events for Jan Kučera, the lecture tour of the No Borders team, Klimakemp 2022, actions against homophobia and various actions for climate justice. We also look at the activities of the Anarchist Federation, such as the “We don’t need a president” campaign, participation in the Olomouc book festival, the autumn congress, the publication of three new books, support for the week of solidarity with those prosecuted in the “Tyumen case”, joining the “Stop Cop City” declaration, the publication of the 2022 annual report, the “Existence Party” and support for Ukrainian anarchists.

We have published memorials and obituaries in memory of those who have recently left us: Olga Volkova, Sergei Petrovichov, Yuri Samoylenko, Claudio Venza, José Morato, Pepe Cuevas, Serge Livrozet, Filip Rusina and Jen Angel. We also returned to the (sadly) still topical subject of war. The collective ABC-Dresden explains why it supports comrades in Ukraine, while trying to update its way of doing things based on past experiences. Wayne Price’s text looks back at the lessons of past wars, particularly the Spanish Civil War and the Vietnam-American War. We then meet the author in an extensive interview about the history of his political involvement.

As always, there are also texts on topical issues from the last six months of the A3 wall newspaper and reviews of various publications.

DRUŽEBNÍ RACHOT

Musím přiznat, že miluju ty malé benefiční koncerty, co v Plzni pořádají kamarádi z DiyPilsen Gigs. Takže když mě kdykoli požádají o zajištění distra Nakladatelství Anarchistické federace a já v daný termín mohu, nejde odmítnout.

Tentokrát se dostaveníčko plné rámusu, ale také pohody, sounáležitosti a dobré nálady konalo v družstevní kavárně Družba, která se nachází přímo v centru města. V pátek 16. září jsem tedy sbalil čásky, knížky a brožurky, vzal to oklikou nejdřív na veganskou baštu, pak na dobře vychlazenou dvanáčku, až jsem došel na místo určení. Jsem tu včas, a tak se ještě chvíli vypyávám kamaráda na zážitky, dojmy a zkušenosti se zajišťováním humanitární pomoci na Ukrajinu, včetně frontových oblastí na dostřel od okupantů. Obdivuhodné, ale zároveň, jak musím uznat, více než vyčerpávající. S dalšími pak rozmlouváme o nutnosti podpory anarchistů a anarchistek na Ukrajině i po konci války, který jak všichni doufáme, bude spojen s porážkou fašistické invaze.

To už je čas vybalit pod černo-rudou vlajku anarchistické distra a dát si další cider. Vedle mě je distro s muzikou, včetně krabice s věcmi za dobrovolné ceny, z druhé strany gulášek pro kapely i návštěvníky. Naproti plzeňský kolektiv Food not Bombs posel stůl veganskými dobrůtkami za doporučené benefiční ceny.

Další kamarádi, pokec a další cider... Než se člověk nadál, už na svém místě stála první kapela Postea. Prostor se zaplnil lidmi a rámusem. Špunty do uší jsou takové malé vysvobození. Za kapelou visí ukrajinská vlajka, která od začátku Putinovy invaze tvoří trvalou výzdobu kavárny. Přemýšlím, co by asi do reportu z takové akce napsali dogmatici z anarchistických řad: „Militaristi a nacionalisti se sešli na podporu ukrajinské oligarchie, aby pobláznění válkou zradili svých zásad.“ I když se mi státní vlajky protíví, chápu, že se v odůvodněných případech dají použít jako srozumitelný symbol odporu proti útlaku, aniž by sdělení muselo být nutně zatíženo nacionalismem či etatismem.

Přestávka, pokec, cider... A už nastupují kamarádi z kapely Nosttra Culpa. Po uznaném pokyvování hlavou něco přihodím do kasy FNB a uzmu pár jednohubek. Taky mi mohlo docvaknout, že je zbytečnost se jít nacpat před benefitem na tuto iniciativu, který je vždy zárukou velkého množství dobrého jídla. Než stačím dopít další cider, už hrají Ocaso, crustová parta z Německa. A i tu si užívám. Těsně po desáté konec. Spokojenost.

Co se týče distra – taktéž spokojenost. Je zajímavé, že na těchto malých akcích je o tiskoviny daleko větší zájem než třeba na mnohem větších akcích v Praze. Spokojeni byli i pořadatelé, a to nejen s návštěvností, ale i s tím, kolik se vybralo na dobrovolném vstupu. Druhá kapela se navíc vzdala cestáku a Ocaso si vzali o litr míň... celá částka pro plzeňský kolektiv FNB tedy byla 5014 Kč, což je neskutečná paráda. A k tomu bonus pro všechny – skvěle strávený večer. (-VA-)

ŠTRÚDL JAKO ODPOVĚĚ NA ŠÍŘENÍ NENÁVISTI

Tzv. Tradiční pouť pořádaná politickou stranou SPD zastavovala v mnoha městech po celé České republice již od konce srpna. Zakončením pouti byla zastávka v Parku přátelství na pražském Proseku ve čtvrtek 22. září. Právě tam od nás čekalo Tomia Okamuru nepřijemné překvapení.

Přehled některých veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za období od uzávěrky předešlého čísla Existence. Ne všechny akce jsme navštívili, některé reporty jsou proto zprostředkované podle informací uvedených na webech antiautoritářských skupin a projektů. Označení Kvartál mělo svou relevanci, když Existence vycházela jako čtvrtletník, zvyk je ale železná košile, a tak jsme ho zachovali.

Když po úvodním proslovu sestoupil z pódia do hloučku návštěvnictva, aby se a ním tradičně vyfotografoval a seznámil, přišla za ním jedna z našich soudružek se sladkým dárkem.

Jen místo toho, aby si Tomio Okamura vychutnal tradiční český štrúdl hezky v klidu po rozhovorech s veřejností, skončil onen zákeřný moučník okamžitě v jeho tváři a po obličeji mu začala stékat veganská šlehačka s nápisem „S láskou“ a jablečná náplň. Anarchistka, jež hodila předsedovi strany štrúdl do obličeje, byla okamžitě odvedena policií.

Anarchistka je součástí kolektivu Biotická pekařská brigáda, jenž se doslovně inspiroje zahraničním kolektivem Biotic Baking Brigade, který fungoval v USA v 90. letech minulého století a má na seznamu sestřelených koláčem třeba Billa Gatese, starosty San Franciska Willieho Browna a Gavina Newsoma, ekonoma Milтона Friedmana, bývalého ředitele společnosti Chevron Kena Derra a spoustu dalších.

Chceme tento kolektiv, či jeho formu akce, opět obnovit. Znovu ztělesnit jeho myšlenky i praktiky politického a morálního vyjádření ve veřejném prostoru a oslovit jimi i ostatní – pobídnout je k podobné či identické politické a aktivistické činnosti ve válce proti mocným a bezohledným. Třeba pomocí koláčů nebo štrúdlů; i když v jiné době, v jiné části světa a s jinými bytostmi.

Tomio Okamura je pro nás fašistický zmrd a utlačitel. To, co říká, jsou toxické a nebezpečné výblitky toho nejnechutnějšího kalibru plné nenávisti vůči všem, kteří jsou jiní než on.

Je to obchodník se strachem a populist, který řekne cokoliv, jen aby si získal a manipuloval masy lidí, aby pak mohl usednout na trůn a z něho vládnout tvrdou rukou.

A ještě před volbami jsme chtěli poukázat na to, co se doopravdy skrývá za jeho názory, a oním štrúdlem v obličeji na něj v podstatě ukázat jako na konkrétní osobu – konkrétního hajzla, který ve společnosti šíří nenávist, politiku strachu a populistickou manipulaci. A který má rovněž velký potenciál zhoršit životy nás všech, jelikož SPD si získává stále více voličstva. I kdyby ale teď žádné volby nebyly, štrúdl by do obličeje dostal tak jako tak, jelikož Tomio Okamrda bliž ne nonstop. Jen teď do toho hezky nahrávala jeho předvolební akce „Tradiční pouť“, kde jsme se spolu mohli velmi jednoduše seznámit. A takové zakončení jeho pouti s poslední zastávkou v Praze si prostě zasloužilo něco speciálního.

Štrúdl jsme pekly z vyhozených potravin a z veganské šlehačky. Jako společnost totiž vyhazujeme obrovské množství chutných a čerstvých potravin každý den. Z toho, co naše společnost vyhodí, by se mohli najíst všichni, kteří na světě hladoví. Jen pár základních faktů: 1/3 vyprodukovaných potravin na světě se vyhodí. 70 % vody se používá v zemědělství, více než 1/3 zemské pevniny se využívá k zemědělství a 8 % emisí skleníkových plynů je z jídla, které se nesní [zdroj: *Zachraň jídlo v kuchyni* (2019)]. To je skoro desetina všech emisí, které způsobují a stále urychlují klimatickou krizi.

Plytvání jídlem je problém ekonomický, sociální a ekologický. Je to problém nás všech. V Česku na toto poukazuje například celosvětová iniciativa Food not Bombs (Jídlo místo zbraní), která z vyhozeného jídla vaří a jídlo rozdává na ulici všem lidem, kteří mají hlad – všem bez rozdílu.

Okamurova pohrdavá rétorika svalující vinu na ty, kteří se ocitli v těžké životní situaci, z níž si nemohou sami pomoci, se nám hnusí, vyvolává v nás hněv a nutí nás péci štrúdlů. Podle něho tzv. nepřizpůsobiví jen čerpají peníze tzv. slušných občanů a jsou strůjci jejich problémů.

Přitom je to v podstatě naopak. To, co způsobuje problémy nám všem, je stát a neoliberalní kapitalismus, který se pod rouškou

individuální svobody žijí jen utrpením ostatních a jeho podstata tkví jen ve vlastnictví kapitálu a moci nad druhými – nad svými „občany“.

Tyranští politici, které systém produkuje, jsou rovněž strůjci problémů těch, kteří údajně ilegálně prchají do jiných míst naší planety. Ti ale nejsou našimi nepřáteli, nýbrž spojenci. Opravdovými nepřáteli jsou ti, co si hřejí půlky v kreslech státních institucí a korporátních firem. Ti, kteří mají kontrolu nad námi všemi; ti, co nás stále fízlují, zda jsme poslušní a produktivní.

Okamrda je náš nepřítel a jídlo je naše zbraň. Vařme ho pro sebe i ostatní, a těm bohatým a mocným jím zašpiňme jejich ksichty a saka.

Nebud' poslušný, bud' nepřizpůsobivý! Proti všem státům světa, proti antropocentrickému kapitalismu, proti politikům a proti fašistům! Za svobodu a osvobození nás všech! Nikdo není ilegální! Štrúdl'em proti útlaku! (BIOTICKÁ PEKAŘSKÁ BRIGÁDA)

VŠICHNI JSME MAHSA AMINI

Na garážích v průčelí velvyslanectví Íránské islámské republiky v ulici Na Hřebenkách na pražském Smíchově se na konci září objevil rudý nápis We all are Mahsa Amini“ (Všichni jsme Mahsa Amini).

Dvaadvacetiletá Kurdka Mahsa (Jina) Amini byla 13. září v Teheránu zatčena a následně brutálně zmlácena íránskou mravnostní policií za nedostatečné zahalení vlasů hidžábem. Zraněním po třech dnech v kómatu podlehla, což v dalších dnech vyvolalo masové protesty po celé zemi. Přestože policie střílí do demonstrantů ostrými náboji a vláda odstříhla občany od internetu, protesty rostou a s nimi žel i počet obětí.

Vývoj situace v Íránu, jednom z posledních spojenců Ruska a zemi, která je velmi blízko získání vlastních jaderných zbraní, je důležitý i z geopolitického hlediska. Česká média naneštěstí nevěnují bezprecedentním protestům v Íránu dostatečnou pozornost.

Íránské ženy a muži jsou zabíjeni, protože se staví za svá základní lidská práva, jako třeba zvolit si oblečení nebo víru. Boj pokračuje ve více než dvou stovkách velkých i malých měst. Dochází k masovému zatýkání, ale mladí lidé, zejména ženy, kladou hrdinský a velmi statečný odpor, aniž by důvěřovali nějakému vůdci nebo politickým skupinám a stranám. Protestující lidé dávají najevo, že nevěří v žádného spasitele kromě sebe. Jsou rozhodnutí svrhnout vládnoucí fašistický šíitský islámský stát jako celek. Ulicemi stále zní heslo „Žena-život-svoboda!“, které se před několika lety zrodilo v Kobani v severosyrské Rojavě během odporu vůči fašistickému sunnitskému Islámskému státu. V pátek 30. září v městě Zahedán zahájil režim palbu na demonstrantů a zabil více než 40 lidí. Lidé pak zabili Seyedu Aliho Mousaviho, velitele zpravodajských služeb IRGC v provincii Sístán a Balúčistán, jejímž hlavním městem je Zahedán. Studenti po celém Íránu stávkují a skandují: „Zabij ty, kdo zabil naši sestru!“

Do protestů se aktivně zapojili také íránské anarchistky a anarchisté, kterým vyjadřuje (stejně jako všem ostatním protestujícím) Anarchistická federace svou podporu a solidaritu. Ve středu 28. září jsme obdrželi zprávu, že při pouličních bojích proti režimu byl zabit nejméně jeden anarchistický bojovník, dva byli zraněni a několik zatčeno.

Všichni jsme Mahsa Amini! (-B-) (-B-)

HUDBA, TANEC, SOLIDARITA

Na slavení státních svátků nás neužije – proto jsme 28. října v Plzni neslavili vznik republiky, která už neexistuje, ale spíše si připomněli trochu jinou událost – smutnou a nedávnou. Ve studentské kavárně Družba proběhla pieta za oběti teroristického útoku v bratislavského klubu Tepláreň. Na úvod večera byl naplánován krátký proslov a měla následovat vinylová pouštěčka. Z organizačních důvodů nakonec proslov nezazněl, objevily se však plakáty, duhová vlajka a nástěnné noviny A3. Vinyly pustilo šest DJek a DJů.

Všichni víme, co se stalo před bratislavským queer klubem Tepláreň – ultrakonzervativní terorista tam zastrčil dva lidi, Juraje a Matúše. Oficiální politická scéna se k tomu většinou buď nevyjadřuje, nebo se nestydí podobné útoky dokonce zlehčovat. V „lepší“ případě najednou začne vyjadřovat solidaritu a naoko se zajímat o osudy lidí z LGBTQ+ komunity. Ovšem na jak dlouho? Pár proslovů, slibů bezpečí a potrestání viníků a po čase zase všechno utichne a nenávist bude bobtnat dál. Protože vládnoucí vrstvy se

situaci nic neudělají, je třeba bojovat proti těmto tendencím zdola, spojovat lidi a ukázat, že odsuzovat ostatní na základě toho, že se nám nelíbí, že jsou „něčím jiní“, ať už je to orientace, gender nebo etnikum, je jednoduše cesta do pekel.

V den svátku 28. října jsme se sešli v Plzni, podobně jako v předchozích dnech různě po Slovensku i České republice, abychom vyjádřili solidaritu s komunitami, zasaženými těmito nenávisťnými činy, a uspořádali jsme pietu za oběti z bratislavské Teplárny. Šest DJů a DJek pouštělo několik hodin široký výběr žánrů naší oblíbené muziky, od ska, reggae nebo dancehallu, přes garage punk a rock'n'roll až po new wave.

Není nám lhostejné, co se kolem nás děje. Pokud budeme sedět a budeme zticha, tyto konzervativní a náckovské tendence budou sílit. Už dnes si „přemýšlivější“ člověk nebo kdokoli, kdo vybočuje z konzumentské a nudné šedi, připadá mezi mentálními burany a vidláky téměř jako zpátky v divokých devadesátkách, kdy bylo kvůli vzhledu, etniku nebo orientaci o strach vytáhnout paty z domova. Ač si to možná mnozí z nás nechtěli donedávna připustit a snažili se vidět svět optimisticky, přiznejme si, že doba temna je za dveřmi. Nepřepadne nás ze dne na den – nenávisťné tendence sílí už léta. Práva, která jsme si za mnoho let horko těžko vydobyli, mohou vzít za své velice rychle. Ovzduší ve společnosti, politická garnitura mnoha států po celém světě a společenský kurz, záhadně přející návratu ke zkostnatělým rádobytadiciím, tomu nebezpečně přejí.

Nezavírejte oči, nestrkejte hlavu do písku a bojujme dál pozitivním přístupem za práva utlačovaných lidí, zvířat i celé planety proti novodobé kapitalistické mašinerii, která chce jen ubližovat a ničit. Nedopusťme, aby se pojmy jako morální integrita, solidarita nebo soucit staly urážkami, sprostými slovy a byly zakázány a zapomenuty.

V pozvánce na akci stálo:

Pieta za oběti z bratislavského klubu Tepláreň

Narychlo reagujeme na tragické události, které se odehrály před bratislavským klubem Tepláreň. Značně nás znepokojuje, kam se ubírá směřování společnosti, pokud jde o toleranci k lidem z LGBTQ+ komunity a nejen jim.

Místo civilizované diskuse a snahy o pochopení se objevuje čím dál více nenávisti a myšlenky přecházejí v činy. Nechceme svět, v němž by se kdokoli z nás bál vyjít ven jen proto, že nezapadá do něčí škatulky a představ. V jedenadvacátém století už by měla být naše společnost prosta rasismu, nenávisti a fobií všeho druhu. Opak je pravdou a zatím to vypadá, že pokud budeme jen sedět a přihlížet, vřítíme se po hlavě do postmoderního věku tmářství a středověkého zpátečnictví.

A protože se nám takové směřování nelíbí, chceme pietou uctít oběti teroristického činu v Bratislavě a vyjádřit solidaritu všem, kterých se tato hrozba týká nebo jim není lhostejné, jak se vyvíjí situace ve společnosti. (-TMV-)

PRO TY, NA KTERÉ „DEMOKRACIE“ NEMYSLÍ

Po „sametové revoluci“, která započala studentskou demonstrací 17. listopadu 1989, si mnozí lidé příliš sametově nežijí. Dokonce ani nebydlí. Jsou bez domova. Kapitalistická mentalita, která diktuje, že každý je tu sám za sebe, silnější vítězí a slabší musí jít stranou nebo sloužit, si každý rok mezi těmi slabšími vybírá své oběti. Je to vždy cítit s přicházející zimou.

A tak zatímco se vzpomíná na dějinný okamžik, děkuje se, „že můžeme“, politici v Prostějově slavi odstraňováním improvizovaných příbytků a jejich obyvatelé a lidé bez domova děkují, že můžou... co ale? Naštěstí tu však nejsou jen ti, kteří mám malují bezohledný kapitalismus demokratickými barvami a z očí odstraňují ty, kteří jsou v této ekonomické džungli jaksí navíc a kazí její estetický dojem tak pevně budovaný reklamami mladých, šťastných, zdravých a dobře situovaných lidí.

Stejně jako v předchozích dvou letech se 17. listopadu sešla část plzeňského kolektivu Food not Bomb, aby nachystala něco dobrého i pro ty, kteří netrpí úplným nedostatkem, a s jejich pomocí vybrala nějaké peníze. Ty tentokrát směřovaly na dva účely – jednak na operaci pejska – Čity – jedné z pravidelných strávníků a zadruhé na provoz kolektivu a jeho zázemí. Zároveň byla možnost koupit porci i pro někoho bez domova.

Na výběr byly dva druhy veganského burrita – buď Hot Mrkváč (pasta z černých fazolí, trhaná zkaramelizovaná mrkev, pálivá salsa z čerstvé zeleniny, salát ledový, rýže), nebo Soft Čočkin (černá čočka, pečená zelenina, rostlinná zakysaná smetana, zeleninová

salsa s koriandrem, ledový salát, sojové maso, rýže). A můžeme na vlastní chuťové buňky odpřisáhnout, že to byla náramná mňamka. Svou objednávku si mohli zájemci buď vyzvednout, nebo jim byla doručena, zároveň mohli při té příležitosti věnovat nějaké zimní oblečení, zdravotní materiál nebo bezmasé trvanlivé potraviny.

Ve čtvrtek 17. listopadu (i den před, během příprav) měli členové a členky FNB-Plzeň napilno – balící četa se od rána do večera nestavila, burrita se rozvážela po celé Plzni. Celkem bylo přichystáno 190 burrit, z čehož 70 dostali pravidelní strávníci – lidé bez domova. Podařilo se vybrat neuvěřitelných 34 tisíc korun. Díky tomu může plzeňský kolektiv jet dál na plné obrátky a Čita má zaplacenou operaci.

Je nutno říci, že FNB-Plzeň hraje v Plzni v aktivistickém životě podstatnou roli. O rozsahu aktivit kolektivu si můžete přečíst například v lokálním zinu *Postaztaa*, který vyšel ten samý měsíc. V rozhovoru se tu můžete dozvědět, že do kolektivu je více či méně zapojeno přes 50 lidí, kteří vedle toho, že každý týden vydávají teplé jídlo, navíc pořádají benefice, občas bezpečnostní zóny, provozují veřejnou šatní skříň, mají nasmlouvané potraviny z různých provozů, ale také se účastní jednání s městem, pořádají protestní happenings, veřejné pikniky či se věnují ošetřování lidí bez domova. „Naše cesta je konat a organizovat se v tom konání, diskutovat s ostatními a vyvíjet aktivity, které jsme schopni sami zvládnout a utáhnout. Dost členů se hlásí k anarchistické filozofii nebo k ní mají blízko. Na druhou stranu si uvědomujeme, že nežijeme v ideálním světě, kde když se nebudeme bavit např. s lokálními politiky, tak najednou zmizí a vznikne zdola organizovaná samospráva...“ (AF-PLZEŇ)

KLIMATICKÝ 17. LISTOPAD

V týdnu před letošním 17. listopadem proběhla vysokoškolská okupační stávka za klima na nejméně jedenácti fakultách napříč Českem. Akce spojená s množstvím osvětového a kulturního programu oživila zdejší klimatické hnutí i metodu demokratizace akademické půdy obsazením jedněmi z nejpřehlíženějších členů akademické obce, studenty. „Okupace“, doprovodný program i závěrečnou demonstraci ulicemi Prahy samozřejmě podpořili i anarchistky a anarchisté.

„Klimatická krize a s ní spojené další problémy, jako je válka na Ukrajině, energetická chudoba nebo polarizace společnosti a příklon ke krajní pravici..., toto jsou natolik vážné problémy, že nechceme jenom nečinně přihlížet! Vzpomínat na 17. listopad totiž nestačí a v prázdných slibech není budoucnost! Chceme klimatickou spravedlnost na univerzitách i ve společnosti,“ uvedli stávkující a zveřejnili soupis konkrétních požadavků vůči vládě i vedení univerzity.

Jako Anarchistická federace se do klimatického hnutí a celkově ekologického dění u nás dlouhodobě zapojujeme – klimatická krize je zásadní, definiční výzvou naší doby, které se nejde vyhnout pohodlným nicneděláním. A jež navíc úzce souvisí s aktéry, proti nimž vystupujeme dlouhodobě: fosilním kapitalismem i státem hájícím zisky ekonomické elity. Nemluvě o drastické nerovnosti mezi globálním Jihem zmítaným orkány, suchy a záplavami, a bohatstvím Severu zbudovaným na gigatunách skleníkových plynů vypouštěných ve jménu nekonečného ekonomického růstu.

Účastnili jsme se tedy i okupační stávky. Vzhledem k hektické době jsme se zvlášť nekoordinovali, ale spíše vyrazili na různá místa po vlastní ose. Já zamířil za několika přáteli na toho času obsazenou Fakultu humanitních studií – shodou okolností poblíž již zcela zubožené vily, druhdy legendárního squatu Milada. A nebudu lhát, na vytyčený program jsem kvůli hnusnému počasí a výlukám v dopravě dorazil pozdě. Jen taktak jsem se spolu se skupinou studentek protáhl dveřmi, u kterých vzhledem k pozdní hodině vstup komplikoval fakultní sekuriťák.

Hypermoderní, strohý interiér fakulty zdobily mnohé transparenty odkazující ke klimatické krizi i převládající nerovnosti v jejích dopadech. V centrálním atriu probíhala jakási performance a všude kolem procházely a diskutovaly desítky hlavně mladých lidí. Pozdravil jsem známé a zasedl se na schodech s kámoši spořádaně pijícími nealko pivo, neboť alkohol byl během klimastávky zakázán. Hlavní program večera – koncert Severního nástupiště – těžko popsat. Tzv. Severko je skvěle vždy, u téhle příležitosti a v obřím prostoru fakultního atria bylo navzdory nevhodné akustice epesní.

Cesta domů ale nebyla vůbec přímočará, vstávání na demonstraci 17. listopadu se tedy neslo ve znamení rozličného hudrování, vaření obřích objemů kafe a slibů, že už před akcí nebudu nikdy

sedět v divných nočních barech. Ale podařilo se dorazit a na místě se znovu potkat s několika soudružkami. Bylo vyloženo ohavné a sychravé počasí. Část lidí se zahřívala skandovačkami proti fosilnímu kapitalismu i na tzv. liberálnější témata, já se převážně chočil do kabátu a občas zakroutil očima nad přehlídkami vyprázdněného listopadového sentimentu na Národní třídě.

Několikasethlavý, poměrně hlasitý pochod se vydařil. Obzvlášť jsem ocenil zastávku u sídla uhlobarona Křetinského v luxusní Pařížské ulici. Shodou okolností právě tam se kolem ochomýtal pár šašků jdoucích z/na časově souběžné akce antivaxerských nacionalistů, kteří, ověnění náckovskými značkami hadrů, na demo halekali perly ve stylu „prýč s tříděním odpadu“ – a nestáli nikomu za pozornost. Posléze jsme za dalšího skandování dorazili k Úřadu vlády, kde po několika dalších projevech nastal rozchod.

Ač píšu v odlehčeném duchu, vysokoškolská stávka za klima byla důležitým a povzbudivým momentem: rozsah rozhodně předčil přinejmenším má očekávání (coby absolventa pražské VŠ) a zapojení řady nových lidí ukázalo, že úsilí o klimatickou spravedlnost ani s energetickou krizí rozhodně nevyhaslo.

Pro nás coby anarchistky a anarchisty jde o pole, na kterém bychom se přirozeně měli angažovat – nejen proto, že sami ekologii řešíme, co je moderní česká anarchistická scéna živa. Ale i proto, že je klimatické hnutí přirozeně anarchistické, stojící na podobných principech jako to naše, a ostatně i proti těm samým protivníkům. Předem se těšíme, že se s účastnicemi a účastníky klimatické stávky potkáme třeba na nějakém budoucím Klimakempu. Náš vyhlášený postrach uhlobaronů, afinitní skupina Graeber je připravena a motivována. I díky vám, stávkující studentky a studenti – díky za to! (-vc-)

JAK JSME SQUATOVALI VE STRAŠNICÍCH

Praze chybí prostor, kde bychom se mohli svobodně scházet, organizovat a trávit čas bez toho, abychom platili. Právě to se snaží napravit kolektiv Opravdu Dobré Squaty (ODS), který vznikl v reakci na vyklizení autonomního centra Klinika. Ten na sobotu 26. listopadu svolal akci „v širším okolí Prahy“, jejímž cílem bylo obsadit prázdný dům a v něm vybudovat nové autonomní centrum.

Do jakého domu půjdeme, nebylo účastnicím a účastníkům předem známo. Dozvěděli jsme se to až z mapičky, kterou jsme objevili na místě srazu, a s instrukcí neshlukovat se jsme se odděleně vydali pěšky do Strašnic. Potloukali jsme se po okolí a čekali na smluvený čas, kdy jsme měli přijít k domu.

V osudnou hodinu vše proběhlo hladce. Všichni byli tam, kde měli být, a než bys řekl squat, nacházeli jsme se v prvním patře opuštěného domu v Malínské ulici. Spolu s námi i dvě várnice veganského guláše, malého zázraku, v jehož úspěšný převoz a účast na akci jsme doufali jen s pochybami.

Co dál? Plénum! Ujistili jsme se, že jsou všichni náležitě informováni o právních úskalích squatingu. Když dokolovala fixa a všichni měli opsané číslo právní pomoci, rozdělili jsme si role. Většina squaterů a squaterek barák náležitě gruntovala, dvě menší skupinky mezitím vyvěsily transparenty a hledaly alternativní v(y)chody domu. Na prvním plénu jsme se rozhodli v domě se nezamykat.

Netrvalo dlouho a přijela nás omrknout první policejní hlídka. Ta nás ještě nechala na pokoji, a tak jsme měli možnost objevovat další patra domu. Dům měl volný přístup na střechu, ze které byl malebný výhled. Sedli jsme si, kochali se, tlachali a užívali si ten pocit euforie.

Potom už začala policejní pruda. Chvilí jen zmateně obcházelí barák, dva odvážlivci si dokonce troufli i na to podívat se dovnitř a žel nám přišli na zadní vchod. Další postup jsme se rozhodli stanovit na plénu. Podařilo se nám kontaktovat zastupitele, čímž jsme získali drahocenný čas, protože v této fázi nás policie nemohla legálně vyklidit. Náklonnost zastupitelů se lišila, a i když nám někteří pomohli, brzo se na nás znovu snesla hrozba úřední výzvy.

I tak se opuštěným domem po dlouhých letech osamění nesla dobrá nálada. Navázali jsme nová přátelství, najedli se dobrého veganského jídla, zahráli si karty, vytvářeli nové transparenty a zpestřili si den hudebním programem vyprodukovaným na donešených i nalezených hudebních nástrojích. Všem svědkům se jistě do paměti zaryla akrobacie dvou účastníků, kteří se rozhodli akci opustit předčasně a z prvního patra sešplhali po okapu a nedetekováni policií zmizeli v pražských ulicích.

Konflikt přišel až s příjezdem antikonfliktního týmu. Ten, doprovázen policajty, nám přišel oznámit, že na cestě je starosta a že s námi chce jednat. Zvolili jsme si zástupce a začala první etapa

vyjednávání. Starosta přijel a z první interakce vyplynulo, že bude potřeba vytvořit si požadavky pro další jednání. Odmítli jsme návrh zástupce, že celou situaci vyřeší za nás, a o požadavcích jsme demokraticky všichni společně rozhodli na plénu, na které nám svítila LED světla, která jsme vyvěsili, než přišla tma, takže jsme mohli v příjemné atmosféře diskutovat, zatímco policajti si ve sklepech neviděli na špičku vlastního nosu.

Požadovali jsme volný pohyb po domě, možnost odnést odpadky do kontejnerů, odchod z domu bez perlostarosty, a hlavně dodržení starostova slibu, že nám dá k využití jinou nemovitost. Policie dům až do odchodu squaterů neopustila a průchod do vyšších pater nám neumožnila. Slíbila ale, že pytle s odpadky odnese (to nakonec také neudělala). Stále ale byly ve hře dva nejdůležitější body – odchod bez perlostarosty a slib nemovitosti pro nové komunitní centrum.

Po hodině přišlo finální jednání se starostou. Naši zástupci byli podpořeni jednak skandujícími kamarády a kamarádkami zvenku zpoza policejní pásky, druhak zástupcem squaterů v přízemí a zbylými squaterky z oken. Starosta hned na začátku odmítl jednat v těsné blízkosti médií, což bylo jednak líto novinářům, kteří se hned ozvali, že tu jsou a také to chtějí slyšet, a také nám. Naše lítost přerostla ve skandování, které aspoň donutilo starostu udělat pár kroků dozadu směrem k novinářům, z komfortní zóny za policejní páskou se ale nikdy neodvážil. Celou interakci dokumentovaly kamery, a to včetně slibu zástupce velitele zásahu, že nás při odchodu policie nebude legitimovat.

Starosta přistoupil na naše požadavky, za kterých jsme byli ochotni dům opustit. Dal nám konkrétní datum dalšího jednání, a tak se s ním 6. prosince setkáme a budeme jednat o prostorech pro naše aktivity. Na opuštění objektu jsme měli hodinu, takže jsme ještě měli čas na to dát si milou společnou večeři.

S dostatečným předstihem jsme si sbalili své věci a za skandování a podpory kamarádů a kamarádek zvenku jsme po šesti hodinách znovu překročili práh domu typu G-57, tentokrát směrem ven. Společně jsme pak jeli MHD do Holešovic, kde jsme ve správném podniku dali de-brief a dojedli veganský guláš. (-JB-)

SOLIDARITA S PROSFYGIKOU

V neděli 27. listopadu byla u řecké ambasády v Praze vyjádřena podpora odporu autonomního sousedství Prosfygika v řeckých Athénách. Vyvěšené bannery na plotě ambasády hlásají „Ruce pryč od Prosfygiky“, ale také hesla jako „ACAB“ nebo „Stop police brutality“, která vyjadřují nesouhlas s tvrdými zásahy policejních složek proti místním obyvatelům.

Podle jejich prohlášení vpadly 22. listopadu do sousedství ozbrojené policejní složky, načež bylo 79 lidí zatčeno za použití hrubého násilí. Obyvatelky a obyvatelé byli ve svých domovech během zásahu fyzicky napadáni bez ohledu na pohlaví, zdravotní stav, věk nebo přítomnost vlastních dětí. Policejní brutalita nepolevila ani po zatčení. Před soudem, kde probíhalo líčení se zatčenými, byly uspořádány solidární protesty, na které policie neváhala znovu zatčout. Řeckému státu jde o to celé sousedství kriminalizovat a získat záminku k jeho vyklizení, aby prostor mohl poskytnout developerským záměrům.

Komunitní sociální projekt Prosfygika je osquatovaný komplex několika domů a funguje na principech horizontality, participace, důvěry, solidarity a společné perspektivy. Nabízí domov všem bez rozdílu. Všem, kteří jsou ochotni a ochotny tímto způsobem fungovat a sebeorganizovat se. Nyní tam žije okolo 400 lidí, velké množství z nich jsou uprchlice a uprchlíci, migranti a migrantky z různých částí světa. V současnosti, kdy Řecko funguje jako most do pevnosti Evropa, nabízí Prosfygika těmto lidem možnost důstojného života, v čemž (nejen) řecký stát selhává. Kromě bydlení je součástí sousedské infrastruktury například škola, pekárna a jazykové kurzy. Antiautoritářské shromáždění Sy.Ka.Pro se sídlem v Prosfygice se zapojuje do bojů za spravedlnost i mimo svou čtvrť. Je silně propojeno s kurdskou komunitou a Autonomní správou severní a východní Sýrie (Rojava), s níž sdílí vizi demokratického konfederalismu.

Sousedství Prosfygika má velice zajímavou historii. Jeho vznik se datuje k roku 1922, kdy bylo postaveno pro uprchlíky z Malé Asie v rámci velké výměny obyvatel po řecko-tureckých válkách (prosfygika dokonce v češtině znamená „uprchlíci“). Jedná se o výjimečnou městskou zástavbu v Bauhaus stylu, koncipovanou a navrženou pro komunitní bydlení pracující třídy. Domy mezi sebou nemají

betonové bariéry – původně zde byly sdílené zahrady. Ve zdech některých domů můžete najít díry po kulkách. Ty patří do období, kdy během nacistické okupace v sousedství žili levicově (či přímo komunisticky) orientovaní obyvatelé podílející se na boji proti nacistům. Roku 1944 se v Řecku odehrála občanská válka, kterou následovala diktatura trvající do roku 1970. Během té doby bylo sousedství spíše nehostinným a neudržovaným místem s vysokou kriminalitou spojenou s prodejem drog. Mnoho bytů bylo neobydlených. Některé byly squatovány. V 90. letech přišlo město s plánem sousedství zbourat. Pokusilo se byty odkoupit, ale to 54 majitelů odmítlo. U příležitosti olympijských her roku 2004 se město snažilo vyplnit svůj gentrifikační program a znovu byty odkoupit, ale i tentokrát neúspěšně. Roku 2010 se squateri a squaterky rozhodli, že se chtějí organizovat a vytvořili politické shromáždění Sy.Ka.Pro. Společně zarazili tamní obchodování s drogami a začali žít komunitně proti kapitalismu. Vyhradili si za cíl osquatovat celé sousedství a vytvořit (výše zmíněné) struktury pro žití. Roku 2015 sem pozvali sdružení Kurdů a Kurdek z Rojavy, aby s nimi sdíleli bydlení a ideály. Sy.Ka.Pro není politicky jednoznačně vymezené, současný politický základ tvoří antiautoritářské hodnoty (jsou zde anarchisté, marx-leninisté, nihilisté, turečtí komunisti apod.). Nyní shromáždění spravuje 80 bytů. Současní obyvatelé se mimo jiné snaží, aby mezi domy byla opět zeleň místo aut. Za pomoci právníků a architektů se jim povedlo město přesvědčit, aby stavbu prohlásilo za národní památku.

Členky a členové komunity jsou nyní zase na svobodě, i když jsou proti nim vedena různá soudní líčení. Dle svého prohlášení se Prosfygika necítí jako oběť. Řecké autoritativní složky byly vystaveny neutuchajícímu odhodlání obyvatel bojovat za existenci celého sousedství, za důstojný život a proti útlu. Represe nedokáže zlomit ducha odboje. Naopak, nyní se komunita cítí být posílena díky znatelné soudržnosti všech, kteří odvážně podporují ideály rovnoprávnosti... protože jestli chceme žít ve světě, který bude trvat déle než pár desítek let, tak musíme dovolit i jiným světům, aby existovaly. Prosfygika je nadějí – světem s funkční politickou samosprávou v centru kapitalistického státu.

Měli bychom dodat, že policejní útok na obyvatele Prosfygiky proběhl v době, kdy Turecko vyhlásilo ještě tvrdší ofenzivu proti severní a východní Sýrii a bombardovalo místní obyvatele chemickou municí. Erdoğanův totalitní režim totiž označuje Kurdy za teroristy a využívá válku proti nim jako mediální záštitu svého ekonomického neúspěchu. Je na každém, zda v tom vidí spojitost, ale faktem je, že Řecko závisí na turecké spolupráci v handlování s uprchlíky a uprchlicemi. Řecko ve většině případů uprchlíkům nenabízí právoplatný azyl, a to ani těm politickým, a posílá je zpátky za své hranice – zpátky do Turecka, kde na ně většinou čeká vazba... v tom lepším případě. (-LPA-)

OSLAVA DESETI LET PLZEŇSKÝCH FOOD NOT BOMBS

V Plzni po předchozích kolektivech Food Not Bombs¹ působí v podstatě už třetí generace dobrovolníků a dobrovolnic. Společně každou neděli vaří a rozdávají jídlo lidem bez domova a těm, kdo se ocitli v tíživé životní situaci. Pořádají ale i spoustu dalších dobrovolnických, benefičních a společenských akcí. Vzhledem k tomu, že parta kolem FNB v Plzni funguje deset let, uzrál čas na řádnou oslavu.

Na začátku prosince patřil prostor univerzitní kavárny Družba programově bohatému večírku, v jehož rámci se odehrály koncerty, benefiční blešák, bylo možno zakoupit plátěnky, nášivky a další merch nebo si za dobrovolný příspěvek nabrat plnou hrst samolepek.² A nebyl by to mejdan FNB, kdyby člověk nemohl ochutnat občerstvení v podobě chlebičků, pomazánek nebo koláče. Přátelské setkání se samozřejmě neobešlo bez afterparty s vůní vinylů.

Páteční večer začal brzy, už kolem šesté hodiny, koncertem místního zasněného dreampopového objevu Ida The Young. Škoda, že jejich kouzelný shoegaze byl na začátek večera příliš jemný a příchodí návštěvníci a návštěvnice se potřebovali nutně vykecat a řvati tak mocně, že hudba Idy zanikala v halekání a smíchu. Během proslovu členek a členů FNB se ale osazenstvo uklidnilo natolik, že bylo možno se něco dozvědět. Pohledem do minulosti bylo promítnutí krátkého dokumentárního filmu o vzniku a vývoji aktuálního kolektivu FNB. Během promítání jsme si mohli/y prohlédnout i fotografie z výdeje jídla, z protestních akcí nebo koncertů a vinylových pouštěček, pořádaných nebo spolupořádaných kolektivem.

V proslovu krom statistik (i obtížného covidového období), historek i plánů do budoucna zazněla také informace o zásadním

úspěchu kolektivu. Místo potřeby vařit po bytech členek a členů FNB se kolektivu podařilo získat vlastní společný prostor, kde se lze scházet, plánovat i vařit. Zatímco dříve se užívání bytů střídalo a bylo potřeba spoustu věcí včetně várnice převážet po městě, nyní má kolektiv všechny věci pohromadě a ušetří si spoustu cestování a komplikací.

Koncert jednočlenného alternativního projektu Lidská Hyena byl silným zážitkem. Procítěné akustické verze revolučních skladeb a protestsongů prokládal folkový hudebník vlastní tvorbou s důrazem na silné melodie a texty, řešící palčivá témata. K vyvolání bouře stačil zpěv a akustická kytara. Trojlístek vystupujících završila povedená dvojka s názvem Jadran z jihu Čech. Po kytarovějších a zpěvnějších záležitostech přišlo na řadu elektro, oldschoolový rave a EBM. Ač se někteří divili, že Družba není možná typickým místem pro takový techno punkový koncert, není nad řádné zamíchání žánrovými škatulkami. Meďan měli od publika velkou odezvu a koncert se zvrhl v divoký mejdan. Všechny palce nahoru za cover songu Podzim od legendárních Esgmeq!

Po kapelách a odpálení jedné ze stereo audio beden následovala monopouštěčka. Místo plánovaného jednoho Dje se nakonec prostřídali do pozdních nočních hodin DJové čtyři a stačili obsáhnout funky, soul, new wave nebo punk.

Nakonec nezbyvá než popřát plzeňskému kolektivu FNB další skvělé aktivní roky s tím, aby počty jeho strávníků už nenarůstaly, ale naopak se ustálily na nule. A také poděkovat za úžasnou párty. (-TMV-)

Poznámky od AF-Plzeň:

¹ Malé historické okénko: První kolektiv FNB v Česku vznikl v roce 1997 v Praze a fungoval asi rok. Činnost byla obnovena novými lidmi s výraznější anarchistickou profilací v říjnu 1999. Mimo Prahu se první skupina FNB objevila právě v Plzni z iniciativy tamní skupiny Československé anarchistické federace. K prvnímu vydávání došlo 11. února 2001 a dorazili na něj tři strávníci. Jejich počet se při vydávání každou neděli nakonec rozrostl v průměru asi na dvacítku. Po více než roční odmlce se iniciativy chopili noví lidé s novým elánem a od konce roku 2005 se opět vydávalo teplé jídlo v centru města. Dnešní „3. generace“ FNB-Plzeň oficiálně zahájila svou činnost 5. února 2012, kdy nakrmila kolem 20 potřebných, a funguje dodnes s tím, že se jí konečně podařilo dát této aktivitě skutečný přesah, udržovat rozsáhlou síť aktivistů a aktivistek, přinést rozmanitý rozsah aktivit a také zajišťovat každou neděli jídlo pro 100–200 strávníků.

² Nechyběl ani stolec s publikacemi od Nakladatelství AF.

DALŠÍ SLADKÝ ZÁSAH

Jednou z politických stran, která je plná asociálních, ideologicky zaslepených technokratů, je bezesporu Občanská demokratická strana (ODS). Její nové vedení je v současnosti u vládního vesla a podle toho to taky vypadá. Při řešení klimatické krize je její působení nanejvýš tragické. Ani její bývalý potentát nelení. Nechme stranou ikonu ideologického boje proti údajné ideologii ekologismu – expremiéra a exprezidenta Václava Klause, podle kterého je kapitalismus svatý a nezpochybnitelný, takže když zapálí planetu, je to vlastně požehnání. Zaměříme se na jiného exponenta ODS a expremiéra – Mirka Topolánka.

Jak o něm uvádí iniciativa Limity jsme my!, Topolánek se na veřejnosti prezentuje jako nezávislý komentátor v oblasti energetiky. Přitom dlouhodobě pracuje a střídá posty ve firmách spojených s koncernem EPH miliardáře Daniela Křetínského, které ničí planetu spalováním uhlí a plynu. Je manažerem Křetínského Eurostreamu, který vydělává na transportu plynu z Ruska, byl členem dozorcí rady elektrárny Opatovice a nyní Teplárenského sdružení České republiky.

Mimoto Topolánek od roku 2019 vystupuje ve vlastním internetovém pořadu serveru Info.cz s názvem Topol Show. Připomeňme, že tento konzervativně zaměřený portál vlastní vydavatelství CMI News, jehož majitelem je opět Daniel Křetínský. Pro Info.cz je charakteristické, že pravidelně kritizuje každého, kdo by si dovolil ukázat na souvislost mezi klimatickou krizí a pálením fosilních paliv, na kterém Křetínský tak pěkně vydělává.

Křetínský a Topolánek mají dlouhou společnou historii: Křetínský první aktiva v energetice získal díky lukrativní spolupráci s polostátní firmou, na kterou měla v té době podstatný vliv ODS vedená Topolánkem. Proto nepřekvapí, že po konci v politice začal Topolánek pracovat pro firmy spadající právě do holdingu EPH.

Není tedy divu, že ve čtvrtek 15. prosince večer Topolánkovu Topol show live v pražském kině Dlabachov narušila hlučná skupina klimatických aktivistek a aktivistů s všehpřijímajícím transparentem „Topolánek tančí, jak Křetínský píská“.

To ale nebylo zdaleka vše. Členka Biotické pekařské brigády se rozhodla při té samé příležitosti dát Topolánkovi ochutnat něco ze svého pekařského umění. Servírovalo se – jako vždy – přímo do ksichtu. Konkrétně nadýchaným a bohatě zdobeným muffinem – pro větší potupu veganským. K tomu brigáda prohlásila: „Křetínský si kupuje média i vlivné lidi, nás si ale nekoupí.“ (-BJ-)

VZPOMÍNKA NA HONZU KUČERY

Je to již dlouhých 15 let, co jsme si na pohřbu Honzy Kučery slíbili, že nezapomeneme a neodpustíme. Nešlo ale ani tak o jeho vrahu, mladého pomatence, který se tak moc snažil, aby byl brán svými soukmenovci za správného neonacistu, že neváhal vyprovokovat rvačku a pak zasadit nožem smrtící rány. Dostal za to dvanáct a půl roku, ale to už Honzovi život nevrátí. Je nám jedno, co je s ním dnes. Bezesporu se v kriminále nenaučil nic dobrého a dost možná skončí podobně jako nemalá část neonacistů z té doby – na drogách. Jde spíš o to nezapomínat, co vede k takovým činům z nenávisti, a neodpouštět nic z toho, co pro ně vytváří živnou půdu.

Honza byl skinhead – měl rád zábavu, muziku, fotbal, své přátele... Byl ale také striktní antifašista – nenáviděl rasismus, všemožné podoby fašismu, bolševismu, homofobie... V roce 2008 bylo neonacistické hnutí velmi aktivní, a to i Příbrami, odkud byl. Konflikt s nácky nebyly ničím ojedinělým. Pokud neonacisté stále snili o fyzické likvidaci svých nepřátel, bylo jen otázkou času, kdy nějaký jedinec s absencí morálních zábran z jejich řad (a že takových tam byla slušná řada) někoho zavraždí. V předchozích 90. letech žel nešlo o nic výjimečného. A loňský teroristický útok v Bratislavě nám velmi krutě připomněl, že vůbec nejde o minulost.

Nikdy jsme se nepokoušeli Honzu nějak heroizovat nebo z něj dělat mučedníka. Určitě by si nic takového nepřál. Vzpomínáme na něj především proto, že byl jedním z nás, byl stejný jako my – měl své záliby, rád se bavil, ale zároveň nebyl apatický k tomu, co se děje kolem, a zaujímal pevný postoj. V neposlední řadě byl ochoten postavit se za své přátele i za cenu osobní újmy, což si i přes tragické důsledky zaslouží uznání.

Jelikož nezapomínáme a neodpouštíme, se znepokojením vnímáme, jak nenávist, která způsobila Honzovu smrt, dál bují kolem nás i ve světě – rasistickým přístupem k migrantům počínaje a genocidní invazí na Ukrajinu konče. Naneštěstí tato nenávist, která má zakryt vlastní malost, přerostla okrajovost neonacistického hnutí a normalizuje se ve značné části společnosti.

V první letech jsme si Honzovu památku připomínali pietními pochody Příbrami, popřípadě i na jiných místech. Objevovale se obří graffiti. Jeden rok vyzvala Antifašistická akce, aby lidé Honzu uctili darováním krve, protože právě nadměrná ztráta krve měla za následek jeho smrt. V posledních letech jsou trýzny spíše poloveřejného charakteru v rámci punkového a antifašistického prostředí. Nejinak tomu bylo i letos.

V Plzni se za účelem uctění památky Honzy Kučery již tradičně konala pouštěčka gramofonových desek převážně žánrů, které Honza miloval, a to ve středu 18. ledna. O hudební produkci se staralo hned několik DJs, vedle domácích Tony Rocky Horror Vinyl Show přispěli i hosté z Vibe Unity. DJský pult zdobil putovní transparent z dílny AF-Plzeň, Honzova podobizna a příznačně nechybělo ani logo kampaně Good Night White Pride. Když už bylo v prostoru družstevní kavárny Družba, kde se akce odehrávala, přítomno několik desítek lidí, přerušil písně krátký vstup o tom, proč jsme se tento den sešli, co se stalo před 15 lety a proč je třeba nezapomínat. I přes tento smutný moment se brzy rozproudila zábava a všichni si večer skvěle užili.

Další den, tedy ve čtvrtek 19. ledna, se zmíněný putovní transparent objevil v pražském prostoru Zdena, kde se konal tzv. Existenci večírek pořádaný vždy u příležitosti vydání nového čísla anarchistické revue *Existence*. Šlo o diskusní setkání zakončené volnou zábavou. Při té příležitosti tedy bylo vzpomenu i smutné výročí Honzova úmrtí a stručně popsány jeho okolnosti i tradice, která pod heslem „Nezapomeneme! Neodpustíme!“ trvá do dnešních dnů. Po skončení diskusního bloku se mohl každý, kdo chtěl, připojit k pořizení vzpomínkové fotografie.

Z pražských Holešovic doputoval putovní transparent další den na strahovský kopec, konkrétně do klubu 007. Tady se v pátek 20.

ledna konal koncert skinheadských kapel (Aculeos z Prahy, Rozruch ze Znojma a Fatal Blow z Cardiffu) zakončený DJskou afterparty. Kapela Rozruch řekla pár slov k tomu, co se událo před 15 lety. Koncert se vyvedl ke spokojenosti pořadatelů, účinkujících i návštěvníků.

Různé připomínky výročí se objevovaly mimo jiné na sociálních sítích.

Díky všem, kteří nezapomínají. (AF-PLZEŇ)

LIDSKOSTÍ PROTI STÁTU

Ve spolupráci s dalšími kolektivy se Anarchistická federace podílela na organizaci série diskusních večerů, které byly součástí přednáškového turné „Nikdo není ilegální“ věnovaného současné situaci na polsko-běloruské hranici. Na přelomu února a března navštívili naši přátelé z No Borders Teamu (NBT) hned několik měst v Česku a na Slovensku, aby promluvili tom, jak nehumánní dokáže být údajně civilizovaná Evropa, ale zároveň i o tom, jak navzdory státu dokáže fungovat solidarita zdola.

No Borders Team je anarchistická grassroot skupina sdružující jednotlivce z různých kolektivů z celého Polska a Evropy, kteří se staví proti postupu úřadů na hranicích, jejichž agrese je namířena vůči lidem, kteří hledají útočiště v Evropské unii. NBT jako skupina věří, že svoboda pohybu a rozhodování o místě pobytu je základním lidským právem. Proto nesouhlasí s politikou úřadů spočívající v kategorizaci lidí. Žádný člověk není nelegální a solidarita a vzájemná pomoc jsou odpovědí na systém založený na xenofobii a pohrdání lidmi z odlišných etnických skupin.

Jedna ze zastávek turné se konala mimo jiné v Plzni, a to v pondělí 27. února. Organizačně zajišťoval návštěvu dvou aktivistek a dvou aktivistů z NBT kamarád z kolektivu DiyPilsen Gigs, který se většinou zaměřuje na pořádání hc/punkových koncertů. Zapojovali se také aktivistky a aktivisté plzeňského kolektivu Food not Bombs, a to zajištěním občerstvení a překladu přednášky. AF-Plzeň se přidala se svým distrem publikací z Nakladatelství AF a pomocnou rukou.

Program započal po šesté hodině a celkem dorazilo 13 lidí, aby si vyslechli úvodní prezentaci a následně zkoukli asi půlhodinové video. Během přednášky aktivistky a aktivisté NBT seznámili přítomné se situací v Polsku, v zemi, kterou tvoří poměrně homogenní společnost, která se v 90. letech nebránila migraci z válkou postižených oblastí. Stát ale během migrační vlny v roce 2015 vykreslil možné příchozí uprchlíky jako hrozbu a odmítl, stejně jako ten český, prchajícím lidem poskytnout pomoc. Zpočátku poměrně otevřená polská společnost zaznamenala po protimigrantské propagandě citelný obrát v postojích. Bylo zdůrazněno, že jako anarchisty nás nezajímá důvod, proč někdo migruje, protože volnost pohybu by měla platit pro všechny. I když nás nezajímají oficiální zákony, nelze přehlédnout, že pohraniční stráž jedná nezákonně a upírá příchozím právo požádat o azyl. Probíraly se některé praktiky, jako je zatlačování lidí za hranici (push back), okrádání, ničení mobilů,

ponižující podmínky v detenčních centrech atd. Byl předložen celý příběh krize na polsko-běloruské hranici od okamžiku šikany první skupiny asi 30 Afghánců. Uprchlíků začalo ale přibývat, stejně tak represivních opatření na běloruské i polské straně. Polsko sem soustředilo armádu, zapojovali se i dobrovolníci, zpravidla z řad nacionalistické ultrapravice, kteří po týdenním zaškolení fasovali zbraně. Celá oblast byla militarizována a zároveň vyhlášena zakázanou zónou, kam s výjimkou místních měli všichni, včetně humanitárních pracovníků, novinářů či zdravotníků, zamezený vstup. Bylo tedy jen na místních a na anarchistkách a anarchitech, kteří pohrdají diskriminačními zákony a nařízeními, aby zajišťovali pomoc lidem, kteří trpí na hranici. Stát mezitím za stovky milionů eur postavil po celé linii pětmetrový plot zakončený žiletkovým drátem a vybavený mnoha senzory. Bariéra ztížila přechod a vedla k většímu množství zranění. Zároveň stát rozjel naprosto absurdní propagandistickou kampaň na zlepšení obrazu armády.

Mnozí lidé, jimž nebyl osud uprchlíků lhostejný, se museli naučit zdravotnickým dovednostem a také obezřetnosti. Vedle toho, že je v Polsku kriminalizována migrace, je kriminalizována i pomoc migrantům. Naopak mnoho praktik represivních složek, které odporují mezinárodním dohodám a právu, bylo v Polsku legalizováno. Připomenuta byla také mezinárodní solidární demonstrace před jedním z detenčních center, která byla násilně napadena policií a mnozí účastníci dodnes čekají na proces, v kterém jim hrozí dlouhá léta vězení za údajné zločinné spolčování. Bylo také zmíněno, že nikdo neví, kolik lidí ve skutečnosti na hranici našlo svou smrt, pohřšovaných je kolem tisíce.

Obdobně silný dojem jako prezentace – doprovázená fotografiemi a ručně vyvedenými situačními mapkami a nákresey – zanechal i následující dokument. V něm bylo mnohé z řečeného vidět naživo, zazněly projevy z demonstrací přibližující anarchistická stanoviska a solidaritu – to vše dokreslené hudbou se silnými tematickými texty. Ve filmu bylo navíc zdůrazněno rasistické pokrytectví státu v rozdílném přístupu k bílým uprchlíkům z Ukrajiny a těm ostatním.

Po promítání byly představeny možnosti, jak můžeme my v Česku pomoci. Především to byla výzva k zajišťování předplacených SIM karet, na které u nás – na rozdíl od Polska – neplatí žádná omezení. Co se týče následné diskuse, byl čas už jen na tři otázky, jelikož po deváté se musel prostor, kde se akce konala, vyklidit. Přesto zbyla ještě nějaká chvíle na neformální dotazy po ukončení besedy a na podporu prostřednictvím merche, s nímž aktivisté NBT dorazili.

Jak zhodnotil kamarád z DiyPilsen Gigs: „Sešli jsme se v dobré náladě nad zkurveným tématem.“ Silné dojmy zůstaly, stejně jako závazek přátele z NBT v budoucnu podpořit, například oněmi SIMkami. Navíc je v plánu benefiční koncert na podporu jejich aktivit.

Dalšími zastávkami přednáškového turné No Borders Teamu byly (kromě naplánovaného, ale z technických důvodů zrušeného Hradce Králové a Liberce) Praha, v rámci antifašistického festivalu Riot Over River, Bratislava a Trnava, kde akce proběhla s benefičním koncertem a jídlem, Děčín, Brno, Olomouc a Orlová. (AF-PLZEŇ)

NAKLADATELSTVÍ UTOPIA LIBRI

nabízí následující publikace:

- A. Y. Davis: *Jsou věznice překonané?* (240 Kč)
- K. Hládeková, V. Pecka (eds.): *Neúplný atlas regenerace* (330 Kč)
- M. Farkas: *Pikola* (210 Kč)
- L. Likavčan: *Introducción a la planetología comparada* (12 €)

více info na utopia.cz

KOKSOVNO, JSI NA HOVNO!

Zpráva o průběhu Klimakempu 2022, který se konal na Ostravsku. Podpořili ho také anarchistky a anarchisté.

Hned na začátku patří platformě Limity jsme my! velké poděkování za uspořádání dalšího ročníku tuzemského Klimakempu. Ten se konal v termínu od 3. do 9. října a jako základna mu sloužila loďnice Děhylov nedaleko Ostravy. Jeho hlavním požadavkem bylo okamžité a funkční řešení energetické krize, která nyní přivádí mnoho lidí do situace, kdy si nemohou dovolit platit doma za energie. Klimakemp také požadoval odchod od uhlí spravedlivý pro zaměstnance a místní obyvatelstvo – ne korupci a podporu velkých hráčů. Skládal se z debat a praktických workshopů představujících reálná řešení, která by mohla přinést konec energetické chudoby a sociální spravedlnost nejen v Moravskoslezském kraji. Závěr Klimakempu pak tvořily akční dny, kdy se vyrazilo demonstrovat do ulic Ostravy a došlo na blokádu ostravské Koksozny Svoboda.

Celého Klimakempu se aktivně účastnili také anarchistky a anarchisté, jelikož pro nás je sociálně spravedlivé odvrácení klimatické krize jedním z pilířů boje za svobodnou a samosprávnou společnost, světlou budoucnost pro dnešní mladé a pro příští generace, stejně jako dílčí součást boje proti bezohlednému kořistnictví, které známe pod označením kapitalismus.

Klimatický tábor je otevřeným místem pro protest za klimatickou spravedlnost, pro dialog, učení se a vytváření cest pro spravedlivou změnu. O průběhu a podobě rozhodují všichni společně na pravidelných plénech, která jsou otevřená všem – každý tedy může vyjádřit svůj názor a vzít si konkrétní úkol nebo se zaručit za nějakou oblast. Snaha o udržitelnost se v kempu odráží ve výrobě vlastní elektřiny z obnovitelných zdrojů – k dispozici jsou solární panely. Jídlo pro všechny je připravováno čistě vegansky, a pokud možno z lokálních surovin. O plná břicha se na Klimakempu staral kuchyňský tým Cocina Perdida. K přesunu v rámci kempu nebo po blízkém okolí, například do turistických kluboven, kde byla možnost přespat nebo se osprchovat, byl k dispozici bike sharing, který zajistil kolektiv Bike Kitchen Brno. Dětský koutek myslí zase na ty nejmenší. O potravu ducha se stará knihovnička, kde nechybí ani publikace z Nakladatelství AF.

První den Klimakempu (pondělí 3. října) se nesl ve znamení příprav a stavby zázemí celého tábora, a tak se zelená plocha Loďnice Děhylov brzy proměnila do požadované podoby. Kuchyně ja nachystaná. První workshop, který se na táboře konal, byl úvodem do kampaně Energie lidem, které jsou Limity součástí společně s dalšími ekologickými a sociálními organizacemi. V rámci workshopu byly přiblíženy systémové příčiny energetické chudoby, jaká opatření nám mohou pomoci ji vyřešit, ale mluvilo se také o péči v aktivistických skupinách.

Druhý den Klimakempu (úterý 4. října) se tábor probudil do slunečného rána. V provozu je infotent, kde se mohou nově příchozí dozvědět vše, co potřebují. Například o bohatém programu, který je čeká. Ale také to, jak je možné aktivně se zapojit do chodu tábora.

Dopoledne se mluvilo o tom, proč se Klimakemp koná zrovna u Ostravy, a to mimo jiné s ohledem na krizi bydlení, která region trápí už dlouhou dobu. Diskuse s Michalem Fellerem, Veronikou Dombrovskou a dalšími místními o ekologických a sociálních problémech Ostravska odhalila, jak se firma Heimstaden dostala nespravedlivě k bytům OKD, které byly původně slíbeny horníkům, a stala se tak největším tuzemským soukromým pronajímatelem. Teď je známá špatnými podmínkami pro nájemníky, krátkodobými smlouvami a neustále hrozícím vystěhováním. Heimstaden má na Ostravsku pod kontrolou byty, firma Asental zase pozemky. Majitelem je Zdeněk Bakala – bývalý uhlobaron vydělal na klimatické krizi a teď blokuje i transformaci regionu a za své pozemky si účtuje

nehorázné ceny. Transformace regionu navíc neprobíhá spravedlivě. Peníze končí u znečišťovatelů, lidé nebyli do rozhodnutí zapojeni a krajem plánované „strategické projekty“ nepřinesou nic místním ani klimatu. Černá kostka v centru Ostravy nebo obří skleník s exotickými rostlinami problémy zdejších lidí opravdu nevyřeší. Energetickou chudobu nebo špatný vzduch, kvůli kterému se lidé stěhují pryč, neřeší vůbec.

Není nad vynikající společný oběd na podzimním slunci. Stojí už i velké šapitó, nad nímž se skví transparent „Změňme systém, ne klima!“.

Odpoledne se zase rozebíral vztah mezi patriarchátem a destrukcí planety, hovořilo se o klimatickém hnutí na Ukrajině před válkou a během ní nebo o radikální imaginaci, tedy o tom, co to znamená představit si radikálně jinou budoucnost. Kdo chtěl, mohl se přidat k workshopu psychologické první pomoci. Podvečer patřil panelové diskusi „Velké projekty, nebo zlepšení pro lidi? Jak může vypadat spravedlivá transformace v našem kraji“. Debatu, na které vystoupili Zuzana Klusová (SOS Karviná) a Jiří Krist (Místní akční skupiny Opavsko), byla navíc streamována, takže si ji mohli vyslechnout i ti, kteří se na místo z nějakého důvodu nemohli dostavit. Program zakončilo promítání a debata o filmu *Chvála neposlušnosti*.

Třetí den Klimakempu (středa 5. října) si jeho účastníci uživají babí léto a samozřejmě bohatý denní program. Ten dopolední tvoří besedy o spravedlivé transformaci školního stravování či o otázkách růstu a nerůstu. Alternativou pak je workshop o solárních panelech. Po obědě a odpovídající siestě se povídá o udržitelném městském zemědělství. Univerzity za klima se postaraly o filozofické čtení spojené s debatou a proběhla také první část akčního tréninku, který je doporučen všem, kdo se připravují na víkendovou přímou akci občanské neposlušnosti. Hitem se stávají palačinky a posouvají všeobecnou pohodu o level výše. Pozdní odpoledne nabídlo další část tréninku a besedy o zelené obnově krajiny v souvislosti s klimatickou změnou a energetickou bezpečností nebo o tom, proč kapitalismus ničí přírodu. Hlavním bodem programu se hned po veganské grilovačce stala podvečerní streamovaná panelová diskuse „Jak ven z krize bydlení?“, jako hosté vystoupili Eva Lehotská (Komunita Bedřiška), Jan Malý Blažek (Masarykova univerzita) a Jakub Nakládal (Re-set, Paměť města). Samotný večer pak patřil divadelní kultuře a ohňové show. Paralelně se v daný den aplikovaly na solidární zateplovací brigádě v Ostravě dovednosti představené na pondělním workshopu. Jednalo se zejména o výměny oken a instalaci těsnění.

Čtvrtý den Klimakempu (čtvrtek 6. října) začal pro raní ptáčka procházkou krajinou Ostravy za doprovodu Jana Lenarta z Ostravské univerzity. Zatímco přijížděli noví lidé, promluvil dopoledne Arnošt Novák o tom, jak pomocí nerůstu dosáhnout sociálně-ekologické transformace, odehrál se klaunsko-aktivistický workshop a Michal Berg se zabýval otázkou, jak si doma zařídit levnější elektřinu, na příkladu bytových domů s fotovoltaikou. Vyhřívání na sluníčku vystřídal odpoledne opět akční trénink na sobotu a další doprovodný program, z něhož vyberme například „Zábavný kvíz o EPH aneb jak zničit Daniela Křetínského a pěkně se u toho pobavit“, případový příběh transformace na Ostravsku, workshop o lesních okupacích nebo právní workshop. Podvečer patří tradičně panelové debatě, tentokrát na téma „Vzít si svetr nestačí: jak zajistit dostupné energie všem“, v jejímž rámci vystoupila Anna Michalčáková (Unie komunitní energetiky), Dominik David (katedra energetické bezpečnosti, Masarykova univerzita), Dušana Dokúpilová (Slovenská akadémia vied) a Josef Patočka (Re-set: platforma pro sociální ekologickou

transformaci). Hovořilo se mimo jiné o opatřeních, která můžeme přijmout, systémových řešeních energetické krize a o tom, jak zajistit přístup k čisté a dostupné energii. Den končil rapovým večerem.

Pátý den Klimakempu (pátek 7. října) zahajuje akční víkend. Je otevřený a koncipovaný tak, aby všichni měli možnost komfortně se zapojit – bez ohledu na tělesné schopnosti, handicap, věk, gender, sexuální orientaci apod. nebo třeba to, že s sebou mají děti. Jak napsali organizátoři: „Protikladem etiky soutěže je pro nás etika péče. Nikoho nenecháme napospas nepřízní osudu. Každému se dostává stejného přijetí, stejné solidarity a stejné následné podpory. Proto máme na místě právní a zdravotnický tým a také tým emoční první pomoci. Podpora a pomoc nekončí na kempu, ale trvá i po něm, pro každou a každého, kdo ji potřebuje.“

Ústřední akcí dne je „Demonstrace za důstojné bydlení a dostupné energie“ v centru Ostravy. Začíná od 11.00 před PLATO Ostrava, takže páteční dopoledne je ve znamení přesunu z Klimakempu na místo srazu. Cílem demonstrace je společně ukázat firmám Haimstaden a Asental, co si myslíme o jejich špinavém byznysu, a společně si představit město bez developerů, uhlobaronů a spekulantů. Demonstranti a demonstrantky požadují zajištění podmínek pro důstojný život v nájmu tím, že v důstojném bydlení teče voda, funguje vytápění a elektřina, neprofukují okna, nezatéká střešou a nelezou tam štenice. Zmíněným společnostem je vzkázáno, že nelze přenášet zodpovědnost za správu nemovitostí na nájemníky. Zatímco jejich nemovitosti dlouhodobě chátrají, čerpají přesto dotace na modernizaci bydlení, ačkoli zateplení většiny nemovitostí není na dohled. Dotace mají jít na zkvalitňování životních podmínek nájemníků, ne lidem v komisích, ne makléřům. Navíc bylo poukázáno na to, že podmínky bydlení musí být nastaveny stejně pro všechny, bez ohledu na rasu a původ.

Atmosféru akce několika stovek lidí podporuje růžový samba band. Vedle klimakemperů dorazili i místní lidé, a to hlavně kvůli energetické chudobě a problémům s dostupným bydlením. K vidění jsou transparenty „People not profit“, „Sousedská komunita je víc než zisk“, „Zdanit bohaté“, „Kapitalismus může za naše posraný životy“ či „Město pro lidi, ne pro zisk“ a cedule „Vylvlastnit Heimstaden“, „Energii lidem! Jestli ne tak přijdem“, „Heimstaden z města ven!“, „Heimstaden neinvestoval nic, po mně chtějí 1,5 milionu“, „Křetínský má malý zámeček, my malý byteček“... Po hlučném po-

chodu městem došlo v parku Čs. letců na společný piknik a proslovy. Po návratu na Klimakemp se pokračovalo s akčními tréninky, utvářely se afinitní skupiny a pokračovala právní poradna. Den byl zakončen folkovým večerem za přispění Severního nástupiště a I s tebou.

Šestý den Klimakempu (sobota 8. října) si většina jeho účastníků a účastnic oblékla bílé overaly a vyrazila do akce. Více než stovka lidí úspěšně zablokovala provoz znečišťující koksárny Svoboda v ostravské čtvrti Přívoz. První skupina pod rudým praporem a s transparentem „Sbohem koksovno, ničíš klima, jsi na hovno!“, „Zdanit bohaté“, „Limity jsme my“ či „Za budoucnost bez uhlí“ obsadila vchod areálu koksovny. Druhá skupina pod černým praporem a s transparentem „Kde stát selhává, my blokuje“ se rychle přemístila do areálu a vylezla na nakladiště koksu. Ze střechy objektu byly následně vyvěšeny transparenty „Kapitalismus může za vaše posraný životy“ a „Pohodu všem“. Aktivistky a aktivisté tak úspěšně zablokovali vývoz koksu z areálu podniku.

Příklad koksovny ukazuje lokální a globální rozměr problémů spojených s klimatickou krizí. Po útlumu těžby v regionu se černé uhlí do koksovny dováží ze zahraničí a ani vyrobený koks v regionu nezůstává, ale je vyvážen do Spojených států. Je to starý fosilní křáp, který zbytečně kazí ovzduší a lidé se kvůli němu stěhují pryč. Provoz Koksovny Svoboda se neslučuje s dosažením skutečně spravedlivé transformace. Koksovna Svoboda je jedním z míst, kde byla zjištěna největší koncentrace silně karcinogenního benzo(a)pyrenu. Proto musí skončit.

Kolem jedenácté vyzývá policie klimatické aktivisty k opuštění prostoru. Ti toho samozřejmě nedbají. Novináři jsou drženi mimo areál. Doráží fízlové v plné zbroji, kteří část demonstrantů zadrží a převezou na fízlárny. Před nimi se zanedlouho shromáždí další aktivistky a aktivisté, aby zadržené kamarádky a kamarády podpořili a ujali se jich po propuštění. Nakonec se všichni účastníci a účastnice akce za velkých ovací úspěšně vrátili do zázemí kempu.

Mezitím se v Praze klimatické aktivistky a aktivisté připojili k odborářské demonstraci s obřím transparentem „Energie lidem, ať zvládneme zimu s klidem!“ a s menším „Koksovno, jsi na hovno“, aby tak symbolicky propojili obě protestní akce, jelikož Klimakemp a okupace koksovny neřeší svým požadavkem na spravedlivou transformaci jen environmentální, ale do značné míry i sociální rozměr klimatické krize. (-BJ-)

**NEPROJDOU, MY
PROJDEME PŘES NĚ**

*Osobní report z události po náckovské vraždě v Bratislavě
doplňný krátkým prohlášením Anarchistické federace
k shromáždění, která se konala 21. října na památku Juraje
Vankuliče a Matúše Horvátha.*

a antifašistickými kolektivy plánujícími další akce reagující na vražednou událost.

Ať už sami queer nebo skrze queer přátele, všichni jsme se cítili otřeseni a viděli jsme, že nejen my, ale i mnoho dalších lidí se potřebuje sejít, pocítit jednotu, dodat si odvahy... A jak jsme z šoku přecházeli k racionální analýze, jasně vyvstala i potřeba vymezit se a odsoudit celou síť homofobie, ultrakonzervatismu a další špíny, jež tu roky bez skrupulí i na úrovni vysoké politiky štvě proti queer lidem, a vytváří tak ideologické podhoubí pro činy fanatiků.

Na pátek 21. října se tak naplánoval pochod spojující pietu, komunitní shromáždění a protest s mottem Nebudeme mlčet. Akce se ihned rozrostla, nakonec se nekonala jen v Praze, ale i Brně, Ostravě, Olomouci, Plzni a Opavě.

Hlavní slovo měly skvělé a ohromně akční queer kolektivy, my pod hlavičkou AF jsme se zapojili hlavně jako spojenci nabízející zkušenost s organizováním demonstrací. Ač jsou mezi námi samozřejmě i queer lidé, konsenzem jsme se rozhodli přenechat co nejvíce prostoru ostatním a na akci například neřečnit. Nepíšu to proto, abych nás chválil, ale protože si myslím, že jde o správnou praxi – jako anarchisté a anarchistky bychom měli cítit, že někdy máme prostě jen pomoci, ale necpat se do popředí.

VŠICHNI JSME TEPLÁŘEŇ

My jsme se sešli v podvečer u pražského Rudolfiny. Bylo vidět, že bratislavský teror lidmi skutečně otrásl, dorazila nejen řada převážně mladších queers a antifašistů, ale i obecně lidí, které bychom na demonstraci jen tak nepotkali. Policie odhadla počet účastníků na začátku k pěti stovkám, z videa jsme nicméně spočítali, že se akce později rozrostla prakticky jistě nad tisíc.

Během úvodních projevů měla část z nás oči na štopkách před případnými prudiči či přímo nácky – ač se nezdálo, že by hajzlíci něco chystali, a kolem shromáždění postávala řada policajtů, zvláště v podobném kontextu jsme přijali mantru „better safe than sorry“. Žádný incident se nestal, nepočítáme-li výskyt debilka z dezinformační „televize“ Raptor, natáčejícího akci proto, aby se nad ní mohlo na Facebooku pobouřit co nejvíce polonácků a putinovců.

Průvod se začínal za transparentem „Všichni jsme Teplářeň“ řadit už skoro potmě. Rozsvítilo se nad ním množství lampionů, lemujících dav vedle vlajek rozličných LGBTQ+ identit i piketů, včetně například hesla „fuck the cistem“. Navzdory našemu velikému počtu jsme se vydali jen po půlce vozovky, v atmosféře kombinující demonstraci, pietu a lampionový průvod. V čele se skandovalo v megafonu, naše skupinka si nicméně zvolila tišší zadní část, kráčející až dlouhé minuty po prvních řadách.

Jakkoli nikdo neměl pochybnosti, že se scházíme kvůli nanejvýš vážné věci, depresi překonal pocit sounáležitosti, většinu cesty jsme propovíдали a i poměrně dlouhá trasa do Bubenče uplynula jako chvilíčka. Dorazili jsme ke slovenské ambasádě, kde jsme se seskupili kolem improvizovaného řečnického místa a vyslechli další kolo projevů.

Upřímně, ač queer, obvykle se zvláště nepokládám na součást širší LGBTQ+ komunity. Ale v atmosféře večerní Bubenče, nahloučených stovek lidí a čtení nesmírně silného vzkazu od majitele Teplárny bylo něco, co sáhlo hluboko do mě. Slyšel jsem možná stovky různých projevů na řadě akcí, ale tady mi běhal mráz po zádech, když se do mikrofonu postupně a ústy různých lidí pojmenovávaly zkušenosti snad každého queer člověka se zabeđeným okolím, často nepřátelským světem, hledáním toho, co znamená rodina, co znamená my sami.

Nenacházím přesná slova. Ale vím, že jsme na tom plácku u ambasády cítili jednotu, odvahu žít a vzdorovat zlu. Smutek, hněv, skoro hmatatelná solidarita pojící nás bez ohledu na gendery, tisíc rozdílů a každodenních neshod. Byla to velká chvíle, kterou jsme jak vzdali hold Juraji a Matúšovi, tak alespoň projednou teď a tady rozdrtili strach, porazili snahu nácků a konzerv nás zastrašit a umlčet.

Tím spíš byl vhodným závěrem akce DJ set, při kterém lidé zapalovali svíčky u nedalekého plotu, zatímco kolem zvukové aparatury vzplála nefalšovaná taneční párty. Neodcházeli jsme pak do už skoro noční Prahy s úplně lehkým srdcem, ale rozhodně silnější. A nemyslím si, že to bylo tím jedním pivem a lokem něčeho ostřejšího, co jsem si v povznesené atmosféře dopřál.

Věcně by se dalo jistě říci, že páteční akce byly úspěšné. Ale nemyslím si, že je na místě je chápat jako skončené. Teror v Bratislavě je pro nás budičkem, voláním do zápasu proti homofobii, nenávisti a ultrakonzervativním proudům, které by nejen nejraději vymazaly queer lidi z historie i současnosti, ale také třeba omezily právo na interrupci, zakázaly veškerou osvětu o sexualitě, demonizovaly antikoncepci a podobně. Jsme vlastně na začátku. To, co stojí před námi, je nesnadné, ale máme zásadní výhodu. Jsme spolu. Nebojíme se. A pokud by nás přeci jenom srazil strach, zvednou nás přátelské i milující ruce.

No pasarán! Neprojdou!

My projdeme přes ně!

(-VC-)

PROHLÁŠENÍ AF K AKCÍM 21. ŘÍJNA

Děkujeme všem za páteční akci, hluboce si vážíme možnosti se na ni podílet. Navzdory vši tragičnosti z ní odcházíme silnější, s vědomím jednoty a síly, jakou můžeme a potřebujeme hledat i tvář v tvář zlu. Nenávisti nácků a ultrakonzerv se ubráníme jediné tím, co jsme společně utvořili* y včera: budováním komunity, tvůrčí organizací, schopností představit si svět jinak.

My si jej představujeme jako místo, kde mohou všichni žít svobodně a ve vzájemném respektu napříč identitami, kde nebude prostor pro fanatismus, tmářství a předsudečnou nenávist. Kde už nikdo nezemře proto, kým je a koho miluje. Pro antifašistky a anarchisty je vize takového světa nejen idejí, ale i závazkem.

Je před námi ještě dlouhá cesta. A vnímáme jako velkou čest, že po ní můžeme kráčet s tolika skvělými lidmi.

Uvidíme se v ulicích.

NAKLADATELSTVÍ NEVIM

nabízí následující publikace:

- *Mrkev, láska, sojanéza. Družstevní veganská kuchařka kolektivu Tři Océsci* (500 Kč)
- *Růženec z ocele* (130 Kč)
- *D. Spade: Vzájemná pomoc. Jak v krizi upevňovat solidaritu* (270 Kč)
- *M.-J. Barker: Přepisovat pravidla: Antiprůvodce láskou, sexem a vztahy* (400 Kč)

více info na nevim.triocasci.cz

KLIMATICKÝ LEDEN

Hnutí za klimatickou spravedlnost se k zimnímu spánku rozhodně neuložilo.

Lednové teploty byly z dlouhodobého hlediska opět značně nadprůměrné. Jakkoli se to z krátkodobého hlediska může zdát výhodné – zejména kvůli úsporám při topení během energetické krize, kdy si lidé sahají hluboko do kapsy, zatímco fosilní kapitalistické fosilie si mastí kapsy –, pro budoucnost planety to nic dobrého nevstří.

Nadějí, která se nesmlouvavě vzpírá kapitalistické hamižnosti a byrokratické zbednělosti, je hnutí za klimatickou spravedlnost, které je ve střehu a dělá, co je v jeho silách, aby zažehnilo katastrofu, která hrozí při stávajícím bezohledném nakládání s přírodou, lidmi a klimatem.

Členové a členky Anarchistické federace na klimatickém kolbišti podporují iniciativu Limity jsme my (a někteří se v ní i přímo angažují). Pojďme se podívat na její lednové aktivity.

ZATEPLOVÁNÍ

Jedním z praktických kroků, jak se postavit energetické i klimatické krizi, je zaměření na úspory. Asi tím nejsnazším způsobem, jak v tomto směru pomoci, je tepelná izolace starých dřevěných oken. Takový krok má potenciál snížit spotřebu energie až o 20 %. Nejenže pomůžete, ale zároveň nabere také nějaké praktické zkušenosti a dovednosti, které se vždy mohou hodit.

A tak se pod záštitou Limitů v rámci koaliční kampaně „Energie lidem“ zateploval ženský vzdělávací spolek Vesna v Brně, který pomáhá například samoživitelkám nebo rodinám na útěku před válkou. Na workshopu v úterý 10. ledna se dodělávala okna v posledních dvou místnostech.

Další zateplovací workshopy se konaly v pražském komunitním centru Zdena v neděli 15. ledna a na První vlaštovce, kterou zprovozňují Sdílené domy, v neděli 29. ledna. Vedle toho se v pátek 27. ledna konala v Táboře v rámci kampaně Energie lidem přednáška o tom, jak pomoci ostatním s krušnou zimou.

NA OBRANU LÜTZERATHU

Nikomlu z těch, kteří se trochu zajímají o boj za klimatickou spravedlnost, jistě neuteklo, že společnosti RWE chce srovnat se zemí vesnici Lützerath, aby mohla vytěžit a spálit přibližně 650 milionů tun uhlí.

A tak Limity svolaly na úterý 10. ledna od šesti večer před německou ambasádou ve Vlašské ulici v Praze symbolický protest proti bourání, na kterém zúčastnění zároveň vyjádřili solidaritu s aktivisty a aktivistkami v Porýní, kteří svými těly tou dobou ohroženou obec bránili před policejním útokem. Záměrem akce bylo vyslovit nahlas nesouhlas s pokrytectvím Německa, které se prezentuje jako lídr „zeleného přechodu“, a přitom dovolí zbourat vesnici kvůli těžbě hnědého uhlí. Na akci se spoustou cedulí s nápisy v němčině a transparentem „Lützi bleibt“ zaznělo několik proslovů a promítala se videa a vzkazy od iniciativy Lützerath Lebt, která vesnici už několik let brání před zbouráním.

Dalším praktickým krokem na podporu obránců a proti bourání vesnice byla výprava přímo na místo, kam byla na sobotu 14. ledna svolána demonstrace, které se nakonec účastnilo na 35 tisíc lidí.

Zabránit destrukci obce a vyhnání jejích obránců se jim však nepodařilo. Mnozí si naopak sami odnesli šrámy, modřiny a zlomeniny

od policejních mlátíček hájících zákazonosný byznys korporace RWE. Nechyběli samozřejmě ani aktivistky a aktivisté z Česka, včetně anarchistů.

Svůj zážitek z víkendových protestů shrnul jeden z aktivistů Limitů: „Přijel jsem, protože mi přijde neuvěřitelný, že v roce 2023 se stále bourají vesnice, aby měly korporace vyšší zisky. A to všechno se souhlasem ministrů ze strany Zelených! Ani po letech stávek se nemůžeme spolehnout na dobrou vůli politiků, a to v Německu ani Česku. Proto budeme protestovat dál, přidejte se k nám! Na místě mě nejvíce naštvala policejní brutalita proti nenásilným protestujícím. Naopak nejvíce mě potěšil místní aktivistický kuchyňský kolektiv, kterej si přímo na trasu pochodu přivezl pec a nabízel nám čerstvou pizzu za dobrovolný příspěvek. Doufám, že se tím inspiřuju i na příští klimakemp!“

DANE, ZAPLAŤ DANĚ!

Několik desítek lidí ve středu 18. ledna ráno obsadilo sídlo firmy EP Commodities miliardáře Daniela Křetínského. Připomeňme, že Křetínský je uhlobaron a obchodník s plynem, který nejenže vydělává na ničení klimatu, ale také skupuje média a daně platí v daňových rájích, jako jsou Kypr či Lucembursko. Tady končí i zisky z dovozu ruského plynu, jehož vysoká cena je hlavní příčinou současné energetické krize. Křetínského holding EPH během energetické krize slaví rekordní zisky (zisk mu vzrostl meziročně o 60 % na rekordních 371 miliard korun), on sám nakupuje zámky a luxusní nemovitosti. Zatímco obyčejní lidé daně platit musí, miliardáři se tomu snaží vyhýbat.

Aktivistky a aktivisté před vchodem do sídla firmy EP Commodities rozvinuli transparenty se vzkazy „Dane, zaplať daně!“ a „EPH musí skončit“. Protestující tým chtěli vyjádřit svůj nesouhlas s převodem firmy EP Commodities do zahraničí, který firma oznámila loni v listopadu v reakci na schválení daně z neočekávaných zisků, která platí od letošního roku a má pomoci utlumit dopady energetické krize. Celou akci provázelo skandování a zpěv písně „Dane, zaplať daně!“ na melodii světoznámého hitu. O závěrečné číslo celé šou se postarala policie, jejímž úkolem není nic menšího než pomáhat fosilnímu průmyslu chránit jeho investice a zisky. A tak se opět zaklekávalo a zadržovalo v zájmu těch nejbohatších. Aktivistky a aktivisté byli nakonec propuštěni a mohli tak dál pilovat své pěvecké výkony na afterparty na Zdeně.

EMISE 24/7

Neznámí aktivisté se vrhli na reklamní billboard fosilního koncernu Seven Energy miliardáře Pavla Tykače, který se snaží dělat si PR na energetické krizi, zatímco na ní podobně jako zmíněný Křetínský bezostyšně vydělává. Přitom navíc jeho byznys ničí klima i zdraví nás všech. Zastaralé elektrárny jako Počerady totiž vypouštějí nejen spoustu oxidu uhličitého, ale také nadmíru extrémně toxické rtuti.

Billboard po úpravě praví: „Dodáváme emise 24/7, Seven Energy“. Vedle toho uvádí odkaz na webovou stránku www.elektrarnachvalitec.cz. Na ní je popsáno Tykačovo podnikání na úkor zdraví, vzhledem k tomu, že jeho chvaletická elektrárna je mj. původcem astmatických potíží u dětí, zatímco zisky odtékají do daňových rájů. (-BJ-)

TÉMA EXISTENCE: ANARCHISTA HAŠEK

V lednu jsme si připomněli sté výročí úmrtí Jaroslava Haška. Jelikož jde v naší redakci o nanejvýš oblíbeného autora, rozhodli jsme se mu vzdát poctu tím, že mu věnujeme toto číslo anarchistické revue Existence. Rádi bychom se tak ohlédlí za Jaroslavem Haškem coby spisovatelem, anarchistou, svěbytným rebellem a prostě jen člověkem.

Již třikrát jsme se celoročně věnovali nějaké významné postavě anarchistického hnutí, před devíti lety to byl Michail Bakunin, předloni Petr Kropotkin a roce 2022 Ricardo Flores Magón. Díky tomu jsme mj. poznali, že pokud chceme studovat život a dílo některých anarchistů (ano, na anarchistky se zatím nedostalo), je dobré tomu věnovat nějaký čas a neodbyt to jedním článkem. Pro letošní rok se přímo nabízelo zůstat doma a zaměřit pozornost k jedné velmi zajímavé osobě, která svého času působila jako redaktor či přispěvatel anarchistických tiskovin (*Omladina*, *Nová Omladina*, *Chuďas* a *Komuna*), v letech 1903–7 se účastnila života anarchistického hnutí a mezi anarchisty měla mnoho přátel. Jaroslav Hašek (1883–1923) si svým způsobem po celý svůj krátký život zachovával jistý anarchizující postoj ke světu, pohrdal autoritami a bojoval proti nim zbraněmi, které nejlépe ovládal – ironií, sarkasmem a vsměchem.

NEJČTENĚJŠÍ ANARCHISTA NA SVĚTĚ

Hašek je jedním z nejvýznamnějších českých spisovatelů – autor mnoha stovek povídek, fejetonů a humoresek, ale zejména světoznámého románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Už díky tomu, že tato kniha byla přeložena do šedesáti jazyků, můžeme Haška bez veškerého přehánění označit za nejznámějšího českého spisovatele ve světě. Doma toto dílo znají i ti, kteří ho nemají v knihovně (nebo ani nemají knihovnu), protože aspoň jednou za rok jde jeho oblíbené filmové zpracování s Rudolfem Hrušínským v hlavní roli na většinu českých televizních kanálů. Zfilmován byl ale *Švejk* již mnohokrát, stejně jako byl už mnohokrát uveden na divadelních pódiích.

Výtvarný a literární kritik Chalupecký o postavě Švejka napsal: „Švejk nenapravuje svět. Tady se nedá nic napravit. Švejkova postava se vynořuje ze samé propasti nihilismu. Nic neplatí, žádný systém. Všechny instituce naší společnosti jsou marné. Neplatí rozum, neplatí mravnost. Dobro a zlo, blbost a moudrost, čest a ubohost se už nerozeznávají, není podle čeho. Všechny tabule hodnot se rozpadly. Má-li se svět zachránit, nezbyvá, než si už nic nepředstírat a začít znovu v troskách a z trosek. Švejk také není než troska starého světa, ubožák, který se sám prohlašuje za blba. A přece právě on a jenom on přináší naději. Na konci svého úpadku se pohasínající bytí znovu začíná rozsvětlovat. Je nutno dojít až do konce, je nutno zbavit se všech iluzí, je nutno přijmout dokonalou prohru, aby se svět mohl zachránit.“

OPOMÍJENÝ ANARCHISTA DOMA

V Česku je Hašek často obecně prezentovaný jako bodrý humorista a šprýmař, který to párkrát přehnal – jednou s pitím, pak že se dal k anarchistům, a dokonce že se zapojil do ruské revoluce. Elity k němu přistupují blahosklonně, bez velkého respektu, jen s nechápavým uznáním, že nás v tom světě tím svým Švejkem proslavil. Hlavně aby všechno ve výsledku bylo tak nějak mírné a v mezích zákona. A to bylo přesně to, čemu se Hašek na českém kulturním prostředí tak dokonale vysmíval.

Byl spoluzakladatelem, hlavním řečníkem a kandidátem Strany mírného pokroku v mezích zákona, sepsal její „politické a sociální dějiny“, s nimiž se vydavatel zalekl jít ven kvůli očekávaným soudním sporům o urážku na cti, a tak vyšly až dlouho po jeho smrti. Netřeba příliš velké představivosti – s takovým projektem by měl velký

úspěch i dnes a mnoho lidí by se jeho prostřednictvím mohlo bavit nad zatuchlým českým politickým rybníkem. Bezesporu by Hašek stejně jako tehdy neměl nouzi o náměty.

Svůj román měl Hašek původně plánovaný pod názvem *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové i občanské války u nás i v Rusku*. První díly se staly zakrátko velmi populární, k čemuž přispěla i jejich dramatizace. Rozsáhle pojaté dílo však nedokončil, jelikož v nedožitých 40 letech skonal uprostřed práce na pokračování. V napsané části zesměšňoval rakousko-uherskou armádu a úřady, což nemohlo v Čechách už nikoho urazit, nepočítáme-li způsob, jakým se Haškovy postavy vyjadřovaly. Není však těžké si domyslet, jakých negativních reakcí by se dočkal, kdyby stejným způsobem pokračoval při psaní na jedné straně o Švejkovi v legiích a na straně druhé v bolševickém Rusku. Nový režim i komunistická opozice by bezesporu v jeho odsouzení našly společnou řeč.

Jak poznamenal Franta Sauer: „Pokud Hašek psával veselé humoresky o tehle, o sobě, diurnistech a vojáku Švejkovi, bylo dobře. Panstvo se mohlo lacino vychechtat, to byl pro ně Hašek, český spisovatel-humorista. Jakmile však chtěl samostatně myslet a jednat, hned byl ochlasta, komediant, zaprodanec, vlastizrádce a bůhví co ještě. Český spisovatel nesmí, chce-li být živ, vůbec mslit.“

Lze se domnívat, že se Hašek v Čechách necítil nejlépe. Možná proto to jeho věčné tuláctví. Jeho přítel Menger napsal, že Hašek „prerostl ten malý český svět ne o jednu, ale o několik hlav, a proto mu v něm bylo tak úzko“. Když jednou anarchistický vydavatel Michael Kácha položil Haškovi otázku „Jarouši, proč ty vlastně tolik chlastáš?“, ten odpověděl: „Člověče zlatá, copak se dá u nás dělat něco rozumnějšího?“ Není divu, že po návratu do Čech z Ruska, kde několik let abstinovat, začal chlastat znova.

LIDOVÝ ANTIAUTORITÁŘ

To, že byl Hašek aktivní v anarchistickém hnutí jen několik let, neznamená, že by v jeho životě šlo pouze o nějakou epizodu a že by obratem změnil své niterné postoje. Vždy tu byl Hašek antiautoritář. Literární kritik Krejčí o něm napsal: „Je neuctivý k autoritám duchovním i světským, posmívá se všemu, co tvoří ‚mravní řád‘ dobře najedených lidí.“

Ani jako redaktor anarchistických časopisů nepsal Hašek o abstraktních idejích a nepokoušel se o žádné teoretické texty, které by přibližovaly anarchistické myšlenky. Nejen v anarchistických periodikách, ale i kdykoli jindy, se držel při zemi. Psal o obyčejných lidech a zdánlivě obyčejných situacích. Úředním a náboženským autoritám, stejně jako panstvu se vysmíval tím, že z nich nedělal monstra, jak bylo v anarchistickém tisku zvykem, ale pouhé lidi. Tím jim odebral jakýkoli vyšší, nadzemský status a ponechal je v jejich nahotě, v níž se pak jeví směšněji a ubozeji než všichni ti, nad něž byli povýšeni.

Zároveň psal Hašek pro lidi. Tak, aby mu každý mohl porozumět. Od vzdělance až po nuzáka. Nesnažil se poučovat – přestože některé jeho texty byly jakýmsi přednáškami, zpravidla parodovaly samy sebe. Zároveň se nesnažil o zalíbení v rámci moderních literárních směrů. Nebyl to jeho šálek kávy, nebo spíš půllitr piva. Jeho mladistvé pokusy v tomto směru nebyly úspěšné a velmi záhy se jim sám vysmíval. Bylo mu protivné číst poezii, která není ničím víc než nicneřikající krasomluvou, a pokud šlo o zmíněnou poezii sociální, nemohl vystát na jedné straně fňukání nad těžkým osudem a na straně druhé věčné čekání až „nás rudé ráno probudí“.

TŘÍDNÍ HUMORISTA

Teoretik umění Chalupecký rozebírá, že Hašek byl spisovatelem ne-literárního obecnstva: „Je to periferní literatura pro periferní lidi. Je to Haškovy poselství naděje; mělo jim přinést posilu, aby důvěřovali sami v sebe, když vše okolo nich se hroutí.“

A opravdu, Hašek nebyl pouhým humoristou. Když se do jeho díla pozorněji začteme, odkryje se před námi jeho třídní pohled na svět. Humor je pak jen zbrání, kterou tak dobře ovládá, aby se postavil nespravedlnosti, nerovnosti a útlaku. Zároveň tepe do prosté lidské hlouposti, jež se projevuje zejména předsudečností a poddajností vůči moci. Sauer v tomto směru poznamenal: „Hašek je upřímný socialista a půjde vždy za proletariátem. Pro Haška neexistuje žádná autorita, ani autorita proletariátu, a jde-li přece s ním, jde beznárodně a zase jenom svobodně!“ I když se sarkasticky vyjadřoval na všechny strany a nešetřil ani některé své přátele, nikdy nevtipkoval na adresu sociální revoluce ani anarchistických myšlenek jako někteří bývalí anarchisté; něco jiného byl revoluční patos, jenž si v úsměch svým způsobem zaslouží.

Jarmila Hašková o svém muži napsala: „V tom je poctivost Haškovy práce, že pro své umění sestupoval až na úroveň svých vtipů, aby pochopil jejich vztah k lidem a věcem. Obětoval sebe, matku, ženu, dítě a přítele, položil všechno, co měl, na oltář pravdy – a ona se mu zjevila taková, jaká je, směšně mrzká, bez cetek a bez závoje...“ Podobně se vyjádřil Václav Menger: „Chtěl všechno to, o čem psal, znát, prožít, a proto také tíhl celým svým založením k těm, kteří patřili k uraženým a poníženým. Jen mezi nimi mu bylo dobře, jen mezi nimi byl klidný a aspoň dočasně spokojený.“

Hašek pracoval jako redaktor pro národní socialisty i pro sociální demokraty, ale jak napsal Menger: „Byl to příliš volný duch, aby se dal tak lehce zaškatulkovat do rámce nějaké politické strany. Byl po této stránce anarchist a anarchistou zůstal až do své smrti.“ A dodává: „Byl poctivý, ale nedisciplinovaný voják. Nesnášel patos a nesnášel autoritu!“

DNEŠNÍ ANARCHISTA

Na Haška se v mnoha směrech můžeme dívat dnešními očima, a to nejen v tom smyslu, že novodobí anarchisté a anarchistky mají z velké části stále tak pozitivní vztah k dobrému pivu, jako měl on.

Díky svému tuláckému duchu by jistě dnes procestoval skoro bez koruny stopem a pěšky celou Evropu a bezpochyby by byl neodbytným návštěvníkem anarchistických a squaterských center, která za jeho doby neexistovala. Přesto to byl právě on, na koho se odvolával Sauer při zrodu squaterské Černé ruky na Žižkově. Pravděpodobně by se živil, když by musel, jako námezdní novinář

a fejetonista, bez ohledu na to, kde jeho věci vycházejí. Coby bavič by zpestřoval různé akce svými zábavnými přednáškami a sarkastickými slamy. Pil by bez uzardění v těch nejnuznějších putykách. A jelikož vždy rád pomáhal těm nejobožejším, dost možná by pomáhal vařit žižkovským Food not Bombs, nebo by aspoň kolektiv při vaření bavil vyfabulovanými historkami a pak by se s chutí najedl. Do *Existence* by přispíval vtipnými povídkami, aby nebyla tak suchopárná. Odměnou by mu byla řádka společně vypitých piv. Možná by se stal známou postavou queer hnutí, mohl tak být víc sám sebou a setřáse ze sebe jednu z tíží osobního života. A také by se dost možná ocitl, jako kdysi, v uniformě na Ukrajině, kde by v několika jazycích zajišťoval propagační práci Výboru odporu.

Je to popuštění uzdy fantazie, ale jasně ukazuje, že Hašek pro nás není jen nějakým sto let mrtvým spisovatelem. Takováto interpretace může být zavádějící, ale nebraňme se jí. Naše vlastní zkušenost nám může pomáhat chápat lépe minulost, když jí to dovolíme a budeme i tímto směrem pěstovat svou politickou imaginaci – samozřejmě vedle poctivého studia historických pramenů.

OBĚŤ VZPOMÍNÁNÍ

A právě s těmi prameny je někdy potíž. I když zrovna Hašek se díky své domácí i zahraniční popularitě stal předmětem profesionálního i amatérského bádání. Největší zmatek do jeho života vedle vlastních mystifikačních vyprávění upravených tak, aby byly co nejvtipnější, vnášejí vzpomínkové knihy jeho přátel. A že jich vyšlo – jen namátkou: Opočenský: *Čtvrt století s Jaroslavem Haškem*, Warausová: *Přátelé Haškovi*, Sauer: *Franta Habán ze Žižkova* nebo *In memoriam Jaroslava Haška*, Hájek: *Z mých vzpomínek na Jaroslava Haška*, Langer: *Byli a bylo*, Bouček: *Pařesát historek ze života Jaroslava Haška*, Kuděj: *Ve dvou se to lépe táhne*, Lada: *Kronika z mého života*, Menger: *Jaroslav Hašek, zajatec č. 294217* nebo *Jaroslav Hašek doma*, či Longen: *Můj přítel Jaroslav Hašek*.

Někdy má člověk pocit, že autoři od sebe opisují, některé historky vypravují rozdílně a často i umístěné jinde v chronologii Haškova života. Každý z pamětníků Haška nějak vyobrazuje podle svého, stejné je to u i těch, kteří sice pamětníky nejsou, ale Haškem se intenzivně zabývají a píšou o něm. U mnoha příběhů a historek je těžko prokazatelné, zda se skutečně tak (nebo vůbec) odehrály; co už je legenda a co má reálný základ i kulisy.

Stejně tak je samozřejmě nutné přistupovat i k tomu, jak Haška interpretujeme a představujeme coby anarchisté a anarchistky sto let po jeho smrti. Za všechny uvedené vybrané informace v následujících textech se tedy nemůžeme zaručit, stejně jako za obraz, který vytvářejí. Ale i při vši snaze nebude od věci, když budeme po kolena vézet v mlze haškovských mystifikací.

OBYČEJNÝ IDIOT

VÁCLAV ČÍPÁK

Ivan Olbracht užil ve své obdivné recenzi na Švejka k charakteristice jak postavy, tak autora výraz „geniální idiot“. To rozlítlo Haškova přítele Josefa Koláře. Hašek toho času dlící v Lipnici se ho jal uklidňovat slovy: „Viš, Pepičku, já nejsem geniální idiot, v tom se Olbracht opravdu mýlí. Já jsem totiž obyčejný idiot...“ Skromnost ale není na místě, pojďme se tedy podívat na životní peripetie geniálního spisovatele.

Jaroslav Hašek se narodil v Praze 30. dubna 1883 Kateřině (1849–1912) a Josefu (1843–1896) Haškovým. Otec – temné a zádumčivé povahy – byl suplujícím profesorem a pojišťovacím matematikem a synovi dal do vínku skvělou paměť, ale coby skrytý pijan i vstřícný vztah k alkoholu. O dva roky později do rodiny přibyl ještě bratr Bohuslav (1885–1924), jenž se upil krátce po Jaroslavově smrti, a později i kocour Bobeš.

STUDENT

Ve škole působil Jaroslav jako zakřiknuté dítě z profesorské rodiny, navíc často stonal. Během školních let ministroval v kostele, přičemž se seznámil s katolickou liturgií a životy světců, což v dospělosti zúročil ve svých antiklerikálních humoreskách. V roce 1893 složil

zkoušky na gymnázium, zatímco sledoval válku mezi Podskaláky a kluky z Vyšehradu či bitvy se Smíchováky na zamrzlé Vltavě. Podle paměti jeho přítele Václava Mengera (1888–1947) byli dokonce s bratrem vůdci tlupy děcek z Lipové ulice, kde bydleli. První roky studuje s vyznamenáním, avšak po smrti otce se věnuje raději klučinám a v tercií je nucen dělat reparát. Seznamuje se s bývalým námořníkem Němečkem, který si vzal za úkol představit hochovi svět neřestí – bere ho do hospody, do tančírny a činí ho svědkem svých sexuálních avantýr. V kvartě už Hašek propadá.

Ve čtrnácti čelí prvnímu politickému zadržení. Profesor přírodopisu ho totiž poslal, aby v obchodě vyzvedl křemeny zakoupené do školní sbírky. Přitom se přimotal do davu demonstrantů, kteří protestovali kvůli zrušení jazykových nařízení. Když kdosi hodil na policejní kordon kámen, začali četníci se zatýkáním. U mladého Haška našli školní minerály, a tak ho odvedlo 24 policistů coby nebezpečnou osobu na komisařství. Policejní rada, shodou okolností sběratel-mineralog, chlapce po výsledku pustil. Toho ale zjevně atmosféra nadchla a následující měsíc, kdy docházelo ke žhářským útokům, už údajně pomáhal s nošením petroleje při zapalování ohrady Němce Pleschnera v Nuslích. Prý dokonce zorganizoval strhávání plakátů o stanném právu, které pak na rohu Žitné ulice podpálil.

Tyto aktivity se měly provalit ve škole, a tak v roce 1898 opouští předčasně gymnázium a odchází do praktického života – rok a půl se učí drogistou. Rodina bojuje s chudobou, která Haška prakticky nikdy neopustila. Matka často mění adresu, vyhledává byty v domech před zbouráním, aby ušetřila na nájemném. Tato neukotvenost je další charakteristikou Haškova života.

V letech 1899 až 1902 studoval Československou obchodní akademii. Matka nejprve platila tzv. chudinské školné, ale díky dobrému prospěchu byl Hašek i od něj osvobozen. Šly mu zejména jazyky, což se mu v životě mnohokrát hodilo.

ČUNDRÁK

O prázdninách 1899 se bratři Haškové vydávají na toulky Moravou. Jelikož smrdí korunou, často fechtují – jak by se řeklo dnes – somrují. O rok později tráví oba podobným způsobem prázdniny na Slovensku. V roce 1901 vyráží na celé léto s několika kamarády na haličskou stranu Tater. Po ukončení obchodní akademie v roce 1902 ihned odjíždí s přáteli na Moravu a na Slovensko. Okamžitě po návratu nastupuje od 1. října coby výpomocný úředník do banky Slavie. Pro stejný podnik pracoval i jeho otec a bratr, avšak Hašek na své zaměstnání zde nerad vzpomínal, jelikož mu bylo naprosto cizí, stejně jako jednotvárnost, stereotyp, poslušnost a dochvilnost.

Práce mu dlouho nevydrží, protože poté, co si vydělal něco navíc na přesečasech, odjíždí bez oznámení na konci jara 1903 na Slovensko, za což dostává výpověď. Objevuje se v hostinci v Detvě, ale další putování je zahaleno tajemstvím a mystifikacemi – Hašek měl dorazit až na jižní hranici Bulharska se záměrem přidat se k makedonskému povstání. Jenže už koncem července, jelikož neměl u sebe dostatečný obnos předepsaný pro cestující, se ocitl v krakovském městském vězení. Poté, co přišly z Prahy peníze, byl propuštěn. Kvůli stejnému přečinu byl po několika dnech zadržen ve Frýdku-Místku. Po návratu do Prahy ho v říjnu čekalo další zadržení, když opilý močil před budovou policejního ředitelství.

Po krátkém působení v redakci anarchistického časopisu *Omladina* v Lomu u Mostu se v létě 1904 znenadání vypravil na toulky po Bavorsku, kde si přilepšoval česáním chmele. Tady potkal tuláka Hanušku, který se o něj staral, když onemocněl. Pokračoval do Rakouska a severní Itálie, aby se následně vrátil přes Alpy zpět. Koncem léta 1905 vyráží na – jak ji označil později – „apoštolskou pouť tří členů strany mírného pokroku“ do Uher a Istrie. Poté co v roce 1912 po dvou letech prakticky skončilo jeho manželství, vydává se na literárně známou pouť do Plzně, kterou zachytil Zdeněk Matěj Kuděj (1881–1955) v knize *Ve dvou se to lépe táhne*. V roce 1914 oba vyrážejí do Posázaví.

Hašek byl tím, co bychom dnes nazvali čundrákem. Ale nebyl to ten typ, co by vyhledával jen přírodní krásy a stranil se civilizace. Naopak vyhledával společnost, vysedával po hospodách a bavil se v podstatě s kýmkoli – od tuláka po opata kláštera. Přespával, kde se dalo, a když se zadařilo, nechal se hostit. Vlastně celý život byl schopný vyspat se kdekoli a nikdy nevyžadoval žádné pohodlí a zvláštní zacházení. Nebylo pro něj problémem zvládat pěšky poměrně velké vzdálenosti, často i poměrně hladový. Cestoval sám i v doprovodu přátel.

BÁSNÍK

Existovaly sice i literární kavárny, ale jedno společenství mladých básníků se raději scházelo v místnosti hostince U Havlíčka. Ta jim brzy přestala stačit. Na podzim 1902 se tedy konala v restauraci U Choděřů zakládající schůze literárního spolku Syrinx. V salonku buržoazního hostince se sešla padesátka mladých, co tu k nelibosti ofrakovaných číšníků seděli při jednom pivě nebo sodovce. Tajemníkem byl zvolen Haškův bratranec Roman (1883–1919), toho času magistrátní úředník. Účastní byli mj. Ladislav Hájek-Domažlický (1884–1943), Gustav Roger Opočenský (1881–1949), Josef Mach (1883–1951), Jiří Mahen (1882–1938), Rudolf Těsnohlídek (1882–1928) – nastávající mladí anarchističtí aktivisté a budoucí literáti. Spolek ani jeho časopis *Moderní život* však neměl dlouhého trvání.

Hašek spolu s Hájkem-Domažlickým vydávají sbírku básní *Májové výkřiky*, která u kritiky propadla – nutno připustit, že oprávněně. To Haška znechutilo natolik, že ztrácí ambice v oblasti „mladé poezie“ a literatury „moderních směrů“. Namísto toho si volí osud námezdního žurnalisty, který svými texty zaplavuje všemožné deníky a zábavné listy. Ve fejetonu „Poezie sociální“, který otiskla *Komuna* v roce 1907, ironizuje její slabošskou sentimentálnost a bezvýhodnost, přičemž příklady hodné odsouzení cituje ze svých vlastních dřívějších veršů. V budoucnu se k poezii vrací jen v soukromých dopisech, při satirických narážkách nebo jako k formě agitace při práci pro Československé legie.

Mahen se jednou vyjádřil, že se ukázalo, že Hašek „dělal literaturu daleko intenzivněji než my všichni, že on byl vlastně literátem, a my se zuřivě bránili být jenom literáty“. Pravdou je, že Hašek na rozdíl od mnoha svých vrstevníků nečerpal své umělecké prostředky z literární tradice, ale z bezprostředního poznání života lidových vrstev.

REDAKTOR

Hašek přispíval do mnoha novin a časopisů, jako byly *Ilustrované české humoresky*, *Národní listy*, *Besedy lidu*, *Světlozor*, *Nový Neruda*, *Svítilna* či *Národní politika*. V roce 1904 se nakrátko stává redaktorem anarchistické *Omladiny* vycházející na severu Čech. Jako redaktor anarchistických tiskovin působí také v letech 1906–7, šlo o *Novou Omladinu*, která byla přejmenována na *Komunu*, a *Chuďasa*. Anarchistické noviny, a zejména jejich vydavatel Karel Vohryzek, mu ale na živobytí příliš nepřispěly, a tak hledá příležitosti ke zveřejnění svých textů vlastně kdekoli.

Po opuštění *Komuny* píše své povídky de facto „na objednávku“, např. pro *Právo lidu*, *Humoristické listy*, *Pražský ilustrovaný kurýr*, *Mladé proudy* (časopis mladých národních socialistů), *Den*, *Venkov* či *Dobrou kopu*. Ač měl sklon k jisté epické šíři, naučil se psát krátce a zhuštěně. Za krátké texty byl totiž okamžitý příjem.

Jak slíbil svému budoucímu tchánovi, snažil se sehnat nějaké pevné redaktorské místo. Pokusil se dostat do sociálnědemokratického tisku, na půldenní úvazek vypomáhal v *Ženském obzoru*. Jelikož ho sociální demokraté nepřijali za redaktora, přechází na podzim 1908 do služeb strany národně sociální, kde je zaměstnán ve volební kanceláři, v níž pracují taktéž dřívější anarchisté Mach a Josef Rosenzweig-Mor (1887–1944). Začínal vypomáhat ve *Světě zvířat*, kde se v létě 1909 stává spoluredaktorem a následně redaktorem.

Později si dělá svou „tvůrčí dílnu“ z kavárny Tůmovka, kam si pro jeho texty chodili redaktoři, např. jeho přítel Josef Lada (1887–1957) z *Karikatur*, které pod jeho vedením začaly vycházet v lednu 1909. Hašek sem přispíval pod různými pseudonymy a někdy i vyplňoval celá čísla. Některé jeho texty se nevyhnuly cenzurním zásahům. Ve čtyři odpoledne si odsedl k malému stolku a napsal nějakou humoresku, kterou poslal po pikolíkovi naproti do redakce *Veselé Prahy*, pak jen čekal na zálohu, aby měl na zaplacení útraty a zábavu až do noci. Koncem roku 1911 se stává redaktorem *Českého slova*.

MYSTIFIKÁTOR

Literární kritik F. V. Krejčí nazval Haška „prvním naším vědeckým humoristou“, protože ve svých textech využíval encyklopedických faktů z různých oborů, např. archeologie, mineralogie, geologie, zoologie či teologie. Nasával do sebe všemožné informace, poslouchal příběhy po hospodách, pozoroval – a to vše následně dokázal zužitkovat ve svých textech.

Bývalý anarchista František Langer (1888–1965) vzpomínal: „Vlastně vůbec nejoblíbenější četbou Haškovou byla fakta. Noviny čítal odzadu, od inzerátů. Dovedl se zabavit podrobným čtením ceníků, reklamních prospektů a poučných brožur o nejrůznějších tématech, o hnojivech, o strojích, o léčivých bylinách, o chovu prasnic a drůbeže. Zajímaly ho časopisy jako *Hostimil*, časopis pro hostinské, nebo podobný pro kadeřníky či pro jinou živnost, které v kavárně nikdo nebral do ruky. Se stejným zájmem prohlížel adresáře, jízdní řád, *Volnou myšlenku*, *Čs. Svatého Vojtěcha*, venkovské a menší deníky. A beze všeho si vybíral a pamatoval nejrůznější realnosti a hmatatelné životní zjevy. Teorie, abstrakta, úvodníky, úvahy, morality a krasořeční pomíjel.“

Většina jeho popisů různých událostí se nedá brát úplně vážně, jelikož do vyprávění vždy zasahuje Haškova humorná invence. Někdy si přímo vymýšlí a své nápady vydává s kamennou tváří za skutečnosti. Patrně je to zejména během jeho působení v *Světě zvířat*, z nichž některá si prostě vymýšlí a ještě je schopn o tom vést „odborné“ debaty s listy, které to zpochybňují.

Během své literární kariéry použil desítky pseudonymů. Některé si vymyslel, ale užíval i jmen svých blízkých, lidí, které potkal na cestách, nebo třeba jmen ze seznamu porotců tiskového senátu.

MANŽEL

Přes svou známou Slávku Hajnišovou se dostal do okruhu jejích kamarádek z Výrobního ženského spolku. Vyprávěl dívkám historky ze života pražské galerie a o provozu mnohých podniků, předváděl se a nenábrnil se před nimi pověstí výtřížníka. Tady Haška zaujala drobná, leč vtipná a vnímavá Jarmila Mayerová (1887–1931), které se zamlouval jeho ironický způsob vyjadřování. Sama se pokoušela psát a zajímala se také o anarchismus. Hašek ji zásoboval anarchističskou literaturou. Z jejich následného vztahu však neměli velkou radost rodiče, pro něž byl nedbale oblečený anarchista, který navíc vystoupil z církve, nepřijatelný. Mayerové vztah zakázali a milenci se tedy museli scházet tajně.

Její přítelkyně Vilma Warausová je popsala: „Jarmila měla s Haškem mnoho shodných rysů: velkou inteligenci, bystrost, pohotovost, až na to, že ona byla založena velmi solidně, prakticky, kdežto Hašek byl neukázněný a neovladatelný.“ Sám Hašek, který o Mayerovou velmi usiloval, ji upřímně a prorocky varuje: „Budete se mnou nešťastná, já vím a tuším. Ale beze mne? Já přece bych chtěl být hodný a rozumný. Jenže to neumím. Zkuste to se mnou. Alespoň ještě jednou.“

Jelikož Jarmila Mayerová na vztahu trvá, dávají její rodiče Haškovi po jeho návratu z vězení, kde se ocitl v létě 1907 v souvislosti s prvomájovým shromážděním anarchistů, ultimátum – spořádaný život, stálé zaměstnání a v první řadě rozhod s anarchisty. Hašek souhlasí, hnutí opouští a pokouší se sehnat stálou redaktorskou práci. To se mu po dvou letech podaří, a tak může být v květnu 1910 svatba. Těsně před ní vstupuje Hašek opět do katolické církve, aby mohli mít církevní obřad, jak vyžadovali Mayerovi. Věno přislíbil tchán poskytnout rok od doby, co přestane Hašek s pitím. Manželé ho tedy nikdy nedostali.

QUEER

Kolem Haškovy sexuální orientace kolují dohady. V mládí chodil s dívkami, i když o sexuálních aspektech těchto vztahů mnoho nevíme. V červenci 1902 během toulek Malými Karpaty se Hašek „pod dojetím z bídy tohoto kraje“ miloval s cikánskou dívkou a o něco později s jistou Maryškou, která si chtěla ještě užít před svatbou s místním četníkem. Z toho se Hašek vyznává o šest let později své budoucí ženě v dopise, kde píše: „To dělalo to, že jsem dřív měl rád jednoho kamaráda, Slováka Čulena, a že jsem s ním pořád chodil, a pak s Hájkem, a oba tvrdili, že mě mají radši než vlastního bratra (Čulen ani toho vůbec neměl)... Znal jsem již vnitřky vykřičených domů, ale nikdy nedošlo k tomu, abych šel nahoru na pokojíček... Nikdy jsem žádnou ženu nemiloval, ani tu cikánku, ani tu Maryšku, třeba jsem s tou poslední spal na seně v Kopanicích... byl to jen fyziologický výkon.“ To se mu stalo osudným v podobě kapavky, s níž se nijak neléčil.

Z mnoha líčení však Hašek vychází spíše jako naprosto asexuální typ. Jednou se ho rozhodla vyzkoušet skupina výtvarníků, mezi nimiž byli např. V. H. Brunner (1886–1928) či František Kysela (1881–1941). Najali do ateliéru modelku a představili jí Haška jako

sochaře. Když se svlékla, čekali, jak se Hašek zachová. Ten ji nejprve z „uměleckých“ důvodů požádal, aby se postavila na židli, pak posadila na stůl a pak aby si lehla na skříň. Když tak učinila, zanechal ji na skříni bez povšimnutí a pozdravu. I podle Sauera nebyl nikdy eroticky založený. Jednou se měl Hašek vyjádřit, že díky předvádění se námořníka Němečka „pocítil takový odpor a hnus, že mu to stačilo otrávit celý život“ a od těch dob se „ženských bál jako čert kříže“.

Někteří dokonce tvrdili, že byl Hašek homosexuální. Tuto myšlenku rozvíjí kunsthistorik a literární kritik Jindřich Chaloupecký a vysvětluje tím i část tragédie jeho života. Odvolává se na tvrzení Haškova kamaráda z předválečných let Rudolfa Šimanovského, který to měl zmínit jako cosi samozřejmého, nebo na prohlášení Kuděje: „Bylo to děvče v kalhotech.“

Přítelkyně a budoucí žena ho někdy oslovovala ženským jménem Míto (prý připodobňující jméno jejího oblíbence Michaila Bakunina) či Miluško a v některých dopisech o něm mluví v ženském rodě. Tak se v dopise s ní Hašek také podepisoval. Obdobně po jeho návratu z Ruska zase on v dopisech, snad také kvůli utajení, mluví o sobě v ženském rodě a ji oslovuje v mužském.

OPILEC

Hašek byl zadržen policií vícekrát, zpravidla kvůli deliktům spáchaným v opilosti. U některých četníků tak byl dobře znám a díky policejním záznamům jsou některé jeho eskapády časově přesně zdokumentovány. Například na apríla 1904 byl předveden, jelikož poškodil dva ochranné košíky u stromů. Výmluvou mu bylo, že urážely estetický cit Pražanů, protože byly umístěny v nestejné výši. Při zatýkání mu byly roztrženy kalhoty a přišel o botu. Odmítal zaplatit pokutu, dokud mu nebude bota vrácena. O necelý měsíc později byl předveden pro totální opilost a válení se na zemi. Zadržením kvůli opilosti a urážení německých buršáků pro něj začal i rok 1905. Občas na něj zavolá policii obsluhující personál. Na plovnárně, kde předváděl děvčatům z Výrobního spolku, kolik vypije vodky, řádl tak hrozně, že ho museli za vzlykání jeho nastávající odvézt v košatince (ručním vozíku). V dubnu 1906 je ve čtvrt na tři ráno zatčen přímo v hostinci pro nezaplacení útraty, obtěžování a pohrdání stráží. O měsíc později přepadl při tzv. předsvatojánském ohňostroji v podroušeném stavu z loďky do Vltavy. V červnu je zadržen, že v časných ranních hodinách zapaloval před policejní strážnicí zhaslé svítilny, a pro „hrubé chování na strážnici“ poslán do separace. Na stejném místě skončil i v srpnu, protože v odpoledních hodinách ztropil výtržnost. Zadržen byl z podobného důvodu i později. Pokuty neplatí, jako na nemajetného na něj nemůže být uvalena exekuce a policie se stále bezúspěšně snaží vypátrat jeho trvalé bydliště. V roce 1908 čteme v hlášení: „Jaroslav Hašek byl zadržen a uvězněn v separaci, neboť v noci ze 16. na 17. 7. chtěl strhnout prapor umístěný na stožáru na Václavském náměstí. Při té příležitosti zpoličkoval ponocného Otčenáška, který mu v tom chtěl zabránit.“ O několik týdnů později je vyšetřován, že udeřil ve tři ráno v kavárně učitele Krasopisu, a na Silvestra po výtržnosti v noční kavárně udeřil nadstrážmistra Slepíčku do hlavy tak, až mu prorazil klobouk.

Hašek pil z vícero důvodů. Píla většina jeho přátel, alkohol tvrdil zábavu. Také tu byly predispozice po otci, který pil sice tajně, ale zato hodně a permanentně. Mnozí se dohadují, že s tím mělo co dělat i Haškovo skrývané zranitelné citové rozpoložení, které se snažil přebít cynickým sarkasmem, nevázanou společností a alkoholem. Jestli někdo skutečně znal tuto jeho skrývanou stránku, byla to právě jeho žena Jarmila, které mj. napsal: „... leckdys [jsem] plakal, děláje jinde hrdinu a směje se na oko...“ Opočenský zakončuje báseň „Alkoholik“ věnovanou Haškovi verši: „Při plné sklence zapomínám / a ironizuji sebe.“ Jarmila Hašková napsala o alkoholismu svého manžela: „Nikdo se však nezamyslel, proč tolik pil... a že přestával pít, kdykoli se na něj usmálo štěstí.“ Dále poznamenala: „Základním rysem jeho povahy... byla měkkost, rychlý přechod z nálady do nálady, okamžitá aklimatizace, touha upoutat pozornost, zesměšňovat, karikovat. Život vracel mu štulce a Hašek stonal po hromovém potlesku, který by přehlušil, co v něm plakalo a sténalo.“ Warausová naznačila, že u Haška šlo o maniodepresivní stavy, jež byly vyvolány existenčním propadem. Po horečné činnosti přicházel útlum, beznaděj, pocit bezmoci, což léčil alkoholem.

Je zajímavé, že v Rusku téměř tři roky nepil. Skutečností je, že i když zde žil velmi chudobně, necítil existenční tlak, jenž člověka nutí, aby se neustále staral o shánění peněz na přežití. Vedle toho tu byla také skutečnost, že ruské pivo se podle něj nedalo pít a za konzumaci samohonky mohli být armádní činitelé potrestáni

zastřelením. Návrat z Ruska do Čech ale opět navodil pocity nedůvěry, propadu a nejistoty. Hned první den v Praze vypil nepočítané pivo a už nepřestal.

PODNIKATEL

Když se Hašek stal redaktorem *Světa zvířat*, nastěhoval se do vily, kde sídlila redakce a k níž přiléhala psínek, o který se staral sluha Čížek. Měl tedy v oku, jak je podnik veden, což ho během manželství v době existenční nejistoty přivedlo na myšlenku vydělávat si obchodem se psy. Krátce po svatbě byl totiž vyhozen z redakce. Po několika alkoholických excesech vypověděl jeho tchán byt, který jim zaplatil v novém domě na Smíchově, a odmítl za něj platit činži. Hašek byl finančně i psychicky na dně. Manželé se odstěhovali do malého bytu ve Vršovicích.

Svůj kynologický ústav nechává zaregistrovat na jméno své ženy a pokouší se rozšířit obchod inzercemi a podivnými nákupy. Jarmila Hašková se podařilo získat od otce pár peněz do začátku, jelikož to ale nebylo mnoho, obstarával Čížek zvířecí exempláře nekalým způsobem, včetně barvení psů, falšování rodokmenů a odchytu zatoulaných psů či jejich krádeže.

Poté, co se množily stížnosti a výhrůžky zákazníků, měl Haškovo podnikání brzy označeno jako nekalý obchod. Už začátkem roku 1911 hrozí podniku katastrofa. Jarmila Hašková je obžalována pro neplacení dluhů a pro „zaviněný úpadek“. Hašek nezdarek velmi těžce nesl, což se u něj projevovalo i srdečnými potížemi a sluchovými halucinacemi. Dne 9. února byl v noci zadržen na Karlově mostě pro podezření z pokusu o sebevraždu. V policejní zprávě mj. stálo: „Zadržený připouští, že se chtěl utopit, mrzí ho prý svět.“ Vysloužil si tím převoz do ústavu pro choromyslné. V lékařské zprávě jsou konstatovány následky chronického alkoholismu, diagnostikována deprese a melancholie a není vyloučen sebevražedný úmysl, i když ho Hašek popírá. Příčiny: „Ústupnost vůči ženině rodině, která souvisí s komplexem provinění a s pocitem méněcennosti.“ V humoresce „Psychiatrická záhada“ dělá Hašek z události na Karlově mostě omyl a anekdotu.

Mezitím se Jarmila Hašková nachází bez prostředků a na naléhání rodičů se k nim stěhuje. Manželé se museli scházet tajně jako za svobodna.

KANDIDÁT

Hašek se ocitá v situaci bezdomovce, přespává střídavě u matky a u různých přátel, do jejichž společnosti se o to více uchyluje a s nimiž chlastá.

Po vyhlášení voleb do říšského sněmu vzniká neregistrovaná Strana mírného pokroku v mezích zákona. V okruhu zakládajících členů jsou mj. Langer, Mach, Lada, Opočenský, Toman... Hymnou strany se stala píseň „Milion kandidátů vstalo“. Strana prožívá svůj vrchol v půli roku 1911, kdy staví svého kandidáta do voleb na Vinohradech. Není jím nikdo jiný než Hašek, který se také stává hlavním řečníkem strany. Řeční především po hospodách na různá bizarní témata, centrem strany se pak stává hostinec U Zvěřinů zvaný Kravín. Ve volbách nakonec obdržel 16 hlasů. Eduard Bass (1888–1946) vzpomínal: „Kandidátské řeči... vždy improvizoval. Byly to skvělé improvizace, dané vteřinou, náladou, okolím. Ukázal při nich nejen humoristický talent, ale i opravdový řečnický. Dovedl přímo virtuózně hrát s akcenty, pauzami, gesty, dovedl postavit spletené a propletené periody, které nakonec rozřál vtípem, dovedl si pohrát se syntaxí i gramatikou. Byly to nejen řečnické výkony, které nemají naprosto nic společného s nějakou přednáškou, a proto nemohly být koncipovány jako nějaká povídka.“

OTEC

V létě 1911 učinila Jarmila Hašková další pokus o společný život s „Mítou“. Po uprosení rodičů se nastěhovali do prozatímního bytu ve Vršovicích. Záhy nato otěhotněla a chce, aby manžel trávil více času doma. Hašek píše, co může (v roce 1911 zveřejnil na 120 textů), zajistit rodinu se mu však nedaří. Tím, že „strana“ rozšiřuje svou divadelní činnost a kabaretní improvizace, je Hašek jako konferenciér a herec poután k nočnímu životu a bohémskému prostředí. Hlavně, když je v srpnu otevřen noční podnik Montmartre s pestrým programem, v kterém někdy figuruje i Hašek se svými humornými improvizacemi a „vzdělávacími“ přednáškami. Navíc je spoluauto-

rem mnoha divadelních skečů. Někdy v Montmartru i přespával, aby nemusel domů, kde ho to tísnilo, očekávala se od něj odpovědnost a dlužil za nájem. Prostředí i unikání existenční realitě jen prohlubují jeho alkoholické návyky. Jeho žena tím samozřejmě velmi trpí, ale naléhá marně.

V dubnu 1912 se Haškovým narodil syn Richard. Tchán ze samé radosti dává Haškovi peníze na zakoupení kočárku, ten je však obratem propíjí s kamarády, od nichž přijímá gratulace. Rodiče odváží dceru i s vnukem k sobě domů. Hašek se tedy stal otcem, syna však první uvidí až za dlouhých devět let. Lze se domnívat, že na otcovskou odpovědnost nebyl připravený, bál se jí a i přes city vůči své ženě ji nebyl schopen přijmout.

BAVIČ

Hašek je odkázán na pomoc a bydlení u kamarádů. Navazuje spolupráci s divadelním sdružením Deklarace, což se mu stává na nějakou dobu záchranou. Vystupuje jako herec a prosazuje se také coby režisér. Koncem roku 1912 vystupuje v restauraci Kompanka. Začátkem roku 1913 účinkuje v suterénním kabaretu restaurace Louvre, později v kabaretu Adria.

Existenčně se ale sotva protlouká, někdy není schopen zaplatit útratu v hospodě. Přátelé se mu snaží pomoci a ustavují nad ním „kuratelu“ – dozor, aby vše neutratil a měl na živobytí.

V roce 1914 se Hašek ujímá konferování kabaretního programu, s nímž vystupuje Emil Artur Longen (1885–1936) a jeho žena Xena (1891–1928). Pokračuje ve spoluautorství zábavných divadelních her.

S příchodem války si nedokáže odpustit drobné provokace, jako když se vydává za Rusa, které vedou ke konfrontaci s policejní mocí.

Bavit nedokázal jen jedním způsobem, a to byl zpěv. Přitom zpíval s takovou oblibou. Opočenský vzpomínal: „Neměl ani hlasu, ani sluchu, a zpíval všechny písničky jednou notou, nemožnou a skřípavou. Ale běda tomu, kdo by mu chtěl bránit ve zpěvu!“

SIMULANT

Ač byl Hašek před válkou čtyřikrát u odvodu, nikdy ho nevzali. Definitivně odveden byl až v lednu 1915, a to k 91. pluku v Českých Budějovicích. Nechává se ale hospitalizovat v nemocnici, odkud uniká, jelikož mu nevyhovuje abstinenci režim. V Budějovicích se dostává do školy jednoročních dobrovolníků, odkud je pro kázeňský delikt vyloučen – dostal rozkaz vyzdobit místnost nápisem „Bůh ztrestej Anglii!“, místo toho se na místě objevilo „Pán Bůh je mobilizován – a v jeho jménu je s Anglií amen!“ Hašek se uchyluje k simulantství, v čemž mu hraje do karet, že šéfem vojenské nemocnice je jeho známý, který ho posílá do reverzního špitálu. Odtud dělá Hašek pochůzky po hospodách, někdy mizí i na více dní.

Díky lékařskému nálezu byl určen pouze pro strážní službu a po přesunu do Királyhidy byl zařazen do transportu jako ordonanc (spojka) u 2. setniny, které velel nadporučík Lukas. Tři dny před odjezdem nebyl nikde k nalezení – skrýval se kdesi ve stohu – poslední pokus vyhnout se frontě.

VOJÁK

Tam se ocitá v červenci 1915. V jeden okamžik Rusové ustupovali a přitom se vzdávali. Hašek sám přivedl asi 300 zajatců, protože je oslovil perfektní ruštinou. Rozkaz, aby byly zajatcům odebrány pušky, nebral nikdo na vědomí, jelikož bylo jasné, že jsou rádi, že mají válku za sebou. Jenže když se Hašek s houfem Rusů přiblížil k velitelství pluku, nastala panika. Důstojníci z brigády se domnívali, že Rusové prolomili frontu, a dali se na útek. Hašek proto musel vyslat na velitelství jednoho z Rusů, který mluvil německy, aby ohlásil příchod zajatců. Hašek za to dostal malou stříbrnou medaili, kterou si údajně připnul na zadní část uniformy.

Koncem září během ruského útoku Hašek počkal, až důstojníci ve zmatku prchnou, a přešel do ruského zajetí. Zajatci pak byli hnáni pěším způsobem přes 300 km do Kyjeva. Na předměstí Kyjeva se chtěl Hašek ztratit a přidat se k projíždějícím cikánům, byl ale zadržen a s ostatními dopraven do sběrného zajateckého tábora v Darnici. Zajatci pak železnici putovali do tábora v Tockém nedaleko Buzuluku. Tady mnoho z nich pomrzlo, přežila jen třetina. I Hašek měl namále, když tu onemocněl skvrnitým tyfem.

Svaz českých spolků (SČS) v Kyjevě získal právo agitovat v zajeckých táborech pro vstup do československého vojska určeného k boji proti Rakousku a Německu. Hašek se na jaře 1916 hlásí. Jako písař a pomocník velitele náborového praporu sedával v zasklené verandě a psal články a fejetony do kyjevského časopisu *Čechoslován*. Na žádost redakce byl odvelen ke správě SČS do Kyjeva. Jelikož ho provázela jeho minulost, podepisoval „vážné“ texty pseudonymem Dr. Stanko. Po uveřejnění satiry „Povídka o obrazu císaře Františka Josefa I.“ byla na Haška v Rakousku vydána pátrací listina a zahájeno trestní stíhání.

LEGIONÁŘ

V srpnu 1916 působí v Bereznu v roli náborového komisaře pro vstup do Československých legií. Následně projíždí stanicemi, kudy jsou vedeny zajatecké transporty. Na podzim je i vojensky zařazen do redakce *Čechoslovana* v Kyjevě. Při konfliktu s ruským důstojníkem, jehož autoritě se nechťel coby dobrovolník a revolucionář podříditi, byl Hašek uvězněn. Propuštěn byl až po zásahu předsedy SČS Vondráka, kterého o to požádal Haškův švagr Josef Mayer (1881–1963), působící jako zástupce belgické firmy v Rusku. V dopise Vondrákovi mj. napsal: „Nyní, když ruská armáda nepostupuje, všechno, co má uniformu, je znervózněno. A on vykládá důstojníkům, řeknu to jeho slovy, že kdyby si dal jednu ruku do zadnice, tak povede front lépe než celý ruský generální štáb!“

Během schůze k volbám do Odbočky čsl. Národní rady v Rusku v březnu 1917 Hašek vyzývá k jednotě a založení jednotné republikánsko-demokratické strany, která by podporovala Národní radu v Paříži. Publikuje text „Republikánský program v Čechách“, v němž kritizuje postup některých důstojníků legií a zpochybňuje velitelské schopnosti ruské generality. Za to je i s celou redakcí vyzván, aby se vzdali míst v redakci a dostavili se k vojenskému odboru legií pro nové rozkazy. Hašek reaguje článkem „Klub českých Pickwiků“ v časopise *Revoluce*, v němž zesměšnil představitele Odbočky, která se prohlásila za vedoucí sílu čsl. odboje. Hašek je odvelen z Kyjeva a zbaven funkce dopisovatele *Čechoslovana*, navíc má být přísně potrestán. V Remčicích ho vězní v bývalém prasečím chlívků, načež je u tzv. čestného soudu donucen odvolat „urážky“, což v jeho podání stejně působí parodicky (v *Čechoslovanu* můžeme číst verše: „I autor přehledu a rýmování / jenž před sjezdem cos v Revoluci psal, / jsa stíhán pro své nezřízené psaní, / vše opět z fronty odvolal.“).

Hašek je umístěn ke střeleckému oddílu. V červenci je vyznamenán za to, že v kritické chvíli coby písař přešel k rotám a bojoval s nimi. V září se stává desátníkem a opět publikuje v *Čechoslovanu*. V rámci legií zastává opoziční stanovisko, prosazuje pokračování v boji proti Německu a odrazuje od záměru, aby se legie zdlohavě přesouvaly přes celou zeměkouli do Francie.

ANTILENINISTA

Zároveň po říjnové revoluci 1917 kritizuje Lenina kvůli tomu, že jde na ruku Německu, které mu umožnilo přesun do Petrohradu. V jednom z fejetonů uvádí: „Cenzurní soustava rakouská tvoří opravdu ojedinělou kapitolu v dějinách tisku na celém světě a snad ani cenzura bolševiků petrohradských ji nemůže předčít.“ Může. Jinde píše: „Bolševická vláda národních komisařů v Petrohradě zrušila vánoční svátky. Do Vánoc zrušili toho bolševici mnoho: 1. svobodu tisku, 2. svobodu osobní bezpečnosti, 3. svobodu přesvědčení, 4. svobodu nosit čistou náprsenku a neupadnout v podezření, že jsi „buržuj prašivij“, 5. svobodu mít v kapse Kerenského čtyřicetirubl a neupadnout v podezření, že jsi pil dost dlouho „kriovutku našeho brata“, 6. svobodu myšlenek atd. Nezrušili slib, který dal Lenin císaři Vilémovi, že to pěkně v Rusku rozvrtá... Dnes vedle Rakouska vyruští československý stát, který bude nejdemokratičtější státem Evropy!“

Přesto Hašek hájil postoj, že je nutné připojit se k ruské revoluci a zabránit tak nástupu Němců, společně odrazit jejich vpád na Ukrajinu a pak s pomocí Ruska přivodit rozpad rakouské monarchie.

Situace se ale vyvíjí jinak, Hašek se přesouvá do Moskvy, kde působí v redakci časopisu *Průkopník*, orgánu československých sociálních demokratů (komunistů-komunistů). V provolání „Všem vojákům!“ vyzývá počátkem března legie k obraně před vpádem Německa na Ukrajinu a varuje před šířením defetistických nálad. Končí slovy: „Obrňte se pevnou důvěrou v Československou radu dělníků a vojáků s profesorem Masarykem v čele!“ Jinde kritizuje

bývalé vedení SČS, které vidělo budoucnost v náručí carského režimu, stejně jako samozvanost Odbočky, která akorát tak řeší vnitřní problémy, místo aby zajistila lepší podmínky pro legie. Nejvíce však brojí proti chystanému transportu legií na východ do Vladivostoku: „A musí zde zůstat každý z nás, který ví, že jsme potomci táboritů, prvních v Evropě socialistů-komunistů! To ví každý Čech! Náš politický program je zde, a nikoli na západě. Musíme Rusku pomoci. Jsme avantgarda vzpoury, a ta musí zůstat zde!“

V dubnu 1918 opouští řady československých legií.

VELEZRÁDCE

Pro vedení legií se tak Hašek stává zrádcem, Rudolf Medek nešetří na jeho adresu osobními invektivami. Na druhé straně, když v Moskvě probíhají předporady ke sjezdu Československé sekce komunistické strany, stává se předmětem kritiky Haškův smířlivý postoj k legiím a Masarykovi. K jeho ostouzení slouží i řeči o nezodpovědném bohémovi a humoristovi. To pravděpodobně vedlo k tomu, že byl z Moskvy odsunut do vzdáleného Povolží, aby založil agitační středisko v Samare. Tady z těch, kteří odmítli uposlechnout rozkaz legionářského vedení, pomáhal formovat československé oddíly při Rudé armádě, a to pod Kujbiševem, který patřil k opozici vůči Leninovi a jeho Brestlitevskému paktu s německým generálním štábem. V letáku Hašek za výkonný výbor Čsl. sekce Komunistické strany v Samare píše: „Což má být v dějinách světa napsáno, že v této době, ohrožující svobodu našich národů, česká vojska utekla před rakousko-německými hordami a zanechala ruské revolucionáře bez pomoci?“

Kapitán Radola Gajda, budoucí vůdce českých fašistů, vydává rozkaz, aby byl Hašek zadržen a postaven před polní soud čsl. legií. Ty krátce nato obléhají Samaru. Hašek se neúčastní organizovaného útupu po železnici, ale ještě týden zůstává aktivní v „podzemí“, načež se vydává po vlastní ose coby němý a „blbý od narození syn německého kolonisty z Turkestanu“. Když Samara padla, legionáři si vyřizovali účty se skutečnými i domnělými protivníky. Hašek si tak zachránil život a v přestrojení se toulá dva a půl měsíce.

Takřka ve stejný okamžik jsou vydány na Haška dva zatykače. C. a k. divizní soud ho chce ztrestat pro velezradu, protože „dezertoval z rakouského vojska a v zajetí dobrovolně vstoupil do České družiny“. O týden později polní soud čsl. vojska v svém zatykači píše, že se „přísně ukládá Jaroslava Haška, obviněného z opakovaného zločinu velezrady na československém národě... zatknout a dopravit pod silnou stráž...“. Praxí legií však bývalo české rudé náboráře na místě rovnou pověsit. Navíc, když se v Moskvě na poradách českých komunistů hlásalo, že je třeba hnutí očistit od zrádcovských živlů, byl tím opět myšlen Hašek.

KOMISAŘ

Hašek došel pěšky do Simbirsku, kde se přihlásil v kanceláři vojenského sovětu. Tady byl po prověření přidělen jako revoluční organizátor do tatarského města Bugulmy. Do města, kde se ještě den předtím bojovalo, dorazil po vyčkání na odchod nepřátelské posádky s malou četou vojáků v polovině října 1918 a prohlásil se za sovětského velitele města, a když pár dní nato chtěla dobít město revoluční armáda, zjistila, že už ho „dobil“ Hašek, jenž byl následně jmenován zástupcem velitele. V Bugulmě pobyl dva a půl měsíce.

V lednu 1919, zatímco v Česku vychází jeho nekrology coby velezrádce, je jmenován sekretářem zahraničního komitétu v 5. armádě, působí v tiskovém komisariátu a redakci časopisu *Naš puť*. Zároveň se v Ufě seznamuje se svou budoucí ženou Šrou. Záhy však vážně onemocněl. Po pár měsících se stává redaktorem *Rudého střelce* a stranickým sekretářem polní tiskárny. V Čeljabinsku aktivuje z řad zajatců zejména Němce a Maďary, zároveň je redaktorem časopisu *Sturm/Roham* (Útok), který vychází v německém a maďarském jazyce. Koncem roku se přesouvá do Omska. Redakční činnost byl jeho živel, avšak bylo mu proti srsti, když docházelo k omezování místních obyvatel, jak toho byl svědkem při rekvírování zásob v okolních vsích. Hašek se podílel také na vydávání novin v baškirském jazyce, za což na něj bělogvardějská estonská vojenská správa, proti níž tatarští Baškirové bojovali u Petrohradu, vydala zatykač a vypsala odměnu za dopadení.

V roce 1920 žije Hašek v Irkutsku, kde se přátelí a spolupracuje s čínským anarchistou Chén Chang Haiem, kterého překřtil Váňa Čang, a také s ním vydává časopis pro čínské dobrovolníky. Koncem

srpna ale přichází telegram z Moskvy, aby se tam hlásili komunisté jiných národností, neboť budou odesláni na pomoc revolučním hnutím ve svých domovinách. V dalších depeších je jmenovitě vyžádán Jaroslav Hašek, jenž byl mezitím zvolen poslancem oblastního sovětu v Irkutsku, organizuje první sjezd burjatského obyvatelstva a rediguje první číslo burjato-mongolského časopisu *Ör* (Úsvit). Do Moskvy doráží v listopadu.

NAVRÁTILEC

Z rozhodnutí Kominterny je Hašek vyslán k politické práci na Kladně. Přijal to. Jak vypověděla jeho druhá žena Šura: „Byl vždycky na straně slabších. To se těm mocným nelíbilo. Měl proto občas nesnáze. Začali tajně sbírat proti němu materiály. Jaroslavčík se to dozvěděl. Proto chtěl pryč. Nechtěl se dostat před válečný soud. Byl to útek legální cestou.“

Vybaven falešným pasem, jenž ho zachránil na hranicích s Estonskem, kde je na něj vypsaná odměna, prověřený a dezinfikovaný se se Šurou po strasti plné cestě vlakem dostává k moři. Další útrapy přináší Haškovi mořská nemoc při cestě parníkem do Štětína. Přes Berlín a pardubickou karanténu nakonec dorážejí 16. prosince 1920 do Prahy.

Těsně před Haškovým příjezdem je zmařen pokus o vyhlášení Republiky rad na Kladně. Tím, že se o několik dní zdržel, unikl jistěmu zatčení. Navíc si uvědomoval pocit ztráty platnosti, který nabyl v Rusku, ale doma ho nikdy nezažil.

Na jeho návrat vzpomínal redaktor Karel Nový: „Hašek se objevil v beranici a jakýchsi horáckých plstěných botách, zaražený nad tím, jak se většina jeho známých od něj odvracela. Byl bez groše a bez bytu. Při prvním setkání se mi svěřil: „Neměl jsem se vracet. Tady mě lidi nenávidí. A chtěl prý se zabít.“ Dokonce i bývalý anarchista a kamarád z dob Strany mírného pokroku v mezích zákona Karel Toman mu odmítl podat ruku. Přihlásil se k němu jen úzký okruh známých, kterých se hned dotazoval, jak bude doma přivítán, když prý všichni dezertéři z legií jsou trestáni. Nadával na poměry v republice, na politiku a nešetřil nikoho.

Na Silvestra otiskuje *Právo lidu* fejeton „Dušička Jaroslava Haška vypravuje“, což je první ze série ironických, avšak mírných, zpovědí, v nichž reaguje na útoky měšťáckého tisku. Brzy však už odpovídá sarkastickým způsobem.

Útočiště před popřevratovou hysterií nalézá na Žižkově, který zůstal bohémско-proletářskou enklávou. Pravidelně přispívá do *Českého slova*, ale jeho existenční situace je stále katastrofální. Pokus o obnovu recesistické strany ztroskotává. Stejně tak už Hašek nedokáže zaujmout coby kabaretní bavič.

BIGAMISTA

Do Čech s Haškem dorazila i Šura neboli Alexandra Lvová (1894–1950), která pocházela z rodiny nemajetného ševce a kterou poznal coby tiskařskou dělnici a v květnu 1920 s ní uzavřel sňatek, což mj. naznačuje, že se tehdy opravdu neplánoval už vrátit do Čech (sňatek mu umožňoval zůstat na Sibiři). Svatební noc ale strávil na výpravě do tajgy se svým přítelem Váňou Čangem, jenž mu byl předtím za svědka. Údajně chtěl Hašek následně od Šury odejít a žít s Váňou Čangem v anarchistické komunitě u Šanghaje.

Ihned po návratu do Prahy představil Hašek svou novou ženu jako kněžnu Lvovou, kterou zachránil před bolševiky. Je otázka, zda šlo jen o vtip, nebo v tom byla i zadní vrátka před pomstychtivostí nového režimu. Však ho také hned na ulici inzultovala skupinka legionářů.

Na Jarmilu ale nezapomněl. V Rusku dostal od švagra medailon s podobiznou svého syna, který stále nosil u sebe. Nedlouho po návratu ho Jarmila Hašková oslovuje vzkazem zanechaným v redakci *Českého slova*, kam také přispívá, on odepisuje, že ji stále miluje, načež se i setkávají. Scházejí se opět tajně a Hašek se stará, aby se obě ženy vzájemně nepotkaly. Toho času bydlí Hašek s Šurou u Franty Sauera (1882–1947) a jeho sester ve společné domácnosti.

Hašek je předvolán k výslechu kvůli udání ze zločinu bigamie. Obvinění ale bylo staženo, jelikož úřady nepovažovaly sňatek uzavřený v revolučním Rusku za právoplatný v Československu.

Jarmila Hašková bere na výlet s Haškem také jejich syna, který tehdy snad poprvé spatřil svého otce. Šura se o výletě dozvěděla a žádá Haška, aby z ní nedělal blázna a rozmyslel se: „buď já – nebo ona“. Hašek na dalším výletě požádá Jarmilu, zda by s ním opět

začala žít. V srpnu se setkali naposledy. Těsně před svou smrtí v roce 1931 se Jarmila svěřila Karlu Novému, „že Jaroslav byl její jedinou a čistou láskou“, a ujistila ho, „že stejně i Hašek miloval jediné ji. Dále pravila, že mu nikdo nerozuměl...“

ROMANOPISEC

V květnu 1911 uvádí Hašek ve hře *Pevnost* na scénu postavu rakouského vojenského veterána Švejka, jenž svou skutečnou i předstíranou blbostí profanuje militarismus a oficiální vlastenectví. Paralelně je tato postava uvedena i časopisecky v *Karikaturách* v seriálu „Dobrý voják Švejk táhne proti Itálii“. V Kyjevě pak napsal „Osudy dobrého vojáka Švejka v zajetí“.

V únoru 1921 v hostinci U Pánků představuje Hašek svůj záměr angažovat Švejka do rozsáhlejšího dějinného románu s názvem *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové i občanské války u nás i v Rusku*. Jeho žena Šura vzpomínala: „Prohlásil, že tohle bude docela něco jiného, tohle že bude skutečná literatura. Vyměju se všem těm pitomcům, a zároveň ukážu, jaká je naše pravá povaha a co dokáže.“ Otázkou však bylo, jak získat peníze na vydání takového díla, jelikož ho Hašek nechtěl přenechat žádnému ziskuchtivému nakladateli. Sauer navrhl, aby *Švejka* vydávali na pokračování formou sešitů. Z výtěžku jednoho sešitu by se zaplatily náklady toho dalšího. Sauer se tak stal Haškovým nakladatelem s tím, že distribuci vyřeší poněkud anarchistickým způsobem, a to vytvořením sítě prodejců – známých, kteří sešity prodávali po hospodách. Nakonec se tento způsob ukázal být neudržitelným, jelikož Sauer zjevně nebyl příliš důsledný při inkasování od distributorů. Po pár sešitech bylo vydávání přenecháno profesionálnímu nakladateli Synkovi. Předtím ale ještě přichází přípis z ministerstva pro kulturu a vyučování, v němž je citováno z recenze na *Švejka* coby knihy „nemožné hnusné, jež je schopna u obyvatelstva vzbudit pohoršení“.

Sauer jako vydavatel řešil problém, že Hašek víc vymetá hospody, než aby psal, načež malíř Jaroslav Panuška (1872–1958) navrhuje dostat ho z Prahy, a koncem května 1921 bere autora do Lipnice. Tady se Hašek ubytovává nad hostincem U Koruny. Po nějakých dvou týdnech za ním přijíždí i Šura. Práce na *Švejkovi* pokračuje. Popularita této postavy vzroste ještě poté, co se Longen postaral (bez vědomí autora, kterého to naštvalo) o inscenaci, kde hlavní roli ztvárnil Karel Noll (1880–1928).

Na Lipnici se stal Hašek oblíbeným společníkem. Z dlouhé chvíle vypomáhal s průvodcovstvím na místním hradě, aniž by se příliš držel historické pravdy. Vedle *Švejka* psal i humoresky (později za asistence mladého písaře, kterému diktoval napůl v hospodě), pil pivo, a dokonce se nechal umluvit za nevýhodných podmínek do koupě domku a jeho rekonstrukce. Přestává tak být věčným bezdomovcem a díky *Švejkovi* je poprvé finančně zajištěn. Jako by mu takový životní obrat neměl být dopřán, pár měsíců po nastěhování, 3. ledna 1923, umírá ve své posteli.

Zdroje:

- R. Pytlík: *Jaroslav Hašek. Data – fakta – dokumenty*, Emporius 2013.
- G. R. Opočenský: *Čtvrt století s Jaroslavem Haškem*, J. Steinbrener 1948.
- V. Menger: *Liďský profil Jaroslava Haška*, J. Koliandr 1946.
- J. Chalupický: *Expresionisté*, Torst 1992.
- „Hašek nebyl žádný bolševik“, rozhovor s P. Ganem na <https://www.czechlit.cz/cz/hasek-nebyl-zadny-bolsevik/>
- P. Gan: Jaroslav Hašek jako rudoarmějce na Volze. *Havlíčkovobrodsko. Vlastivědný sborník* sv. 18, Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod a Moravský zemský archiv – Státní okresní archiv Havlíčkův Brod 2004.
- A. Bouček: *Kopa historek ze života Jaroslava Haška*, Práce 1983.
- J. Hašek: *Loupežný vrah před soudem*, SNKLHU 1958.
- J. Hašek: *Sebrané verše*, Machart 2016.
- F. Sauer: *Franta Habán ze Žižkova. Obrázky z doby popřevratové*, NPL 1965.
- V. Tomek: *Český anarchismus a jeho publicistika 1880–1925*, Filosofie 2002.

PRAŽSKÝ KOMUNARD

ANTONÍN KOČKA

Jaroslav Hašek přispíval do desítek tiskovin, v některých dokonce působil jako redaktor. Mimo jiné šlo i o anarchistická periodika, v nichž takto působil v letech 1904–7. Anarchistického ducha zpochybňujícího autority si ale zachovával po celý život. V následujícím textu se pokusíme zrekonstruovat jeho působení v anarchistickém hnutí a také nahlédnout jeho politický otisk v Rusku a po jeho návratu.

RADIKALIZACE

Podle Haškova přítele Hájka měl Hašek již v roce 1901 revoluční sklony. Prý „nosil černou čapku jako anarchisté a stýkal se se srbskými a chorvatskými studenty“. Od podzimu 1902 do pozdního jara 1903 Hašek pravidelně navštěvoval přednášky o anarchismu, které v hostinci U Otčenášků pořádál Stanislav Kostka Neumann (1875–1947) a jeho žena Kamila (1874–1956). Tady se seznámil s některými svými budoucími kumpány – Janem Klimešem (1874–1920), který se vydával za „makedonského vévodu“, básníkem Josefem Rosenzweigem-Moirem (1887–1944), právníkem Viktorem Janotou či malířem Jaroslavem Kubínem (1886–1937).

Pod Klimešovým vlivem se znechucen prací v bance nechal zapsat do makedonských povstaleckých čet. Údajně měl odcestovat do Sofie, kde se setkal s Klimešem, spolu se přidali k povstalcům podporovaným bulharskou vládou a ozbrojeni se přesunuli k jižní hranici. Jenže na hranicích bylo turecké vojsko a tím celá „balkánská výprava“, byla-li skutečně nějaká, končí. Klimeš o tři roky později zveřejňuje v reportážním seriálu v *Nové Omladině* zprávy o bojích v roce 1902. Jako samostatný spisek to Hašek připravil k vydání a rozprodával po hospodách i s fotografií „makedonského hrdiny“.

Hašek dochází do slavné Neumannovy vily, kde se setkávali anarchisté a mladí umělci. Podle Antonína Boučka (1880–1947), který je zde také častým hostem, byl Hašek vyzván redakcí *Omladiny*, která reprezentovala severočeské křídlo českého anarchismu, aby se k ní připojil. V intelektuální společnosti kolem Neumanna se beztak necítil doma. Po Neumannově odchodu ve vile hospodařil ještě nějaký čas Bouček a s ním občas i Hašek, který tu nacházel útočiště vždy, když se nepohodl s matkou a neměl peníze.

Menger vzpomíná na jeho podvrtné akce, jako když „rozšiřoval protiklerikální *Havlička* s podvrženým titulem *Svatý Bonifác*. Jak se babičky a zbožné ženy divily, když si doma rozevřely zbožný časopis a dočetly se v něm takové věci, že jim hrůzou vlasy na hlavě vstávaly.“

CESTA NA SEVER

V červnu 1904 se s anarchistou Václavem Křížkem zúčastnil schůze státoprávní strany v Konviktu. Anarchisté tehdy protestovali proti oficiální politice tím, že narušovali schůze politických stran. Krátce nato se stává členem redakce *Omladiny* nacházející se v Lomu u Mostu.¹ Tam se také s spolu s Křížkem stěhují. Hned první noc jeho pobytu byla v administraci časopisu vykonána domovní prohlídka, četníci neopomněli rozebrat a prozkoumat ani dětský kočárek. Štáry a cenzorské zásahy se od té doby staly trvalým terčem jeho britkého vtipkování.

Časopis *Omladina* se orientoval na severočeské anarchistické dělnictvo a navazoval přímo na hornické spolky, které ho podporovaly. Stal se do jisté míry vědomě jakýmsi protipólem teoreticky, ideologicky a literárně zaměřených anarchistických časopisů vycházejících v Praze. Časopis díky poměrně široké podpoře své spolkové a čtenářské základny prosperoval, což nebylo u anarchistického tisku dvakrát zvykem.

V severočeském regionu Hašek kolportuje anarchistické tiskoviny a s Ladislavem Knotkem² (1884–1957) agitují mezi horníky. Konal přednášky, např. „o poměrech v Rusku, Haliči a Uhrách, kde skutečně studijní cesty konal“. Co se týče jeho názorového vývoje, více

než ideová pojednání ho ovlivňují praktické zážitky a zkušenosti. To se týká i jeho přátelství s Křížkem a Knotkem, redaktory časopisu *Omladina*, a pozdější osobní nedůvěry k anarchistickému vydavateli a organizátoru Karlu Vohryzkovi (1876–1933).

S poměry v časopise je Hašek brzy nespokojený. Vohryzek spolupracovníkům neplatí a ti tak byli živi jen z peněz, které vybrali od abonentů a důvěrníků. Hašek s Bedřichem Kalinou (1876–?) si museli vypomáhat i příležitostnou prací v dolech, nejčastěji v obci Katzendorf. Kalinovi, vyučenému typografovi původem z Duchcova, havířina nevadila, ale Hašek zde dlouho nevydržel. Jednoho dne si měl vypůjčit kolo, aby objel anarchistické důvěrníky. Z výpravy „za penězi“ se ale už nevrátil. Kalina ho našel až v Ústí nad Labem u důvěrníka Josefa Laloučka, oba rozveselené po těžkém flámu a bez kola.

Hašek cestuje a dál žije v Praze, kde se seznamuje se svou budoucí ženou Jarmilou Mayerovou, která se rovněž zajímá o anarchistické myšlenky. Anarchismus zjevně dával ideovou oporu jeho nespoutanosti a nevázanému životu, což se projevovalo kupříkladu jeho častým přebýváním u kamarádů. Jako nevěrec a anarchista vystupuje v září 1905 z katolické církve.

ŽIŽKOVSKÝ CHUĐAS

Mezitím byl v lednu 1906 Karel Vohryzek úředně vyhoštěn „ze všech severočeských okresů“ i s časopisem *Omladina*, jenž byl zastaven, jelikož Vohryzek nezaplatil značnou pokutu. Přesídlil tedy a pod jménem své ženy Marie začal vydávat na Žižkově časopis *Nová Omladina*.³

Během svého působení v *Nové Omladině*, které započalo v prosinci 1906, se Hašek dává dohromady s Frantou Sauerem. Ve stejnou dobu začali Vohryzek s Knotkem na Žižkově ještě s vydáváním lidového časopisu *Chuďas*,⁴ kam byl jako náhradník pro práci v redakci přijat Hašek, jenž list rediguje společně s Kalinou. Příspěvkatelem *Chuďase*, stejně jako *Nové Omladiny*, se po návratu z Francie stává mj. František Gellner (1881–1914).

Svým typickým způsobem – formou satirické jinotajné povídky nazvané „Paměti Miriamy“⁵ – se Hašek zapojuje do sporu, který mezi sebou vedly redakce *Nové Omladiny* a *Práce*. Ten se nesl jak v rovině osobní, tak ideové, ale skrývala se v něm i polemika ohledně redaktorské práce anarchistického časopisu. Haškova povídka byla po rozkrytí velmi osobní a útočná směrem k vydavatelům a příspěvkatelům *Práce*, především vůči Michaelu Káchovi (1874–1940) a Marii Müllerové. Přitom podle Sauera měl Hašek Káchu velmi rád. Ale to už byl Haškův způsob humoru – padni komu padni. Na jejich osobní vztahy to našťástí dopad nemělo.

Ve Vídni působilo Centrum pro dozor nad anarchisty, jelikož po atentátu anarchisty Luigiho Luccheniho na císařovnu Sisi v roce 1898 se jich panovnická rodina a její přísluhovači obávali (z neškodných dělnických poslanců v parlamentu samozřejmě žádný strach neměli). Do rejstříku sledovaných osob se v roce 1907 dostává i Jaroslav Hašek. Policejní ředitelství ve Vídni zaslalo rozkaz na c. k. místodržitelství v Praze: „Jaroslav Hašek, nar. 30. 4. 1883, bytem Královské Vinohrady 1326, zaměstnaný v čas. *Komuna*⁶ a *Chuďas*, je anarchistického smýšlení. Zaříditi pravidelné sledování a střežení.“

Hašek v té době proslul také jako lidový řečník na veřejných schůzích. Jeho jméno se objevuje i v denních zprávách referujících o anarchistických schůzích. V *Komuně* z 26. 4. 1907 se píše: „Dvě zdařilé schůze uspořádali naši snaživí kamarádi v Ústí nad Orlicí.“

V Dlouhé Třebové měl řečnit klerikál JUDr. Myslivec, odkud ale musel s hanbou odejít. Na obou schůzích byl referentem kamarád Hašek. „Ten přípravu na událost líčí barvitě v dopise Jarmile Mayerové: „Dnes jdu asi se 300 našimi hochy do Dlouhé Třebové rozbít klerikální schůzi. Těším se na klerikála Myslivce. Nedaleko teče Orlice a já nevím, máme-li toho chlapíka hodit do řeky před schůzí, při schůzi, nebo po schůzi. Hoši ho chtějí ztouct a čekají jen na můj pokyn. Co tyto řádky píší, rozvažují, mám-li k tomu svolit. Bude to schůze, jaké zde na moravských hranicích nebylo pamětníka... Právě jsem svolil, aby Dr. Myslivec byl po katolicku bit.“ Jak bylo v *Komuně* po dvou týdnech upřesněno, „Dr. Myslivec se na schůzi nedostavil a kamarád Hašek zde ostře bičoval klerikalismus Dr. Myslivce.“

NATŘI HO!

Po oslavách 1. máje se konala v zahradě Na Slovanech veřejná schůze. Po závěrečném Vohryzkově projevu se shlukl dav a v Ječné ulici došlo ke srážce s policií. Podle zprávy v tisku měl do zástupu vkročit inspektor stráže Herget a vyzvat ho k rozchodu. Následně měl někdo strčit do nadstrážníka Schnirdla. Když ten se otočil, spatřil Haška, jak volá: „Natři ho!“ Než se otočil zpět, ucítil ránu do týla. Pachatel utekl, Hašek byl zatčen a dva týdny zadržován ve vyšetřovací vazbě v separaci na Novoměstské radnici. Jarmile nechal poslat lístek, v němž stálo: „Jsem vyšetřován pro shluknutí a pro vybízení, aby strážníkovi natloukli... Chtěl jsem podat do *Dne* referát o průběhu tábora, ale zatím podávali raport o mně lokálkářům. Život můj pohybuje se mezi pražskou polévkou, kterou mám každý den k snídani, a mezi „šoulemi“, jak se totiž nazývá obdivuhodná směs hrachu a krup. Dohromady se tomu říká filosofie života.“ Dne 14. května 1907 se koná vyšetřovací jednání. Jako svědci na straně Haška vystupují Kácha, Kalina a Müllerová. Prvního července se Hašek u soudu hájí, že nekřičel „Natři ho!“, ale „Spatři ho!“. Je odsouzen pro spolupínu na zločinu těžkého ublížení na těle k trestu vězení po dobu jednoho měsíce. Trest nastoupil v půlce prosince v Novoměstské trestnici. Tam je mu nejprve přiděleno lepení pytlíků, následně se uplatňuje jako písař opisující rozsudky. Jarmile píše: „Děje se se mnou něco podobného jako s Josefem ze Starého zákona, který z vězně stal se náhle místokrálem egyptským... Nás písařů je pět a jsou to samí slušní lidé, jak při jedné návštěvě hlásil nějakému pánovi náš strážný, ukazuje do naší místnosti: „Zde jsou samí slušní lidé.“ Pět těchto slušných lidí má dohromady 10 a půl měsíce tuhého vězení, lehkého žaláře, těžkého žaláře, a když se všichni postavíme do řady, tvoříme alegorickou skupinu „Slušnost za mřížemi!“

LÁSKA VÍC NEŽ POLITIKA

Návrat z vězení navíc ještě utužil jeho vztah s Jarmilou Mayerovou, s níž chtěl spojit svůj život. Přísní rodiče vzhledem k tomu, že dcera z pocitu beznaděje onemocněla a dvakrát utekla z domova, byli ochotni ustoupit, ale s podmínkou, že nápadník musí ukončit činnost v anarchistickém hnutí. Hašek v diplomatickém dopise Jarmile slibuje: „Vážím si zcela mínění Vašeho otce, kterému vyhovím, aby nebylo u vás doma nějakých výstupů. Přestanu působit v anarchistickém hnutí a budu pracovat jediné v literatuře, popřípadě vstoupím do redakce listů, s jejichž programem Váš pan otec souhlasí. Pak mně nikdo nebude moci říci, že vám zakazuje se mnou mluvit. Zavazují se tímto, že nebudou jezdit po schůzích a že v hnutí nebudou působit, kromě psaní do *Komuny*, a to povídek nepolitických. Váš přece miluji víc než nějaká hesla! Budu vskutku rád, když zmizí opovrhlivé výroky Vaší matky, které si velice vážím, ačkoli ona dosud mne dle všeho nikdy nechválila. A proto nechám té nebezpečné chůze v anarchistických botách a navléknu si pohodlnější střevíce dle přání Vašeho pana otce.“

ROZČAROVÁNÍ

Hašek měl ve vězení evidentně dost času na přemýšlení o tom, co se svým životem. Stejně tak o poměrech v anarchistickém hnutí a jeho možnostech v otázce revolučního zvratu. Viděno strážlivěma očima, ani jedno nevypadalo nejlépe. A tak zřejmě pro Haška nebylo tak těžké kývnout na ultimátum Jarmilinih rodičů.

Navíc se v červnu 1907 poprvé v Rakousku konaly všeobecné volby do poslanecké sněmovny, v nichž zvítězila sociální demokracie. Nastává jistý odliv z řad anarchistických sympatizantů k této straně

a hnutí se ocitá v krizi. To vše zesiluje represe vůči hnutí, úřední rozpuštění České federace všech odborů v srpnu 1908 a po častých konfiskacích i zánik významných časopisů, jako byly *Práce* či *Komuna*.

Menger ve vzpomínce na Haška jako největší zdroj rozčarování uvádí Vohryzka, o kterém se i Kácha domníval, že nějakým způsobem spolupracuje s úřady.⁷ Hnutí nakonec vyjádřilo Vohryzkovi nedůvěru a ten se z něj stáhl. Po válce se Vohryzek nadále držel stranou, podnikal a nakonec emigroval do Brazílie. Hašek podle Mengra prohlédl Vohryzka jako bezcharakterního člověka, takže odchod z *Komuny*, kde měl Vohryzek hlavní slovo, nebyl zřejmě zas tak těžkým rozhodnutím.

DOZVUKY

I přes vystoupení z anarchistického hnutí je Hašek dál sledován Centrem pro dozor nad anarchisty ve Vídni a pražské policejní ředitelství podává pravidelná hlášení o jeho pobytu. V prosinci 1910 byl předveden na policejní ředitelství, neboť se dotazoval v Albrechtových kasárnách po známém anarchistovi Vlastovi Borkovi (1886–1952), který narukoval k námořní službě do přístavu v Pulje a v souvislosti s procesem s antimilitaristy byl eskortován do zmíněných kasáren, v jejichž vězení ho Hašek navštívil. Následně byla u Haška v bytě provedena domovní prohlídka.

V roce 1911 se Hašek stává na Vinohradech kandidátem Strany mírného pokroku v mezích zákona při volbách do říšské sněmovny. Nejde o nic jiného než o svébytný výsměch jak volbám, tak politickým stranám a kandidátům, včetně jejich slibů. Bezesporně taková aktivita spojená se zábavou měla větší potenciál ideově odhalit podstatu buržoazního volebního klání v rámci monarchie než vážné míněná protivolební kampaň. Zvláště když prosazujete požadavky jako znovuzavedení otroctví či zestátnění domovníků.

V únoru 1912 se Hašek za redakci *Českého slova* účastní schůze zřízenců pražských elektrických podniků. Ve vzrušené situaci vystupuje a staví se plně za stanovisko radikálů a přítomné politiky obviňuje, že tlumí stávkou kvůli tomu, že jsou podplaceni radou elektrických podniků, od níž dostávají zdarma „volné jízdenky“. Druhý den ráno je Hašek z redakce s okamžitou platností propuštěn. Navazuje tedy kontakty se sociálnědemokratickým *Prámem lidu* a ironicky poznamenává: „Byl jsem národním socialistou a nyní se, jak doufám, stanu sociálním demokratem, a změniv pak definitivně politické přesvědčení, dosáhnu jako mladočech ministerského fraku.“

NA UKRAJINĚ

Během svého působení v Československých legiích se Hašek stává součástí skupiny Černá ruka, složené zejména z lidí, kteří stáli u zrodu Svazu českých spolků (SČS) a následně se ocitli v opozici vůči vedení Československých legií, jimž pomáhali na svět. Tzv. starodružníci neúspěšně prosazují, aby si legie prokletými cestu domů přes rumunské Karpaty, spojily se s revolučními živly v Maďarsku a na Slovensku a pomáhaly uspišit pád Rakouska teroristickými akcemi. Hašek k tomu ve statí „Minulost a přítomnost“ napsal: „Největší teroristé byli lidé s duší básníka, přimykající se ke všemu vznešenému, neboť jejich duše byla čistá a něžná. Teror je nezbytnou součástí národního povstání, ve smyslu hesla „Násilí za násilím!“

Ve stejné době míří Hašek do Kyjeva ve věci rakouského agenta Alexandra Maška, s nímž měl tu „čest“ během jeho nepovedeného pokusu o infiltraci anarchistického hnutí v roce 1907.

Haškovým aktuálním cílem byla československá republika, což předpokládalo porážku Rakouska a Německa. Začátkem roku 1918 byl ve styku s anarchisty v Kyjevě, s nimiž o situaci debatoval. Osobně se však přikláněl k podpoře Muravjevových ukrajinských jednotek a chvíli prý váhal, zda se k nim nepřidá.

V SAMARĚ

Po opuštění legií doráží coby rudý náborář do Samary. Jak píše Jaroslav Křížek, jenž se v 50. letech zabýval Haškovým působením v Rusku: „Politická moc v samarské gubernii nebyla pevně v rukou bolševiků. Bolševici měli většinu pouze v městském sovětu, zatímco gubernský sověť ovládali eseri, anarchisté a menševici. Oba sověty mezi sebou bojovaly prakticky o moc.“

Hašek, který byl de facto ve službách bolševiků, se zúčastnil 15. května schůze v Samaře, která byla pořádána „antibolševickými frakcemi“ menševiků, liberálů, židovského Bundu, pravých i levých eserů, jakož i maximalistů a anarchisty „gubispolkomu“ (výkonného výboru samarské gubernie). Diskutovalo se o svobodných volbách do ústavodárného shromáždění Ruska a byla požadována skutečná demokracie v sovětech: anarchisté a maximalisté volali po svobodě bez mocenského aparátu nadřazených úřadů („bezvlastie“) a zatračovali diktaturu proletariátu a samovládu komisařů („komisaroděržavie“). Také Hašek dostal slovo. Jako starý český anarchista a anarchisticky přemýšlející stratég boje proti c. k. monarchii na Ukrajině byl bouřlivě přivítán ozbrojenými anarchisty, pak prý s nimi ironicky polemizoval a rozesmál je. Schůze se zřejmě konala v důsledku toho, jak se chovali bolševici – byli podniknuty razie na anarchistické jednotky v Moskvě i Samaře, došlo ke zrušení mnoha časopisů, byly vydány dekrety o znárodnění průmyslu shora, což ohrožovalo závody v rukou dělnických výborů...

Ve dnech 17.–19. května proběhla samarská revoluce anarchistů, maximalistů a dalších skupin. Došlo k osvobození politických vězňů zadržovaných bolševiky, dobití několika skladů zbraní, poštovní a telegrafní centrály. Haškov kolega Josef Pospíšil vypověděl, že se Hašek během událostí vypařil, načež ho našel mezi anarchisty. Ti měli nad bolševiky převahu, přesto za nevyjasněných okolností došlo ke smíru, možná vzhledem k blížícímu se nebezpečí ze strany Československých legií, které nakonec Samaru 8. června dobyly.

Vrchní velitel Muravjev začal ze štábu volžské fronty v Kazani bezprostředně aktivizovat nejen pět revolučních armád volžské fronty, nýbrž také podzemí v samarské gubernii. Jeho záměrem bylo obklíčit Čechoslováky levicovou socialistickou lidovou armádou kolem Samary, aby bylo možno nabídnout tomuto vojsku potom jako jediné východisko slavné tažení přes Moskvu až po Dunaj a Rýn. To bylo přesné to, co si podle Gana Hašek dlouho představoval: zasadit pod vrchním velitelem Muravjevem a společně s bratry legionáři německému imperialismu a militarismu, krvácejícímu na francouzské frontě, smrtelnou ránu v Povolží a pod praporem světové sociální revoluce uskutečnit v sovětech demokracii. Muravjevovy snahy vytvořit koaliční vládu Povolžské sovětské republiky byly vojáky jemu podřízených jednotek s nadšením přijaty. Ale jedna ze stran plánované koalice měla jiný záměr – bolševici Muravjeva v červenci 1918 zastreli. Znamená to i konec Haškovy naděje, navíc když viděl, jak se bolševické vedení domlouvá s německou stranou.

BOLŠEVIK?

V novinových článcích věnovaných Haškovi se s bulvárním nadšením opakuje jedna z jeho charakteristik – bolševik. Byl ale někdy skutečně ideovým bolševikem?

Pavel Gan mapující Haškovy politické názory během pobytu v Rusku rezolutně tvrdí, že „Hašek nebyl žádný bolševik či komunistamarxista, on byl anarchista a sociální revolucionář a tím zůstal po celý život.“ A dodává, že později „dokonce jeho šéfka při páté rudé armádě, komisařka Sofia Gončarskaja, tvrdila delegátům kongresu v Moskvě v roce 1920, že Hašek je revolucionářem, ale není marxistou“.

Hašek podle Gana vypověděl koncem dubna 1918 svoji spolupráci v moskevském *Průkopníku* kvůli orientaci časopisu na diktaturu proletariátu marxismu-leninismu. Ve svých textech „Malý feuilleton“ a „Čeští komunisté století patnáctého“ – ve srovnání s programy ruských anarchistů-komunistů – se Hašek snaží zachytit husitskou revoltu „Táboritů, prvních socialistů-komunistů v Evropě“ řečí ruských anarchistických komunistů a maximalistů a tím ji aktualizovat.

Od jara do podzimu 1918 je podle Gana možné Haška zařadit do levicově revolučních a demokraticky v sovětech orientovaných sil ruské revoluce. Hašek nemluvil o „diktatuře proletariátu“, čemuž by i odpovídalo „nelichotivé“ hodnocení od komunisty Karla Kreibicha: „Hašek byl socialistou a revolucionářem jen citem a temperamentem. Marxistická analýza a dialektika mu byla stejně cizí jako výdrž a trpělivost.“

NÁVRAT

Poté, co se Hašek vrátil z Ruska, se do politického dění nijak nezapojoval. Přesto, když se nachomýtl, neváhal poskytnout podporu

a svým vtipným přístupem i odlehčení. Tak tomu bylo například v lednu 1921, kdy v Praze podpořil stávkou číšníků.

Sauer zas ve své autobiografické knize *Franta Habán ze Žižkova* přepisuje Haškovi, že to byl spolu s ním právě on,⁸ kdo připadl na nápad zřízení – jak bychom řekli dnes – squaterského výboru, jenž se staral na Žižkově o ubytování potřebných lidí a rodin v nevyužívaných bytech. „Habán měl radikální nápad, s nímž Hašek souhlasil. Habán vybídl žižkovského socialistického důvěrníka Nerudu, aby svolal schůzi nebydlících, že referovat přijde Hašek. To se stalo, Hašek mluvil ohnivě a nakonec navrhl, aby se utvořila okamžitě organizace pod názvem ‚Černá ruka‘ a ta aby nebydlící nešťastníky hleděla nakvartýrovat. Měla zabrat prázdné byty, sklady, obchody, zrušit biografy a bordely a nastěhovat do nich nebydlící. Návrh byl přijat s jásotem bez debaty a okamžitě se přikročilo k činu.“ I když se podle dalšího vyprávění snažila „Černá ruka“ umístit i samotného Haška, ten to „vždy odmítl, poněvadž v každém jiném viděl potřebnějšího“.

Poznámky:

¹ Časopis *Omlaďina* vydával Karel Vohryzek pod hlavičkou Severočeské federace horníků od září 1903 coby „Týdeník pracujícího lidu“, od ledna 1906 „Orgán anarchistických socialistů“ a po dalším čísle s dovětkem „Publikační orgán České federace všech odborů“. Časopis skončil po zabavení 5. čísla IV. ročníku z ledna 1906.

² Ladislav Knotek, jenž se ve 30. letech stal ředitelem Národního divadla moravskoslezského v Ostravě na Haška vzpomínal: „Poznal jsem Haška jako hochu dobrého srdce, věčně veselého, snášejícího se zvláštní odevzdaností... rány osudu.“

³ *Nová Omlaďina* navázala 25. 1. 1906 na vydávání *Omlaďiny*. Mezi oběma tituly vyšlo ještě jedno vydání neperiodické publikace *Plameny*. Časopis coby „Publikační orgán České federace všech odborů“ vycházel v Praze na Žižkově dvakrát, od 55. čísla třikrát týdně, a to až do 27. 2. 1907.

⁴ *Chuďas* s podtitulem „Čtrnáctideník pracujícího lidu“ byl jakýsi vedlejší projekt Vohryzka a Knotka. Vycházel od prosince 1906 do července 1907.

⁵ Vyšlo v *Nové Omlaďině*, roč. 1, č. 101, 23. 12. 1906.

⁶ *Komuna* přímo navazuje na časopis *Nová Omlaďina*. Jako „Publikační orgán České federace všech odborů“ ji vydávají třikrát do týdne na pražském Žižkově Karel Vohryzek a Ladislav Knotek, a to až do května 1908. Časopis se ideově začal orientovat k prosazování neutrálního odborového hnutí. Opozici tomuto trendu tvořily časopisy *Přímá akce* či *Hornické listy*.

⁷ Později v dopise Pierru Ramusovi z 6. 9. 1909 Kácha uvádí, že na základě jeho pátrání Vohryzek „žádný špicl nebyl a žádný špicl není“, aby si pak v říjnu 1918 poznamenal, že podle úředních akt s úřady spolupracoval.

⁸ O Černé ruce referoval dobový tisk od podzimu 1920, kdy Hašek ještě v Praze nebyl. Z popisů jejích akcí je však zřejmé, proč Sauer do jejího založení Haška zcela přirozeně doplnil. Například: Na Žižkově se 4. září do bytu v čp. 1239 dal nastěhovat montér Leopold Lux se ženou. Byt patřil učiteli Pelikánovi, který pobýval dlouhodobě na Slovensku a péči o byt svěřil sousedovi JUC. Krajíci, úředníku na ministerstvu zahraničí. Krajíc za byt ročně platil 460 Kč – a začal ho pronajímat studentům, od kterých si bral ročně 4400 Kč. Dne 28. října se po shromáždění v Lidovém domě část účastníků rozhodla jít na Žižkov, aby protestovala proti vystěhování nájemníka Luxe. Toho na soudní příkaz vystěhovala policie den předtím a vystěhování inicioval JUC. Krajíc. Protesty před radnicí a policejním komisařstvím skončily příslibem komisaře Výborného, že ubytování sežene. Když se nic nestalo, protestovali znovu za dva dny v sobotu 30. října za podpory náměstka starosty Žižkova Karla Berana. Zakročila proti nim policie. V dubnu 1921 probíhaly soudy s nastěhovanými nájemníky, mj. i s Luxem a jeho ženou či náměstkem žižkovského starosty Karlem Beranem.

Zdroje – viz seznam v předchozím článku

PO STOPÁCH STÁTNÍ POLICIE V PRAZE

JAROSLAV HAŠEK

I.

Bylo to v době, kdy císař František Josef I. měl opět přijet do Prahy, aby klepal kladívkem na základní kámen k nějakému mostu. V české otázce se totiž starý monarcha specializoval výhradně na mosty. Přišel, zaklepal na kámen, poznamenal: „To jest zajímavé, že tento most vede z jedné strany na druhou“, nato ještě řekl: „To mne češí, že jste Těši“, a po takové návštěvě měl vždy celý český národ dojem, že ten starý pán má paralýzu.

Byly to takové slavné doby, kdy státní policie v Praze vyvíjela dalekosáhlou činnost a zavřela z restaurace U Dvojky starého chromého harmonikáře Kučeru, který před nějakými třiceti lety před projektovanou návštěvou císaře vydal se pěšky z Prahy do Vídně a tam se někde vrhl pod koně císařova kočáru při jeho projíždce, aby si vymohl audienci, neboť měl fixní ideu, že musí dostat trafikou, když mu italská kule u Custozzy přerazila nohu. Místo trafiky dostal na základě Prügelpatentu pět dní, pak pozorovali asi měsíc jeho duševní stav na jedné vídeňské psychiatrické klinice a pátrali, zdali si nedopisuje s podezřelými lidmi za hranicemi. Když zjistili, že neumí psát a že je úplně přičetný, dopravili ho na hnaneckou stanici a odtud již šel normální cestou šupem do Prahy, kde na památku své nezdařené audience u císaře pána složil na harmoniku píseň:

*Mě ve Vídni nic netěší,
je to samý blázninec
a velká menažerie,
o jemine, o jemine...*

Tu písničku hrával a zpíval po třicet let U Dvojky, a kdykoliv měl císař pán přijet do Prahy, odvedla vždy státní policie harmonikáře Kučeru do „čtyřky“ na policejní ředitelství, takže život Kučerův byl jakousi matematickou formulí a on měl dojem, že císař František Josef I. má strach z něho, ze starého Kučery, a to mu vždy dodávalo nové životní síly.

Pražská státní policie velice se zajímala též o potulného fotografa Netečku, který bloudil po ulicích Prahy v starém ošumělém havloku, s velkou černou zamaštěnou vázankou a s hroznou hřívou lví pod obrovským širákem. Vyhlížel jako loupežník z Abbruz. Ten muž vláčil stále s sebou sešlý, rozbitý fotoaparát, stokrát snad přeražený a stokrát snad svázané motouzem dřevěné nohy stojanu a láhev rumu.

Kdysi před lety při císařově návštěvě prodral se špalírem a pronikl, hrozný svým zjevem, až k samotnému mocnáři, ke kterému prohodil: „Není libo dát se vyblejsknout? Račte se tvářit co možná přívětivě.“

Byl okamžitě odstraněn a na policejním ředitelství pomalu z jeho hlavy vyprchávaly sny o titulu dvorního fotografa. Policejní lékař mu vydal pěkné svědectví, že je alkoholik, dědičně zatížený, neškodný idiot. A tak se mohl Netečka opět vrátit do lidské společnosti, dál bloudil Prahou, fotografoval staré paláce, pil rum u památníků naší staré slávy, a kdykoli přijel císař pán do Prahy, putoval Netečka za mříže, referuje tam o své aféře druhým v neštěstí prostinkými slovy: „Von nechce, abych ho fotografoval.“

Před císařovou návštěvou v Praze bývaly totiž separace policejního ředitelství pravidelně plny. Státní policie si nevybírala. Zavřela všechny potulné brusiče, kteří mají tak hloupé řemeslo, že brousí nože, jako kdyby ty nože brousili jedině na císaře pána.

Z oken na ulici musely být odstraněny květináče, aby nespadly snad císaři pánu na hlavu. Pro italského prodáváče zmrzliny, který nevině točil klikou přístroje na zmrzlinu, přišli detektivové a odvedli ho do separace, kde již ležel na pryčném drožkář Macek, podezřelý tím, že jednou před léty v Černém pivovaru vyhrál v nějaké

Ve vydání časopisu Svazu čs. spolků na Rusi Čechoslovan z 21. srpna 1916 popisuje Hašek ve čtyřech kapitolách trampoty policejního agenta Alexandra Maška a zpackanou policejní akci, která byla součástí c. a k. boje proti vyvrhelům, kteří by chtěli zrovnoprávnit dělníka s kapitalistou, knězem a šlechticem.

tombole sádrový odlitek císaře Františka Josefa I., dával mu připíjet, vedl s ním dlouhé řeči a nakonec mu urazil hlavu, kterou pohodil na oddělení „pro pány“. Dokázal sice, že byl opilý tak, jak to zákon vyžaduje, ale byl přece veden v evidenci, stejně jako hubatá květinářka z Uhelného trhu, která před každou ohlášenou návštěvou císaře v Praze vykřikovala, že to císaři pánu pěkně poví do obličej, jak s ní zachází magistrát.

V těch dobách mívala tedy státní policie plné ruce práce, aby dokázala veřejnosti, co to znamená slovo: „Milovaný mocnár“. S jednou císařovou návštěvou v Praze je spojena i tato obdivuhodná detektivní historie, vyjadřující důvtip státní policie, její kombinace a její nezdár.

II.

Na Žižkově vycházel v těch památných dobách časopis *Chuďas* a *Nová Omladina*. Oba názvy vystihovaly program. Psával jsem tenkrát do těch časopisů články, ve kterých jsem si dělal legraci ze slavných úradů a přicházel na besedy s vydavatelem těch časopisů redaktorem Knotkem, který nyní rediguje *Ostravský deník*.

Tenkrát, když měl císař přijet do Prahy, měl na programu i návštěvu Žižkova. Soudil jsem, že císař pán chce usmířit Žižkováky, kteří nikdy nejevili nějakých sympatií k habsburskému rodu, a v tom smyslu hovořili jsme jednoho odpoledního dne u redaktora Knotka v jeho bytě, když přišel administrátor *Chuďase* Kalina, provázený nějakým zasmušile vyhlížejícím mužem.

„Přátelé,“ pravil Kalina s nadšením, „naši redakci navštívil tento pán, já se s ním nemohu dohodnout, neboť je to Talián. Přijíždí z Ruska.“

Zasmušilý host přistoupil k nám blíže, když se předtím opatrně rozhlédl kolem. „Jsem,“ řekl italsky ledovým hlasem, „Pietro Perri, dítě Florencie. Politicky činným v Oděse. Utekl. Pronásledován úřady. Caramba! Těžká cesta přes hranice. Porco maladetto! Proším o pohostinství. Budu pracovati. Přijede císař, porco maladetto!“

„To je pěkná věc,“ řekl jsem redaktoru Knotkovi, „patrně nás asi všechny zavrou.“

„Caramba,“ mluvil dále Pietro Perri, „psal jsem již ve vaší redakci ostrý článek proti císaři. Německy napsal, madona mia. Třeba něco provést. Chystáte něco? Nedůvěřujete? Madona mia. Dokumenty na hranicích ukradli.“

Redaktor Knotek mezitím poznamenal ke mně, že italština Pietra Perriho je trochu podivná, načež Pietro Perri odpověděl: „Zapomněl mnoho italsky, žil v Rusku. Utekl, porco maladetto.“ „Umíte rusky?“ „Zapomněl, Ital, dítě Florencie, caramba.“ A Pietro Perri počal mluvit německy. Mezitím přišlo několik známých, básník G. R. Opočenský s Rosenzweigem-Moirem.

Němčina Pietra Perriho byla jako jeho italština. Bylo v ní tolik příbuzného češtině, jako když slovo za slovem překládáš.

„Pardon,“ ozval se Pietro Perri, když v tom smyslu mluvil jsem k Moirovi, „jazyk český neznám. Ani slova nerozumím. Těžká řeč. Neměl příležitost.“

Opočenský začal bruchet píseň *Milion paží* a Pietro Perri řekl: „Pěkná píseň, caramba, milion Hände im Dunkl falteten, Madona mia.“

Vstal jsem a vyzdvihuje šálek s čajem, pronesl tento přípitek česky: „Nechť žije Pietro Perri. O půl šesté ho zatáhnem do koupelny a tam ho podřežem.“

Pietro Perri zbledl, vytáhl z kapsy hodinky a třesa se na celém těle, zakoktal německy: „Necítím se zde bezpečným. Je mi špatně, odejdu. Budu spát venku.“

Vzal klobouk. Řekl jsem: „Pietro Perri, přítel Rosenzweig-Moir vás bude doprovázet a půjdete k němu na Vinohrady spát. Nevím, co se vám zde nelíbí. Doprovodím vás na Žižkov.“

Šli jsme. Na chodbě upustil, vytahuje šátek, Pietro Perri z kapsy několik patron do revolveru. Podal jsem mu je s poznámkou, že je to typ „buldog 16“.

„Mám dobrý revolver,“ odpověděl Pietro Perri, vytahuje z kapsy starý revolver systému „lefoche“. Po cestě na rozhraní Žižkova a Vinohrad odporučil jsem Moirovi vřele Pietro Perriho. „Rozumím,“ řekl Pietro Perri, „neumím česky, tuším.“ A utřel si pot z čela.

Druhého dne přišel Rosenzweig-Moir zřejmě rozčilen do redakce *Chuďasa*. „Pietro Perri mně zmizel z bytu,“ hlásil rozechvěle, „šel jsem si pro cigarety, a když jsem se vrátil, byl již Pietro Perri pryč. Mé papíry byly na stole přehrabány a mně se ztratil svazek dopisů, obsahující korespondenci s paní Mlíčkovou.“

To byla vážná věc, neboť paní Mlíčková ve dvanácti dopisech upomínala Moira o zaplacení nějakých večerů, krému na boty, rozbitého cylindru a zmizelého plivátka, kterým v tom bytě hleděl se Moir zachránit před zmrznutím.

A tak Pietro Perri zmizel s těmi dokumenty, zanechav po sobě v našich rukou jen rukopis svého článku, který den předtím napsal hroznou němčinou v redakci. Jednu větu si pamatuji. „Nejlepší by bylo použít císařovy návštěvy k tomu, aby nikdy se již neodvážil přijet do Prahy.“

Část rukopisu uchoval u sebe administrátor Kalina, onu nevinou část, druhou, pro kterou jsme mohli dostat 20 let, jsme spálili právě včas, neboť večer byla vykonána v redakci policejní prohlídka úředníkem státní policie. Prohlídka byla bezvýsledná, ačkoli prohlédli i klec s kanárkem.

III.

Za dva dny nato objevil se v redakci *Chuďasa* a *Nové Omladiny* nějaký nešťastný člověk. Měl hlavu obvázanou tak strašně, jako by mu ji rozmáčkalo parní kladivo. Z celé hlavy bylo vidět jen jedno oko a špičku nosu. Nikdy jsem neviděl tak ideálně obvázanou hlavu. Nešťastný muž mluvil hlasem tichým, že přichází ze severu, kde pracoval politicky mezi českým dělnictvem na dolech. Vyličil nám své utrpení. V Bruchu ho zřezali němečtí nacionálové. Musíme něco udělat. Ukradli mu dokumenty na jméno Matějček. Přichází k nám s prosbou, abychom mu zaopatřili nějaké místo, jemu, oběti surového násilí německého. Je ochoten vše vykonat.

„Teď má přijet císař,“ prohodil významně a dál se rozhovořil o tom, že bude třeba vystoupit. Může nám dělat třeba sluhu v administraci nebo kolportéra. Je celý náš. Má hlavu úplně rozbitou. A podával nám a tiskl ruce.

Všiml jsem si, že ten nešťastný mladý muž s rozbitou hlavou má ruce úplně studené a chladné. Člověk s rozbitou hlavou má přece horečku. A pak ten jeho hlas a nápadné chování. Vzal jsem stranou redaktora Knotka a žádal ho, aby dal nešťastnému muži pětku zálohy na jeho kolportérské práce, aby nám potvrdil podpisem příjem, poněvadž potřebuji jeho rukopis. Nešťastný muž podepsal: „Stvrzuji tímto příjem deseti korun, Miříčka.“

„Vy jste tuším řekl dříve, že se jmenujete Matějček.“ Ubožák zakoktal, že se mu ukradly dokumenty. „Proto tedy nevíte, jak se jmenujete,“ pravil jsem, „to je přirozené, a víte, že jsme již váš rukopis někde viděli? Kalino, sundej mu obvaz z hlavy.“ Když Kalina po úporném zápase s nešťastníkem strhl mu obvaz z hlavy, objevil se před námi – Pietro Perri. Klekl před námi. Počali jsme mu mačkat prsty a vyklubovat ruku, dotazující se, jak se vlastně jmenuje. Mučili jsme ho dle starých krásných vzorů španělské inkvizice. „Já jsem Alexandr Mašek,“ vykoktal ze sebe mučený, „a jsem ve službách státní policie. Neubíjejte mne, já vám všechno povím. V kapse u kabátu najdete u mne papírek s receptem, jak se vyrábí pumy. Ten jsem měl někde nenápadně zastrčit. Večer u vás bude opět policejní prohlídka a oni ho mají najít. Já mám 190 korun měsíčně a mám za vás dostat tři sta korun.“

Alexandr Mašek, sloup státní policie pražské, dal se do pláče. „Kdo vám obvázal hlavu?“ „Pan doktor Prokop na ředitelství.“ Abychom zjistili, zdali se skutečně jmenuje Mašek, došel Moir na policejní ředitelství to vypátrat. Přišel klidně do místnosti, kde se scházejí detektivové, a ptal se, není-li tam pan Mašek. „Mašek odešel na Žižkov do Táborské ulice,“ řekl mu tam nějaký pán velmi prozíravě. Když se Moir vrátil, pustili jsme zmučeného Maška, který nevěřil ani svým očím, že nebude zabit.

Vyzádal si ještě od nás potvrzení, že byl od nás prokouknut, a to kvůli tomu, aby ho vícekrát mezi nás na Žižkov neposílali. To potvrzení jsme mu vystavili. Znělo:

Policejnímu ředitelství!

Stvrzujeme tímto žádost Alexandra Maška, agenta státní policie, že týž byl námi objeven a zjištěn jako Pietro Perri i jako z práce na severu propuštěný a ztýraný český dělník Matějček-Miříčka. (Následovaly podpisy.)

Od té doby jsme měli pokoj od státní policie.

IV.

Alexandr Mašek byl zapleten též do antimilitaristického procesu. Jednou ho poznali v Hybernské ulici v Praze a zmlátili ho tak, že ho odvezli do nemocnice.

Policie o něm rozšířila zprávu, že Alexandr Mašek dotrpěl někde v Jičíně a že mu nějaká jeptiška zatlačila oči.

Alexandr Mašek však zůstal naživu a nalézá se nyní v Rusku, kde se velice zajímá o českou otázku. Slyšel jsem, že je zavřený a má být pověšen.

Bude-li pověšen, kladu mu tuto vzpomínku do hrobu.

TROCHU JINÁ VERZE

Václav Menger popisuje ve své knize *Liďský profil Jaroslava Haška* vyústění prvního setkání s Pietrem Perrim trochu jinak. Musíme však brát v úvahu skutečnost, že Hašek byl skvělý a v tom nejlepším slova smyslu bezohledný vypravěč a příběhy si upravoval podle svého, takže je přirozené, že z jeho úst i pera vzešlo vícero verzí jedné události. Navíc Menger nebyl přímým účastníkem eskapády s agentem Maškem a událost rekonstruuje z druhé ruky. Maškovo „mučení“ situuje do doby jeho první návštěvy redakce pod jménem Pietra Perriho, pokračovat mělo omámením agenta chloroformem. Noviny *Národní politika* podle knihy následně přinesly zprávu:

Nejapný žert

Včera o 8. hodině večerní stala se před policejním ředitelstvím událost, kterou možno nazvat přímo uličnictvím. V najatém kočáru zastavili před ředitelstvím tři pražští flamendři, z nichž jeden byl oblečen v ženský šat. Druzí dva, podle všeho v opilém stavu se nalézající, vyžadovali třetího za těžce onemocnělého skvrnitým tyfem. Tato třetí osoba, oblečená v ženský šat, byla však natolik opilá, že zůstala v bezvědomí ležeti na chodníku. Oba kumpáni zatím zmizeli v pražských ulicích, aniž by zaplatili za povoz. Rovněž kočí je prozatím nezvěstný. Policie zahájila však po zmizelých usilovné pátrání a jde již po jisté stopě. O výsledku pátrání neopomineme přinést svým čtenářům další podrobnosti.

Ve zprávě *Národní politiky* však už nebylo uvedeno, že v oněch ženských šatech se nenacházel nikdo jiný než Alexandr Mašek a na prsou mu visela cedulka: „Kompaňonům tajného politického departementu, pánům Gelnorovi et Slavičkovi věnuji tuto nestvůru pro zoologickou zahradu v císařském hradu vídeňském. Hagenbeck.“

Během dalšího odhalení, kdy se vydával za zmláceného a obvázaného agitátora ze severu, byl Mašek podle Mengrovky verze přinucen sníst dokument, který měl v redakci podstrčit a policie následně nalézt.

KONEC AGENTA Č. 312

V knize *Jaroslav Hašek v revolučním Rusku* se uvádí, že detektiv Mašek byl do Ruska poslán rakouskými úřady jako zajatec a měl podávat zprávy o těch, kteří vystupovali proti Rakousku-Uhersku a dávali se zapsat do československé brigády. Hašek ho však odhalil, na výzvu *Čechoslovana* byl zatčen a dopraven do žitomířské věznice. Oficiální zprávy pak potvrdily, že na ústupu čs. legií z Ukrajiny v únoru 1918 byl legionáři „detektiv Mašek z Prahy zabit bez soudu“.

Na motivy Haškovy povídky byl v roce 1974 natočen humoristický televizní film *Konec agenta č. 312*. Mašek se tak stal i přes svou potupnou smrt nesmrtelným. I takové jsou osudy policejních provokátorů. Mají vskutku nevděčnou roli. Tak moc se obětují svému bohu libému poslání a blahu potentátů – a historie na ně do jednoho pamatuje jen posměchem a opovržením.

Zdroje:

- Po stopách státní policie v Praze, *Čechoslován*, roč. VI, č. 23, v Kijevě 21. 8. 1916
- J. Křížek: *Jaroslav Hašek v revolučním Rusku*, Naše vojsko – SPB, Praha 1957
- V. Menger: *Liďský profil Jaroslava Haška*, Jaroslav Koliandr, Praha 1946

BÁSNÍK BEZ ILUZÍ

JAN STOUPA

Recenze na knihu Sebrané verše. „Opilec s buclatýma rukama“ mapující básnickou tvorbu Jaroslava Haška.

V první řadě je třeba kvitovat, že si někdo dal tu práci, aby uspořádal Haškovu básnickou tvorbu a navrhl k tomu ji opatřit komentáři k některým z básní. První takový pokus byl zveřejněn v rámci vydávání Spisů Jaroslava Haška, které vycházely v 50. až 70. letech. Oddíl věnovaný poezii se tenkrát objevil v 11. svazku nazvaném *Májové výkřiky* (Československý spisovatel 1972) po první a jediné Haškově básnické sbírce.

Hned nato bych si dovolil vyslovit pochybnosti nad názvem knihy, kde je užít výraz „Opilec s buclatýma rukama“. Původně byl totiž takto Hašek označen v jednom z nenávisných nekrologů, jenž byl otištěn během jeho pobytu v Rusku. Daný výraz pak sám použil v povídce „Dušička Jaroslava Haška vypravuje“ (daný úryvek je v knize uveden), aby se tak autorovi nekrologu vysmál. Je ale skutečně nutné titulem knihy upevňovat takovýto jeho veřejný obraz?

Haškovy básně jsou v knize řazeny chronologicky, což je skvělé, jelikož můžeme sledovat jeho životní pouť i umělecký, názorový a citový vývoj. Je příjemné, že každý rok je uvozen nějakou Haškovou fotografií, k níž následuje popis ohledně jejího původu a osob na ní zachycených.

Ve sbírce nejsou uvedeny jen Haškovy verše, které byly oficiálně vydány, ale také úryvky jeho říkanek, jak byly zachyceny ve vzpomínkách jeho přátel, nebo různá veršovaná blahopřání, zápisy do památníků či vzkazy-rýmováčky z doby Haškova lipnického pobytu. Samostatnou kapitolou neveřejných básní jsou veršované dopisy či jejich části jeho budoucí ženě Jarmile Mayerové. Ani tato milostná poezie nezapře v Haškovi humoristu – poté, co si odpýkával trest, za incident během prvomájové demonstrace v roce 1907, v dopise mj. píše: „Zákon je přísný, moje drahé dítě, / a občan musí poslouchat, / když neposlechně, četník polapí tě, / co platno, žeš nic neukrad. / Jest horší cos, nežli loupež, krádež, / a to slůvko ‚Natři ho!‘ / Ach! Kristepane, to je dneska mládež!“

Hašek poprvé zveřejnil své básně v roce 1902 v sociálnědemokratickém *Právu lidu*. Měly jasné sociální a antiklerikální poselství („Jsme křesťané a Boha svého máme / jak na nebesích, tak i na papíře, / i zaplatit si Boha svého známe, / tak prospíváme pěkně v svojí víře.“). Ve spolupráci s Ladislavem Hájkem-Domažlickým zakládají v roce 1903 svůj D.I.Y. básnický projekt *Neperiodická edice*, kde se objevuje jedna z Haškových básní. Dále společně nákladem spolužáka Josefa Sölcha vydávají sbírku *Májové výkřiky*, kde napěškáčku každý z autorů publikuje 13 svých básní. Po letech si z toho Hašek dělal legraci, když napsal, že „se usnesli, že když někdo pod verše napíše ‚nákladem vlastním‘, že lidi nad tím přirozeně ohrnují nosy“. Sběrka u kritiky celkem oprávněně propadla. Po literární stránce opravdu nejde o žádné veledílo a Hašek je až otravný, jak v každé básni připomíná májovým výkřikem, že „je jaro“. Jeho básně tu ale tak tvoří takový jarní celek, kde klade do kontrastu poetiku přicházejícího jara se zcela odpoetizovanou realitou života utiskovaných (horníků, učitelky zneužívané páterem, pracujícího děcka, odvedence, trestance, vojáků, tuláka, starého zahradníka), ale i vlastního cynismu a chlastání.

Možná je škoda, že editoři nevzpomenuli Haškovy fejtony, které vyšly v roce 1907 v anarchistickém časopise *Komuna*. Vyjadřují totiž výsměch vlastním literárním pokusům i názor na mnohé mladé básníky. Ve fejtonu „O básnicích“ píše: „Zvláštní typ těchto lidí, zvláštní literatura a produkt. Bloudí zapadlými krajinami, brodí se blátem a marně volají, kdo by je vysvobodil. Nebo píší, jak někdo někde hledí do daleka, ale nikoho v té dálce nevidí. Oblíbené je, že tací básníci ‚stále‘ čekají, kde dávno nikdo nečeká, že jim mraky v duši padají, že stále něco chtějí, vyzdvihnout do nebe, vzkřísit duše,

jež se hrouť, že chtějí sypat kvítí do srdcí – ale nejde to. Spokojují se tím, že v básních chodí zamlklými parky, vycitují ‚zasnění chvíle‘; všude vidí ‚něco‘, myslí si, že ‚v zahradách tůně po něm někdo stůně‘; vlny vodní považují za sestry a myslí o nich, že šeptají smyslně, vrhají se ‚bez rozumu do klínu bledých nadějí‘. Hoši, poeti, kluci krev a mléko, ale všechno je u nich mdlé, bledé. Bledé slunce na bledých stromech, mdlé odstíny nadějí nerozumných...“

Ve fejtonu „Poezie sociální“ dokonce jako odstrašující příklad používá své dřívější verše a uvádí: „A ve všech těch básních ve verších i v próze, ve všech těch románech a povídkách předvádí se čtenářům ubohé postavy, které jsou utlačovány a které bez naděje potácejí se tíživým je ovzduším. Je to literatura řemeslně vyráběná, kde autoři neuvádějí, jakou cestou se lid má brát, nýbrž stěžují si prostě, jak ten lid úpí... Někde se slibuje pomsta, ale nikde nevykoná. Časem dá takový poeta střilet do stávkujících a pro formu udeří kamenem důstojníka do hlavy. Slíbená pomsta se neprovede. Stávkující jsou v poutech odváděni... Jiný básník čeká, až dělnice, zhrzená a svedená synem továrníka, který se směje cynicky, slehne. Nemluvně bývá obyčejně mužského pohlaví. Ona užkrtí nemluvně, místo aby užkrtila syna továrníka, a dá se postavit před soud.“

Na psaní vznešené poezie tedy Hašek rezignoval a to je dobře. K čemu by nám byly jeho špatné verše, když můžeme mít nepřehledné množství skvělých humoresek? I tak si ale občas stříhne nějakou tu satirickou rýmováčku s vtipnou pointou. Na jeho dalších verších i mimo období, kdy byl aktivní v anarchistickém hnutí, se toho ale tematicky mnoho nemění. Stále jsou prochnuty antiautoritářstvím, antiklerikalismem, nedůvěrou v politické strany (ty dělnické nevyjímá, naopak) i posvěcené vztahy, jako je manželství, neúčtou k monarchii a sociální solidaritou. Rád karikuje postavu „poevčivého občana“, vysmívá se cenzorům (v básni „Cenzor uvažuje o Ferrerovi a o vzdělání“ vzdává svým způsobem hold španělskému anarchistovi), mezinárodní diplomacii či životu dobře situovaných lidí, co mohou být „kulturní“ a přitom nepracovat. Během pobytu v c. k. armádě se v jeho verších promítá odpor k armádě, jsou mnohdy vážné a ironie krutá. Rýmuje ale i pro pobavení kolegů na frontě.

Tematickou výjimku tvoří období Haškova působení v československém vojsku v Rusku, kdy přispíval do *Čechoslovana*. Vše se nese v národním duchu s myšlenkou na národní osvobození. Tyto básně jsou naprosto odlišné od dřívějších, s prvky patosu – působí agitačně a jako by byly psány na objednávku. Ve verších také vysvětluje, proč opouští legie: „Jste měšťáci a cesty se nám kříží, / my nalevo, vy jdete napravo, / nás k staré vlasti jiné směry vízí / a historie dá nám za právo.“

Editor Jaroslav Šerák se snaží Haška omlouvat: „Některé práce z období Haškova působení v časopise *Čechoslovan*... a práce z jeho působení v Rudé armádě mohou působit na dnešního čtenáře jako díla primitivní schematická, podporující třídní nenávist a násilí. Uvědomme si však, v jaké době vznikala. Celá Evropa byla naprosto překopána... Nenávist k mocným, kteří jejich utrpení zavinili, a vidina nové, spravedlivější budoucnosti, byla tak silná...“ Je toto skutečně třeba? Nebo to spíš vypovídá o tom, že se od současného českého čtenáře či čtenářky očekává, že mají natolik vymyté mozky liberálně pravicovou propagandou a primitivním antikomunismem, že sami nedokážou posoudit tehdejší (a potažmo i svou vlastní) realitu?

Jaroslav Hašek: *Sebrané verše. „Opilec s buclatýma rukama“* [ed. Jaroslav Šerák, Jomar Hønsi]. Machart 2015. 224 stran, 249 Kč, k dostání na kosmos.cz.

HAŠKŮV ANARCHISTICKÝ PYTLÍK

MICHAL TRČKA

Črta na oslavu (ružo)černého humoru

Haškův anarchistický Pytlík. Co je na tomto názvu špatně? Na genitálce se zaměří leckterý erotoman, kterého patrně ihned napadne, že by ten pytlík měl být s malým a ne s velkým, ale nepodceňujte hned sic obtloustlého, leč přeci jen bigamistu Haška. Pravověrné jádro mohutného českého anarchistického hnutí, které je strategicky členěno do různých frakcí a naoko nepřejících si skupin, čímž před státními orgány tají svou revoluční potenci, by mohlo protestovat proti urážce ryzích idejí. Historici anarchismu, kteří se podle šeptandy, nasazení policejních špiclů a rozkrytí několika sofistických šifer pomocí hlasování dlaněmi pohybují na Severu, by jistě podali erudovanou námitku, že to má být Pytlíkův anarchistický Hašek. Ale není tomu tak, název je správně.

Ano, tento text bude z velké části výtažkem interpretací z pera Radko Pytlíka, ale z úcty k jeho celoživotnímu badatelskému počínu si zaslouží být nazván Haškův, poněvadž jsem přesvědčen, že kdyby ho Hašek neměl, mnoho z jeho odkazu by skončilo na hnojišti dějin. Haškův mýtus se totiž stal postupem času především filmovým a inkoustem malovaným Švejkem, případně sebechválou o českém švejkovství, a obojímu dokázal Pytlík svým detailním rozbořením čelit. A proč anarchistický? Protože se mu daří odkrýt motivy revolty, které Hašek přímo nereflektoval, a nejen českému anarchismu tím přináší nejedno poučení, poselství a nadhled.

ANARCHISTICKÝ CHARAKTER

Pobuda, vandrák, opilec. Nejedná se pouze o dobový stereotyp průměrného českého anarchisty, ale rovněž popis Jaroslava Haška z mnohých policejních záznamů. Vyvrženec, který takřka po celý život nemá stabilní domov, toulavé house, až do lipnického finále. Přes své anarchistické smýšlení se v podstatě nikdy nestal levicovým myslitelem nebo ideologem, ani v době své tvorby agitáčních letáků z pozice hlavního redaktora internacionalistické sekce propagačního tisku Rudé armády. Jeho vztah k anarchismu se podle mého soudu nedá nazvat ani anarchistickou životní filozofií. Hašek má prostě anarchistický charakter, doslovně praktický, obrací se proti jakékoli ideologii, včetně té anarchistické. Jako když v roce 1904 agituje mezi severočeskými horníky a pomáhá v redakci *Omladiny*. Nejprve je to vzorný soudruh diskutující na schůzích, který na kole rozvází revoluční tiskoviny. Brzy ale přehodnotí svůj postoj a je schopen rozkřít jak naivitu kolem něj, tak kariérismus uvnitř hnutí. Jedno z jeho aktivistických období proto končí příhodou s propitým bicyklem redakce a další tuláckou výpravou Evropou.

Přes své vyhlášené opilství střizlivě vidí skutečnost, včetně politické a aktivistické. Jakmile jsou revoluční aktivity marné, nastupuje politický nihilismus. Není to přitom svědectví o jeho nestálosti nebo rychlé rezignaci. Naopak, je schopen věnovat se revoluční činnosti celou bytostí. Vedle bohémské lehkovážnosti je zcela pevný v postojích, i když za to platí vysokou cenu, jak dokládá jeho konec reportážní kariéry v *Českém slovu*. Přestože je to doba, kdy má po pobytu v blázinci, znovu se mu podaří dát se dohromady s životní láskou Jarmilou, doba, kdy potřebuje peníze a zaměstnání. Protože si dovolil jako redaktor *Českého slova* vyzývat zaměstnance pražských elektrických drah ke stávce a vystoupit proti stávkokazům z řad národních sociálních odborových předáků spolupracujících se správně

radou, kteří chtějí stávku odložit, přichází tímto činem nejen o zaměstnání, ale i o rodinu. Krátce po narození syna v dubnu 1912 rodinu opouští ne proto, že šel koupit kočárek a prohrál ho v kartách, jak praví haškovský mýtus, ale jak dosvědčuje Jarmila, věděl, že je neuziví, ale když odejde, ujme se jich její rodina.

REBEL KAŽDÝM COULEM

Jeho anarchistický charakter je žitý a pudový, intelektuální i tvůrčí. Například jeho střety s policií jsou jak automatickou reakcí proti moci institucí, tak vědomým společenským protestem, ale i námětem pro literární práci. Přestože Hašek svým způsobem života napadá měšťáckou morálku, je to něco více než pár výstředností exhibicionisty nebo morální nihilismus. Vytváří vlastní autentickou morálku, ve které se mísí destruktivita i láska k životu, kritika lidské hlouposti i láska k lidem, impulzivnost i pevný hodnotový prosociální postoj, a nonkonformismus, namířený proti jakémukoli konformismu, včetně nonkonformismu samého. Je důležité být pankáč, abyste revoltovali proti společnosti, ale v tom případě byste se tak měli oblékat a vypadat. Neoblékáte se tak a nevypadáte? Tak to nejste pankáč, protože ten tak musí vypadat. Hašek je vždy kritikem opakujícího se utváření skupinové konformity v nonkonformních skupinách, formování nových škatulek, do kterých máme zapadat. Hašek totiž svůj nonkonformismus nestylizuje, ale žije. Jako anarchistu vystoupil z katolické církve, ale klidně do ní znovu vstoupil, aby si mohl vzít Jarmilu. Nic mu není svaté, ani svátost církve, ani čistota ateistického gesta. A přitom všem není individualistický, ale sociální. V konečném důsledku jde o lidi, i když šlo jen o to všechny pozvat na pivo a propít s nimi poslední peníze, aby s ním ztratili slovo a věnovali mu malou chvíli. Žije okamžikem, protože ten má reálnou hodnotu.

Tento specifický nonkonformismus podle mě stojí i za koncem Haškova politického anarchismu po Prvním máji 1907, v době vrcholu protivolebního boje českých anarchistů. Hašek je zadržen za to, že v průvodu čtyřiceti demonstrantů procházejících Ječnou ulicí zakřičí směrem ke strážníkovi Johanu Šnirdlovi, který vyzývá průvod, aby se rozešel: „Natři ho!“ Strážník dostal holí do hlavy, Hašek si odseděl měsíc ve vězení a nezachránila ho ani mystifikační obhajoba, že ve skutečnosti křičel: „Spatři ho!“ Nakonec tedy vystoupil z anarchistického tisku i hnutí a jako i jeho jiné životní osudy se to propisuje do tvorby v povídce s panem policejním radou Petráskem, který mu radí, že pokud chce být ve straně, která hodně křičí, ať se dá k národním socialistům, a pokud má revoluční myšlení, ať se dá k sociálním demokratům, jejichž požadavky na všeobecné hlasovací právo stejně nebudou vyslyšeny. Deziluze z anarchistického hnutí vede k jeho opuštění, ale anarchistický charakter mu zůstává.

LITERATURA BEZ PRAVIDEL

Jeho životní neideologický anarchismus je do jeho posledního dechu přítomen v jeho tvorbě. A nejen proto, že je srozumitelný masám. Není anarchistickým básníkem a literátem kolem Neumannovy vily, ani členem žádné literární skupiny, nevěnuje se literatuře jako

umění, nesnažil se získat literární jméno, a tak mu nevádí podepsat se jmény svých přátel nebo pseudonymem, nepěstuje literární úroveň a formu, a raději volí slang a řemeslně vystavěnou vulgární lidovou humoresku. Inspirace i kulisy mnohých povídek, to je svět pražské periferie, pivnic a podsvětí, zlodějíčků, pobudů a dobrodruhů, nebo anarchistických pašeráků cukerinu.

To, co je však na jeho psaní nejdůležitější, je absolutní sepětí jeho života a tvorby. Jak jeho život, tak jeho psaní nebo kabaretní improvizace jsou zbaveny předepsaných pravidel. Souhlasím s Pytlíkem, že nedbalost k stylistické úrovni je jednou z nejzajímavějších stránek jeho tvorby. Na hladinu se tak opět vynořuje jeho anarchistický charakter. Není důležitá vnějšková forma, okrasa a cinglata, proto není potřeba, aby po sobě četl své práce, a může je ihned donést nebo po někom poslat do redakcí, aby dostal zálohu, která se obratem propíše. Samotné hospodské žvanění už je tvorbou, proto může diktovat *Švejk* a v mezičase se přitom hádat v hospodě U Invalda nebo improvizovat od stolu, když do děje povídek zájemcům vloží za šesták libovolná jména. Vše pro moment. V něm se nemusí, ale můžou objevit geniální myšlenky, originální nápad, zaznít autentický hlas nebo kabaretní pointa. Proto je jedinečným zjevem české literatury. Jeho dílo není racionálně vystavěným kalkulem, ale nestylizovaným dynamickým proudem plným napětí. Na literaturu si nehraje, nepíše ji, žije ji.

PEVNÝ POSTOJ V ANEKDOTICKÝCH KULISÁCH

Anarchisticky začíná spolu s Frantou Sauerem prodej *Švejkova* sešitového vydání po hospodách. Anarchistická ironie namířená proti parlamentarismu i sociálnímu reformismu se propisuje do parodie na reformistickou a liberální politiku v akcích i *Dějínách* Strany mírného pokroku v mezích zákona. Politika je malá, ubohá, plná falešných gest a velikašských slibů před volbami, připrdená, když jde o konflikt s vyšší mocí, a pohrdavá, když je po volbách, ale stejným metrem měří i dobovému radikalismu.

Zpět ovšem k jeho pevnému postoji a hodnotám, které jsou neideologicky socialistické. Složitý průchod českým vojskem ukazuje jeho hodnotovou poctivost. Když je potřeba, klidně se zbaví ve prospěch tuctové agitace své skepse, aby pomohl věci, ale ve chvíli, kdy odhaluje malost tvorby českého vojska a různé kariéristy, vystupuje kriticky i za cenu ohrožení vlastního života. Obviněný z opakovaného zločinu velezrady na československém národě utíká ze Samary přestrojený jako blbý syn německého kolonisty z Turkestánu. I v existenční tísní, kdy mu jeho krajané usilují o život, utíká až v anekdoticky laděném převleku. Ale podstatné zůstává to, že mu jde za jeho kritický postoj o život.

RUDÝ ÚSVIT ZA MRAKY

A celým životem pak dýchá pro bolševickou revoluci, což je záhada pro řadu jeho přátel či přítelíčků, kteří ho vnímají jen jako nestálého

bohéma a humoristu. Aktivně se zapojuje do tohoto v tuto chvíli dějinného zápasu. Stává se duší časopisů internacionálního oddělení rudého tisku a vzorovým komunistou, který je nakonec vyslán zpět do vlasti, aby napomohl uskutečnit revoluci také v poválečném Československu.

Hašek se sice vrací v době politické krize, aby působil v Kladně, ale i když od konce roku 1920 dochází k blokádám továren, ale i rozeznání dělnické demonstrace a obsazení Lidového domu, načež stávky vrcholí a na Kladně vzniká sovětská republika, vůdčí postavy ilegální práce jsou uvězněny. Hašek velmi rychle pochopil situaci a nejde jen o to, že ti, se kterými měl spolupracovat, jsou zavření a řada lidí se k němu chová otevřeně nepřátelsky. Vidí, že se na povrch opět dere tradiční duch české levice, tj. kecákovství, pasivita a naivita. Do Ruska se nejde vrátit, protože by byl zrádce, který místo šíření revoluce práskl do bot.

V reakci na to už se Hašek distancuje od politických diskusí a propadá i nihilistickému cynismu. Opět zbývá žít pod maskou šaška, vyzbrojen ironií, humorem a mystifikací. Potvrzuje a nadsazuje historky o bolševicích pojídajících lidské maso a děti. Stačí dodat z jeho Lidožroutské historie: „Chyba ovšem je, že všechny ty skupiny lidožroutů nevydávají časopisy, ve kterých by byla zavedená pravidelná rubrika Jídelní lístek pro pořádnou rodinu.“ Odhalení jeho ruského pobytu se nedočkají ani diváci kabaretu v Červené sedmý. Ke konci života s nadhledem skeptika a ironika už jen občas píchne do prázdných vlasteneckých symbolů a frází.

V TRÁVĚ S LAHVÍ KOŘALKY

Závěr této črtky bych nazval Haškův filozofující Pytlík. Velmi silně na mě totiž zapůsobila Pytlíkova poznámka, odstavec o krátké Haškově parodii Průvodce po ničem. Pointa jeho analýzy je ta, že „... jsme u jádra Haškovy životní filozofie: pachtění po smyslu a poznání světa končí v nicotě, mimo dosah bytí; stačí vnímat primární hodnoty lidské existence, nazírat skutečnost takovou, jaká je.“ Není to jen parodie na populární průvodce, ale typický přístup pro další Haškovu tvorbu, hodnotový rámec i odraz způsobu života. Vrchol povídky Haškovými slovy: „Povinné díky vzdávám na tomto místě neznámému vagabundovi, který v té končině, kde není žádných památek a žádné krásy v okolí, ležel v trávě s lahví kořalky a upozornil mne na to, že je zde také pěkně.“

Absurdní situace s postavou posledního pobudy, který je opovrženíhodným opilcem a zároveň nositelem pravdy. Existenční naléhavost absurdní skutečnosti není jen literárním výrazem, ale popisem života, který jsme nuceni žít. Můžeme v něm volit spontánnost v prchavém okamžiku, který se stává smyslem lidského života i svědectvím jeho nicotnosti a absurdity.

A přesto nekončí u existencialistické tísně, ale u cynického černého humoru, který je schopen se kdykoli vzbouřit proti jakýmkoli okovům, a nenechá se ani rušit ve svém bujarém žvanivém opilství, hodnotnějším to způsobu žití než zdánlivě ctnostný život abstinujícího maloměstáka.

BLACK SEEDS

JSME KOLEKTIV LIDÍ Z NĚKOLIKA KOUTŮ REPUBLIKY, KTEŘÍ SE ROZHODLI DOVÁŽET, PRAŽIT A PRODÁVAT KÁVU VYPĚSTOVANOU MEXICKÝMI ZAPATISTY. KONCEM ROKU 2018 JSME ZALOŽILI DRUŽSTVO BLACK SEEDS A V ČESKÉ REPUBLICĚ PRO VÁS PRAŽÍME 100% ARABICU.

PŘÍMO Z MEXICKÉ LAKANDONSKÉ DŽUNGLE DOVÁŽÍME KÁVU, KTEROU PRAŽÍME V SOCIÁLNÍ DRUŽSTEVNÍ PRAŽÍRNĚ. NAŠE KÁVA JE VYPĚSTOVANÁ VE VÝŠCE 1000–1300 M N. M. ČLENY ZAPATISTICKÉHO DRUŽSTVA YACHIL XOJOBAL CHULCHAN V JIHOMEXICKÉM STÁTĚ CHIAPAS.

ROMÁN NA POKRAČOVÁNÍ?

FRANTA SAUER

Ukázka z divadelní hry Franty Sauera o vydávání Švejka, nazvané Haškův poslední podnik, napsané a inscenované v roce 1946.

Holič: Já jsem Řehulka, holič ze Slaného... já totiž... v Kloboukách je řezník Jehňátko a ten začal vodebírat Švejka na Kladně vod knihkupce. A ten dotyčnej Jehňátko jednou u nás v hospodě...

Habán: *(netrpělivě)* Prosím vás, my jsme tu od rána v jednom kole, řekněte stručně, co chcete.

Hašek: *(zřejmě spokojen Řehulkovou rozvlácností)* Nevyrušuj pana Řehulku. Co když ten řezník z Klobouk, že ano?

Řehulka: Jo, řezník... a taky prodává střívka...

Hašek: *(úředním tónem)* Pan Jehňátko může být osobou u pana Řehulky velmi důležitou.

Řehulka: Ano, Jehňátko je důležitý.

Habán: Tak, vašnosto, račte prosím vyprávět svůj román... Tak u vás v hospodě...

Řehulka: Jo, tak von u nás v hospodě čet nahlas první sešit Švejka. Chlapi se smáli, všem se to líbilo a já jsem vyčkával. *(tišeji)* A když bylo po půlnoci a Jehňátko šel tak cikcak, povídám... pojd' se vyspat ke mně. No, a když usnul, ten sešit jsem mu, pánové, šlohnul.

Hašek: To je hrozné.

Řehulka: *(kajícně)* Já jsem si nemoh pomoci, pánové. Však teď za to taky trpím. Ten sešit jsem vyvěsil v krámě. No, a myslel jsem, že mám vyhráno. Ale za tejden mi ho nákej rošťák při sobotním návalu ukrad.

Habán: Inu, jak nabyt, tak pozbyt.

Řehulka: *(k Habánovi)* Ba ne, pane, já na to pozbytí moc a moc doplatil. Tak jsem musel k Jehňátkovi do Klobouk. A povídám jakoby nic: „Kdepak jsi koupil toho Švejka?“ A von zase jakoby nic, že v krámě na Kladně. Tak jedu na Kladno a do toho krámu, co von řek, a tam řekli, že prej ho už nemají, že prej je to sprostý a že je to zakázaný prodávat.

Hašek: A proč jste, prosím vás, sháněl ten první sešit, když už jste ho měl přečtený, ne?

Řehulka: Ale jo, ale já mám za ženu nákou Petráčkovou Boženu za svobodna a zase skrz ní, víte, zkrátka, to máte tak, vona hezky tancovala, holt frajerka z Rozdělova, a když jsem si ji vzal, tak jsem měl utrum.

Habán: Co je to utrum?

Hašek: No, utrum, copak pana Řehulku nechápeš?

Řehulka: No, utrum je utrum... totiž, chlapi řekli: „Vzal sis Boženu, máš frajerku, co bysme vás živili?“ A začli chodit na holení naproti k etranžérovi, kterej to ani nepotřebuje. Von byl pacholek v cizineckej legii osm let a...

Habán: *(netrpělivě)* No a ten Jehňátko?

Řehulka: Jo, tak Jehňátko mi dal vaši adresu.

Hašek: Jakoby nic?

Habán: *(je netrpělivý)*

Řehulka: Jo, jakoby nic.

Habán: A vy jste sem přijel.

Řehulka: *(vztyčí se a začíná ostře)* Ne, já jsem vám psal a poslal jsem vám známku na odpověď. *(vstane)* Vlastně... kterej jste, pánové, Habán a kterej Čermák?

Habán: *(pohotově mu podává ruku)* Já jsem Jaroslav Hašek, spisovatel. *(ukazuje na Haška)* Tohle je pan Habán, ředitel nakladatelství.

Hašek: Cože?

Řehulka: *(ostře na Haška)* No a já vám poslal psaní s tou známkou a pak peníze na sto dvacet Švejků.

Hašek: To jste snad dostal?

Řehulka: Jo, dostal... *(obrací se k Habánovi)* Víte, pane spisovateli, ten Švejk, to je ohromná věc, ale tihle vaši hadrníci *(ukazuje na Haška)* vám všechno blbnou. *(pokračuje k Habánovi)* U nás si chlapi Švejka

vopisujou do sešitu... Kdybych šel na šachtu po vejplatě, tisíc bych jich prodal, a to je málo.

Hašek: Račte tedy k věci. Sešity jste dostal a co si přejete dál?

Řehulka: *(k Habánovi)* Já těch sto dvacet prodal a úplně jsem se zahojil. Chlapi přestali chodit k etranžérovi a já jsem si myslel, že to bude zase dobrý. *(zlostně k Haškovi)* Ale kdepak! *(křičí)* Vobjednal jsem dvě stě padesát druhéjch čísel...

Hašek: Poslal jste peníze?

Řehulka: *(vybuchne)* Poslal! A Švejky jste mi taky poslali.

Hašek: Prosím... a co tedy chcete?

Řehulka: *(k Habánovi)* Představte si tu lumpárnu. *(ukazuje na Haška)* Tihle chlapi mi poslali zase první číslo. Jen tu jedničku přetiskli razítkem na dvojku, já si toho nevšimnul a prodal jsem to. To jste měl vidět.

Hašek: To snad bylo nedopatření.

Řehulka: *(zuřivě)* Mlčte! A co to třetí číslo? *(k Habánovi)* Pane Hašek, já jsem to sem poslal, píšu slušně, že to je omyl, a voni vám mě poslali dopis, *(vztekle na Haška)* holt mazali mi med kolem huby, že prej je jim líto, a tenhle Habán, že prej to byla technická vada, jenom abych poslal peníze... tak jsem poslal... a víte, co se stalo? Dostal jsem balík, ale to byste vůbec nevěřil, tihle rošťáci tu jedničku zase přetiskli na trojku a poslali mi toho ranec.

Habán: Škandál!

Hašek: To bude omyl!

Řehulka: Žádnej omyl. Přece umím číst, ne? Mám toho doma pět set sešitů, první, druhé, třetí, a všechno to začíná stejně: „Tak nám zabili Ferdinanda,“ řekla paní Müllerová. *(křičí)* Já už to umím nazpaměť. Herrgott, copak tohle je nákej román na pokračování?

Zdroj:

Franta Sauer: *Haškův poslední podnik. Veselohra o šesti obrazech.* Opsáno v 8 exemplářích pod č. 1204-53 pro potřebu divadel v dubnu 1953, Československé divadelní a literární jednatelství, Praha, s. 47-50.

OLGA VOLKOVÁ

Její život byl ztělesněním jejích zásad. Nikdy netolerovala bezpráví a byla připravena bojovat za každého, kdo se dostal do potíží. Nezajímal ji osobní pohodlí a bezpečí. Obětovala je bez váhání, když bylo třeba udělat správnou věc. Stejně tak se neváhala postavit muži, který bil svou přítelkyni, policii nebo ultrapravičákům. Olga „Tiša“ Volková patřila k těm, co stály na počátku feministického pochodu v Charkově – v době, když to bylo ještě opravdu nebezpečné.

Její smysl pro spravedlnost ji nezahlavil, ani když na Ukrajinu vtrhla ruská vojska. Tiša se připojila k Teritoriální obraně jako záchranářka. Rychle prošla výcvikem a zamířila do Charkovské oblasti. Tam se dostala pod nepřátelskou palbu a utrpěla otřes mozku.

Ve svém charkovském bytě zorganizovala stabilizační centrum, kde pomáhala vojákům i civilistům.

Tiša zemřela v srpnu na srdeční potíže. Žel jsme se o tom dozvěděli až koncem prosince.

Se svolením její matky zveřejňujeme dopis, který Tiša napsala svému příteli poté, co byla poslána na frontu. Doufáme, že to umožní lépe ji pochopit.

„Je to opravdu důležité – myšlenky a pocity lidí, z toho se skládá život. Zdá se mi, že jsem se hodně změnila, vlastně mě válka změnila dost dramaticky.

Dnes jsem jela z města na pozice, dívala jsem se na ta pole, rozlehlá pole, na naší žluto-modrou vlajku, jako by skutečnost tvořila Ukrajina, a nic než ona neexistuje...

Ty slunečnice, stromy, jezera, chaty, ten prostor, svoboda, tváře lidí, tak milé a jasné, i když se samopaly v rukou – a milé a upřímné, a nebe – někdy tak jasné, že tě srdce bolí radostí, že existuješ a můžuš to všechno vidět, a pak se najednou na chvíli zamračí jako Taras Grigorovič, který se na tebe dívá z portrétu v kabinetu ukrajinského jazyka a literatury... a pomyslíš si – moje! Ne, ne tak docela... MOJE! Nikomu ji nedám, jsem tak chamtivá. Je to tak krásné a tak důležité, aby to zůstalo NAŠE, moje, není nic, co bych za to nedala, i svůj život, co bych si bez toho všeho počala se svým životem? Jak se podívám sama sobě do očí, jak poznám, někde v cizí zemi, že jsem dovolila zrůdám zkazit takovou krásu? Nemluvíme o tom, ale oba chápeme, že tak či onak riskuji svůj život, ale ani trochu toho nelituji a nebojím se toho, a nemysli si, že ti to mám za zlé. Jenže komu jinému bych měla takové tajemství říct, když ne tobě? Víš, že si ho necháš. Ne tato slova, ale tento pocit, rozumíš mu, je v tobě. Ať se stane cokoli, budu vědět, že můj život nebyl zbytečný, protože to nejdůležitější zůstane, to jediné, co nakonec stejně zůstane – vzpomínka. Cítím se teď jako drobek na zlomu tektonických desek dvou civilizací, hvězda v galaxii, kapka v oceánu – připadám si neuvěřitelně malá a bezvýznamná, ale JSEM a beze mě by to nebylo ono.

Možná jsem jen tečkou na obrovském plátně dějin, které se právě teď maluje, ale ať je ta tečka jakkoli malá – bez ní je obraz neúplný, něco mu chybí, když se podíváte pozorněji. Jsem ráda, že jsem tady, jsem na svém místě.“

SERGEJ PETROVIČOV

Zatímco byla korporátní média posedlá smrtí britské korunované hlavy, ukrajinský Výbor odporu zveřejnil skutečně smutnou zprávu. Na východě země padl při obraně před okupanty anarchistu ruského původu Sergej „Rubin“ Petrovičov. Šlo o nezlomného aktivistu, kte-

Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamarády a kamarádky, kteří nás opustili; oslavit jejich osobnost, odkaz a to, co zanechali v našich srdcích. Pojďme se ohlédnout za těmi, kteří zasvětili svůj život ideám svobody, rovnosti a spravedlnosti a nešťádně nás opustili.

rý se již po svém odchodu z Ruska v roce 2014 zapojil do ukrajinského anarchistického hnutí a posléze i obrany Donbasu.

Během podzimu 2015 jej těžce zranila protipěchotní mina a přišel o levou nohu. Na Ukrajině následně navzdory nepřízní úřadů a problémům s legálním pobytem zůstal. V rozhovoru pro agenturu Unian popisuje, jak se po propuštění z nemocnice naučil chodit s pomocí protézy. Vystupuje až neuvěřitelně skromně a bere své odvážné činy jako samozřejmost.

Když v únoru 2022 Putin zahájil brutální invazi, vyrazil Sergej znovu na frontu. Kde přesně padl, není známo.

„Měl rád národně osvobozenec ká hnutí – Ukrajinu a kurdský odboj –, kreslení, umění, revoluční hnutí, IT technologie, přírodu a kočky. Poznal jsem ho, když skončil Majdan, který přijel podpořit z Ruska. Po vítězství Majdanu šel bránit Ukrajinu na Donbas. V boji proti okupantům ztratil nohu a šel do nynější války s protézou. Když začala invaze v plném rozsahu, nebál se smrti. Byl statečný a čestný, měl jsem ho moc rád. Vzpomínám si, že nechtěl, aby mu kněží zpívali na pohřbu, raději tam chtěl vidět vlajky Ičkerie, Ukrajiny a anarchismu. A aby hrála hudba ze seriálu Twin Peaks,“ vzpomíná ukrajinský anarchist a umělec David Čičkan, který s antifašistickým bojovníkem nějakou dobu žil.

Čest Sergejově památce.

Герои живут вечно!

JURIJ SAMOJLENKO

Jen o den později přišla zpráva, že v boji padl Jurij „Janov“ Samojlenko: velitel dobrovolnického oddílu antifa fotbalových ultras z Hoods Hoods Klan. Šlo o skvělého a významného antifašistu, s velkou zásluhou na organizaci ozbrojeného odporu proti kremelské agresi. Přátelé na Jurije vzpomínají jako na odhodlaného a schopného člověka, kterému bylo přirozené svěřit vedení oddílu.

„Setkali jsme se s ním krátce před válkou a shodli se, že v případě invaze bychom měli společně a centrálně mobilizovat antiautoritářské a antifašistické hnutí, které by se postavilo imperiální agresi. Zachovat a přenést přes válku naše hodnoty a ideály. Podařilo se nám uspořádat menší tréninky pro dobrovolníky. A válka na sebe nenechala dlouho čekat.

Pod první dělostřeleckou palbu jsem se dostal vedle tohoto muže. Jurij byl vynikající velitel, měl důstojnickou rozvahu, charisma a železnou vůli vítězit a uskutečňovat své plány. Nikdy se nevzdal toho, co začal, a krok za krokem šel k cíli. Byl kompetentní ve svých znalostech, vyhýbal se stagnaci a stále se rozvíjel. Zároveň to byl otevřený a upřímný člověk, který udržoval přátelské vztahy s celou jednotkou, což se nijak nedotklo velení. Vždy cítil odpovědnost za své spoluobojovníky a nebál se v zájmu jednotky postavit vyššímu vedení.

Během své poslední bitvy byl v prvních řadách, během přestřelky byl zraněn. Střela ráže 7,62 prošla několik centimetrů pod ochranným plátem.

Zemřel v nemocnici po druhé operaci, 10. září 2022 v 1.40,“ napsal jeden z Jurových kamarádů.

„Jura byl spravedlivý člověk, měl individuální přístup ke každému a upřímně nám pomohl vyrovnat se s novou realitou,“ píše dále anarchističtí dobrovolníci původem z Ruska. „Potkal jsem ho v den začátku války v odvodní kanceláři a pro mě, který neměl žádné skutečné vojenské zkušenosti, se stal oporou při prvních krocích, stejně jako pro většinu lidí ve skupině. Při tréninku a vycházkách vyprávěl povzbudivé historky, během výcviku dbal, aby nikdo nezůstal

pozadu. Vždycky měl na paměti lidi a často se vydával do vzdálených míst, jen aby oplatil laskavost a nezapomněl na ty, kteří mu pomohli. Měl rád děti a říkával, jak je k nim válka nespravedlivá, dokázal jim dát čokoládu, kterou si schoval na cesty. Lidé jako Jura jsou skutečnou oporou proti ruským imperiálním hordám. Právě s takovými veliteli můžeme očekávat vítězství.“

Hoods Hoods Klan byl na frontě delší dobu. Sprízněný válečný reportér z Popular Front, který o skupině natočil skvělý dokument – Jake Hanrahan – paradoxně těsně před zprávou o Jurově úmrtí na Twitteru psal, že kluci hlásili účast ve vítězné bitvě, kdy beze ztrát vytlačili okupanty z blíže neupřesněného místa.

Jurij pravděpodobně padl při současné mohutné protiofenzivě Ukrajinců od Charkova. Přestože se obecně uváděl „východ“, z více zdrojů máme informace přímo o Charkovské oblasti, jednou zazněla přímo Balaklija – tamější město, které ukrajinské jednotky osvobodily pár dní nazpět.

Po Jurovi zůstala žena s dcerou. Přátelé pro ně nyní zorganizovali solidární sbírku. Jen od české Antifašistické akce putovalo na tento účel více než 100 000 korun.

CLAUDIO VENZA

Ve čtvrtek 27. října zemřel Claudio Venza, anarchista a profesor soudobých dějin na univerzitě v Terstu, autor několika knih vydaných Nadací Anselma Lorenza a spoluředitel časopisu *España Contemporánea*. Claudio byl také historik, aktivista Skupiny Germinal v Terstu a Italské anarchistické federace (FAI).

S vyznamenáním promoval na Ekonomické a obchodní fakultě Univerzity v Terstu v listopadu 1970. Pak učil jako profesor ekonomických a technických předmětů na různých komerčních ústavech. Od března 1975 do června 1977 pracoval jako smluvní vědecký pracovník v Geografickém semináři Katedry historie Univerzity v Terstu. Od akademického roku 1977–78 pravidelně vedl semináře na témata související se současnými španělskými a italskými dějinami ve spolupráci s různými učiteli soudobých dějin. V létě 1982 začal pracovat v knihovnách a archivech ve Španělsku na tématech historie anarchistického hnutí, a to zejména během občanské války. Na konci roku 1985 byl jmenován docentem soudobých dějin a začal vyučovat dějiny současného Španělska.

V roce 1986 zorganizoval ve spolupráci s profesorkou Erminií Macolou mezinárodní kongres „Kultura a společnost ve Španělsku třicátých let“ a v letech 1989 a 1990 vedl na Autonomní univerzitě v Barceloně půlroční kurz pro studenty posledních ročníků o dějinách současné Itálie. Vedl také seminář pro doktorandy o dějinách italského anarchismu. Byl ve vedení zmíněného časopisu o historii, kultuře a bibliografii *Současné Španělsko*, který byl založen v roce 1992, a členem vědeckého výboru *Historické revue anarchismu*, založené o dva roky později.

Claudio si nikdy nenechal ujít příležitost navštívit Španělsko, když mu to čas a zdraví dovolily. V posledních letech se účastnil několika výzkumných skupin: „Občanské války současnosti“, kterou koordinoval Claudio Pavone z univerzity v Pise, a „Občanské války ve Španělsku“, kterou koordinovala Gigliola Mariani Sacerdoti z univerzity ve Florencii.

Po celý život se účastnil mnoha vědeckých kongresů a setkání o dějinách současného Španělska ve Francii, Itálii a Španělsku a přispíval do několika časopisů o současných italských a španělských dějinách. Ve spolupráci s Nadací Anselma Lorenza, k níž vždy choval vřelý vztah, vydal první díl *Dokumentární antologie španělského anarchismu*.

Claudiovou smrtí jsme ztratili příkladného bojovníka a zásadního historika italského a španělského libertinského hnutí.

Jeho pohřeb, který se konal 5. listopadu v Terstu, nenechal nikoho na pochybách, že šlo o anarchistu, kterého si jeho kamarádi a kamarádky velmi vážili. Rakev byla překryta černo-rudou vlajkou a obřadní síň byla plná anarchistických praporů, jak je mimo jiné vidět ze záběrů při četbě jeho politického testamentu.

Skupina Germinal ke Claudiovu úmrtí napsala nekrolog nazvaný „Ciao Claudio, budeme bojovat dál s tvým úsměvem v srdci“, v němž mimo jiné stojí:

„Náš kamarád Claudio Venza se po 14 měsících bojů v různých nemocnicích rozhodl, že se chce vrátit domů, rozloučit se s manželkou a dcerou a odejít. Věděli jsme, že se to stane, už nějakou dobu...“

Claudio byl historik, byl to osmašedesátník, byl hodný, velkorysý, ale především to byl anarchista. Co to znamená? Jeho povaha byla

otevřená dialogu, konfrontaci, solidaritě, ale také tomu, že když čelil urážkám, šikaně, vnucování ze strany aparátu, a dokonce i nedůvěře, neohnul se. Neudělal to ani 1. května 2020 (již nemocný a velmi ohrožený), kdy chtěl se všemi nezbytnými bezpečnostními opatřeními (roušky, rukavice, rozestupy) distribuovat *Germinal* v téměř vylištěném městě, a proto dostal poslední pokutu za nepovolenou demonstraci v době covidu.

Claudio se narodil v roce 1946. Dětství prožil jako mnozí v katolickém prostředí, ale omezení a dogmatické zákazy, dokonce i sexuálního rázu (při zpovědi mu kněz řekl: „Protože jsi měl nečisté touhy, nebudeš moci jet letos v létě k moři!“), ho odradily. V té době však byly boje monopolem komunistické strany, která vnucovala své myšlenky. Naštěstí však na univerzitě byli i jiní, méně ukáznění lidé a dostatek příležitostí ke sdílení vlastních myšlenek.

... druhé patro bytu ve Via Mazzini 11 se stalo útočištěm staré Skupiny Germinal (tucet starých anarchistů) a mladých libertiniů. Z jeho dlouhé terasy vlály černo-rudé vlajky a transparenty dávaly městu najevo, co si anarchisté myslí a co chtějí. Bylo to první bezpartijní sídlo s prvním cyklostylem, který byl financován z vlastních zdrojů, anarchistickou knihovnou, historickým archivem, prodejem knih a novin, možností pořádat schůze podle potřeby, hostit studentské a dělnické kolektivy. Prošli jím tisíce lidí, poznaly ho tisíce mladých...

Pak přišel státní terorismus: milánský masakr, Pinelliho vražda, hledání bomb, udání. V Terstu bez dlouhého přemýšlení vždy vytáhli ze šuplíku trojici: Venza, Tommasini, Germani. A pokud to nebyly úřady, byli to fašisté, kteří nás mlátili a chtěli zničit naše sídlo, a pokud to nebyli fašisté, byli to komunisté z PCI, kteří nás napadali a bránili nám vzít si do průvodů naše vlajky a noviny. Vždy jsme ale dokázali pokračovat v naší aktivitě. Antimilitaristické pochody, nejprve s radikály, pak samostatně, odpírání, solidarita se spolubojovníky. Na počátku sedmdesátých let členství ve Skupině Germinal a Italské anarchistické federaci. A otevření světa úžasných kamarádů a kamarádek.

Pak přišel pro Claudia další zlom: možnost učit na univerzitě nejen soudobé dějiny, ale právě dějiny Španělska a jeho anarchistické revoluce, zabývat se orální historií. Opět mnoho studentů, mnoho kontaktů a otevření se tentokrát Evropě a psaní knih. Kontakty s kamarády z Východu, které vedly v roce 1990 ke konferenci „Východ, laboratoř svobody“, na kterou po nečekaném pádu Berlínské zdi přijeli stovky delegátů...

Další rozhodující zkušeností byl rozhovor s Umbertem Tommasinim a shromažďování a předávání jeho vzpomínek. Kniha v terstském dialektu, překlad do italštiny, jedna v kastilštině, jedna v katalánštině, jedna ve slovinštině a právě v těchto posledních měsících, z nemocničního lůžka, jedna v řečtině. Těm, kteří se ho ptali, proč v řečtině, a ne v angličtině nebo francouzštině, což jsou běžnější jazyky, odpověděl: „Protože tam bojují anarchisté a Tommasiniho slova mohou být majákem, záchranným bodem.“ Mezitím začalo jeho srdce koncem devadesátých let vykazovat první známky selhání. Claudio, když jsme byli vyhozeni z Via Mazzini kvůli stavebním spekulacím..., podpořil kolektivní úsilí o nalezení a koupi nového sídla, které nás zavedlo do Via del Bosco 52/a. Vždy byl přítomný a iniciativní, oživoval schůze a debaty. Někdy se jeho návrhy nesetkaly s kladným přijetím u některých členů skupiny a naopak, ale přesto je prosazoval i sám, s obvyklou rozhodností...

Dokonce i v nemocnici agitoval mezi lékaři a sestrami, rozdával *Germinal*, kávu z Chiapasu nebo mýdla z řecké továrny, kterou dělníci obsadili a přestavěli...

Víme, že bude chtít pohřeb s mnoha vlajkami a anarchistickými písněmi. Víme, že bude chtít uspořádat večírek. Víme, že bude mnoha lidem chybět a že ti, kteří zůstanou, budou muset pracovat ještě usilovněji, aby pokračovali v jeho/našich myšlenkách...

JOSÉ MORATO

Tato pocta nedávno zesnulému společníkovi bude velmi stručná, ale jsem přesvědčen, že jemu by se zdála i tak příliš dlouhá, neboť byl pravým opakem těch, kteří se rádi předvádějí a vyvyšují. Svým způsobem života se zařadil spíš po boku těch, kteří si dávají záležet, aby byli nenápadně a přitom neustále přítomní a aktivní v celém tom nezadržitelném pochodu anarchistického hnutí.

José Morato se narodil 23. října 1929 ve vsi Cabra del Campo v provincii Tarragona jako jedno z dětí, které byly po fašistickém převratu generála Franca vyhnány ze své vesnice do Francie.

V devíti letech přešel spolu s matkou Pyreneje a skončil v centrálním útulku ve vesnici Leluc v departementu Var. Později se rodina opět spojila v Perpignan a poté se přestěhovali do Dorgogne, kde José navštěvoval školu. V roce 1949 odjeli do Paříže, kde se stýkal s anarchistickou mládeží španělského exilu.

V rámci tohoto hnutí španělského anarchistického exilu se seznámil s Montserrat Turtosovou, která se stala jeho družkou a připojila se k němu v roce 1952, načež se na několik let přestěhovali do Perpignanu. Po návratu do Paříže v roce 1960 se nastěhovali do bytu na bulváru de la Villette, který se stal brzy místem setkávání členů Iberské federace anarchistické mládeže (Fédération Ibérique des Jeunesses Libertaires, FIJL), jež se nejvýrazněji zapojila do protifrankistického odboje. Panovala zde hřejivá rodinná atmosféra, v níž se bez výhrad projevovala solidarita a oddanost manželů Morato-Turtosových.

Tato angažovanost vedla k tomu, že Montserrat podnikla v roce 1962 nebezpečnou cestu do Španělska, aby zde navázala kontakty s mladými aktivisty v Barceloně a Zaragoze. O něco později, 23. srpna 1963, byl pro změnu José zatčen v Perpignan francouzskou policií během protestních akcí proti popravě mladých anarchistů Granada a Delgada ve Španělsku. Spolu s mnoha dalšími mladými španělskými anarchisty byl na základě obvinění ze zločinného spolčování převezen do věznice La Santé a propuštěn byl až v lednu 1964, zatímco FIJL byla několik měsíců předtím postavena mimo zákon.

Ani Josému, ani Montserrat, jejichž byt na bulváru de la Villette začal být znovu využíván jako místo setkávání a v roce 1965 zde bylo opět zahájeno vydávání časopisu *Presencia*, *Tribuna Libertaria*, to ale neubralo na vůli bojovat.

V roce 1966 manželé tento byt opustili a přestěhovali se do nízkonákladového bytového projektu v Prés Saint Gervais a s nimi se tam přesunulo i místo bratrského setkávání a schůzek. V novém bytě vznikl například v roce 1970 nakladatelský kolektiv La Hormiga, který vydal španělský překlad knihy Vernona Richardse *Poučení ze španělské revoluce* (Enseñanzas de la revolución española) či později knihu Antonia Telleze *Sabaté – městská guerilla ve Španělsku* (Sabaté. La guerrilla urbana en España; v českém překladu vydalo v roce 2013 Nakladatelství Anarchistické federace).

Konec španělské diktatury samozřejmě neznamenal konec spolupráce francouzské a španělské policie, takže kvůli ochraně návštěvy španělského krále ve Francii v roce 1976 byli José a jeho soudruzi deportováni do Belle-Île-en-Mer v Morbihanu.

Mezitím získali manželé v roce 1970 pozemek v Saint-Laurent-de-la-Salanque, který se během následujících čtyřiceti let stal místem, jímž procházeli a účastnili se přátelských setkání anarchistů v letních měsících, spojených se stanováním, spousty lidí.

José se také zapojil do činnosti anarchistického hnutí ve Francii, například v osmdesátých letech se podílel na práci COJRA (Comité d'organisation des journées et des réflexions anti-autoritaires, Výbor pro organizaci antiautoritářských dnů a úvah).

Po odchodu do důchodu se usadil v Saint-Laurent-de-la-Salanque a byl to samozřejmě on, kdo jako obyvatel této obce podnikl nezbytné kroky k povolení každoročních oslav CNT-66.

José Morato nás po vytrvalé, skromné a solidární přítomnosti v anarchistickém hnutí bez jakýchkoli snah o prosazování opustil 23. října 2022 ve věku 93 let.

Tomás Ibáñez, 11. prosince 2022

PEPE CUEVAS

Ve věku 71 let zemřel José Cuevas Casado, který se nesmazatelně vepsal do historie španělského anarchosyndikalistického svazu CNT v souvislosti s procesem, který je znám jako kauza Scala a na jehož konci byl spolu s dalšími odsouzen k dlouholetému pobytu ve vězení.

Pepe se narodil 20. ledna 1951 v Sanlúcar de Barrameda jako syn významného libertinského bojovníka. V roce 1970, kdy žil v Barceloně, se stal členem barcelonského svazu kovodělníků a Iberské anarchistické federace (FAI).

V neděli 15. ledna 1978 se během velké demonstrace CNT proti paktu z Monclou účastnil spolu s dalšími kamarády akce, aniž by tušil, že ji zosnovala policie. Po ní byli mladí členové CNT obviněni ze spáchání teroristického činu v divadle Scala, kde vypukl požár, při němž zahynuli čtyři lidé a budova se zřítila. [Pakt z Monclou byly ekonomické a politické dohody, které měly řešit inflaci a nezaměstnanost během španělského přechodu k demokracii na konci 70. let. Zúčastnily se jich hlavní odborové svazy jako UGT, CC.OO a CNT.

První dva nakonec pakty ratifikovaly. CNT byla jediná, která je zcela odmítla, protože je považovala za nevýhodné pro pracující třídu.]

Demonstrace se tehdy zúčastnilo asi 15 000 lidí. Kolem čtvrt na dvě, poté, co protest skončil a demonstranti se rozešli, skupina mladých lidí na popud Joaquína Gambina hodila molotovovy koktejly na kamennou fasádu Scaly. Podle policie to byla příčina požáru, který zničil budovu, v níž zahynuli čtyři dělníci – Ramón Egea, Juan López, Diego Montoro a Bernabé Bravo –, z nichž tři byli paradoxně spojeni s CNT. Předpokládá se, že před demonstrací byly uvnitř klubu umístěny hořlavé nebo zápalné látky, protože je velmi nepravděpodobné, že by jednoduché molotovovy koktejly hozené na kamennou fasádu mohly vést k vyhoření celé budovy. Z informací hasičů navíc vyplynulo, že požár vznikl na jiném místě klubu a pravděpodobně pocházel z hořlavého materiálu vojenského původu.

Soudní proces v kauze Scala se konal v prosinci 1980. Několik dní před začátkem procesu zemřel klíčový svědek. Právníci obhajoby požadovali, aby se dostavil vypovídat první místopředseda vlády Rodolfo Martín Villa, ale nedostavil se. Stanovisko obhajoby bylo, že policie incident zinscenovala s využitím agentů provokatérů, aby snížila popularitu CNT mezi dělníky a zastavila její rozmach v Katalánsku. José Cuevas, Xavier Cañadas a Arturo Palma byli odsouzeni k 17 letům vězení jako pachatelé neúmyslné vraždy a za výrobu výbušnin. Luis Muñoz byl odsouzen ke 2 letům a 6 měsícům vězení za spoluúčast na zločinu a Rosa Lópezová k 5 měsícům vězení za zatajování.

Po několika letech byl objeven důvěrný dokument policie, který Joaquínu Gambínovi, kriminálníkovi v policejním žoldu, zadával úkol infiltrovat protestující. Byl to právě on, kdo infiltroval CNT, aby vyvolal incident. Tlak tisku na policii v kombinaci s Gambínovou nepřítomností u soudu vyvolal podezření ohledně role policie v incidentu a skutečných pachatelů trestného činu. Nakonec byl Gambín koncem roku 1981 po přestřelce s policií zatčen ve Valencii. Případ Scala se znovu otevřel. Druhý soudní proces v případě Scala v prosinci 1983 měl pouze jednoho obviněného, jímž byl Joaquín Gambín. Byl odsouzen k sedmi letům vězení za napomáhání při demonstraci se zbraněmi a za výrobu výbušnin. Od té doby CNT případ vždy prezentovala jako zákeřný manévr vlády, který měl zastavit růst anarchistických odborů v důsledku negativní publicity, již se odborům dostalo v letech předcházejících dosažení spravedlnosti. CNT se dodnes domnívá, že obvinění jejích členů bylo pastí, kterou úřady nastražily s cílem kriminalizovat anarchosyndikalistické hnutí a CNT v době, kdy se po Francově režimu zotavovalo a dostávalo do centra pozornosti.

Ačkoli vše bylo naplánováno a nařízeno shora, musel Pepe strávit několik let za mřížemi. Poté, co vyšel z vězení, odešel na venkov a stal se pastýřem. O několik let později v Katalánsku pracoval ve stavebnictví. Po získání mnoha zkušeností v oboru mu byla kolem roku 2005 nabídnuta obnova arabských lázní na Paseo de los Tristes v Granadě, známých jako El Bañuelo. Tehdy se rozhodl přestěhovat do tohoto andalusského města, zapustil v El Fargue kořeny a zapojil se do sociální mobilizace, která probíhala v této lokalitě. V roce 2011 se znovu připojil k CNT-AIT v Granadě a o několik let později se také podílel na činnosti sociální knihovny Libre Albedrío. V jedné z jejích místností s ním byl natočen rozhovor pro dokumentární film o kauze Scala, který doplňuje to, co již bylo publikováno Xavierem Cañadase v jediné z knih na toto téma.

Nehoda v Sacromonte ho donutila odejít do domova důchodců, kde ho navštěvovalo několik jeho kamarádů, a tak neztrácel kontakt s organizací ani hnutím.

Zemřel 20. listopadu 2022 a následující den byly jeho ostatky zpopelněny v Arcos de la Frontera. V neděli 27. listopadu uspořádala na jeho počest skupina CNT-AIT Granada vzpomínkovou akci, které se účastnili vedle jeho anarchistických kolegů také jeho příbuzní a další přátelé. Byl promítán zmíněný dokumentární snímek a video s fotografiemi z jeho života. Na sídle CNT-AIT Granada pak byla odhalena pamětní deska k jeho počtě. Nechybělo ani jídlo a pití a mnoho vzpomínek na Pepeho.

SERGE LIVROZET

Dne 29. listopadu 2022 nás opustil Serge Livrozet. Bylo mu 83 let. Když jsme se v roce 1971 seznámili, právě opustil věznic v Melunu. Já jsem strávil několik let ve vězení v Caen. Okamžitě nás sblížila naše společná historie. Bylo to v době GIP (Groupe d'Information sur les Prisons, Skupina pro informování o věznicích), kterou právě s pomocí mnoha intelektuálů, jako byli Pierre Vidal-Naquet či

Jacques Donzelot, založil Michel Foucault. Serge se od ostatních aktivistů velmi rychle odlišil svým heslem: „O vězení mají právo mluvit jen vězni.“ Foucault s pomocí Daniela Deferta vytvořil Sdružení na obranu práv vězňů (Association de Défense des Droits des Détenus, ADDED), které vydrželo jeden rok. Serge Livrozet vyčníval z řad intelektuálů tím, že v roce 1972 založil Akční výbor vězňů (Comité d'Action des Prisonniers, CAP), který byl rozpuštěn v roce 1980. Bez váhání jsem se k tomuto hnutí, jež mi připadalo značně radikální, připojil, zvláště když se k Sergovi od počátku přidali dva další bývalí vězni, Claude Vaudez a Michel Boraley.

V roce 1974 se Serge Livrozet podílel na vzniku Hnutí Marge a v roce 1978 na vzniku Hnutí za kolektivní a individuální emancipaci (Mouvement d'Emancipation Collective et Individuelle, MECI). V roce 1990 se stal členem Berneriho skupiny v Anarchistické federaci. Několik let také moderoval pořad *Temné nálaďy* na Radio Liberaire.

Od roku 1972 jsme tedy společně bojovali proti vězení. Vězeňské noviny, které jsme pojmenovali CAP podle názvu skupiny, která je vydávala, obsahovaly články bývalých i současných vězňů. To nám často vyneslo zatčení a mnohé z nás poté policie odvezla a propustila daleko v opuštěné krajině. Vzpomínám si například na Fresnes a Fleury-Mérogis...

Co dávalo našemu Akčnímu výboru smysl, bylo vytváření skupin všude v různých krajích, v Belgii, dokonce i ve Švýcarsku. Krátce poté vypukly v mnoha věznicích vzpoury, které vedly k vytvoření kolektivů okolo vězení v Lille, Lyonu, Bordeaux, Rouenu, Le Havru, Rennes, a dokonce i v několika dalších evropských zemích.

Podpořili jsme boje mnoha uvězněných a mnoha skupin zadržených, které vznikly v Mende, Lille, Clairvaux, Moulins-Izeure a jinde. Nezapomeneme na Sergovy projevy během demonstrace, kdy křičel do megafonu: „Mende, hlavní město departementu Lozere a mučení.“ A během soudního procesu, kam přišel obhajovat vězně, při čtení rozsudku vykřikl: „Prohníla francouzská justice!“

Poté, co si ve vězení udělal maturitu, se Livrozet naučil psát stejně dobře, jako mluvil. To mu umožnilo napsat několik znamenitých knih. Vzpomínám zejména na jeho nejlepší dílo, *Od vězení ke vzpouře* (De la prison à la révolte). Byla to první kniha z těch všech, které byly po něm ve Francii o vězeňství napsány. Jeho druhá knížka, *Vzteky zdi* (La rage des murs), je román, který se stejným tématům věnuje osobnějším způsobem.

Pokud jde o jeho třetí knihu, *Diégo*, ta analogii ještě prohlubuje, protože jejím hrdinou je pes revolucionář...

O několik let později založil Serge nakladatelství Les Lettres libres, kde vydával svá díla a také díla mnoha dalších spisovatelů. Někteří z jeho hlavních spolupracovníků byli jako on bývalí vězni.

Možná proto je konec tohoto dobrodružství nejasný. Byla tu totiž ta aféra s padělanými penězi, sedm milionů franků v tehdejší měně... Nemohli jsme se ubránit dojmu, že to na Serge někdo hodil. Několik týdnů se kolem nakladatelství motala policie a byla ve střehu. Tři lidé byli zatčeni, včetně Serge.

Byl zřízen podpůrný výbor. A v den uvedení akcií firmy Paribus na burzu asi padesát lidí zamklo všechny vchody do budovy burzy. Ve 13 hodin jsme na zahájení, které se fakticky nekonalo, rozhodili falešné divadelní lístky, které burzovní obchodníci rychle posbírali. Serge byl pochopitelně nevinný a byl záhy propuštěn.

Stojí za to připomenout, že když jsem projížděl kolem autobusu s příslušníky CSR (Compagnies républicaines de sécurité, speciální jednotky francouzské policie), slyšel jsem jednoho z nich říkat: „Věřili byste tomu, chlapi, oni zavřeli burzu!“ A další odpověděl: „Uděláli správnou věc.“

Jeden z hlavních směrů boje Berneriho skupiny, jejímž členem byl Serge, byl boj proti všem vězením, počínaje vězením našich jistot, našich předsudků a naší každodenní zbabělosti. Být pro zrušení vězení je vítězství života nad smrtí.

Jacques Lesage de la Haye, 5. prosince 2022

Serge Raymond Livrozet se narodil 21. října 1939 v Toulonu, departement Var, zemřel 29. listopadu 2022 v Paříži. Byl účetní, „kasař“ a spisovatel, člen CNT a Anarchistické federace, zakládající člen Akčního výboru vězňů (CAP) a novin *Libération*.

Serge Livrozet se narodil neznámému otci (ve skutečnosti měl otce dva, biologického a toho matrikového, ale ani jednoho z nich neznal) a Suzanne Machiavelliové (1911–1995), která byla prostitutka, věřící a spíše pravicového zaměření. Pozdější angažovanost Serge Livrozeta měla částečně původ ve vlivu komunistického železničáře, milence jeho matky. Livrozet žil s Annie Houtovou (1943–2004), která se spolu s ním podílela na založení novin „ze starých

dobrých časů“ *Libération* a byla také aktivní při vzniku Akčního výboru vězňů. Po její smrti žil s Agnès Ouinovou, bývalou aktivistkou CAP a spolupracovnicí *Libération*.

Serge Livrozet začal pracovat ve třinácti a půl letech. Vyučil se instalatérem. V osmnácti letech se dobrovolně přihlásil do armády, chtěl se dát k letectvu, ale nakonec se stal psovodem. Byl podveden svým společníkem, a tak vykradl jejich vlastní firmu. Poté provedl několik loupeží v bohatých vilách na francouzské Riviéře. Byl zatčen, ale podařilo se mu uprchnout z policejní stanice v Nice. Po dalším zatčení byl odsouzen k pěti letům ve vězení. Ve dvaceti letech tak skončil ve věznici Loos-Lez-Lille, kde složil maturitu a vedení věznice jej následně jmenovalo vězeňským učitelem.

V říjnu 1965 byl propuštěn, seznámil se se svou budoucí ženou a pracoval jako demonstrátor na veletrzích, protože kvůli záznamu v trestním rejstříku nesměl v komerční sféře zastávat jinou pozici. Od té doby analyzoval kriminalitu z politického, ekonomického a sociologického hlediska.

V letech 1965 až 1968 se věnoval psaní a vrtání sejfů. V roce 1967 vstoupil do CNT a stal se anarchistou. V květnu 1968 jako jeden z prvních obsadil Sorbonnu a byl zraněn útočným granátem. Obrát událostí ho ale zklamal, i když se nadále hlásil k libertariánství. Od té chvíle se rozhodl „zpolitizovat svou kriminalitu“ tím, že jasně zaútočí na kapitál a jeho sejfy, aby shromáždil dost peněz a mohl založit nezávislé nakladatelství, které by mu umožnilo vyjadřovat myšlenky, jimž stále věřil.

V prosinci 1968 byl odsouzen za „zločiny proti majetku“, aniž by kdy někoho zranil nebo ohrozil. Byl odsouzen ke čtyřem letům vězení. Polovinu trestu si odpykal v La Santé, zbytek ve věznici v Melunu. Nového pobytu ve vězení využil k psaní a studiu. Získal diplom z pomaturitního studia účetnictví. Nijak mu to ovšem nebránilo v tom, aby se podílel na organizaci prvních politických požadavků vězňů, zejména v tiskárně věznice, kde spolu s dalšími vězni napsali a vytiskli leták, v němž vyzývali vězně k nenásilné stávce.

Když v roce 1972 vyšel z věznice, zanechal svých kasařských aktivit, aby se stal činným aktivistou. V červenci 1972 se seznámil s Michelem Foucaultem, s nímž si dopisoval již z vězení a který se stal jeho přítelem. V listopadu 1972 společně založili Akční výbor vězňů (CAP). Byl přesvědčeným odpůrcem trestu smrti, a proto ukončil spolupráci na filmu *La Cause du peuple*, který režírovali Sartre a Serge July a který požadoval trest smrti pro kolaboranta Touviera. Spolu s dalšími autory, s Michelem Foucaultem, Mauricem Clavelem, Jeanem-Paulem Sartrem, Marinem Karmitzem, Claudem Mauriacem či Philippem Gavim pravidelně přispívali do deníku *Libération*. Když o něco později přišel do redakce *Libération* maoista Serge July, Livrozet s novinami přestal spolupracovat.

Na počátku roku 1973 vydal Livrozet v nakladatelství Mercure de France svou první knihu *Od vězení ke vzpouře* s předmluvou Michela Foucaulta. Bylo to poprvé, kdy byly vězeňský systém ve Francii a zvláště příčiny kriminality analyzovány z politického, ekonomického a ideologického hlediska bývalým vězněm. V letech 1973–1974 byl ředitelem společensko-kulturního střediska v Bièvres a s plným souhlasem a aktivní podporou CAP a všech zaměstnanců přijal na několik měsíců více než padesát chilských rodin, které se po Pinochetově puči uchýlily do Francie. V roce 1976 spolu s CAP zorganizoval první velkou demonstraci proti trestu smrti. V Paříži se tehdy sešlo 10 000 lidí.

V roce 1983 byl rehabilitován a stále byl činným aktivistou, psal, vedl různé debaty a vystupoval v médiích se svými scénkami a skeči, vedl svůj pořad na Radio libertaire. Počátkem 90. let se připojil k Berneriho skupině Anarchistické federace.

V roce 1986 byl obviněn z toho, že byl „mozkem“ operace padělání bankovek v hodnotě 70 milionů franků a byl znovu postaven před soud, ale nakonec byl v roce 1989 osvobozen.

Od té doby vedl Serge Livrozet semináře psaní pro lidi ze znevýhodněných oblastí. Umožnil tím například žákům střední školy v Saint-Ouen napsat knihu *Chobotnice na střední škole* (Le Poulpe au lycée), kterou v roce 1999 vydalo nakladatelství Baleine. V roce 2001 si zahrál ve filmu Laurenta Canteta *L'Emploi du temps*.

FILIP RUSINA

V neděli 11. prosince nás navždy opustil Filip Rusina – teprve osmatřicetiletý punker, antifašista a anarchist z Moravskoslezského kraje. Na webu Ostravské anarchistické federace (OAF) se objevila malá vzpomínka věnovaná jeho památce:

„Filip se již od mládí pohyboval v prostředí hudebního undergroundu, na přelomu tisíciletí účinkoval postupně v několika punkových kapelách. Punk pro něj ovšem nebyl jen způsobem, jak trávit volný čas, Filip vnímal i jeho politický rozměr. Byl vždy striktním antifašistou a navzdory mnoha šarvátkám s neonacisty svůj jednoznačný postoj nikdy neopustil. Přestože se Filip často pohyboval na okraji společnosti, jako anarchista nikdy nezapomínal na ty, co na tom byli sociálně stejně, ne-li hůře. I s minimem vlastních prostředků byl Filip dlouholetým aktivním účastníkem frýdeckomísteckého kolektivu Food not Bombs, kde působil zejména jako spojka mezi aktivisty a lidmi žijícími na ulici. Velké uznání zaslouží zejména činnost kolektivu v době pandemie, kdy se na ty nejchudší stát zcela vykašlal. Když vznikla OAF, zapojil se do její činnosti. Aktivně se angažoval v otázce politického squattingu, nezapomínal ani na podporu politických vězňů v kauze Fénix. V roce 2020 se zapojil do Odborového svazu Iniciativa pracujících, kde mohl sdílet své zkušenosti streetworkera a obecně pracovních podmínek v sociální oblasti. Postupně však Filipa doháněly jeho dlouhodobé zdravotní problémy a osudnými se mu nakonec koncem tohoto roku staly prosincové mrazy. Filip byl příkladem člověka, který bojoval za své přesvědčení až do úplného konce. Nebral si servítky, říkal, co si myslí. Šel proti proudu.“

Vzpomínku Filipovi věnovali také jeho přátelé z místní hc-punkové subkultury. V úterý 20. prosince na počest svého právě zesnulého kamaráda uspořádali hlučnou párty ve Zkušebně Art Clubu ve Frýdku-Místku. Na akci pod černo-rudou vlajkou zahrály kapely z Frýdku a okolí: Aqva Silentia, D-Mentality, Unrest a Backflipping Dog. Svěbytným rozloučením byla i slamová recitace vzpomínající na Filipa jako punkera obklopeného přáteli: „Ne, my teď nebudem brečet. Budem se smát, i Filip by se smál, kdyby tady stál. Tak setřeme slzy a hodíme do sebe krígly, panáky a číše a na kámoše a bráchu vzpomínejme – někdo hlasitě, jiný tiše.“ Nechybělo ani občerstvení od Food not Bombs. Zváni byli jak ti, kteří Filipa znali, tak ti, kterým byl blízký jeho hudební vkus a sociální postoje, nebo ti, kterým v rámci místního kolektivu FNB v posledních šesti letech připravoval teplé jídlo. Vstup byl zdarma s tím, že případný výtěžek z dobrovolného vstupného poputuje Filipovým dětem.

JEN ANGEL

Dne 9. února zemřela houževnatá anarchistická organizátorka Jen Angel (1975–2023). Přinášíme její nekrolog od CrimethInc.:

Měli jsme to štěstí, že jsme Jen znali. Její velkorysost a nevázanost nás inspirovala.

Stejně jako mnozí z nás i Jen začínala v mládí s DIY tiskovinou a kontrakulturou, ještě předtím, než internet přinesl digitální připojení do průměrné severoamerické domácnosti. Její aktivity se táhly od vrcholného období DIY kontrakultury přes hnutí proti kapitalistické globalizaci na přelomu století až po hnutí Occupy, Trum-povu éru a povstání po vraždě George Floyd.

Na zápestí měla vytetovaný ampersand (&). Dalo by se říct, že to představovalo její přístup k organizování, přebírání odpovědnosti a řešení rozdílů a konfliktů v komunitě. Byla spolehlivou kamarádkou, laskavou a zvědavou, která do svých projektů vnášela vyrovnanost a značnou výdrž spolu s neokázalým středo západním chováním. Věnovala se široké škále projektů, zajišťovala nevdechnou práci v zákulisí a nabízela ten druh srdečné pohostinnosti, který lidem umožňuje zapustit společné kořeny.

Na střední škole začínala jako klasická hudebnice. Přestože punková scéna měla v jejím životním příběhu hrát ústřední roli, k hraní v kapele se nedostala. „Hrála jsem na fagot. Do punkové kapely by mě nikdo nepustil.“

„Punk mě toho hodně naučil,“ vysvětlila později v jednom rozhovoru, „prosadit se, vyjádřit svůj názor... to všechno jsou důležité věci, které jsou vlastní i nezávislým médiím. Nezávislá média, jako je *Clamor*, umožňují obyčejným, běžným lidem, nikoliv expertům, dostat svůj názor do světa.“

Od roku 1991 vydávala zín *Fucktooth*. Stejně jako mnozí z nás se zdokonalovala jako autorka a organizátorka tím, že vydávala vlastní zín a učila se praxi. Tak si osvojila dovednosti, které později dala k dispozici celé řadě sociálních hnutí.

Jako teenagerka se zabývala také nemonogamními modely vztahů, a to v době, kdy byla nemonogamie pro mnoho lidí její generace nemyslitelná, zejména na Středo západě, kde vyrůstala. Stála na špičce nejrušnějších experimentů, které se později rozšířily široko daleko.

Zapojila se do punkové infrastruktury ve městě Columbus v Ohio, včetně proslulého punkového domu Legion of Doom a festivalu Columbus More Than Music Fest. V roce 1996 se zúčastnila shromáždění Active Resistance v Chicagu, které bylo protipólem Národního sjezdu Demokratické strany. Active Resistance byl důležitým předchůdcem pozdějších anarchistických sbližení, jako byly mobilizace v Seattlu během protestů proti summitu Světové obchodní organizace v roce 1999 a později v reakci na Národní sjezdy Demokratické strany a Republikánské strany v letech 2000, 2004 a 2008.

V témže roce se Jen zapojila do vydávání ročenky *Zine Yearbook*, v níž využila své zkušenosti z DIY publicistiky a shromáždila to nejlepší z undergroundového tisku. *Zine Yearbook* vycházela každoročně od roku 1996 do roku 2004.

Na pozvání Tima Yohannana, dlouholetého redaktora *Maximum Rock'n'Roll*, pravděpodobně nejvlivnějšího DIY punkového časopisu, se Jen v roce 1997 přestěhovala do Bay Area, aby pomohla koordinovat *Maximum Rock'n'Roll*. V té době měl časopis měsíční náklad 14 000 výtisků. Jak Jen řekla: „Dělám ziny už opravdu dlouho a *Maximum* je největší zin, jaký existuje.“

Během působení v Bay Area pracovala v Punks with Presses, další klasické punkové instituci té doby. Tim však v dubnu 1998 zemřel na rakovinu a Jen byla krátce nato nucena opustit své místo v *Maximum Rock'n'Roll*.

V roce 1999 vydala 24. a poslední číslo svého prvního zínu *Fucktooth*. V uplynulých letech se punkový underground a zínová kultura, kterou pomáhala udržovat, vyvinuly v rozsáhlou globální síť provázanou s dalšími hnutími po celém světě. To vyvrcholilo bouřlivými demonstracemi proti summitu Světové obchodní organizace v Seattlu v roce 1999, které potvrdily příchod nové globální éry protestů. Jen se přestěhovala zpět do Ohia, kde její partner Jason Kucsma studoval na Bowling Green State University, a oba společně založili nový časopis *Clamor*. První číslo vyšlo počátkem roku 2000 a obsahovalo – jako každá podobně zaměřená publikace té doby – zprávy z demonstrací proti WTO.

Jen pomáhala organizovat každoroční konferenci Underground Publishing Conference v Bowling Green, která byla původně zorganizována pod názvem Midwest Zine Conference v roce 1999 a později přejmenována na Allied Media Conference, jež se dodnes koná v Detroitu. V roce 2002 se Jen a Jason přestěhovali do Toleda, kde pokračovali v nepřetržité práci na *Clamoru*.

Nakonec Jen a Jason vydali 38 čísel časopisu. Když jejich distributor zkrachoval, *Clamor* zanikl; poslední číslo vyšlo na podzim 2006. Skončil i jejich partnerský vztah, což ukazuje, jaká rizika hrozí aktivistům, kteří si nedopřejí žádný prostor mezi vztahem a svými projekty.

S koncem *Clamoru* přesunula Jen pozornost k organizování propagace pro autory. Vznikl tak kolektiv Aid & Abet, jehož prostřednictvím v následujících letech spolupracovala s Davidem Graeberem, Jacobem Conroyem z SHAC 7 a Willem Potterem z Green Is the New Red, Margaret Killjoy, Frankem Lópezem ze SubMedia, Scottem Crowem z Common Ground a mnoha dalšími autory, filmaři a organizátory.

V roce 2006 se přestěhovala zpět do Bay Area a rozvíjela komunitu prostřednictvím kolektivních večeří a dalších tradičních punkových a středo západních forem pohostinnosti. Ačkoli mnoho radikálů, kteří experimentují s alternativními rodinnými strukturami, se později v životě stáhne do nukleárních rodin, Jen nadále investovala svou energii do kolektivního života a podpory husté sítě polyamorních vztahů. V té době se Bay Area rychle gentrifikovala, ale i tak zůstávala epicentrem radikálních aktivit, včetně hnutí reagujícího na vraždu Oscara Granta v roce 2008 a hnutí Occupy Oakland v roce 2011.

Kromě veřejného organizování vytvořila Jen ze svého domova prostor pro setkávání, v němž se potkávali lidé nejrůznějších zájmů a profesí. Například když jsme vydali knihu *After the Crest*, reflektující doznívající fázi hnutí Occupy, desítky nejuživějších účastníků Oaklandské komuny se shromáždily v jejím obýváku, aby o ní diskutovaly.

Revoluční potenciál rozkvétá, když mu lidé dají prostor a prostředky tak, jak to dělala Jen.

Stala se hlavní organizátorkou Bay Area Anarchist Bookfair, nejdéle trvajícího anarchistického knižního veletrhu ve Spojených státech. V zákulisí pomohla několika radikálním publikačním projektům s účetnictvím a snažila se je ochránit před osudem, který potkal *Clamor*. V letech 2013–2014 pomáhala organizovat Bay Area Radical History Project, sérii prezentací zaměřených na aktivismus

v Bay Area v uplynulých třech dekáдах, přičemž se snažila propojit vlnu lidí, kteří se zapojili do radikální politiky prostřednictvím hnutí Occupy, s veterány z dřívějších hnutí.

V říjnu 2014 společně s Ryanem Onlym debutovala v projektu Anarchist Agency, který se věnuje propojování anarchistů s masmédií. Napsala k tomu: „Cílem je zvýšit povědomí o anarchismu jako celku a jsme připraveni propagovat různé (i protichůdné) části anarchismu, pokud se myšlenky, skupiny a jednotlivci, s nimiž pracujeme, veřejně identifikují jako anarchisté a sdílejí naše základní přesvědčení... Nejde o snahu oslabit nebo učinit přijatelnějšími militantnější části anarchismu nebo komunity. Někteří anarchisté provozují programy péče o děti a někteří anarchisté rozbíjejí výlohy a zapojují se do sabotáží. Někdy dělají obojí stejní lidé... Pomáhat anarchistům transparentněji vysvětlovat, co a proč dělají a s jakými cíli, zpřístupnit anarchistické myšlenky v naději, že více lidí pochopí, že jiný svět je možný.“

Se značnou podporou komunity, kterou kolem sebe pěstovala, rozjela Jen také svůj obchod s kapkejkou. To jí zajistilo, že se ve svém aktivismu mohla rozhodovat spíše na základě svých hodnot než na základě finančních tlaků, a to i v době, kdy se život v gentrifikující se Bay Area stal téměř neudržitelným.

Organizování zahrnuje neustálé výzvy a často i obrovské množství bolesti. Navzdory desetiletím stresu, zklamání a vyčerpávající neplacené práci Jen vesele pokračovala vpřed. Pomohla k úspěchu knižního veletrhu v Bay Area v roce 2022 a v době svého odchodu se podílela na organizaci knižního veletrhu v roce 2023.

Jenin předčasný skon je nesmyslnou tragédií. O život přišla v osmačtyřiceti letech v důsledku zjevného pokusu o loupež. Jak

zdůraznili její blízcí, zuřila by, kdyby to někdo použil jako záminku k ospravedlnění dalšího policejního násilí. Jenina rodina a přátelé žádají, aby její odkaz nebyl překryt rozdmýcháváním narativu strachu, nenávisti a pomsty: „Nepodporujeme vynakládání veřejných prostředků na policejní práci, věznění nebo jiné státní násilí, které udržuje cyklus násilí, jenž vyústil v tuto tragédii.“

Každý, kdo v posledních deseti letech pobýval v oblasti Bay Area, ví, že motorem, který pohání násilí v East Bay, jsou prudce rostoucí životní náklady. Lví podíl odpovědnosti za rizika, kterým dnes obyvatelé Bay Area čelí, nesou spekulanti s nemovitostmi, kteří bezcitně zaplnili ulice Oaklandu zoufalými vystěhovalci, a politici, kteří přelévají peníze do kapes policie, aniž by se zajímali o procesy, kterými miliony lidí trpí.

Jen se celý život snažila vytvořit svět, v němž by každý měl přístup k jídlu, přístřeší, lékařské péči a komunitě – svět, v němž by nikdo nebyl motivován k tomu, aby kvůli materiálnímu prospěchu ubližoval druhým. Žádné násilí ze strany policie, soudů nebo věznic nás k takovému světu nepřiblíží ani o píd. Dlužíme jí, abychom pokračovali v jejím úsilí o zrušení kapitalismu, státu, patriarchátu, nadřazenosti bílé rasy a všech dalších forem hierarchie, které přispívají k násilí a prekaritě v našich komunitách. V míře, v jaké dosáhneme pokroku na cestě k těmto cílům, bude svět bezpečnějším místem pro všechny.

Nic, co můžeme udělat, nám Jen nevrátí, ale můžeme uctít její život i její neutuchající odhodlání k sociální změně tím, že převezmeme pochodeň, kterou nám předala.

NAKLADATELSTVÍ NEKLID

nabízí následující publikace:

- A. Wagnerová: *Neohlížeť se, zkameníš* (300 Kč)
- B. Latour: *Kde to jsem?* (290 Kč)
- P. Freire: *Pedagogika utlačovaných* (330 Kč)
- U. Brand, M. Wissen: *Imperiální způsob života* (350 Kč)
- G. Kallis: *Na obranu nerůstu* (350 Kč)
- N. Martin: *Věřit v šelmy* (225 Kč)
- U. Gordon: *Anarchie tady a teď* (295 Kč)
- M. Bartlová: *Ženy, které nechtěly mlčet* (250 Kč)
- K. Ross: *Komunální přepych: politická vize Pařížské komuny* (230 Kč)
- P. Kropotkin: *Vzájemná pomoc: faktor evoluce* (375 Kč)
- P. Uhl: *Za svobodu je třeba neustále bojovat* (550 Kč)
- K. Lang: *Tělo jako prostor anarchistické rezistence* (215 Kč)
- Zapatistická výprava za život (215 Kč)
- J. C. Scott: *Dvakrát sláva anarchismu* (275 Kč)
- C. Arruzza, T. Bhattacharya a N. Fraser: *Feminismus pro 99 procent. Manifest* (99 Kč)
- G. Purchase: *Evoluce a revoluce. Úvod do života a myšlenek P. A. Kropotkina* (215 Kč)
- R. Patel a J. W. Moore: *Dějiny světa na příkladu sedmi laciných věcí. Průvodce kapitalismem, přírodou a budoucností naší planety* (395 Kč)
- D. Madden a P. Marcuse: *Na obranu bydlení: politika krize* (250 Kč)
- B. Latour: *Zpátky na zem* (230 Kč)
- C. Milstein: *Anarchismus a jeho ideály* (215 Kč)
- J. Holloway: *V kapitalismu. Proti kapitalismu. Za hranice kapitalismu* (195 Kč)
- J. Brecher: *Vzpouza proti zkáze* (195 Kč)
- Bini Adamczak: *Komunismus (nejen) pro děti aneb jak vše bude jednou jinak* (159 Kč)

více info na neklid.org

ÚVOD

Wayne Price je dlouholetý antiautoritářský politický aktivista. K pacifismu a anarchismu tihl již jako teenager v padesátých letech 20. století a v šedesátých a na počátku sedmdesátých let se účastnil hnutí proti válce ve Vietnamu. Na konci šedesátých let se stal učitelem v systému newyorských veřejných škol a od sedmdesátých let až do svého odchodu do důchodu byl aktivní v politice učitelských odborů. V posledních letech pomáhal svými články, přednáškami a knihami vzdělávat některé příslušníky nové generace radikálů. V současné době je členem občanské skupiny Bronx Climate Justice North, která se zabývá klimatickou spravedlností a sídlí v severním Bronxu, a Metropolitní anarchistické koordinační rady v New Yorku.

Ačkoli Wayne Price nikdy neopustil decentralizované a libertinsko-socialistické ideály, které zastával jako teenager, více než dvě desetiletí se účastnil činnosti v řadě socialistických organizací, které čerpaly inspiraci z marxistické tradice. V polovině šedesátých let se Price připojil k newyorské pobočce Nezávislých socialistických klubů (Independent Socialist Clubs, ISC), která se v roce 1969 přejmenovala na Mezinárodní socialisty (International Socialists, IS). Následně se účastnil frakčního sporu uvnitř IS, který vedl v roce 1973 k vytvoření Revoluční socialistické ligy (Revolutionary Socialist League, RSL). Zatímco zpočátku se RSL označovala za radikální trockistické uskupení, byl se státně-kapitalistickou analýzou systému sovětského typu, počátkem osmdesátých let se organizace začala ubírat anarchistickým směrem. V roce 1988 se Liga rozpustila a spojila se s dalšími anarchisty do Anarchistické federace lásky a hněvu (Love and Rage Anarchist Federation). Když se Love and Rage v roce 1998 rozpadla, Price nakonec vstoupil do Severovýchodní federace anarchokomunistů (North Eastern Federation of Anarchist Communists, NEFAC).

Wayne Price je autorem tří knih: *The Abolition of the State: Anarchist and Marxist Perspectives* (Zrušení státu: Anarchistické a marxistické perspektivy; AuthorHouse, 2007); *Anarchism and Socialism: Reformism or Revolution?* (Anarchismus a socialismus: Reformismus nebo revoluce?; Thoughtcrime Ink, 2010) a *The Value of Radical Theory: An Anarchist Introduction to Marx's Critique of Political Economy* (Hodnota radikální teorie: Anarchistický úvod do Marxovy kritiky politické ekonomie; AK Press, 2013). Pravidelně přispívá na řadu webových stránek, včetně anarkismo.net, anarchistnews.org, utopianmag.com a infoshop.org.

Následující rozhovor vychází ze dvou rozhovorů, které s Wayne Price v říjnu a listopadu 2018 Kent Worcester. Rozhovory byly účastníky lehce upraveny.

RANÁ LÉTA

Řekneš něco o svém dětství?

Vyrůstal jsem normálně na předměstí. Narodil jsem se v roce 1946, těsně po válce, což znamená, že patřím k baby boomerům. Moji rodiče se přestěhovali na předměstí – do Valley Streamu na Long Islandu – právě v době, kdy se tato oblast budovala. Když jsem byl malý, bylo vidět, jak se domy staví téměř každý den. Nebylo to daleko od města. Můj otec byl učitel. Matka byla nejprve v domácnosti, ale pak šla na vysokou školu a stala se výchovnou poradkyní a poté psycholožkou.

Byli pro odbory?

Rozhovor Kenta Worcestersa s americkým anarchistou Wayne Price, který vyšel v lednu 2019. Wayne Price je autorem knihy, kterou letos vydalo Nakladatelství AF a která nese název Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty.

Ale ano, otec byl velmi aktivní v učitelských odborech a oba se přátelili s bývalými komunisty.

Sympatizovali s hnutím za občanská práva?

Velmi. Obecně byli nakloněni levice. To neznamená, že byli politicky aktivní – byli dost zaneprázdněni svými životy. Později se nesmírně rozzlobili kvůli válce ve Vietnamu. Odebírali týdeník *I.F. Stone's Weekly*, ale demonstraci se neúčastnili. Bylo však zjevné, jaký mají postoj k věci, jako jsou občanská práva a Vietnam.

Nějací sourozenci?

Jeden. Mám bratra, který je o dva roky mladší než já. Nikdy se nestal radikálem – byl hudebníkem a pak se stal právníkem.

Byl jsi na střední škole politicky aktivní?

Ó ano – byla nás malá skupinka, která začala vydávat časopis, jemuž jsme poněkud pompézně říkali *Thought* (Myšlenka). Nakreslil jsem obrázek Rodinova Myslitele, který jsme dali na obálku, a náš slogan – falešně připisovaný Voltairovi – zněl: „Mohu nesouhlasit se vším, co říkáte, ale do smrti budu hájit vaše právo to říkat.“ Časopis jsme šířili, jak jsme mohli, až ho v jednu chvíli vedení školy zakázalo, ale i potom jsme ho šířili dál. Vzpomínám si na reakci mnoha našich spolužáků, která zněla: „Proč musíte pořád psát o kontroverzích?“ Z jejich pohledu existoval každodenní život a pak zvláštní zóna zvaná kontroverze, což tehdy cítilo mnoho lidí.

Považovali jsme sami sebe za radikály. Můj nejlepší přítel Jeff a já jsme byli ovlivněni různými radikálními autory, které jsme četli – mimo jiné Dwightem Macdonaldem, Paulem Goodmanem a Erichem Frommem. S nadšením jsme navštěvovali setkání na Manhattanu, která se konala v rámci Ligy odporců války (War Resisters League) a kterých se účastnili lidé jako Dave McReynolds a další radikální pacifisté. V jednu chvíli jsme vydali leták, který jsme rozdávali na demonstracích a v němž jsme uvedli důvody, proč jsme proti válce ve Vietnamu. Bylo to v době, kdy o Vietnamu slyšelo jen velmi málo lidí. Leták obsahoval citát Mika Mansfielda, který byl jediným americkým senátorem, jenž byl od počátku proti válce, o tom, že by se USA nikdy neměly zapojit do války v Asii. Na ten leták jsem byl velmi hrdý.

Organizovala se vaše středoškolská skupina na základě nějaké konkrétní ideologie?

Ani ne – každý měl svůj vlastní názor. Většina zúčastněných byli levicoví liberálové, zatímco Jeff a já jsme byli víceméně anarchisté-pacifisté.

Jak se k vám dostali autoři jako Macdonald a Fromm?

Jedno léto jsem se zúčastnil tábora pro dospívající, který provozovala YMHA, a jednoho dne jsme jeli na výlet na místní univerzitu. Při prohlídce univerzitního knihkupectví jsem narazil na knihu Dwighta Macdonalda, která se jmenovala *Vzpomínky revolucionáře* (1957). Název si vypůjčil od Kropotkina. Macdonaldova kniha byla později znovu vydána pod jiným názvem – *Politická minulost*. Byla to sbírka jeho spisů a velmi mě zaujala. V létě téhož roku jsem narazil na výtisk časopisu *Commentary*, který obsahoval článek Paula Goodmanova o utopickém myšlení. Macdonald Goodmanovo jméno zmínil, tak jsem si ho přečetl. To léto jsem také četl sbírku esejů Alberta Einsteina, která obsahovala řadu statí o socialismu. Velmi na mě zapůsobila myšlenka decentralizovaného, družstevního socialismu.

Když jsem se vrátil z tábora, viděl jsem, že máma má výtisk knihy Ericha Fromma *Zdravá společnost* (1955), která byla rovněž napsána z humanisticko-socialistické perspektivy. Všechny tyto knihy na mě udělaly velký dojem a můj přítel Jeff se také zajímal o četbu knih tohoto typu autorů. Sehnali jsme si výtisky Goodmanovy knihy *Growing Up Absurd* (1962) a knihy *Communitas* (1960), kterou napsal

se svým bratrem architektem Percivalem. Jejich kniha mi pomohla přesvědčit se, že je technologicky možné zorganizovat decentralizovanou, na člověka orientovanou společnost. *Communitas* má co říci o urbanismu, technologiích, vzdělávání a tak dále. Autoři jako Goodman a Macdonald mě také nasměrovali k Lewisi Mumfordovi, který byl dřívějším spisovatelem této decentralisticko-humanistické tradice.

Každý z autorů, které jsi zmínil, má velmi výrazný hlas a nesleduje žádnou konkrétní stranickou linii. Macdonald je pověstný svou svérázností a zároveň se velmi příjemně čte.

Ano, velmi zajímavá postava. Inteligentní, ale vskutku svérázný. Ve své době mi jeho texty připadaly naprosto inspirativní. Goodman byl příšerný spisovatel, ale měl velmi svébytný projev, a když jsem ho začal číst, byl jsem jeho myšlenkami silně ovlivněn. A jednou jsem byl na fóru na Manhattanu, kde Macdonald a Goodman hovořili. To byla jediná příležitost, kdy jsem je viděl naživo. Byl to inspirativní večer.

V příběhu, který vyprávíš, nefiguruje ani komunistická strana, ani Sovětský svaz.

Vždycky jsem byl nepřátelsky naladěný vůči jakékoli odrůdě stalinismu. Dokonce i když jsem narazil na jednoho trockistu, který mi rozmlouval anarchistický pacifismus, nemohl jsem přijmout jeho názor na Sovětský svaz, podle něhož byl SSSR dělnický stát, přestože dělníci neměli vůbec žádnou moc. Z pohledu ortodoxních trockistů se ruská revoluce rozpadla, ale protože stát znárodnil majetek, znamenalo to, že je to stále dělnický stát. Země ve východní Evropě, kde nikdy nedošlo k dělnické revoluci a byly pod kontrolou SSSR, byly považovány za deformované dělnické státy. To mi připadalo naprosto absurdní. Ortodoxní trockistický postoj mě nikdy nepřitahoval.

Existovaly nějaké konkrétní časopisy, například *Liberation*, které jsi jako teenager četl?

Ano, četl jsem *Liberation*, stejně jako další anarchistické a pacifistické publikace, ale nikdy mi nebyly sympatické procastrové a pročinské články, které se v *Liberation* objevovaly. Ale právě díky četbě *Liberation* jsem se stal velkým fanouškem A. J. Musteho. Narazil jsem také na rané číslo časopisu *New Politics*, které na mě mělo velký vliv. Bylo to těsně před prezidentskými volbami v roce 1964 a já byl ještě příliš mladý na to, abych mohl volit. Byl to pravděpodobně můj poslední rok na střední škole.

Obzvlášť mě zaujala debata, kterou *New Politics* vedl o tom, zda podporovat Lyndona Johnsona a Demokratickou stranu. Dva z autorů, kteří se vyslovili pro volbu demokratů, byli Dave McReynolds, který se zdráhal demokraty podpořit, a Michael Harrington, který byl mnohem nadšenější. V té době mě jejich argumenty přesvědčily, a samozřejmě Barry Goldwater byl příšerný – byl to skutečný postrach. Později, když Johnson rozšířil válku ve Vietnamu, jsem usoudil, že jsem se mýlil a že to byli radikálové proti Johnsonovi, kteří měli lepší argumenty. To ovlivnilo můj politický vývoj.

VYSOKOŠKOLSKÁ LÉTA

Redaktoři časopisu *New Politics*, Phyllis a Julius Jacobsonovi, jsou jedni z mála radikálů, které jsem kdy potkal a kteří používali slovo „pluralismus“ v pozitivním smyslu. Každopádně, byla politika středobodem tvého uvažování, když ses rozhodoval, kam půjdeš na vysokou školu?

Ani ne. Na Queens College jsem začal chodit na podzim 1964 částečně proto, že byla levnější než jiné alternativy. Také to bylo výhodné. Ze stejného důvodu tam chodila celá řada mých přátel. Vystudoval jsem psychologii a vedlejší obor pedagogiku a měl jsem v plánu stát se psychologem. Když jsem tam přišel, nebyl to nijak zvlášť politický kampus a na fakultě byl jen jeden radikál, o kterém jsem věděl. Byl to sociolog, který psal o dělnické kontrole. Dodnes si vzpomínám, jak poukazoval na to, že v oboru sociální psychologie prakticky každá studie ukázala, že když dáte pracujícím větší kontrolu nad jejich prací, výsledkem je vyšší produktivita, menší fluktuace a tak dále – vše pozitivní. A měl naprostou pravdu. V oboru, jako je psychologie, je většinou nemožné získat z různých studií stejné výsledky.

Atmosféra na Queens College se během čtyř let, kdy jsi tam studoval, musela dramaticky změnit.

Určitě ano. Zapojil jsem se do činnosti SDS [Students for a Democratic Society, Studenti za demokratickou společnost]. Moc jsem toho nedělal, ale byl jsem členem místní pobočky. Na národní úrovni jsem aktivní nebyl. Pořádali jsme schůzky a další akce. Pro mě

osobně bylo nejdůležitější, že jsem narazil na člověka jménem Jeff Mackler, který byl aktivní v Mladé socialistické alianci (Young Socialist Alliance, YSA), přidružené k Socialistické dělnické straně (Socialist Workers Party, SWP). Nyní je lídrem skupiny Socialistická akce (Socialist Action). Rozmluvil mi anarchisticko-pacifistický postoj. Rozmluvil mi pacifismus s odůvodněním, že existují konflikty, které je třeba vybojovat. Kompromis je někdy možný, ale žádná dominantní společenská třída se své moci jen tak nevzdá. Pokud jde o anarchismus, půjčil mi knihy o španělské občanské válce od Felixe Morrowa [*Revolution and Counter Revolution in Spain*, 1938] a knihu Shanea Mage o Maďarsku [*The Hungarian Revolution: Documents*, 1960].

Tyto knihy dokazovaly, že Lenin měl socialistickým státem na mysli stát, který je ovládán dělníky. Již dříve jsem četl *Stát a revoluci* a vůbec mě nepřesvědčil Leninův argument, že socialisté by se měli chopit státní moci a že stát pak nějak uvadne. Zdálo se mi také, že říká, že každý, kdo nesouhlasí s jeho pojetím socialismu a marxismu, je zrádce, renegát a podobně.

V knihách Morrowa a Mageho se říkalo, že Lenin „diktaturou proletariátu“ myslel to, že by dělníci měli vytvářet dělnické rady, rolníci rolnické rady a vojáci své vlastní rady a že všechny tyto různé rady by měly tvořit větší sdružení rad, které by představovalo alternativní formu moci ke kapitalistickému státu, a to i v jeho liberální podobě. Pomyslel jsem si: „Hej! Tomu věřím.“ Zdálo se, že to zapadá do mého anarchoidního přesvědčení. Ve skutečnosti v tuto formu politické organizace věřím dodnes, i když bych ji nenazýval „státem“. Mackler mě pomohl postrčit směrem k tomu, abych se stal jakýmsi trockistou. Teď už ovšem vím víc o tom, co Lenin v prvních letech revoluce skutečně dělal. Teprve mnohem později jsem začal číst Leninovy kritiky, například Emmu Goldmanovou a Alexandra Berkmana. Ne že by Lenin byl Stalin. Nemyslím si, že měl v úmyslu vytvořit totalitní systém.

Hal Draper napsal zajímavou knihu o konceptu diktatury proletariátu [*The Dictatorship of the Proletariat from Marx to Lenin*, 1987]. Objasňuje, že Marx a Engels měli na mysli vládu dělnické třídy, zatímco pozdější marxisté, s jedinou výjimkou Rosy Luxemburgové, měli na mysli něco autoritativnějšího. Plechanov, Lenin... ti všichni měli autoritářské pojetí proletářské diktatury. Jednou z mých kritických připomínek k Draperovi je, že je sice hezké považovat Marxe a Engelse za radikální demokraty, ale jak to, že téměř všichni jejich následovníci byli autoritáři? Musel v tom být hlubší problém, který Draper nebyl ochoten vidět.

Proč se k takovým spisovatelům chovat jako k jistým zdrojům poučení, spíš než jako k zajímavým myslitelům?

No, základní systém se od Marxových dob příliš nezměnil. Základní analýza stále platí. Nemusíme znovu vynalézat kolo. Na druhou stranu většina marxistů neví, jak špatně se Marx choval ke svým soudruhům v První internacionále. On a jeho stoupenci obsazovali schůze svými příznivci a tak dále. Hráli opravdu tvrdou hru. Marx si myslel, že zná všechny odpovědi, a tento postoj se promítl i do marxismu. Takže když se marxisté dostali k moci, mysleli si, že si mohou vyšlápnout na každého, kdo se jim postaví do cesty, protože mají přístup k absolutní pravdě. Vyšší dobro a tak.

Vraťme se k tvým zkušenostem z Queens College.

Naše pobočka SDS se během mého působení na Queensu rozrostla, ale já jsem se chtěl zapojit do něčeho, co by nebylo tak vágní. Chodili jsme na různé demonstrace a tak, ale nebylo to příliš soudržné. Na celostátní úrovni byl navíc problém v tom, že mnoho lidí v SDS se ubíralo maoistickým směrem. Na vysoké škole jsem v SDS zůstával, ale v určitém okamžiku jsem se také rozhodl vstoupit do Nezávislých socialistických klubů (Independent Socialist Clubs, ISC), které byly ve svých postojích zároveň antiautoritářské i revoluční.

Předpokládám, že se schůzky ISC konaly na Manhattanu.

A právě na jedné z těchto schůzek jsem se seznámil se Sy Landym.

Pobočka ISC v Bay Area tvořili převážně studenti a čerství absolventi – se zřejmou výjimkou Hala a Anne Draperových –, zatímco v newyorské pobočce byla pravděpodobně řada lidí, kteří byli aktivní ve 40. a 50. letech.

Přesně tak. Řada lidí, kteří se zapojili, věděla o historii radikálního hnutí hodně, zatímco já jsem se musel ještě hodně učit. Ale chovali se ke mně mile. Zvlášť se Syem jsem se sprátelil. Odložil jsem stranou své přesvědčení o decentralismu a jediný můj nesouhlas spočíval v tom, že jsem nikdy nepřijal myšlenku, že Sovětský svaz je byrokratický kolektivismus, což bylo oficiální stanovisko skupiny. Považoval jsem Sovětský svaz za státně-kapitalistický, i když jsem nikdy nepřišel na rozdíl mezi verzí státního kapitalismu Raji Dujajevské a postojem Tonyho Cliffa.

Líbila se ti myšlenka budování strany? Líbila se ti představa prodeje novin a nábory nových členů?

Nevím, jestli jsem to považoval za zábavu, ale v té době mi přišlo zřejmé, že pokud máte politickou perspektivu, potřebujete nějakou organizaci. To mi připadá samozřejmě i dnes. Proto když jsem se stal anarchistou, tihl jsem k „platformistům“. Samozřejmě, že organizace by měla být demokratická a tak, ale potřebujete nějakou skupinu, abyste mohli předat své poselství.

Jak to, že tě Jeff Mackler nedokázal získat do YSA/SWP?

Jak jsem řekl, ortodoxní trockistický pohled – že země jako Sovětský svaz jsou dělnické státy nějakého typu – mi připadal naprosto idiotický, nemluvě o tom, že byl morálně ohavný. Zejména nekriticky podporovali Castrovu diktaturu.

ŠEDESÁTÁ LÉTA

A co kontrakturní aspekty šedesátých let?

Byl jsem do značné míry tím, co bychom dnes nazvali straight-edge. Nepil jsem, nebral drogy, nechodil na rockové koncerty. Byl jsem prostě kluk, který chodil na vysokou. A vzpomínám si, že jsem na vysoké škole četl jednoho sociologa jménem Robert Linder, který tvrdil, že být gayem je nemoc. A tehdy jsem to přijal. Věděl jsem, že Paul Goodman byl bisexuál, ale moc to na mě nezapůsobilo. V 70. letech jsem samozřejmě znal spoustu lidí, kteří byli gayové a lesby.

Později se mě mladí lidé někdy ptali: „Byl jsi hipík?“ A já jsem vždycky říkal: „Ne.“ Existoval velký rozdíl mezi „politickými“ a hippies a já jsem vždy patřil do politického tábora.

Odrážela tě nějaká zběsilá rétorika té doby? Někteří lidé si zřejmě představovali, že revoluce je za rohem.

Přepálená rétorika a obrazy násilí, které byly v té době populární, mě nikdy nepřitahovaly. Skupiny jako Weather Underground mi připadaly dost hrozné. Nezapomeňte, že jsem byl nějakou dobu pacifista a násilí se mi nadále hnusilo. Mé aktivity se v té době soustředily především na protiválečné hnutí – účastnil jsem se většiny velkých demonstrací i celostátních protiválečných konferencí. Bojoval jsem za naši politiku, která byla revoluční, ale nikdy jsem nebyl pro vyhazování věcí do vzduchu. Vzpomínám si, že vůdce US-SWP Peter Camejo jednou řekl, že IS je „nejméně šílená“ ultralevice. A kromě toho jsem se angažoval v učitelských odborech, na místní i celostátní úrovni.

Rozhodně jsem si nemyslel, že je revoluce za rohem. Vzpomínám si, jak jsem se tehdy pohádal se svou přítelkyní – ona očekávala, že revoluce nastane ještě za jejího života, a já ne. Očekával jsem nanejvýš pokračující vzestup levice, rostoucí militantnost a tak dále. Nyní více než kdy jindy doufám v růst levice, a to radikálního křídla levice.

Zúčastnil ses slavného sjezdu SDS v roce 1969, který organizaci víceméně zničil?

Ne, ale v témže roce jsem se zúčastnil zakládajícího sjezdu Mezinárodních socialistů, kteří vznikli z ISC. Byl to vzrušující sjezd, zčásti proto, že skupina naverbovala skupinu SDS, která sídlila v Chicagu. Členem této skupiny byl Ron Taborn, s nímž jsem později pracoval v Revoluční socialistické lize. Došlo k několika zajímavým sporům, mimo jiné v otázce, zda a jak podporovat Frontu národního osvobození (NLF) ve Vietnamu. Diskutovalo se také o zapojení ISC do prezidentské kampaně Strany míru a svobody v roce 1968, která byla naprostou katastrofou.

Měli rodiče nějaké obavy ohledně tvého politického aktivismu?

Ani ne. Kdybych zanechal studia a stal se revolucionářem na plný úvazek, naštvalo by je to. Dokud jsem chodil na vysokou školu, byli v pohodě. Samozřejmě jsme vedli politické diskuse. Oni byli levicoví liberálové a já jsem upřednostňoval jakýsi neortodoxní trockismus. Ale naše základní hodnoty byly podobné.

V určitém okamžiku po svém vzniku přijali IS strategii industrializace. Jaký byl tvůj postoj k myšlence posílat bývalé vysokoškoláky do továren?

S touto politikou jsem souhlasil, ale na druhou stranu jsem nehodlal jít do průmyslu. Místo toho jsem se stal učitelem a vstoupil jsem do Americké federace učitelů (American Federation of Teachers, AFT). Tam jsem se seznámil se Stevem Zeluckem, který byl dlouhá léta aktivní v SWP a který pak vstoupil do IS. Měl velké znalosti a jednal s lidmi velmi politicky. Byl to seriózní člověk. Měl blízko k člověku jménem Carl Feingold, který byl také v SWP. Podařilo se nám v rámci AFT vytvořit malou frakci, ale v IS byli lidé, kteří si mysleli, že učitelé nejsou až tak zajímaví ve srovnání třeba s oceláři. Přemlouval tě někdy někdo, abys odešel z učebny do dílny?

Ani ne. Věděl jsem, že bych v továrně nikdy nevydržel. Ale obecně vzato, to, že se IS této práce ujali, bylo jejich zásluhou. Na počátku 70. let došlo k dělnickému vzestupu, na který se IS dokázala napojit a který historici do značné míry přehlíželi. Právě v tomto období došlo k masivní divoké stávce na poštách a také k odborové organizaci velké části zaměstnanců veřejného sektoru. Ostatně dnes jsou to právě zaměstnanci veřejného sektoru, kteří se z velké části zasloužili o udržení odborového hnutí.

ŠKOLSKÝ SYSTÉM

Premýšlel jsi o své práci speciálního pedagoga v politickém smyslu, nebo jen jako o práci, která ti umožňovala platit účty?

No, obojí. Samotná práce byla politická v tom nejzákladnějším smyslu, že jsem dělal dobro, abych pomohl dětem. A v prvním roce, kdy jsem se stal učitelem, proběhla v roce 1968 kontroverzní stávka newyorských učitelů, která proti sobě postavila černošskou komunitu v brooklynské oblasti Ocean Hill-Brownsville, jež chtěla více afroamerických učitelů a větší důraz na černošskou historii, a učitelské odbory. Sympatizoval jsem s komunitou a byl jsem proti stávce. Bylo ironií, že hned v prvním roce svého učitelského působení jsem přeročil piketní linii, ale samotná stávka byla v podstatě rasistická. Ani jedna strana nebyla dokonalá, ale myslel jsem si, že je důležité komunitu podpořit.

Kdy jsi se přeorientoval na práci školního psychologa?

Asi po deseti letech.

Řekneme, že za tebou přišel žák s problémem se čtením. Byl tvůj přístup takový, že jsi mu pomohl vidět věci z hlediska politických a sociálních otázek?

Ne. Především jsem tam byl v podstatě od toho, abych dělal hodnocení, a nevěřil jsem v to, že bych někoho indoktrinoval. Na druhou stranu jsem měl v kanceláři pověšenou velkou fotku Malcolma X. V té době jsem se snažil, aby se žáci učili. Dodnes si vzpomínám na jednu holčičku, která se na ten obrázek podívala a řekla: „Ale on neměl rád bělochy!“ A já jí odpověděl: „Nikoli, on neměl rád špatné bílé lidi. Já jsem *hodný* běloch.“ To bylo samozřejmě strašně zjednodušené, ale ne úplně mimo mísu.

Jako učitel jsem se do jisté míry snažil pomoci studentům získat širší pohled na věc. Byl jsem například jediným učitelem na naší škole, který na školních shromážděních neslutoval vlajce. A snažil jsem se probírat historii otroctví. Jednou jsem byl požádán, abych uspořádal školní shromáždění, a moje žena, která je folková zpěvačka, zpívala s dětmi písně o abolicionismu, uprchlých otrocích, Johnu Brownovi a Harriet Tubmanové. Škola se jmenuje Harriet Tubman School, takže to úřady považovaly za víceméně vhodné. Ale jestli jsem diskutoval se studenty o marxismu? Ne. Byl jsem tam proto, abych jim pomohl přemýšlet samostatně.

Poté, co jsem několik let pracoval v hodnotícím oddělení, jsem se stal spojkou mezi hodnotícím oddělením a učitelskými odbory. To mi umožnilo zintenzivnit odborovou činnost. Byl jsem také aktivní v levicovém uskupení v rámci odborů, které zahrnovalo lidi z IS a některých dalších skupin.

OD IS K RSL

Byli v IS nějakí konkrétní lidé, ke kterým jsi tihl?

Dlouho jsem měl blízko k Sy Landymu. Byl to zajímavý člověk a byla řada lidí, kteří ho obdivovali a naslouchali mu. V mnoha ohledech byl vysoce neurotický. Byl příslušníkem chybějící generace mezi radikály třicátých a čtyřicátých let a radikály let šedesátých. Byl to do značné míry newyorský Žid a skutečný vypravěč. Vzpomínám si, že se v jednu chvíli rozhodl zhubnout, a tak každý den jedl pečené kuře. Psaní mu moc nešlo. S Ronem Taborem se nikdy nepřátelili, ale já ho měl moc rád.

Co si myslíš o Halu Draperovi?

Párkrát jsem se s ním setkal, ale blíž jsem ho nepoznal. Člověk z Draperovy generace, který na mě udělal největší dojem, byl Stan Weir. Byla to úžasná lidská bytost. Byl to takový milý chlápek. Okouzlující a výjimečný člověk. Přál bych si, abych ho poznal lépe.

Mám dojem, že jsi v tomto období chodil na spoustu schůzek.

Bylo jich tolik! Když se konala nějaká důležitá odborářská schůze, nejdřív jsme se sešli mezi sebou, pak jsme šli na schůzi a po ní jsme se sešli, abychom o schůzi diskutovali. Bylo to směšné. Na nic jiného skoro nebyl čas. A já jsem schůze nesnášel! Politické diskuse jsem měl rád, ale schůze ne.

Když vypukl boj, který vedl ke vzniku Revoluční socialistické ligy, probíhalo to postupně. Nejprve jsme se snažili IS přeorientovat, popohnat ho revolučním směrem. ISC/IS mě v první řadě přitahoval svým důrazem na to, co Draper označoval jako „socialismus zdola“. Ale vzpomínám si, jak jsem se zúčastnil celostátního setkání IS a pomyslel jsem si: „Tihle lidé by nedokázali večer přivést domů ani krávy, natož organizovat revoluci.“ To mě přivedlo k myšlence, že bychom se měli stát členy IS. Bylo to příliš neorganizované, příliš nemastné neslané, hodně omáčky.

Když se Ron Tabor, Sy Landy a další rozhodli zorganizovat frakci a prosazovat revoluční perspektivu, přidal jsem se k nim. Tehdy jsme si mysleli, že řešením je návrat ke správně trockistickému přístupu – s výjimkou sovětské otázky, protože nikdo z nás nepřijal Trockého názor, že Sovětský svaz je zdegenerovaný dělnický stát. Byl jsem rád, že tato frakce vznikla, i když se mi nelíbilo, že mě to odrázelo od lidí, s nimiž jsem si byl blízký, jako byli Carl Feingold a Steve Zeluck. Oba jsem měl velmi rád a byl jsem zklamaný, že se postavili proti naší frakci.

Zpočátku jsme se upřímně snažili změnit IS. Brzy se však ukázalo, že se nám nepodaří skupinu přeorientovat, a místo toho se rozštěpila. Jednak nás znepokojovalo, že IS nejsou ochotni kritizovat reformní odborové předáky, jako byl Arnold Miller z hornických odborů. Lidé jako Kim Moody byli mnohem víc nakloněni podpoře progresivních odborových předáků proti zkorumpované staré gardě než my. Také jsme si mysleli, že IS neudělali dost pro to, aby se očistili od svého shachtmanovského stínu.

Řekneme si o tom, co vaše skupina myslela rozvíjením „revoluční trockistické perspektivy“. Znamenalo to, že jste kladli velký důraz na to, co Trockij označoval jako „nadcházející ekonomickou krizi“?

Ano. Trockij i Lenin předpokládali, že po první světové válce kapitalismus vstoupí do období dlouhodobého úpadku a že toto období bude charakterizováno stále hlubšími hospodářskými krizemi. To nás vedlo k přesvědčení, že prosperita období po druhé světové válce bude krátkodobá a že ustupuje nové éře rozšířené krize. Tvrdili jsme, že poválečná konjunktura byla založena na politické porážce mezinárodní dělnické třídy a také na obrovské destrukci způsobené oběma světovými válkami, zejména druhou světovou válkou. Nedomnívali jsme se, že by tento vývoj jakkoli oslabil základní tendenci klesající míry zisku. Rovněž jsme vzali na vědomí, že prodloužené období krize způsobí spoušť na životním prostředí. Rozhodně jsme nesouhlasili s těmi, kdo trvali na tom, že kapitalismus našel způsob – prostřednictvím státních výdajů nebo jakýchkoli jiných prostředků –, jak odvrátit svou přirozenou tendenci ke krizi.

I když jsme měli v podstatě pravdu o povaze období, v němž žijeme – o konci poválečného boomu a rostoucí ekologické krizi –, přeceňovali jsme míru, do jaké krize z poloviny 70. let vyloučí další období hospodářské expanze. Podcenili jsme míru, do jaké budou ještě existovat cykly konjunktury a poklesu. Na druhou stranu jsme měli naprostou pravdu, když jsme zdůrazňovali katastrofální dopad, který kapitalismus měl a bude mít na životní prostředí.

Bylo to období, kdy krajní levici ve Spojených státech nadále přitahovaly stalinistické režimy, protože to byly vlády, které zdánlivě bojovaly proti americkému imperialismu. Ho Či Min, předseda Mao a Fidel Castro byli přitažlivými postavami pro mnoho lidí, kteří se v 60. a 70. letech minulého století politizovali. Ortodoxní trockisté většinou zůstávali na okraji a jejich teoretická analýza Sovětského svazu a dalších stalinistických režimů byla příšerná.

Když se RSL označovala za trockistickou, znamenalo to, že skupina zdůrazňovala důležitost přechodných požadavků, jak je koncem 30. let prosazoval sám Trockij?

Ano, přesně tak. Byli jsme pro zavedení přechodného programu do dělnického hnutí jako způsobu, jak dělníky poučit o povaze kapitalismu. Také na nás zapůsobily Trockého myšlenky o významu jednotné fronty, o permanentní revoluci a tak dále. Tyto myšlenky jsme se snažili aplikovat v naší každodenní práci, ale ne vždy s velkým úspěchem. Nevěřili jsme, že budeme schopni nutně oslovit celou dělnickou třídu, ale doufali jsme, že se nám podaří oslovit to, čemu jsme říkali „pokročilá vrstva“. Vycházeli jsme z představy, že existují „pokrokoví“ jednotlivci a skupiny dělníků a mládeže, a že pokud je dokážeme zaujmout, pak můžeme začít budovat něco, co by se mohlo stát jádrem skutečné revoluční strany. Nemysleli jsme si, že náš program sám o sobě umožní získat dělnickou třídu, ale doufali jsme, že získáme vrstvu militantů, která nám umožní vybudovat mnohem větší organizaci.

Byli lidé, kteří zůstali v IS, ve svém přístupu více „experimentální“, méně programově orientovaní? Nedovedu si představit, že by někdo jako Kim Moody byl nutně proti přechodným požadavkům nebo

proti tomu, aby měl dobře řízenou organizaci. V některých ohledech je pro mě stále obtížné pochopit, o co při rozkolu v roce 1973 šlo.

Do jisté míry to souviselo s tím, že jsme dospěli k závěru, že skupina kolem Maxe Shachtmana udělala chybu, když se v roce 1940 odstěpovala od Socialistické dělnické strany USA, zatímco IS byli ve svém přístupu stále zásadně shachtmanovští. Ale to je trochu abstraktní. Hlavní problém spočíval v tom, že naším cílem bylo organizovat sebeidentifikované revolucionáře kolem konkrétního politického programu, zatímco cílem IS bylo pracovat po boku řadových zaměstnanců uvnitř dělnického hnutí. Draper říkal, že hlavní je rozhybat dělnickou třídu. A proto byla většina IS mnohem méně kritická ke skupinám jako Miners for Democracy nebo Teamsters for Democracy než my. A to znamenalo, že se jim mnohem lépe pracovalo v koalici s lidmi, jejichž orientace nebyla revoluční.

Z toho, co vím, opustilo v roce 1973 Mezinárodní socialisty spolu s vaší frakcí asi sto lidí, z nichž mnozí přešli do Revoluční socialistické ligy. Odkud většina těchto lidí byla?

No, několik vůdců žilo v Detroitu a větší pobočky byly v New Yorku a Los Angeles.

Zažila RSL někdy období růstu?

Zpočátku ano a několik let jsme byli nadšení, kam se věci ubírají. Problém byl v tom, že jsme byli příliš optimističtí, pokud jde o toto období. Očekávali jsme, že dojde k dalším vlnám radikalizace, ale místo toho se brzy ukázalo, že se věci ubírají konzervativním směrem. Válka ve Vietnamu už nebyla problémem a i hnutí za občanská práva ustupovalo do pozadí. Ne že by byli černoši osvobozeni nebo že by skončil americký imperialismus. Ale v důsledku těchto vnějších událostí se někteří lidé, kteří se účastnili frakčního boje a poté buď vstoupili do RSL, nebo měli k naší skupině blízko, od politiky odtáhli.

Takže počátkem 80. let byla skupina menší než dříve.

Ano, zmenšila se, i když jsme nadále vydávali naše noviny – *Torch* (Pochodeň) – a pořádali vzdělávací setkání, která byla otevřená veřejnosti. Ale v určitém okamžiku nás přestalo bavit být desátou nejmenší skupinou na trockistické levici. Zdálo se, že to nemá moc smysl.

A pravděpodobně lidé, kterým bylo v 60. letech dvacet a více let, už byli o něco starší, zakládali rodiny a tak dále.

Samozřejmě jsme původně očekávali, že se nám podaří přilákat novou, mladší vrstvu členů, ale nepodařilo se nám to v takové míře, jak bychom potřebovali. A to platilo napříč celou levicí.

Ve stejném období jsme také začali přehodnocovat naše základní postoje vůči trockismu a leninismu. Vždycky jsme čelili otázce: „No, když je Trockij tak dobrý, proč tedy nadále věřil, že Sovětský svaz je jakýmsi dělnickým státem?“

A pokud ortodoxní trockismus nebyl vaším organizačním principem, tak čím tedy byl?

Přesně tak. Takže jsme pak začali znovu zkoumat Leninovy spisy a zjistili jsme, že s Leninovým přístupem jsou problémy stejně jako s Trockým. Proč Lenin zavedl policejní stát jedné strany? Nyní víme, že ještě před vypuknutím občanské války v letech 1919–1921 se bolševici zabývali takovými věcmi, jako je manipulování s hranicemi volebních obvodů, cenzura, využívání státního aparátu k věznění a zabíjení politických odpůrců bez čehokoli, co by připomínalo řádný soudní proces atd.

A to nás přivedlo zpět k marxismu – co v Marxově přístupu zapříčinilo následné události? Vždyť první vlna marxistů skončila v táboře proimperialistické sociální demokracie a druhá vlna skončila u stalinské totality. Jestliže, jak říkával Engels, důkazem pudinku je jeho konzumace, co nám tedy říkaly důkazy? Je zřejmé, že zde byl problém. Můžete poukázat na určité objektivní síly, což je nepochybně důležité, ale musí jít o víc než jen o „zaostalost“ ruské ekonomiky apod. V důsledku těchto rozhovorů jsme se začali zajímat o to, co může nabídnout anarchismus.

Byl někdo, kdo vznášel ostřejší otázky ohledně tohoto problému politických tradic?

Ano – Ron Tabor. Sy Landy už v roce 1976 založil vlastní skupinu Liga za revoluční stranu. On a lidé kolem něj byli odhodlaní držet se původního vzorce – poměrně ortodoxního trockismu se státně-kapitalistickou analýzou režimů sovětského typu. Skupina kolem Landyho také nesouhlasila s tím, že jsme volali po dělnické straně ve Spojených státech. Když se ohlédnu zpět, myslím, že v tom měli pravdu. Ovlivnilo to váš vztah se Sy Landym, který byl tvým přítelem nejméně deset let?

Ano, naneštěstí ano. I když jsem měl k Syovi blíž, postavil jsem se na stranu většiny, kterou vedl Ron Tabor. Jakmile Sy odešel, Ron se stal klíčovou postavou. Jak už jsem zmínil, přivedl do IS skupinu SDSáků

a v 70.–80. letech měl kolem sebe i nadále okruh lidí. Ron byl velmi bystrý a obětavý. Vždy jsem si ho vážil a obdivoval ho.

Posun RSL směrem k anarchismu je zajímavý, zejména vzhledem k tomu, že vedení skupiny hrálo tak významnou roli. Dovedu si představit, že na vedení malé levicové skupiny musí být vyvíjen obrovský tlak, aby se drželo původního vzorce. Je to koneckonců „značka“ skupiny. Říci členům, že jste ochotni znovu otevřít zásadní politické otázky, se z hlediska řízení značky jeví jako riskantní strategie. Jestli je něco typičtější trajektorií, pak to, že vedení ustrne ve svém myšlení.

Máš pravdu – bylo to neobvyklé. Vzpomínám si, jak mi jeden soudruh řekl, „jsme ten nejzatracenější druh trockistů“, protože jsme neustále přehodnocovali naši perspektivu. Nepřehodnocovali jsme jen naši taktiku a strategii, ale i široké pozadí. Ale ten proces mi připadal vzrušující, zčásti proto, že jsem začínal jako anarchista-pacifista a byl jsem již obeznán s nemarxistickými odrůdami radikalismu. Mé hodnoty se nikdy v podstatě nezměnily, i když jsem si dovolil představit si, že existuje demokratická forma leninismu, která kladla důraz na dělnické rady, shromáždění atd.

Právě v tomto období začal Ron psát významné články o trockismu, leninismu, marxismu a anarchismu. Do těchto diskusí, které jsme uváděli v našich novinách, jsem přispíval i já. Zároveň se však skupina stále zmenšovala, a jakmile jsme se přestali považovat za trockisty, rozhodli jsme se orientovat na anarchisty.

V době, kdy jsme RSL rozpustili a rozhodli se spojit s dalšími anarchisty a vytvořit Love and Rage, jsme ztratili velkou většinu členů. Menšina z nás pokračovala v Love and Rage a spojila se s dalšími lidmi, včetně skupiny kolem Chrise Gundersona, která sídlila v Minneapolisu – Revoluční anarchistické bowlingové ligy (Revolutionary Anarchist Bowling League) neboli RABL. Jednou prohodili bowlingovou kouli oknem z tabulového skla, což inspirovalo jejich název. Většina anarchistů, se kterými jsme spolupracovali, byla mladší než my, což bylo působivé. Po celá 80. léta jsme se účastnili různých anarchistických setkání a hledali jsme lidi, kteří měli zájem vybudovat nějakou organizaci a také vydávat noviny. Stále jsme chtěli dát o sobě vědět, i když jsme už nefungovali z leninského hlediska. Jen menšina anarchistů, s nimiž jsme se setkali, měla zájem pracovat v rámci nějaké organizace.

Existovali anarchisté, kterým přišlo podezřelé, že se na jejich setkáních objevuje skupina bývalých trockistů?

Ale ano. Byli jsme krutě napadáni. Existoval rozšířený pocit, že se RSL angažuje uvnitř anarchistického prostředí, aby ho získala pro leninismus. Vtipné bylo, že později, když se Love and Rage rozpadla, to byli právě bývalí členové RSL, kteří byli nejvíce oddáni anarchistickým ideálům, zatímco lidé z druhé strany, kteří jako anarchisté začínali, se anarchismu vzdávali a klonili se k maoismu. Ukázalo se, že jsme šli každý jiným směrem, ale na krátkou dobu se naše cesty zkrřížily. Všichni jsme si mysleli, že jdeme stejným směrem, ale ukázalo se, že tomu tak není. To se stává častěji, než si lidé uvědomují, a to jak v životě, tak v politice.

Co skupina dělala, když se rozjela Love and Rage? Vylepovali jste plakáty? Pořádali koncerty? Přinejmenším v 80. letech se zdálo, že anarchisté jsou hluboce zapojeni do punkového hnutí kolem kapel jako Fugazi.

Účastnili jsme se takových akcí, ale většinou jsme vydávali noviny a snažili se budovat místní skupiny po celé zemi, ba i po celé Severní Americe. Účastnili jsme se různých demonstrací, které se konaly ve Washingtonu, a pomáhali jsme budovat anarchistické a antikapitalistické bloky na takových akcích. Snažili jsme se o komunitní organizování a zajímali jsme se také o podporu antifašistických kampaní.

Bylo anarchistické prostředí 80. let uvolněnější a přátelštější než marxistické prostředí 70. let? Byli lidé, kteří se pohybovali kolem anarchistické politiky, příjemnější než marxisté, nebo šlo o stejnou sortu lidí jen s odlišnými politickými názory?

Bylo to smíšené. Na jedné straně byl v obou případech společný pocit, že chceme změnit svět, a pokud ho nezměníme, jsme všichni ztraceni. Obě hnutí přitahovala různé sociální typy, včetně lidí s vážnými emocionálními problémy.

V případě anarchistického hnutí lze značnou část lidí, možná většinu, označit za „lifestylové anarchisty“, kteří kladou velký důraz na to, aby žili svůj vlastní život a dělali si své vlastní věci, což samo o sobě změnil svět. Tito lidé měli tu výhodu, že byli politicky nesektářští, i když se k tomu někdy stavěli velmi snobsky. Na druhé straně tu byli vysloveně revoluční anarchisté, kteří se někdy ukázali být ve svém přístupu spíše autoritářští. Ve světě anarchismu rozhodně existují lidé, kteří věří, že znají všechny odpovědi. Mám například

pocit, že Paul Goodman, od něhož jsem se hodně naučil, zastával názor, že pokud s ním nesouhlasíte, pak jste prostě nepochopili, co říká.

Jinými slovy, nepotřebujete leninský slovník ani leninskou teorii, abyste se chovali způsobem, který je hluboce sektářský. Přesně tak. O Dorothy Dayové, zakladatelce katolického dělnického hnutí, se říkalo, že milovala anarchismus, dokud mohla být anarchistkou. A samozřejmě vybudovala pravděpodobně největší skupinu anarchistů, jakou kdy tato země zažila, s jediným nejčtenějším anarchistickým časopisem v zemi. Zpravidla nepovažujeme *Catholic Worker* za anarchistické noviny, ale je to tak.

Ale co jiného můžeme očekávat? Jsou to lidské bytosti utvářené kapitalismem.

Pomohlo ti tvé vzdělání v oboru psychologie vyhnout se některým z těchto problémů?

Ne vyhnout, ale možná pochopit. Je užitečné umět naslouchat a ne jen mluvit. A samozřejmě, anarchistická tradice je v této otázce velmi dobrá, se svým důrazem na konsenzus, používání facilitátorů apod. Je zde přinejmenším snaha povzbudit všechny k rovnocenné účasti. To je každopádně ideál.

Mnoho anarchistů má pravděpodobně problém s třídně orientovaným přístupem k politice. Existuje celý proud, který staví například na extrémním individualismu Maxe Stirnera.

Rozhodně. Moje články jsou často přetiskovány na webových stránkách, které se jmenují Anarchist News, a ty mají kolem sebe skrumáž samozvaných individualistů, egoistů, postlevičáků, stirnerovců a tak dále, a ti se vždy ohrazují proti jakémukoli odkazu na dělnickou třídu.

Považuješ tento druh anarchistů za politicky bližší než, řekněme, marxistu, který se ztotožňuje se spisovatelem jako C. L. R. James a Martin Glaberman, a to kvůli společné anarchistické nálepce?

Ne, ani ne. Vždycky jsem se cítil blízky libertinské socialistické tradici, stejně jako lidem, kteří se považují za marxisty-humanisty. Hodně jsem se také naučil od komunistů rad – lidí jako Paul Mattick. Učil jsem se také od neortodoxního křídla trockismu, včetně lidí jako Hal Draper.

Když má Draper pravdu, má pravdu víc než kdokoli jiný.

To je pěkné řečeno. Byl vůči anarchistům dost zaujatý, ale měl velmi bystrou mysl. Mám přítele, který si říká anarchomarkista. Nevím, jestli bych tento termín použil, ale není to světelné roky daleko od mého vlastního postoje.

Existují anarchisté, kteří tě považují za předstíraného anarchistu?

Určitě existují lidé, kteří přispívají na web Anarchist News a kteří neuznávají, že jsem součástí anarchistického hnutí. Skutečnost, že považují aspekty marxistické teorie za užitečné pro anarchisty, je z jejich pohledu velmi problematická.

Jak se vypořádáváš s otázkou definování sebe sama jako anarchisty? Shodou okolností jsem právě o této otázce, zda se považuji za anarchistu, napsal článek. A moje odpověď zněla ano. To, zda jsem ortodoxní anarchista, je mi úplně jedno. Ani nevím, co by ortodoxnost v tomto kontextu znamenala. Nijak zvlášť mě nezajímá snaha dokazovat, že jsem anarchista.

Jsem samozřejmě ovlivněn Marxem, ale také si myslím, že se můžeme hodně naučit od lidí, jako je John Dewey a další z pragmatické tradice, stejně jako od Freuda, Darwina a tak dále. Jednou z výhod anarchistické tradice je, že je otevřená způsobem, který marxismus nezná. Anarchismus netvrdí, že ví všechno, a je ochoten učit se od jiných teoretických tradic. Na webu se objevují anarchisté, kteří trvají na tom, že není možné být anarchistou a zároveň socialistou, a přitom téměř všichni klasičtí anarchisté se označovali za socialisty. Za socialistu se označoval například Proudhon, Benjamin Tucker a samozřejmě i Emma Goldmanová.

Zvenčí to vypadá, jako by se určitý počet mladších anarchistů blížil anarchokapitalistickému postoji.

Nevím, jestli se Tito lidé nazývají anarchisty nebo ne. Pravicoví libertariáni, kteří si pohrávají s anarchokapitalistickými myšlenkami, chtějí v podstatě to, co máme teď, ale bez policie a sociálního státu. A když se nad tím zamyslíte, je to hrozná představa. Ale většina anarchistů by udělala tlustou čáru za anarchokapitalisty, nemluvě o takzvaných „národních anarchistech“, kteří mají blízko k fašistickým postojům.

Ne že by marxismus některé z těchto problémů také neměl.

Odrůd marxismu je nekonečně mnoho.

Máš pocit, že jsi uzavřel kruh a že ses vrátil k politice, s níž ses ztotožnil, když ti bylo dvacet?

Ano i ne. V tom smyslu, že mé hodnoty jsou v zásadě stejné, pak odpověď zní ano. Nyní se ztotožňuji s decentralizací, kterou jsem

odložil, když jsem se přidal k neortodoxním trockistům. Ale na druhou stranu se už neztotožňuji s pacifismem. Ve dvaceti letech jsem nepřikládal velkou váhu myšlence dělnické revoluce, která je nyní jádrem mé politiky. Některým anarchistům by byl můj důraz na třídní politiku a třídní konflikt sympatický, ale jiným zas ne. Tato otázka samozřejmě rozděluje i marxisty – například autoři jako

Tony Negri a John Holloway se označují za marxisty, ale odmítají myšlenku třídního revolučního boje.

Zdroj:

<https://anarchiststudies.noblogs.org/article-class-struggle-anarchism-an-interview-with-wayne-price/>

Ve vztahu k válce na Ukrajině si mohou anarchistky a anarchisté odnést mnohá ponaučení z dřívějších událostí, jako byla španělská revoluce ve třicátých letech či hnutí proti vietnamsko-americké válce v šedesátých letech 20. století.

Ukrajinsko-ruská válka stále otřásá světem. Vypořádávají se s ní anarchisté i další krajně levicoví radikálové, kteří mohou mnohé pochopit při porovnání s předchozími konflikty. Rozhodl jsem se tedy tuto aktuální válku postavit do kontrastu se dvěma předchozími válkami – španělskou revolucí (kvůli jejímu významu v anarchistických dějinách) a vietnamsko-americkou válkou (protože jsem se tehdy účastnil protiválečného hnutí).

Revolucionáři studují revoluce. Například anarchista Petr Kropotkin napsal dějiny Francouzské revoluce. Přesto jsem viděl jen málo diskusí o současné ukrajinsko-ruské válce, které by ji dávaly do souvislosti s dřívějšími revolučními válkami. (Pro účely této eseje smotám dohromady revoluce, občanské války a národně osvobozené války.)

Ukrajinský konflikt není vnitřní revolucí ani občanskou válkou – je to národně osvobozená válka utlačovaného národa proti imperialistické invazi. Revoluční anarchisté a další antiautoritářští radikálové však potřebují strategii, jak se s tím vypořádat. Potřebují své aktivity ve válce propojit s cílem mezinárodní revoluce pracující třídy a všech utlačovaných, která by vybojovala svět svobody, sebeurčení a spolupráce. To je záležitost obecné strategie, programu a zásad, nikoli okamžité taktiky a hesel. Ty závisí na konkrétní době a místě a určit je mohou pouze Ukrajinci a Ukrajinky. Obecné strategie, jak se vyvinuly v reakci na minulou revoluci, však mohou být relevantní i pro dnešní konflikty.

ŠPANĚLSKÁ REVOLUCE

Trockisté se zaměřují na ruskou revoluci, maoisté na čínskou revoluci a anarchisté na španělskou revoluci (1936–1939) nazývanou také španělská občanská válka. Ne že by se anarchisté nezabývali Ruskem, Čínou nebo jinými převraty. Ale ve Španělsku proběhla revoluce, v níž anarchisté (většinou anarchosyndikalisté) sehráli významnou roli. Měli poměrně velkou anarchistickou organizaci (FAI, Iberská anarchistická federace), která vedla významnou odborovou federaci (CNT, Národní konfederace práce). Ta sdružovala nejméně polovinu organizované dělnické třídy. Socialistická strana (marxističtí reformisté) vedla odborovou federaci té druhé poloviny (UGT, Všeobecný svaz pracujících). V nejprůmyslovějším regionu Španělska – Katalánsku – s hlavním městem Barcelonou převažovaly odbory vedené anarchisty. Jak si s takovými trumfy vedli španělští anarchisté, když v roce 1936 vypukla revoluční občanská válka?

V roce 1936 byla ve Španělsku zvolena vláda Lidové fronty, která nahradila předchozí velmi konzervativní režim. Lidovou frontu tvořily liberální a umírněné prokapitalistické strany a Socialistická a Komunistická strana. V levicové terminologii se „lidová fronta“ liší od „jednotné fronty“. Jednotná fronta je spojenectvím pouze dělnických uskupení, jako jsou socialisté, komunisté a anarchisté, v třídní opozici vůči stranám kapitalistické třídy. Lidová fronta je

POUČENÍ Z MINULÝCH VÁLEK

WAYNE PRICE

mezitřídní aliance dělnických stran se stranami zastupujícími část kapitalistické třídy. Ze své podstaty nemůže překročit hranice kapitalismu, pokud chce spolupracovat se stranou oddanou kapitalismu. Během občanské války byl tento režim znám jako „republikáni“ (odmítali návrat monarchie) nebo „loajalisté“.

Navzdory umírněnosti vlády Lidové fronty se ji pravice v červenci 1936 pokusila svrhnout. Jádrem pravice byla armáda vedená důsledně reakčním důstojnickým sborem (který se Lidová fronta nepokusila rozpustit). Patřilo k ní také samozvané fašistické hnutí („Falanga“), monarchisté a ultrakonzervativní katolíci. Ti byli během války házeni do jednoho pytle coby „fašisté“ nebo „povstalcí“.

Vojáci ve Španělsku opustili svá kasárna, aby se zmocnili měst, a zároveň importovali žoldnéřskou armádu, která měla základnu v kolonizovaném Maroku. Politici Lidové fronty otáleli, trvali na tom, že se nic neděje, a odmítali dát dělníkům zbraně. Dělníci však povstali, vytvořili výbory, zmocnili se zbraní a dynamitu a na většině území země vojáky porazili. To, co mělo být rychlým převratem, se stalo vleklou a krutou občanskou válkou.

Anarchističtí předáci cítili, že jsou v úzkých. Republikánský stát se v podstatě zhroutil. Armáda, většina policie a většina vládních úředníků přešla na stranu fašistů. Stejně tak podnikatelé a agrární velkostatkáři. Na jejich místo nastoupil pracující lid, který využíval existující odborové struktury, ale také organizoval množství výborů na obranu, hlídal ulice, rozdělával potraviny, vytvářel domobranu, která měla jít bojovat proti fašistům, přebíral továrny, farmy a podniky, aby je udržel v chodu.

Za těchto podmínek se mohlo zdát logické, že anarchisté (z odborů CNT a anarchistické federace FAI) „převezmou moc“ alespoň v Katalánsku. To se však nestalo. („Převzít moc“, použijeme-li tento výraz, pro anarchisty neznamená „převzít státní moc“. Znamená to, že pracující lid svrhne stát a kapitál a vytvoří alternativní, federativní, participativně-demokratické instituce, ale ne sociálně odcizenou byrokraticko-vojenskou elitní mašinerii nad zbytkem společnosti – tedy žádný nový stát).

Čelní anarchisté se obávali, že si znepřátelí neanarchisty, kteří tvořili polovinu organizované dělnické třídy. Tvrdili, že pokud by se jejich odbory ujaly vlády, znamenalo by to nastolení „diktatury“. Lepší je „demokratická“ spolupráce s prokapitalistickými liberály! (K tomu se dalo přistoupit vytvořením širokých dělnických a rolnických rad, kterých by se mohli účastnit členové všech stran a odborů). Obávali se ztráty podpory stran Lidové fronty. Obávali se reakce imperialistických demokracií (Francie, Velké Británie a také USA).

Namísto podpory revoluce zdola uzavíralo anarchistické vedení spojenectví s buržoazními republikánskými stranami. Během krátké doby se připojili k Lidové frontě a vstoupili do vlády (ve skutečnosti do dvou vlád, jedné na regionální úrovni v Katalánsku a druhé na celostátní). Vlivní militanti nakonec podporovali kapitalistický stát a působili v různých správních funkcích. Totéž platilo

pro menší, ale stále významné levicové marxisty z POUM (Strana marxistického sjednocení). Někteří z jejich vůdců byli dříve pod vlivem Lva Trockého, ten je však za připojení k vládám Lidové fronty odsoudil a rozešel se s nimi. (Trockij 1973) Ať už byly jejich subjektivní cíle jakékoli, vůdci CNT-FAI a POUM se stali spoluviníky přestavby státu.

Bez revolučního ducha lidových mas a bez pružnosti revolučních sil se však válka stala válkou standardní. Městská povstání a partyzánská taktika byly vyloučeny. To poskytlo výhodu pravidelné španělské armádě na straně fašistů. Bylo tomu tak zejména proto, že nacistické Německo a fašistická Itálie jim posílaly zbraně a vojáky, zatímco „demokratické země“ Republika vojenskou pomoc odmítaly poskytnout.

Srovnáme-li současnou ukrajinskou válku se španělskou občanskou válkou, ukrajínští anarchisté se této politické chyby nedopustili. Pokud je mi známo, ani při podpoře ukrajinské strany ve válce nehlasovali pro Zelenského, ani ho nepodpořili jako prezidenta, ani jeho politickou stranu či jinou stranu, ani nevstoupili do vlády jako politici či administrátoři. Ani je z toho nikdo z jejich levicových kritiků neobvinil. Ve skutečnosti se postavili proti vládnímu neoliberalnímu programu úsporných opatření a protidobrové politice.

REVOLUČNÍ ANARCHISTICKÝ PROGRAM

Zatímco vedení anarchistů bylo stále více zatahováno do podpory státu, mezi ostatními anarchisty – zejména v řadách CNT a mezi anarchistkami – vznikala opozice. Jednou z takových skupin byli Přátelé Durrutiho, ale zdaleka ne jedinou. (Podrobně se jí věnuje Evans 2020, také Guillamon 1996.) Zaznívaly různé názory, ale úhrnně se objevil společný revoluční program, jenž byl v protikladu k programu anarchistického vedení.

Tento program zahrnoval odchod z Lidové fronty a kapitalistické vlády ve všech aspektech. Vyvlastnění kapitalistů a vlastníků půdy a „socializace“ ekonomiky – nikoli vládní znárodnění, ale řízení průmyslu dělníky prostřednictvím jejich odborů a/nebo dělnických rad, které se samy koordinují, a rolnická samokolektivizace zemědělství. (Obojí bylo velmi úspěšně provedeno v Katalánsku a dalších částech Španělska; viz Dolgoff 1974). Zbraně pro bojovníky a domobranu lidí na frontě, přičemž ozbrojené síly by byly dobrovolné a samoorganizované. „Pokud jde o armádu, chceme revoluční armádu vedenou výhradně dělníky...“ (Balius 1978, s. 37) Zbraně pro dělníky a rolníky v týlových oblastech, distribuované a organizované lidovými výbory – to by nahradilo policii a ozbrojené síly v týlu.

Rozšíření lidových výborů – pro obranu, ochranu, průmyslovou výrobu, zemědělství a rozhodování, zahrnující všechny pracující bez ohledu na odborovou nebo stranickou příslušnost. Výbory by se centrálně koordinovaly prostřednictvím federace na regionální a celonárodní úrovni. Skupina Přátelé Durrutiho navrhovala nahradit stát „revoluční juntou“ – tedy národní koordinační radou demokraticky zvolenou dělníky, rolníky a bojovníky domobrany. „Jednota barikád“ – spojení anarchistů se všemi revolučními silami včetně levicových marxistů: levice POUM a levice Socialistické strany.

Španělští trockisté – nikoli POUM – tento program podporovali, ale byli velmi nepočetní. (Viz Morrow 1974) Tím nechci zacházet do odlišností jejich cílů od těch anarchistických. Dnešní trockisté někdy anarchismus odsuzují, protože přední španělští anarchisté opustili svůj program a připojili se ke kapitalistickému státu. To je sice oprávněná kritika, ale opomíjí skutečnost, že mnozí anarchisté s touto politikou nesouhlasili. A také to, že velká většina marxistů – socialisté, komunisté, POUM – se rovněž připojila ke kapitalistickému státu.

Vyskytly se i další problémy. Anarchistky se zasazovaly o otevřenou a rovnoprávnou účast žen v ozbrojeném boji a ve všech oblastech společenského života. Musely bojovat proti patriarchálnímu a sexistickému postojům mnoha mužů anarchistů. Existovala otázka národního sebeurčení pro marockou kolonii. Velkou část španělské armády tvořili Maročané. Jejich loajalita k fašistické armádě mohla být vážně otřesena, kdyby španělští lojalisté slíbili Maroku nezávislost nebo alespoň autonomii. Anarchisté a maročetští nacionalisté to navrhovali, ale politici Lidové fronty o tom nechťeli ani slyšet. Mimo jiné by si takovým krokem znepřátelili francouzskou a britskou vládu, které měly v severní Africe a na Blízkém východě své vlastní velké kolonie! (Nakonec tyto vlády a USA poskytly Republice jen mizivou pomoc, přestože Francie měla také vládu Lidové fronty. Jediná vláda, která Španělsku prodala – nikoliv dala – mnoho zbraní, byl Sovětský svaz, a to za vysokou cenu – finanční i politickou.)

Jak by bylo možné takového revolučního programu dosáhnout, když zuřila občanská válka, v období útlumu mezi revolučními povstáními? Stejně jako dnes někteří anarchisté nepodporují ani jednu stranu ukrajinsko-ruské války, tak někteří revolucionáři nepodporovali ani jednu stranu ve španělské občanské válce. Patřili k nim bordiguisté („italská frakce“ „ultralevicových“, autoritářských a velmi sektářských marxistů) a někteří z trockistického prostředí, kteří byli nalevo od Trockého. Ti nepodporovali ani fašisty, ani republikány. Poukazovali na to, že republika je kapitalistický a zároveň imperialistický stát. Revoluční socialisté se podle nich nestaví na žádnou stranu ve válkách mezi kapitalistickými státy.

Jeden bordiguista o občanské válce ve Španělsku napsal: „Válka mezi fašistickým státem a antifašistickým státem není revoluční třídní válkou. Zásah proletariátu na jedné straně svědčí o tom, že již byl poražen... Válka na vojenských frontách znamená opuštění třídního terénu... [a] porážku revolučního procesu.“ (Guillamon 1996, s. 10)

To zní velmi podobně jako argumenty, které nyní vznášejí část levice, zejména anarchisté, proč nepodpořit Ukrajinu v jejích válce za národní obranu a sebeurčení proti imperialistickému Rusku. Rusko i Ukrajina jsou kapitalistické národní státy a Ukrajina, pokud není také imperialistická, dostává vojenskou pomoc od amerického imperialismu.

Ve Španělsku v té době jen minimum anarchistů, pokud vůbec nějakých, takové argumenty přijímalo. Věděli, že pracující toto „radikální“ zdůvodnění neúčasti v boji proti fašistům nepochopí. V první světové válce bylo hlavním problémem imperialistické soupeření o trhy, zisky a moc. Ve španělské občanské válce nebyl imperialismus tím hlavním problémem. Šlo o boj za zachování svobod a práv pracujících (byť tak omezených, jak tomu bylo v rámci buržoazní demokracie) před fašismem. Ba co víc, možnost přechodu od kapitalismu k anarchosocialismu byla neskonale větší, pokud by byli fašisté poraženi revolučními boji dělnické třídy, i když byla zpočátku pod vládou republikánských kapitalistů.

Levicové anarchistická skupina Přátelé Durrutiho vysvětlila svůj přístup následovně:

„Nesmí existovat žádná kolaborace s kapitalismem, ať už mimo buržoazní stát nebo uvnitř samotné vlády. Naše místo jako výrobců je v odborech, které posilují jediné orgány, jež by měly přežít dělnickou revoluci. Třídní boj není překážkou pro to, aby dělníci v současnosti pokračovali v boji na bojištích a pracovali ve válečném průmyslu...“

Jsme proti spolupráci s buržoazními skupinami. Nevěříme, že se lze vzdát třídního přístupu. Revoluční dělníci nesmějí obsazovat úřednická místa ani se usazovat na ministerstvech. Dokud trvá válka, je spolupráce přípustná – na bojišti, v zákopech, na barikádách a při produktivní práci v týlu...“ (Balius 1978, s. 35, 38)

Ve Španělsku došlo v květnu 1937 k druhému vzplanutí boje pracující třídy. Došlo ke konfliktu mezi dělníky CNT, kteří ovládali ústřední telefonní budovu v Barceloně, a policií řízenou komunistickou stranou (nyní již zcela stalinistickou). Policie záutočila na telefonní ústřednu ve snaze sebrat ji dělníkům. Byla však zahnána a dělníci ve městě povstali a obsadili ulice. Tam mohla být dovršena skutečná revoluce, kdy by dělníci ovládli velký region a oslovili dělníky a rolníky v celém Španělsku. Místo toho vůdci CNT (a POUM) nařídili dělníkům, aby se vrátili do práce, a trvali na míru a spolupráci se stalinizovanou policií (to znamená kapitulaci před opětovnou konsolidací kapitalistického státu). Poté se válka protáhla na několik let, až fašisté zvítězili, ale možnost revoluce byla poražena.

Žel anarchistická levice sice vypracovala program revoluce, ale neorganizovala se k boji, který by sledoval takovou politiku. Byla příliš svázána se svými tradičními organizacemi a jejich vůdci. Existovaly prvky organizace, které mohly tento program rozšířit a zorganizovat alternativu k zavedeným socialistům, POUMistům a vlivným anarchistům. Tyto prvky se však nikdy nespojily do jednoho silného uskupení, nebo dokonce do jednotné fronty revolučních uskupení. (Nemluvím o „straně“ ve smyslu centralizované organizace, jejímž cílem je převzít moc pro sebe, zřídit vlastní stát a vládnout [„vést“ lid], ale o organizaci, která by bojovala za revoluční program.) Programy „rozumných“, „praktických“ anarchistů a socialistů, spojení s kapitalisty a podřízení se stalinistům tedy vedly ke katastrofě. Jako světové hnutí utrpěl anarchismus obrovskou porážku.

Existují ospravedlnitelné války (tak zlé, jako je válka vždy), jako byla španělská občanská válka proti fašismu nebo současná ukrajinská válka za národní sebeurčení. Dokud vládne kapitalistický stát, neměli by anarchisté poskytovat vládě žádnou podporu. Měli by ji

politicky kritizovat a šířit vlastní propagandu. Mezitím by se měli účastnit spravedlivého boje spolu se zbytkem dělnické třídy a utlačovaných. Měli by pracovat v průmyslu a sloužit v ozbrojených silách a udělat vše pro to, aby nepřítel vojensky porazili. Jejich cílem je získat dostatečnou podporu a souhlas lidu, aby v určitém okamžiku (během války nebo po ní) lid provedl revoluci. Svrhnou stát, vyvlastní bohaté a nahradí kapitalismus samosprávnou, svobodnou a spolupracující společností.

Jak se tato obecná strategie provede, to závisí samozřejmě na konkrétní situaci v zemi a ve světě, na čase a místě. Na Ukrajině jsou dnes anarchisté malou politickou tendencí, ale téměř všichni podporují válku proti invazi. Žádný z nich neposkytl politickou podporu Zelenského vládě. Někteří se angažují v nevojenských aktivitách, například pracují v nemocnicích nebo zajišťují potraviny pro druhé lidi. Jiní vytvářejí anarchistické a antifašistické skupiny, které se stávají součástí sítě teritoriální obrany. Další se přidávají k pravidelným ozbrojeným silám, kde mohou. To jim však nebrání být anarchisty.

VIETNAMSKO-AMERICKÁ VÁLKA

Vietnamsko-americká válka (1960–1975) se v USA nazývala „vietnamská válka“ a ve Vietnamu „americká válka“. O tom, zda se jednalo o revoluci, se vedou spory. (Ale na druhou stranu se lidé dodnes přou, zda byl rok 1776 v USA „revolucí“, nebo „válkou za nezávislost“.) Přesto byly staré vládnoucí třídy (polofeudální statkáři a královská rodina, francouzští podnikatelé, vojenští důstojníci a američtí úředníci) svrženy a k moci se dostaly nové. Novou vládnoucí třídou se stala státně-kapitalistická komunistická byrokracie, nikoli žel vietnamští rolníci a dělníci. V období války si mnoho lidí na levici dělalo iluze, že probíhá jakási socialistická lidová revoluce. Mýlili se. (Popis brutální, zrádné a tyranské historie Ho Či Minových komunistů od vietnamského socialisty viz v Van 2010)

Mé komentáře se zde zaměřují na aspekty amerického protiválečného hnutí. (V samotném Vietnamu byli trockisté a další disidenti, například anarchisté, komunisty nemilosrdně likvidováni.) Pro ty radikály, kteří prohlédli „socialistickou“ a „demokratickou“ roušku zakrývající vietnamské stalinisty, to byla válka za sebeurčení, sjednocení a nezávislost, ať už jsme si o Ho Či Minovi a jeho straně mysleli cokoli. Z historických důvodů získali komunisté podporu lidu jako vůdci jeho národně osvobozenického boje. Vietnamští rolníci a dělníci by měli být schopni rozhodovat o své budoucnosti sami, nikoliv americká armáda nebo koupené a zaplacené loutky USA.

Vietnamsko-americká válka byla do jisté míry zrcadlovým obrazem ukrajinsko-ruské války. Imperialistickou mocností byly USA, Rusko podporovalo národní povstání. Poté co Vietnamci vyhnali francouzské imperialisty, nastoupily Spojené státy. Země byla proti vůli lidu rozdělena na dvě části, přičemž sever obsadili stalinisté. Americký stát podporoval místní politiky a vojenské představitele a dotoval tyto loutky, dokud nebylo jasné, že nemohou udržet Jižní Vietnam proti Severnímu Vietnamu a vlastnímu lidu. Místo toho, aby to Spojené státy vzdaly jako špatný džob, zdvojnásobily své úsilí a vrhly do Jižního Vietnamu vojáky a peníze. V době největší aktivity tam bylo na 500 tisíc amerických vojáků.

Stoupenci amerického válečného úsilí se snažili, aby to vypadalo, že válka na Jihu není domorodým povstáním proti reakční vládnoucí třídě a zahraniční okupaci. Tvrdili, že jižanský odboj (Fronta národního osvobození neboli NLF – americkými silami nazývaná „Vietkong“) je pouhou loutkou severní vlády. A že vláda Severního Vietnamu je pouhou loutkou maoistické Číny nebo Sovětského svazu – které v té době byly vůči sobě ostře antagonistické. (Severní Vietnam se velmi opatrně nepřidával na žádnou stranu ve vzájemných rusko-čínských polemikách.)

Ve skutečnosti byla NLF politicky kontrolována severním státem (na rozdíl od názoru mnoha levičáků, kteří si dělali iluze o její nezávislosti). I tak měla podporu díky nacionalistickým náladám a skutečné lidové nenávisti k okupantům. Rusko poskytovalo Severu vojenskou pomoc, kterou mu Mao nechal posílat přes Čínu. Tato pomoc byla sice mnohem menší než ta, kterou posílaly USA svým agentům, ale byla nesmírně důležitá pro udržení Severu ve válce. Vidět však Sever jako loutku jiných zemí bylo klamné.

Po desetiletích boje proti Francii a Spojeným státům Vietnamci svou válku vyhráli. Získali nezávislost a sjednocení. Ve světovém měřítku to byl pro americký imperialismus velký neúspěch. Američtí představitelé dlouhá léta nařikali nad „vietnamským syndromem“ – neochotou obyvatel USA podporovat další zahraniční války. Toto

vítězství bylo vybojováno za cenu velkého množství obětí a nezměrného počtu zničených a otrávených hektarů polí a lesů. Zemi nyní ovládla diktatura komunistické strany a státně-kapitalistické hospodářství. Tisíce lidí uprchly po souši i po moři. Nedošlo však k rozsáhlému masakru, jako tomu bylo v sousední Kambodži za vlády ultrastalinisty Pol Pota. Mezi Vietnamem a jeho „soudružskými“ sousedy v Číně a Kambodži probíhaly války. Dnes vládci Vietnamu podporují americké kapitalisty, aby investovali v jejich zemi, a využívají k tomu levnou pracovní sílu a absenci nezávislých odborů.

Toto není přehled vietnamsko-americké války ani amerického protiválečného hnutí, které se podílelo na porážce USA. Jako mladý muž jsem se účastnil amerického protiválečného hnutí jako anarchist-pacifista a poté neortodoxní trockista (nakonec jsem se vyvinul v revolučního anarchistu-socialistu). Válku jsem sledoval velmi pozorně. Přitom jsem vynakládal velké úsilí, abych nebyl odveden do armády. (Přehled o válce a protiválečném hnutí viz v Neale 2003)

POUČENÍ Z VIETNAMSKO-AMERICKÉ VÁLKY PRO PODPOROVATELE UKRAJINY

Americké protiválečné hnutí mělo různé odnože. Na pravici byli liberální demokraté a umírnění pacifisté, většinou podporovaní promoskevskými komunisty. Jejich heslem bylo „Negotiations Now!“ („Okamžité jednání!“). Vyzývali americkou vládu k jednání se Severovietnamci a NLF. Právce byla pro spoléhání se na demokraty, což byl omezený přístup vzhledem k tomu, že válku zahájili a rozšířili demokratičtí prezidenti a politici.

Na levici byli radikální pacifisté a různí trockisté (bylo tam i několik anarchistů a libertinských marxistů). Maoisté lavírovali sem tam. Levé křídlo se stavělo proti heslu „Vyjednávání“. Ptali se, o čem se má vyjednávat. Heslo naznačovalo, že obě strany mají legitimní zájmy, o nichž je třeba jednat. Ale USA přece napadly Vietnam a měly by okamžitě odejít. Válka by samozřejmě skončila jednáním, ale to bylo vedlejší; důležité bylo zaujmout jasný politický a morální postoj proti tomu, aby USA byly ve válce. Jejich hesla zněla „Okamžité stažení“, „Okamžitý návrat vojáků domů!“ nebo prostě „Out now!“ („Okamžitě pryč!“). Postupem času tento názor v hnutí převládl. (Existovaly i další kontroverze, například zda se má hnutí zabývat pouze válkou, nebo zda má nastolovat i jiné otázky, například rasismus. Těmito otázkami se zde nebudu zabývat.)

Relevance této debaty pro ukrajinsko-ruskou válku je zřejmá. Mnozí mírumilovní, „protiváleční“ jedinci vyzývají k „jednání“ o ukončení války – k tomu, aby americký stát vyvíjel tlak na Ukrajině, aby jednali s Putinem. Podstata je však stejná. O čem je v zásadě třeba vyjednávat? Rusové začali válku tím, že napadli svého souseda. Nemají žádné legitimní zájmy ve vnitřních záležitostech Ukrajiny. Rusové by se měli stáhnout. Obhajovat cokoli jiného znamená připustit, že Rusko má dobré důvody být na Ukrajině, a být implicitně na jeho straně v této válce. Samozřejmě, že se bude jednat, ale ústřední východisko zůstává: ruská armáda musí opustit Ukrajinu, celou Ukrajinu, každý čtvereční centimetr. „Out now!“

Dalším souvisejícím problémem je národní sebeurčení versus podpora vládě. Ve vietnamsko-americké válce se mnozí levičáci stali fanatickými stoupenci stalinského vedení národního boje. My neortodoxní a disidentští trockisté, libertiniští marxisté a anarchisté jsme na to však hleděli jinak. Nebyli jsme překvapení, když se Vietnam po válce stal represivní diktaturou jedné strany a (smíšenou) státně-kapitalistickou ekonomikou. Předvídali jsme to. Ti z nás, kteří podporovali vietnamskou stranu, nebyli příznivci severovietnamského státu ani vedení NLF. Byli jsme solidární s vietnamským lidem, především s jeho rolníky a dělníky. Podporovali jsme jejich právo rozhodovat o své budoucnosti, o své nezávislosti, o svém ekonomickém a politickém systému, ať už jsme si o něm mysleli cokoli.

Nikdo si nedělá iluze, že Ukrajina je „socialistická“ země. Má kapitalistické hospodářství (ovládané „oligarchy“) a buržoazně-demokratickou zastupitelskou vládu. Vláda je notoricky známá svou zkorumpovaností. V zemi existuje nacionalistické, neonacistické hnutí, které má však omezenou politickou moc. Těmito skutečnostmi někteří ospravedlňují nepodporu ukrajinské straně, kterou považují za stejně špatnou jako ruské imperialistické agresory.

Nejde však o to, zda podporovat Zelenského vládu, nebo dokonce ukrajinský stát. Revoluční anarchisté tak nečiní. Jde o to, zda jsme solidární s ukrajinským lidem. Kromě státu nebo „oligarchů“ mají i oni vlastní zájem na tom, aby nebyli napadáni, okupováni, bombardováni, vyháněni ze svých domovů, aby jim nebyly odebírány

děti a posílány do Ruska, aby nebyl potlačován jejich jazyk, aby nebyli jejich lidé mučeni, znásilňováni a vražděni a aby nebyly drancovány jejich národní zdroje. V současnosti podporují kapitalismus a stát. Možná se to časem změní. Ukrajínští anarchisté a socialisté o to usilují. Je to rozhodnutí národů, nikoli rozhodnutí americké levice nebo zahraničních anarchistů, stejně jako by to nemělo být rozhodnutí ruské armády nebo Wagnerových žoldáků. Je to otázka národního sebeurčení.

Dalším souvisejícím problémem je otázka meziimperialistického konfliktu. Američti apologeti tvrdili, že povstání v Jižním Vietnamu je součástí šíření světového komunismu. Údajně bylo řízeno Kremlem nebo možná Maem. Popírali, že by Vietnamci mohli být svými vlastními agenty. Vše bylo zredukováno na fráze studené války.

Sovětský svaz a Čína poskytl Severnímu Vietnamu významnou pomoc (NLF na jihu moc ne). Ho Či Min a jeho nejbližší soudruzi byli po desetiletí disciplinovanými Stalinovými stoupenci a sledovali každý zvrát v mezinárodní komunistické politice. Přesto sledovali své vlastní národní zájmy, které se jednoduše neshodovaly s ruskými. A vietnamský lid bojoval za svou národní svobodu po celé generace. Podporovali Hoa a komunisty jen proto, že věřili, že vedou boj za nezávislost. Ačkoli soupeření mezi americkým státem a Ruskem (a Čínou) bylo významným pozadím války, nebylo hlavním tématem. Tím byl boj za sebeurčení Vietnamu.

Stejná otázka se objevila i ve válce mezi Ukrajinou a Ruskem. Když Ukrajina poprvé ukázala, že se dokáže bránit ruské invazi, západní imperialisté se rozhodli poskytnout jí vojenskou a jinou pomoc, kromě vyslání vojsk (o které Ukrajinci nežádali). Nyní už z USA a NATO k Ukrajincům směřují masivní dodávky zbraní, satelitních a počítačových informací a výcvik vojáků.

Mnozí levičáci tuto válku odsuzují jako v podstatě válku mezi imperialisty, která je „zástupnou válkou“ pro USA. Zaměřují se na události, které válce předcházely, jako je rozšiřování NATO až k hranicím Ruska. Poukazují (správně) na to, že Spojené státy jsou nejsilnější imperialistickou mocností na světě, co se týče jejich bohatství a vojenské síly (i když v úpadku). Vzhledem k výsledkům USA (například ve Vietnamu, nemluvě o Iráku, Afghánistánu, Palestině, Střední Americe, Haiti, Kubě, Africe a tak dále) západní imperialisté nejednají v zájmu demokracie, svobody a práv utlačovaných národů. Jednají v zájmu udržení dominantního postavení Spojených států ve světě, porážejí Rusy a dělají body čínským vládcům. Proto mnozí vyvozují, že levičáci by měli podporovat jakoukoli mocnost, která se postaví USA, i kdyby to byl konkurenční imperialismus nebo utlačovatelská diktatura (takové jednání se obecně nazývá „kampismus“).

I když je důležité zabývat se meziimperialistickým „pozadím“ války, je také důležité zaměřit se na bezprostřední „popředí“. Tím je ruská imperialistická invaze do sousední země (kapitalistického, ale neimperialistického chudého národa). Rusko nevede zástupnou válku, ale zapojuje se do přímé agrese. Ani Ukrajinci nebojují v zástupné válce. Jsou to oni, kdo prolévá svou krev a bojuje přímo proti okupantům své země. Ať už Spojené státy platí zbrojením cokoli, Ukrajinci to platí svými životy. Ať už jsou motivy USA a jejich spojenců v NATO jakékoli, a dokonce ať už je motivace ukrajinského státu jakákoli, lid má vlastní zájem na vyhnání okupantů a masových vrahů. To, že berou zbraně od západních vlád, znamená jen málo – oni zbraně potřebují a kde jinde je mohou získat? Španělská republika nakupovala zbraně od stalinistického Ruska a snažila se získat zbraně od Francie a Spojených států. Zatímco libertiniští radikálové vystupovali proti severovietnamskému státu pro jeho stalinistické autoritářství, nikdy ho neodsoudili za to, že bere zbraně od Ruska.

Tato analýza by se za jiných okolností měnila. Mluvili bychom o válce mezi imperialistickými stranami, kdyby například USA vyslaly svou armádu na Ukrajinu, aby bojovala proti Rusům, nebo kdyby mezi Ruskem a zeměmi NATO litaly rakety tam a zpět. Pak by mělo smysl zamýšlet se nad odsouzením obou stran, protože hlavním problémem by byla válka mezi imperialistickými mocnostmi. K tomu však nedošlo.

Ve světě rozděleném soupeřícími imperialismy není nic nevídaného, že by jedno impérium poskytlo pomoc vzbouřeným koloniím druhého. Za druhé světové války nacisté poskytli podporu Arabům proti jejich západním kolonizátorům a Japonci se vydávali za zastánce Asiátů a Afričanů proti britským a francouzským imperialistům – zatímco USA a spojenci se stali aliancí pro sebeurčení okupovaných evropských a jiných zemí (ale ne Irsku)...

Během studené války poskytoval Sovětský svaz podporu, dokonce i peníze, národním odpůrcům západního imperialismu. Nešlo jen

o komunistická hnutí a režimy, jako například ve Vietnamu nebo na Kubě, ale také o nekomunistické nacionalisty v Africe, Asii a Latinské Americe. Mezitím Spojené státy poskytovaly alespoň verbální podporu „porobeným národům“ ve východní Evropě proti jejich ruským pánům. Není tedy překvapivé, že USA poskytl podporu Ukrajině jako způsob, jak kopnout Rusko do zubů, nebo Tchaj-wanu, aby zatlačily na čínský stát. To ale nevypovídá nic o tom, zda podpořit sebeurčení Ukrajinců nebo Tchajwanců. Otázkou je, co chtějí oni.

ZÁVĚR

Lze namítnout, že válka mezi Ukrajinou a Ruskem se od obou mých příkladů velmi liší. Postoj anarchistů na Ukrajině a jejich příznivců po celém světě se velmi liší od postoje španělských anarchistů ve třicátých letech nebo protiimperialistických bojovníků v hnutí proti válce ve Vietnamu. To vše je pravda.

Revoluční anarchisté si však mohou odnést některá důležitá poučení. Jedním z nich je neúčast v kapitalistických státech, stranách či administrativách a nepodporování takových sil (včetně států a stran, které se prohlašují za „socialistické“ či „komunistické“, ale ve skutečnosti jsou státně-kapitalistické). Místo toho bojujeme za nestátní radikálně demokratickou federaci dělnických a lidových rad a shromáždění.

Dokud lid nemůže svrhnout stát a kapitalismus, měli by se anarchisté účastnit vojenského boje proti fašistům nebo imperialistickým okupantům. Připojením se k vojenskému úsilí, výrobě na pracovištích a občanské mobilizaci se anarchisté současně zapojují do politického boje proti dominantnímu režimu. Není nutné poskytovat „kritickou podporu“, „politickou podporu“ nebo jakýkoli jiný druh podpory vládám, abychom byli solidární s lidem země bojující za nezávislost, demokratické sebeurčení a (relativní) národní svobodu.

Imperialistická podpora vzbouřeného lidu neřeší povahu konfliktu. Na straně loajalistů ve španělské občanské válce existoval britský a francouzský vliv a určitá míra ruské podpory, ale to neurčilo povahu konfliktu. Rusko a Čína poskytl pomoc vietnamským silám, ale to nepřebilo povahu války coby boje za sebeurčení. Ani americká pomoc Ukrajině nepopírá, že válka je v podstatě a především válkou za obranu a sebeurčení ukrajinského lidu.

To jsou některá poučení, která si všichni můžeme vzít ze studia minulých revolucí a válek.

Odkazy:

- Balias, Jaime (Ed.) (1978/1938): *Towards a Fresh Revolution; The Friends of Durruti Group*; Barcelona 1938. Sanda, Orkney: Cienfuegos Press.
- Dolgoff, Sam (Ed.) (1974). *The Anarchist Collectives; Workers' Self-Management in the Spanish Revolution 1936–1939*. New York: Free Life Editions.
- Evans, Danny (2020). *Revolution and the State; Anarchism in the Spanish Civil War 1936–1939*. Chico: AK Press.
- Guillamon, Agustín (1996). *The Friends of Durruti Group: 1937–1939*. San Francisco: AK Press.
- Morrow, Felix (1974). *Revolution and Counterrevolution in Spain*. New York: Pathfinder.
- Neale, Jonathan (2003). *A People's History of the Vietnam War*. New York: The New Press.
- Trotsky, Leon (1973). *The Spanish Revolution (1931–39)*. New York: Pathfinder.
- Van, Ngo (2010). *In the Crossfire: Adventures of a Vietnamese Revolutionary*. Oakland: AK Press.

Zdroj:

<https://www.anarkismo.net/article/32717>

PROČ PODPORUJEME KAMARÁDY NA UKRAJINĚ ABC-DRESDEN

V listopadu vydal kolektiv drážďanského Anarchistického černého kříže, jehož prostřednictvím zasílala pomoc na Ukrajinu i Anarchistická federace, politické a osobní prohlášení spolu s přehledem své solidární práce, kterou vykonává v souvislosti s válkou na Ukrajině. Je třeba uznat věcnost prohlášení stejně jako snahu vidět a analyzovat případná úskalí pomoci.

Od prvního dne ruské invaze na Ukrajinu spolupracujeme s přáteli na místě i s kamarády z Běloruska, Ruska a Polska. Umožnily nám to tisíce darů od lidí z celého světa, kteří pochopili důležitost mezinárodní solidarity v tomto kritickém okamžiku. A za to bychom chtěli poděkovat všem, kteří reagovali na výzvy a poskytli pomoc nejen penězi, ale také přímými akcemi, logistikou a prací v médiích.

Částečně z těchto míst pocházíme a částečně jsme prostě s regionem, politickým děním, lidmi a jejich bojem osobně i politicky velmi spjatí. Vnímáme se jako anarchisté.

Za téměř devět měsíců organizování jsme se setkali s mnoha různými výzvami, které formovaly naši práci s kolegy anarchisty na Ukrajině, a rádi bychom se s vámi o některé z nich podělili jako o důležité kritické zhodnocení toho, čeho mezinárodní anarchistické solidární hnutí za tu dobu dosáhlo. Jsme si vědomi, že tento text by mohli někteří odpůrci podpory anarchistů a anarchistek na Ukrajině použít k diskreditaci tohoto hnutí. Věříme však, že udržitelná solidární práce je možná pouze překonáváním výzev, a ne zatajováním faktů před kamarády pro pohodlnou verzi historie. Navzdory veškeré kritice věříme, že podpora anarchistického hnutí na Ukrajině je zásadním cílem pro posílení antiautoritářské části společnosti.

Náš život je plný rozporů a bude tomu tak, dokud bude existovat vykořisťování, násilí, útlak, imperialismus, kapitalismus, patriarchát... To znamená, že v naší politické činnosti existují rozpory, v tom, co děláme, neexistuje absolutní pravda. Přesto jsme aktivní. Snažíme se reflektovat naše činy a legitimizovat je před sebou samými. Za posledních devět měsíců jsme to udělali mnohokrát, když na to byla chvíle času. Byli jsme zoufalí, naštvaní, smutní, odhodlaní. Byli jsme kritizováni za to, co děláme, a taky jsme dostávali pozitivní zpětnou vazbu na to, co děláme. Snažili jsme se sledovat politické debaty. A částečně jsme byli pozitivně překvapeni, protože anarchistické/antiautoritářské a levicové hnutí se ukázalo být otevřenější vůči perspektivám z Ukrajiny. Zároveň jsme si všimli, že se stále sdílí spousta ruské propagandy a stále se udržují narativy z roku 2014. Zdá se, že 40 let antikomunistické a antisovětské propagandy ve Spolkové republice Německo stále vede k tomu, že když německá vláda kritizuje Rusko, někteří levičáci prostě musí Rusko reflexivně bránit.

Díky vazbám, které jsme v posledních letech navázali s kamarády na Ukrajině, se nám podařilo rychle vybudovat solidární síť. Rozhovory v prvních týdnech po invazi se týkaly hlavně shánění věcí z dlouhého seznamu nezbytností a dalšího posouvání solidární práce v naději, že se podaří zastavit ruský postup. Politické debaty neprobíhaly, protože všichni aktivisté zapojení do mobilizace jednoduše neměli čas/energii.

V posledních deseti letech jsme viděli a cítili, co to znamená, když tento takzvaný ruský svět zabírá stále více prostoru. Represe, mučení, pronásledování v Rusku a Bělorusku vedly k novým vlnám emigrace aktivistů. Spolupráce bezpečnostních orgánů v těchto zemích ještě více omezila svobodu pohybu. Naposledy při potlačení povstání v Bělorusku s pomocí Ruska. Ukrajina zároveň zůstala místem, kde lidé nacházeli útočiště před represemi, meziprostorem, kde se mohli setkávat bez viz a strachu z represí z Východu i Západu. Nyní je i toto místo ohroženo ruským imperialismem, prostor útočiště již není bezpečným místem, projekty a vazby jsou zničeny,

města bombardována, lidé zabíjeni. „Ruský svět“ se dál šíří. Pro nás je tedy naprosto jasné, že i když jako anarchistky a anarchisté odmítáme válku ve jménu státu, přiznáváme lidem právo na sebeobranu.

K této válce nemáme žádný pragmatický ani intelektuální odstup. Nezabředáváme do geostrategických diskusí a neanalyzujeme ruletu možností. Již v rámci příprav na očekávanou eskalaci války jsme sledovali naše přátele a kamarády, kteří nás žádali o podporu. Lidé požadují, abychom se postavili proti válce. To také děláme. Ale co to ve skutečnosti znamená, může být pro různé lidi velmi rozdílné. Nepožadovali bychom, aby se lidé bojující na Ukrajině proti Rusku vzdali nebo souhlasili s předáním okupovaných území v dohodách o příměří. To by v důsledku znamenalo, že Putin dosáhne toho, co chce. Proto těmto požadavkům nerozumíme. Nemyslíme si také, že se na Ukrajině hájí západní hodnoty, protože tyto údajné hodnoty se vyznačují kapitalismem, rasismem, postkolonialismem, vykořisťováním a mnoha dalšími aspekty. Podpora pro nás v tomto kontextu znamená boj za osvobození od ruského imperialismu. Jde o svobodu, nejde o nacionalismus a o stát, jde o to, aby se ruský svět nerozšířil na Ukrajinu.

Podpůrnou činnost vykonáváme od 24. února 2022. Proběhla výzva k darům, dodání vybavení, léků, zdravotnického materiálu, humanitární pomoci, aut... Lidé, kteří chtěli být nápomocni na místě, tam byli odvezeni. Proběhlo mnoho interních debat o vývoji, návrhů, kritiky, jednání. Vše se odehrávalo nesmírně rychle. Ze začátku jsme se jen každý den scházeli, telefonovali, organizovali...

Aktivisté na Ukrajině se připravovali na válku, pořádali workshopy, diskutovali o strategiích, zvažovali možnosti akce. Bylo jasné, že lidé zůstanou a budou se organizovat. Budou bojovat proti „ruskému světu“, bránit svou komunitu. Existuje mnoho různých motivací, které lidmi v takové chvíli hýbou.

Operace Solidarita vznikla a pracovala pod návalem adrenalinu prvních týdnů. Vznikla antiautoritářská jednotka, v níž se ocitli aktivisté s různorodými pohledy z celého světa. Na jaře 2022 se tomuto antiautoritářskému subjektu dostalo největší podpory. Tato jednotka byla organizována v rámci teritoriální sebeobran a měla za úkol bránit Kyjevskou oblast před postupujícími ruskými silami. Když však Moskva oznámila stažení z regionu, nastaly vážné problémy s místním velením, protože stále více lidí bylo připraveno jít na frontu a tato příležitost jim nebyla dána. Mezinárodní bojovníci, kteří se k jednotce připojili, ztratili přístup ke zbraním a byli jednoduše „odloženi“ na jedné ze základů teritoriální sebeobran, přičemž jim bylo mimo jiné přislíbeno povolení k pobytu a začlenění do ukrajinské armády. Tyto sliby byly porušeny a všichni zahraniční bojovníci teritoriální sebeobranu opustili, zatímco ukrajinští anarchisté se přesunuli do různých částí země, aby pokračovali v odporu proti ruské invazi. To znamenalo konec antiautoritářské jednotky a přechod k současnému stavu – menší skupiny anarchistů a antifašistů nyní bojují na různých částech frontové linie jako součást různých vojenských uskupení.

V rámci Operace Solidarita se také objevilo mnoho problémů, debat, sporů o směřování, problematického chování a mocenských nároků. Nakonec se iniciativa rozpadla, samozvaný zakladatel ukradl 20 000 € a ze zbylých lidí se zformovala iniciativa Kolektivy Solidarity.

Situace uvnitř anarchistického a antiautoritářského hnutí na Ukrajině byla před válkou problematická, konflikty byly jako snad všude a různí lidé spolu nechtěli mít nic společného. Se začátkem války se na jedné straně lidé sjednotili, ale na druhé straně jiní vysloveně politicky nespolupracovali. Mnoho aktivistů mělo dřívější konflikty, které byly na chvíli odloženy. Postupem času se však tyto rozpory začaly znovu objevovat.

Nelze si moc představit, za jakých podmínek se lidé ve válce organizují, diskutují o neshodách, snaží se konflikty řešit. Lidé v různých městech, kteří spolu předtím nespolupracovali, se o to pokoušeli na online setkáních. Do iniciativ se zatím zapojili aktivisté. Mnozí z nich je však také opět opustili, vyhořeli, mají jiné zaměření, jsou unaveni politickými spory, které jim ztěžují situaci a práci, a našly by se i další důvody.

Vždy jsme se do těchto debat zapojovali a snažili se přispět svým pohledem. I pro nás to bylo velmi vyčerpávající, často demotivující a stálo nás to mnoho energie, to vše navíc k našim skutečným úkolům. Několikrát jsme měli blízko k tomu, abychom přestali. Ale naše odpovědnost vůči dárčům je velmi vysoká a snažíme se být co nejtransparentnější. Nikdo z nás si vlastně ani nedokázal představit fundraisingovou kampaň takového rozsahu. Takže jsme se museli ospravedlnit nejen sami před sebou, ale před každým, kdo sledoval naši výzvu k účasti. A tolik jsme chtěli a chceme posílit, podpořit, udržet při životě ukrajinské anarchistické/antiautoritářské hnutí.

Bylo nám jasné, že podpoříme všechny: ty, kteří se rozhodli opustit Ukrajinu, i ty, kteří zůstávají, ať už na Ukrajině, v Rusku nebo v Bělorusku. Jsou lidé, kteří se chtějí bránit se zbraní v ruce proti ruskému imperialismu. Zároveň je na Ukrajině mnoho lidí, kteří to nechtějí, ale organizují se a podporují jinde, protože nechtějí, nemohou nebo jim není dovoleno opustit zemi. Není nám jasné, proč v politických debatách dochází k rozebírání těchto názorů.

VÝZVA V OBLASTI DISTRIBUCE A ÚČTOVÁNÍ VYBAVENÍ, STEJNĚ JAKO V OTÁZCE „VLASTNICTVÍ“

V naší anarchistické vizi kolektivního organizování byla naše perspektiva jasná – dary a veškeré vybavení z nich pořízené by měly být také kolektivní. Válečná realita však vykreslila jiný obraz.

V prvních týdnech se nás někteří kamarádi ptali, kdo dostane podporu a jak se bude vybavení rozdělovat. Někteří anarchističtí kamarádi měli ve svých potřebách jasno a poslali seznam požadovaného vybavení, zatímco jiní byli skromní a kromě 1–2 položek nežádali nic. V některých případech kvůli nedostatku kontaktů na samotné Ukrajině lidé ani nevěděli o možnostech získání podpory od západních kamarádů. To souviselo i s tím, že se mnoho anarchistů a antiautoritářských aktivistů na Ukrajině rozhodlo vyrazit sami nebo se svou malou skupinou. Někteří z nich se již nacházeli v napadených oblastech a byli obtížně dosažitelní.

Obecně byla situace taková po několik měsíců, dokud se ruský postup v mnoha směrech nezastavil a kamarádi nedostali nějaký čas na to promluvit si s organizátory infrastruktury v Kyjevě, Lvově a dalších městech.

Jednou z prvních diskusí, která začala v dubnu, byla otázka různých skupin na Západě, kdo je vlastně zodpovědný za vybavení zasláné na Ukrajinu. Mělo by vybavení za desítky tisíc eur připadnout jednotlivcům a hotovo, nebo by se organizované anarchistické skupiny měly postarat o to, co komu připadne, aby bylo rozdělení prostředků spravedlivé a zároveň aby byl přehled o kolektivním majetku nakoupeném za peníze anarchistické komunity? Tato diskuse se ještě zkomplikovala, protože vybavení dovezené na Ukrajinu bylo často přidělováno různým složkám ukrajinské armády, což pro nás bylo problematické, protože jsme chtěli, aby tyto prostředky byly k dispozici ukrajinskému anarchistickému hnutí, a ne ukrajinskému státu.

Diskuse nakonec nepřinesla mnoho výsledků. Mnoho kamarádů mělo pocit, že podpora by měla směřovat přímo k bojovníkům, často na základě toho, že si jinak nebyli jisti jejím použitím. Dalším problémem, který z této diskuse vyplynul, je mocenská dynamika války. Mnoho aktivistů, kteří se nepřipojili k vojenským formacím, se vidí v podpůrné roli, která v mnoha případech připomíná prostou charitativní činnost, kterou v současnosti vykonávají mnohé západní nevládní organizace. Politická stránka odporu proti válce je často zastřena skupinami, které opouštějí určité politické principy, jako je rovnost a participace, ve prospěch rychlé a pragmatické práce.

Kromě toho bylo obtížné postavit se strukturální organizaci války, tj. armádě, právě proto, že neexistují žádné nezávislé jednotky.

Vzhledem k výše popsaným konfliktům uvnitř hnutí je také pochopitelné, že bylo obtížné vytvořit dostatečně stabilní infrastrukturu, která by pracovala se všemi zdroji, jež byly předány na Ukrajinu. V současné době, po všech těch měsících organizování, je situace lepší.

Kamarádi, kteří by se v budoucnu mohli ocitnout v konfliktech vyžadujících velké množství zdrojů, by měli vzít v úvahu důležitost otázky kolektivního vlastnictví a správy všech těchto zdrojů na antiautoritářském základě.

Stojí za zmínku, že někteří lidé, kteří přijali solidaritu od anarchistického hnutí, měli tendenci syslit a snažili se získat co nejvíce vybavení, a to i v situacích, kdy to nebylo potřeba. Tento postoj nám nebyl jasný, zejména v prvním měsíci invaze. Obecně byla velká část podpory poskytována na základě důvěry – pro lidi, kteří sami nebojují, je těžké pochopit, jaké vybavení je potřeba, natož v situacích, kdy je člověk v ohrožení života. Rádi bychom měli hnutí, kde jsou všichni čestní a pracují jako rovný s rovným. Často tomu tak ale není, proto je důležité budovat struktury, které jsou nejen založeny na důvěře, ale také ztěžují zneužití solidární práce pro osobní zájmy. V takových situacích by rozhodně pomohla formalizace určitých procesů a také důraz na zodpovědnost všech kamarádů.

KDO S KÝM KDE BOJUJE?

Začneme velmi jednoduchou částí – z bezpečnostních důvodů nebudeme jmenovat zeměpisné polohy anarchistických skupin, které v současnosti na Ukrajině bojují. Můžete to zjistit sledováním některých bojovníků na sociálních sítích, pokud tito lidé tyto informace zveřejnili, jako například <https://t.me/theblackheadquarter>.

Pro nás bylo od začátku války důležité, ke kterým jednotkám se kamarádi přidali. V roce 2014, kdy začala první fáze války, se někteří ukrajínští antifašisté a anarchisté rozhodli vstoupit do dobrovolných bojových skupin organizovaných politickými organizacemi fašistů a neonacistů. Tehdy se argumentovalo tím, že je to jediný způsob, jak odrazit ruské jednotky v Donbasu, protože neexistovaly žádné levicové nebo anarchistické dobrovolnické prapory. Otázkou tedy bylo, zda se tato dynamika bude opakovat i v roce 2022.

Situace se samozřejmě od začátku války změnila. Ukrajinská armáda se snažila omezit politickou organizaci a vliv krajně pravicových skupin v armádě. Zde je důležité zdůraznit, že tento vliv byl tradičně zveličován Putinovými stoupenci. Můžeme si všimnout, že politická pravice v posledních ukrajinských volbách v roce 2014 z válečného úsilí neprofitovala.

Je třeba ale mít na paměti realitu. Fašisté jsou v řadách ukrajinské armády mnohem lépe organizováni než levičáci nebo anarchisté, kteří se tradičně vyhýbají vojenské službě a drží se stranou státního válečného úsilí. Když tedy začala invaze, mnozí kamarádi se ocitli v situaci, kdy bylo možné účastnit se války proti Rusku v rámci ukrajinské armády jen ve velmi omezené míře, aniž by přišli do styku s neonacisty. To znamená, že i když jste v místní teritoriální sebeobraně, můžete skončit v jedné jednotce s místními fašisty, kteří se do války zapojují z různých důvodů.

Někteří kamarádi podnikli pokusy získat místo ve vojenských řadách u jednotek přímo napojených na ukrajinské fašistické skupiny. A to mluvíme o skupinách, jako je Pravý sektor nebo jiné politické organizace. Pro nás je to krajně problematická situace, protože někteří antifašisté a anarchisté se nyní tak či onak stávají silami, které podporují rozvoj krajně pravicové politiky na Ukrajině. Pro fašisty v tuto chvíli není příliš důležité rekrutovat pouze sympatizanty fašismu, protože potřebují větší počet, aby mohli zvyšovat vojenskou sílu. Taková rozhodnutí však vytvářejí určitou nerovnováhu v politickém zastoupení v armádě.

Tato situace znamenala jeden z prvních varovných signálů pro naši solidaritu. Chceme podporovat jednotlivce nebo menší skupiny bojující ve válce v rámci pravicových formací? A odpověď je jasná: ne. Je pro nás nepřijatelné přidat se k fašistům, a to i ve válce proti Putinovi. Mnozí z kamarádů, kteří učinili toto rozhodnutí, měli i jiné možnosti, jak se zapojit do boje, ale vybrali si pravici, protože tato uskupení nabízejí nejlepší „sociální balíček“ a někdy slibují anarchistům nebo antifašistům určitou autonomii. Čím více lidí se k těmto jednotkám přidá, tím více prostředků a publicity získají a přilákají více rekrutů, protože mají lepší vybavení a sociální podporu než jiné vojenské struktury. Jedná se o nebezpečnou spirálu,

kteřá v současné době skutečně podporuje růst pravicového vlivu v rámci vojenských snah ukrajinské společnosti.

Žel, jak diskuse o tomto vývoji pokračovala, někteří kamarádi přešli do módu popírání a snažili se bagatelizovat politickou organizaci Azov, Právý sektor a další fašistické vojensko-politické skupiny. Pokud popíráme skutečnost, že se ukrajinští fašisté organizují v této válce, vytváříme situaci, kdy ignorování jejich síly může vést k velmi vážným důsledkům pro ukrajinské anarchisty a antifašisty, až bude ruský režim zničen.

Ne všichni s námi souhlasí. Mnoho kamarádů, kteří jsou nyní na Ukrajině, se domnívá, že podpora by měla pokračovat, i když lidé v armádě dělají chyby ve svých rozhodnutích. To vytváří složitou situaci, v níž je pokračování práce značně ztíženo nedostatkem společného pohledu. Pro nás je solidární práce kolem války na Ukrajině politická a zaměřuje se především na podporu pokrokových sil v této válce, aby bylo více svobody a rovnosti, až lidé zvítězí. Nepodporujeme každého, aniž bychom se podívali na politické cíle, které stojí za jeho zapojením do války.

Čím více lidí umírá a čím větší škody okupanti ukrajinské společnosti způsobují, tím více chápeme, že politika může ustoupit do pozadí organizování, protože lidé jsou ochotni dělat větší kompromisy, aby Putina a jeho armádu skutečně rozdrtili.

TAK CO TEDY TEĎ DĚLAT?

Vzhledem k tomu, že výzvy přibývají a politické diskuse stále ochabují, víme, jak důležité je pokračovat. Vzdávat se boje kamarádů na Ukrajině a říkat, že pro západní anarchismus není dost zářivý, není naše cesta. Věříme, že podpora a dary musí pokračovat i tvář v tvář kritice. Zůstáváme kamarády, i když se mezi sebou hádáme o různých politických otázkách.

Zároveň je pro nás důležité vytvářet struktury, které tuto kritiku do podpory zahrnou. Nechceme za celé anarchistické hnutí rozhodovat o tom, které skupiny a jednotlivci přesně by měli být

podporováni. Po vyjádření všech obav jsme se spíše rozhodli vytvořit diferenciaci příspěvků, abyste se mohli sami rozhodnout, koho chcete podpořit. Od nynějška budou dary s klíčovým slovem „Ukrájina“ sloužit k podpoře pouze těch kamarádů, kteří nebojují v žádných jednotkách spojených s ukrajinskými fašisty nebo neonacisty. Pokud chcete přes všechny rozpory přispět antifašistům a anarchistům v pravicových jednotkách, stačí to napsat do poznámky k daru.

Kromě toho budou všechny dary, které nám pošlete, i nadále použity pro kamarády, kteří museli kvůli válce opustit Ukrajinu, jako tomu bylo dříve. Budeme i nadále spolupracovat s Kolektivy Solidarit jako s naším hlavním opěrným bodem na Ukrajině v solidární práci, a to navzdory některým politickým rozdílům. Jsme přesvědčeni, že tak složité a kritické situace, jako je válka, vyžadují pro naše hnutí politické perspektivy. Proto považujeme kritiku za nezbytnou součást našeho hnutí. Nesměšujeme však kritiku a reprodukci státní propagandy z Moskvy. Nesmíme také dopustit, aby nám kritika a pochybnosti znemožnily jednat.

Rádi bychom také vyzvali naše kamarády, aby i nadále pozorně sledovali dění ve východní Evropě, protože tamní politické boje mohou utvářet to, jak bude v příštích desetiletích vypadat celá Evropa. A nezapomeňte přispět a povzbudit k tomu i lidi ve svém okolí. Ukrajinský lid je nyní schopen vzdorovat ruské invazi díky masivní solidaritě z celého světa a anarchistické hnutí je součástí této solidarity.

Dokud Kreml neshoří

*Anarchistický černý kříž Drážďany
25. listopadu 2022*

Zdroj:

<https://abcedd.org/en/2022/11/25/a-political-and-personal-statement-as-well-as-a-review-of-our-solidarity-work-around-the-war-in-ukraine-so-far/>

Je po prezidentských volbách, a tak jsme si mohli trochu oddechnout s nadějí, že by se do veřejné debaty mohla konečně dostat témata, která mají relevantnější vztah ke skutečným životům obyčejných lidí. Zároveň je to příležitost trochu zrekapitulovat naši minikampaň „Nepotřebujeme prezidenta“.

Nestalo se toho nějak moc a pointu jsme vykecali již v průběhu kampaně, a to, že je nám v podstatě jedno, jestli někdo šel k volbám nebo ne. Důležitější pro nás bylo šířit poselství, že žádného prezidenta skutečně nepotřebujeme, a volat přitom po aktivitě, sebevědomí a naději, jak bylo pěkně shrnuto v textu „Chcete slyšet tajemství?“ na našem webu.

V rámci kampaně jsme tedy vydali tematicky zaměřené číslo nástěnných novin A3, založili jsme titulní web nepotřebujemeprezidenta.cz, napsali něco textu a utvořili tři improvizované, veskrze sarkastické plakáty, které se objevily přinejmenším v ulicích Prahy a Olomouce.

Taky jsme celou slávu uzavřeli antiprezidentským studiem konaným po oznámení výsledků na pražské Zdeně. Upřímně – na počátku byla myšlenka skutečného studia, které by se třeba i vysílalo přes sociální sítě, ve výsledku se s tím ale zkrátka nechtělo nikomu dělat. Což bylo ve shodě s obecným „plánem“ naší kampaně, tedy zvlášť se nepřetrhnout. Relevantní otázky spjaté s volbou se navíc již veřejně prodiskutovaly na Existenčním večírku. Ve studiu se nás sešlo pár. Dali jsme si limo a pivo, zakousli lahodnou focacciu napečenou v tomto směru nejzručnější osobou z našeho kolektivu.

O VOLBÁCH A DALŠÍCH NEPŘÍSTOJNOSTECH

AF-PRAHA

Všechny dobrovolné příspěvky za stravu jsme mimochodem už poslali kamarádům na válkou zmítané Ukrajině. Díky za ně!

Komorní atmosféra prospěla našemu v podstatě jedinému plánu (kromě „eventuálně pudem někam prudit, kdyby se nám extra chtělo“), jakési variaci na Riskuj! – vědomostní soutěži zahrnující historii našeho hnutí, ekologii, feminismus, LGBTQ+ témata či antifašismus. Historické otázky proložila tzv. zábavná videa zachycující dané události, především nácky dostávající tu či onde za vyučenou. Pěkné to bylo. Vzhledem k tomu, že samotné ceny – hlavně publikace a další materiály z archivů – se u vítězů a, ehm, nevítežů, nelišily, nikdo snad neodcházel nešťasten.

A TEĎ K VĚCI

Samotný volební výsledek nám říká několik věcí. Jaksi dobrou zprávou je, že prohrála orbánovská a národovecká linie, na niž už před parlamentními volbami 2021 najel Babiš. I když to udělal z pragmatických důvodů jako cynický kalkul, šlo a jde o příznak nebezpečí. Zvlášť vzhledem k jeho rostoucí politické izolaci na domácí

scéně roste i riziko, že se oligarcha v rámci zachování svého politicko-podnikatelského projektu pokusí následovat příklady „neoautoritářských“ vlád v Polsku a Maďarsku.

Na někdejší Babišovo halasení, jak je maďarský premiér a grázl Orbán jeho přítel a inspirativní národní vůdce, v prezidentské kampani navázalo stavění se do role „mírotvůrce“. Šlo o velmi srozumitelný signál kritikům pomoci Ukrajině a přitakání jejich nevyřčenému apelu, aby západní země nechaly Ukrajince nerušeně masakrovat Ruskem. Je dobře, že tato linka symbolicky prohrála, ať už máme tisíc pádných námitek vůči NATO a západní politice celkově.

Důležité tu ale je slovo „symbolicky“. To, že se frustrace a hněv nemalé části společnosti kanalizuje k nahnědlým, národoveckým, konspiračně-teoretickým až proputinovským tendencím, zůstává faktem i po volbách. Výsledek trend jen maskuje. Babiš se pokusil odpůrce pomoci Ukrajině (tedy hlavně národovce, odpůrce LGBTQ+ práv, ekologie, feminismu atd.) využít mj. proto, že jsou poměrně početní a sdružení u jediného politického subjektu, kterému lze ještě vykrást voliče: nahnědlé, protiukrajinské SPD. A v takové situaci se i expremiér prostě může chovat jako SPD se všemi důsledky.

To, že nyní prohrál, nám nemusí nic říkat o síle fašoidních směrů. Hodně příznivců národovectví a „míru“ za cenu zničení Ukrajiny Babiše nevolilo. Často ho stále nesnáší kvůli proticovidovým opatřením, jindy by chtěli někoho vyloženě fašistického. Jediným štěstím nás coby odpůrců rasismu a autoritářství je, že vyložené fašounské kruhy chronicky postrádají charismatické lidry, kteří by trumfli Babišův PR aparát. Kandidát SPD Bašta působil jako zmatený blb, figury z podzemních proruských demonstrací – na politické ose od KSCM přes Trikoloru po 100% nácky – jsou zase zpravidla neschopné a vzájemně rozhádané.

Babišovou prohrou se obavy z fašizace a protiukrajinských nálad neřeší, možná naopak. Řada lidí příklánějících se v situaci faktické absence formální levice (a marginality levice neformální) k autoritářům a politickým vychcánkům navíc nejsou vyložené fašisti ani idioti. Jejich – samozřejmě hrozná – politické postoje spíše vyjadřují nespokojenost se ztrátou jakýchkoli životních jistot, a tím pádem i nějakého pocitu lidské důstojnosti a v neposlední řadě snahu hledat zástupné problémy, jen aby si nemuseli přiznat vlastní neschopnost mířit na správné cíle, tzn. v první řadě na kapitalismus. Prekarizace a zvyšování životních nákladů, fakt, že liberální elity kašlou na obyčejné lidi, široce rozprostřené touhy po tom, že „někdo udělá pořádek“, zažitě české národovectví a nedostatek politické imaginace, která by předestřela škálu alternativ – to vše ukazuje, že problému vlivu fašizujících tendencí se jen tak nezbavíme.

NENÁVRAT

Nemalá část společnosti vyhodnotila Pavla jako lepší variantu proto, že ztělesňuje status quo. Respektive příslib středotřídní slušnosti, úcty k pravidlům, „klidu a řádu“ podepřeného marketingovou mašinerií i zjevným talentem „generála“ k systémové politice a oslovení toho typu davů, který se dříve shromažďoval na demonstracích Milionu chvilék.

To se u nás – lidí, kteří chtějí společenskou změnu směrem ke svobodnější, rovnější a trvale udržitelné společnosti – naprosto mívá účinkem. Pavel (stejně jako Babiš) je představitelem politicko-ekonomického řádu, který musíme nutně překonat. V úhrnu pro nás platí, co říkáme celou dobu: potřebujeme situaci vidět z širší perspektivy a pracovat na rozvoji vlastních, důležitějších témat, než je vlastně nepodstatná otázka, kdo bude prezidentem.

Oddálíme-li pohled od jmen kandidátů, vidíme v nynější prezidentské volbě další kapitolu střetu společenského řádu přítomného u nás od 90. let – neoliberálního kapitalismu – se snahou směsky národovců, nových autoritářů a politických podnikatelů uchopit moc tím, že se pasují do role „prolidové alternativy“. U nás se tak nyní profiluje Babiš a Okamura, v zahraničí Trump, polská strana PiS nebo Orbán.

Daný konflikt je svým způsobem smutnou reakcí na útok proti neoliberalismu zleva, kterého se během finanční krize kolem roku 2010 účastnili i anarchisté po boku antikapitalistických, přirozeně antirasistických a ekologických hnutí typu Occupy. Ten sice zrodil novou generaci aktivistek a aktivistů, ale jako organizovaná síla se zhroutil vlivem nedostatku strategie, vykradením lidového hnutí rádobý-revolučními levicovými stranami, a konečně reakcí zprava a zmatením části protisystémových aktérů směrem k fašizaci.

Prohrává-li tedy v některých konfliktech nové autoritářství s představiteli starého normálu, nevíteží ani tak „demokracie“,

„slušnost“, „právo“ a kdesi cosi, jako spíše ty samé podmínky, které trumpovské/orbánovské polonácky zrodily. S tím rozdílem, že dnešní situace je oproti té z minulé dekády ještě nestabilnější, rámovaná rychlým souběhem dřív těžko představitelných krizí – covidové pandemie, války i drahoty, nemluvě o stále eskalující krizi klimatické.

A i když se představitelé statu quo tváří, jak se poučili, a chtějí naslouchat chudým, poníženým, vyloučeným, nasraným, ve skutečnosti je systém i jeho logika stejná. Zisky v době prosperity shrábne úzká elita, ztráty skrze rozličná „úsporná opatření“ a „šetření“ zaplatí většina. Budou-li chybět státu prachy – u nás hlavně vlivem chronické neochoty např. proporcčně danit bohaté –, hodí se pod kola služby chránící před nejhoršími dopady antisociálního systému, např. chronicky nemocné a jinak hendikepované, seniory, lidi na hranici bezdomovectví.

Liberální nadšení z Pavlova vítězství by nás nemělo zmást. V první řadě je třeba mít na vědomí, že valná část těch, co mu to hodila, nevolila pro něj, ale proti Babišovi. A před námi jsou teď obří výzvy, na které nebudeme s to reagovat, pokud nevezmeme anarchistickou politiku naprosto vážně.

A TO ZNAMENÁ CO?

Naše možnosti jsou dosti skromné, objektivní vliv na společenskou situaci minimální. To ale nemůže být omluvou k rezignaci a zakopání se v bublině, v níž se řeší jen to, kdo je správný anarchista a kdo zradil jakési zásady, co platily před více jak 100 lety v naprosto odlišném kontextu. Naopak potřebujeme stanovit základní kolektivní cíle a systematicky na nich pracovat. Měla by a může to být zábava, ale mějme na paměti, že jde svým způsobem o doslova historické úkoly, jejichž výsledky budou formovat potenciál a výsledky anarchistického hnutí v příštích letech, možná dekadách.

Je očividné, že pro to nepotřebujeme prezidenta. Taková otázka je naprosto irelevantní. Co tedy potřebujeme?

- **Budovat infrastrukturu.** Naše kapacity se přímo odvíjejí od možnosti se průběžně scházet, plánovat, užívat dostupné zdroje ke konkrétním akcím a udržovat společné projekty. Stále nám chybí dostatečné zázemí v podobě decentralizovaných fyzických prostorů fungujících na skutečně komunitní bázi, spolehlivé fungční logistika a celkově kapacity organizované jednat mimo Prahu a několik dalších měst. Infrastruktura neznamená jen hmotné možnosti, ale i „infrastrukturu mentální“: kompetenci, trénink a konečně dovednost analyzovat i chápat aktuální dění, užít znalost k praktické akci.
- K tomu ale potřebujeme vytvářet hnutí, nejen „scénu“. Signálem, že je svobodná politika zdola živá, je určitý pohyb, vytváření nových projektů, udržování stávajících a akceschopnost – jak v reakci na dění kolem, tak coby schopnost vznášet vlastní témata nebo přijít na pomoc dalším hnutím či lidem. Neexistuje univerzální odpověď na otázku „co dělat?“, ale jde říct jistě, že „něco“ ano. Hledejme cesty, jak měnit svět a zapojovat do našich aktivit další lidi. Lze si klást otázky v rámci již asi 20leté debaty o tom, zda jsme či máme být tzv. aktivisty, případně co to znamená – ale odpovědi nemůže být rezignace.

- Hnutí jsou lidé, klíčové je tak **posilovat vazby**. Anarchistickým kruhům nechybí ani tak počty. Nechceme být lidry, které někdo poslouchá a následuje, ale spíše akční komunitou. To, co nám chybí, je tak návaznost: v určitém intervalu jedna generace založí rodiny, rezignuje nebo se vlivem dalších důvodů usadí, a nastupuje generace nová. Vzniká vakuum, chybí sdílení zkušeností a postojů mezi mladšími – obvykle energičtějšími – lidmi a zkušenějšími, kteří se skvěle orientují v řadě specializovaných praktických věcí, ale sklouzávají k rutinérství až cynismu. Vznikají propasti, jež potřebujeme překonat vzájemným respektem a upřímností. Současně se nám jako základní strategická jednotka nabízejí tzv. afinitní skupiny, tedy dlouhodobí přátelé sdílející jak politickou aktivitu, tak další aspekty svých životů, pomáhající si a udržující se navzájem „v provozu“ – stavme je!

- Stavět něco nového znamená **aktualizovat se**. Anarchismus není muzeum. Ač jsou 100 až 150 staré zakládající texty inspirativní a v mnohem obecně platné, musíme chápat, že vycházejí z doby, kdy lidé zkrátka žili jinak. Potřebujeme se věnovat realitě, v níž fungujeme, nejen tvořit diskusní kroužky nad archívaliemi. Měnit vše, začít kdekoli – v tom, co skutečně prožíváme my a naši blízcí. Co se děje v dnešním světě, čemu budeme čelit v budoucnu. Anarchismus má být vyjádřením života, touhy po svobodě a spravedlnosti, dynamikou úsilí o ně. Pokud jím nebude, může si rovnou postavit pomník a pohřbit se pod něj.

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace, která přímo navazuje na Československou anarchistickou federaci (ČSAF), sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací.

LITR 2022

Poslední den v září a první říjnová sobota patřily v Olomouci už osmému ročníku knižního veletrhu autorských a uměleckých publikací LITR. Nakladatelství Anarchistické federace využilo tuto příležitost k propagaci a prodeji svých publikací stejně jako k diskusím o myšlenkách anarchismu s návštěvníky.

Historická budova Uměleckého centra Univerzity Palackého v Olomouci, známá také jako Konvikt, společně s přilehlým nádvořím poskytl na dva dny své prostory světu knih. Prodejní veletrh, jehož primárním cílem je „podporovat a sdružovat nezávislé nakladatele a výtvarníky a poskytnout prostor pro jejich vzájemnou interakci a prezentaci“, probíhal v pátek od jedenácti hodin dopoledne do osmé hodiny večerní a v sobotu od jedenácti do sedmi. Svůj sortiment v podobě knih, kalendářů, plakátů s básněmi a mnoho dalších zajímavých počinů tu nabízelo přes čtyřicet nakladatelů. Jejich nabídka není zdaleka vždy k dostání v běžné distribuci. Proto, ale jistě nejen proto, od začátku přicházelo slušné množství návštěvníků, kteří se v širokých chodbách Konviktu nijak netísnil.

Veletrhu LITR jsme se zúčastnili poprvé v předchozím roce, a protože se nám účast osvědčila, nemohli jsme chybět ani letos. Avízo o naší přítomnosti jsme zavěsili na facebookový profil AF a zároveň nám pozvánku na tuto akci uveřejnil spřízněný slovenský hudební a kulturní Klub Lúč. Na veletrh jsme přinesli širokou škálu našich publikací od aktuálního vydání nástěnných novin A3 v počtu padesáti kusů a letáků představujících Anarchistickou federaci přes komiksy, kapesní brožury, několik čísel časopisu *Existence* včetně aktuálního až po knižní produkci. Zájem byl napříč tituly, nejvíce ale přitáhly pozornost komiksy *Sbohem*, *Batmane* a *Likvidátor ve Španělsku*, kterých se prodalo celkem osm kusů. Pozadu nezůstala ani *Anarchistická etika* nebo *Vzpomínky anarchistky*, které si zakoupilo dalších sedm zájemců. Letáky o AF a A3 se z větší části rozebraly a ty zbývající byly po skončení veletrhu vloženy do letákových stojanů u východu z budovy pro pozdější zájemce. Zajímavým paradoxem bylo, že v původně jezuitském komplexu jsme prodali také výtisk kapesní brožury s názvem *Naše luza, jezuité a diplomaté*, která by jezuitům rozhodně radost neudělala.

Celkově jsme utržili několik tisíc korun a potěšilo nás, že z peněženek neputovaly jen pevné, přesné částky za prodané tituly, ale dostalo se nám i dobrovolných finančních příspěvků. Podnětné bylo debatování s návštěvníky našeho stánku. Pozitivní je, že lidé jsou otevření, mají zájem diskutovat a poslouchat v současné době nemanstreamové názory. Opakovaně jsme si ale všimli něčeho, co nám radost dělat nemůže, ale je užitečné o tomto fenoménu vědět, že mezi lidmi rezonuje, a pracovat s ním. Dostávali jsme dotazy, jaký máme vztah k Urzovi, propagátorovi dle nás scestného anarcho-kapitalismu. Nestalo se nám to poprvé. Dotazy v podobném duchu jsme dost často dostávali například při loňské kampani proti parlamentním volbám. Bude dobré se společně zamyslet, jak bychom anarchismus ukotvili v jeho sociální podobě a ve společenském chápání lépe, než jak jej dezinterpretuje Urza. Část návštěvníků ovšem naopak zmínila, že zná Anarchistickou federaci i její nakladatelství, a někteří také, že již věděli dopředu o naší plánované účasti na veletrhu, ať už z našeho facebookového profilu nebo z webových stránek organizátorů.

Celkový koncept LITRu je širší než veletrh knih, na každém ročníku je i bohatý doprovodný program. Letos v něm zájemci mohli najít několik workshopů s tematikou papíru, jeho využití a recykla-

ce, divadlo, besedu k dětské knižce, videoinstalace, projekce, vernisáže, výstavy nebo koncerty. Byly to právě koncerty LITRu a kolektivu HLUBINA, které pátečnímu a sobotnímu večeru daly alternativní, DIY a undergroundovou tečku. Věříme, že nejen pro nás byl letošní LITR povedenou, užitečnou a příjemnou akcí. Pro nás je přínosná, protože nám pomáhá dostat se k širšímu publiku a zároveň nám poskytuje zpětnou vazbu, co o nás veřejnost ví, případně jak nás mylně a nepřesně může vnímat. To má pro nás velkou cenu, LITR je prostě k nezaplacení. (AF-OLMOUC)

PODZIMNÍ SJEZD AF

V půlce října se konal v Hradci Králové pravidelný sjezd Anarchistické federace. Je ale třeba přiznat, že letos jsme té pravidelnosti dali trochu na frak tím, když nám nějak vypadlo jarní setkání. Naštěstí neformálních příležitostí potkat se bylo během roku více, takže se nic tak hrozného nestalo a federace fungovala, jak má, nebo přesněji, jak může.

Mnohé členky a členové dorazili už na páteční podvečer, takže následující hodiny patřily posezení v hospodě, vyprávění vtipných historek z federací minulosti i současnosti, nezávazného klábosení nebo rozebírání některých bodů, které se budou probírat následující den.

V sobotu ráno dorazily další posily, někteří se připojili on-line a kolem desáté se mohlo začít rokovat. Program se držel zavedeného konceptu seznamování, referátů z regionů, vyhodnocení plnění úkolů z předchozího sjezdu, přijímání nových členů, určení místa a termínu dalšího setkání, činnosti pracovních skupin, vybrání členských příspěvků, oběda a akčního plánování. Předposledně jmenovaný bod byl všemi obzvláště ceněný – kolik taková bramborová kaše s robi masem může přinést štěstí a spokojenosti!

Uchopme ale probírané body spíše tematicky. Došlo k reflexi akcí a kampaní, které jsme buď přímo pořádali, nebo se do nich nějakým způsobem zapojili, ať již aktivně nebo pasivně. Šlo například o demonstraci za důstojné zacházení s romskými uprchlíky, Anarchistický festival knihy, První máj, blokádu Pochodu pro život, účast na Pridu či Klimakempu, uspořádání bloku „Luxus pro všechny“ na odborářském mítinku, pokus o kampaň v ulicích proti klerofašismu, zinožské a knižní festivaly, veřejné letní grilovačky se sympatizanty nebo zapojení do dalších skupin – nejčastěji FNB, autonomních prostor či kolektivů na téma bydlení.

Jedním ze stěžejních témat – jak taky jinak – byla válka na Ukrajině. Od začátku ruské genocidní invaze 24. února se mu věnujeme velmi intenzivně, zejména informováním na našem webu. Zkraje jsme uspořádali akci proti demonstraci putinistů v Praze. Vydali jsme jarní číslo anarchistické revue *Existence* s názvem „Vzdor invazi“. Udělali jsme mezi sebou sbírku – zhruba 80 000 putovalo na Operaci solidarity (dnes Kolektivy solidarity), na podporu konkrétním lidem, na Anarchistický černý kříž v Moskvě, Irkutsku a v Bělorusku a některé další projekty. Pomáhali jsme lidem, co při útěku uvízli na hranicích, stejně jako s ubytováním zde či s organizováním dobrovolnické zdravotní pomoci na Ukrajině. Uspořádali jsme přednášky na téma „Anarchisté a válka na Ukrajině“ na festivalech Fluff a Riot over River. Na podzimním sjezdu bylo potvrzeno pokračování naší podpory obraně ukrajinských pracujících proti krvavým imperiálním choutkám Putina a jeho patolízalů, a to zejména praktickou formou podpory anarchistických iniciativ, projektů a bojovníků přímo na Ukrajině, ale také podporou anarchistek

a anarchistů v Rusku a Bělorusku. S tématem souvisela také debata ohledně postojů k válce v rámci Internacionály anarchistických federací, kde jsme dali jasně najevo, že stojíme na straně boje proti Z-fašismu. V rámci našich mezinárodních vztahů bychom se do budoucna chtěli systematictěji věnovat síťování směrem na východ. Na přetřes přišla také otázka, co s proruskou pátou kolonou v Česku? Boj proti ní vidíme zároveň jako součást boje proti energetické chudobě, na níž se Z-fašistické síly u nás snaží svést. V tomto směru vidíme jako smysluplnou podporu Iniciativě nájemníků či kampaní Limitů.

Velmi aktuálním tématem, které nešlo opominout, byl vražedný útok na klub Tepláreň v Bratislavě. Zavázali jsme se, že budeme reagovat buď zapojením se do solidárních a protestních akcí či přímo jejich iniciováním. Stejně tak chceme tématu ze širší perspektivy věnovat nadcházející číslo nástěnných novin A3. Dlouhodobě pak chceme nadále vystupovat proti klerofašistickým a ultrakonzervativním silám a mimo jiné se zasadit o stržení obnoveného sloupu hanby na Staroměstském náměstí v Praze.

V rámci propagačních a publikačních aktivit jsme kvitovali, že náš web a profily na některých sociálních sítích fungují na denní bázi a každý měsíc se daří vydávat měsíčník A3. Chystanou novinkou bude on-line verze brožury *Anarchismus pro začátečníky* obohacená o odkazy a rozcestník, stejně jako o audio mutaci. Ačkoli je od začátku září takřka připravené podzimní číslo *Existence* na téma „Anarchistická strategie“, stále se ještě na něco čeká. Tak snad již brzy. Pracovní skupina Nakladatelství AF představila ediční plán na roky 2022–4. Takže, když vše půjde podle našich představ, můžete se těšit na kapesní brožurky o Magónovi, o Saccovi a Vanzetím, o historii anarchismu v Bulharsku či o Marxově teorii z anarchistické perspektivy, na nové vydání knihy *Jeďu do Magadanu*, na další revoluční zpěvník, na téměř neznámý text od Franty Sauera a v delším horizontu na knihu o Alexeji Sokratovi Sutugovi, na rozšířené vydání *Anarchistické publicistiky* či na brožuru o Luise Landové-Štychové, aby její obraz nebyl utvářen jen onou příšernou knihou od Standy.

Nezapomněli jsme ani na solidární zdravotní sejezd. Tentokrát kolektivní fotografie s vlajkou a bannerem putovala našim kamarádkám a kamarádům do sibiřského Irkutsku. (AF)

RICARDO FLORES MAGÓN

Před sto lety – 21. listopadu 1922 – zemřel jeden z nejvýznamnějších mexických anarchistů – Ricardo Flores Magón. Sté výročí jeho úmrtí jsme se rozhodli připomenout jednak seriálem textů „Magón 2022“ na našem webu a zároveň vydáním reprezentativní publikace věnované jeho osobě, době a odkazu.

Kniha, kterou v prosinci 2022 vydalo Nakladatelství anarchistické federace, obsahuje texty ze zmíněného webového seriálu doplněné hned o několik bonusových kapitol. Publikaci tak netvoří jeden souvislý text, ale jde o soubor několika kratších článků, které se k Ricardu Flores Magónovi nějakým způsobem vážou. Čtenáři a čtenářky jistě prominou, že se kvůli tomu některé informace v uvedených textech mohou opakovat.

V knize kapesního formátu, která nese prostý název *Ricardo Flores Magón*, je stručně připomenuto, kdo Magón byl a jak bohatý a plodný byl jeho život, i když často strádal a značnou část života strávil za mřížemi. Jelikož si připomínáme sté výročí jeho úmrtí, zařadili jsme dobový nekrolog. A abychom ukázali kontext Magónova působení, nechybí ani krátké ohlédnutí za Mexickou revolucí. Současný kontext Magónových myšlenek pak přibližuje článek o jeho vlivu na novodobé zapatistické hnutí. A protože Magón nebyl žádný sólista, následují také medailonky jeho bratrů a nejbližšího spolupracovníka a přítele Librada Rivery, stejně jako vyprávění o povstání v Dolní Kalifornii. Připomínáme i archiv věnovaný jeho práci či důkaz komunikace bratrů Magónových s českými anarchisty ve Spojených státech. Na závěr jsme vybrali několik Magónových textů, z nichž je patrné, jak svým svébytným způsobem přibližoval anarchistické myšlenky čtenářům novin *Regeneración*, které jsou neodmyslitelně spjaty s jeho jménem a jejichž vydávání nedávno obnovila Mexická anarchistická federace.

Věříme, že se nám knihou podaří přiblížit českým čtenářům a čtenářkám jednu ze zajímavých osobností a zároveň historických kapitol celosvětového anarchistického hnutí.

Ricardo Flores Magón. Nakladatelství Anarchistické federace, 2022.

104 stran A6, cena na pokrytí nákladů 90 Kč. K sehnání na distribučních místech nebo v e-shopu Roleta39. (NAKLADATELSTVÍ AF)

PF 2023

Prvního ledna jsme vydali romantické „péefko“, které tak trochu paroduje „reklamu“ na spokojený život z doby hospodářské prosperity. Vždyť naším přáním je „anarchistická idylka“ – spokojený osobní život, jenž je umožněn existencí společnosti založené na principech svobody, politické i ekonomické samosprávy, rovnosti (tzn. sociální spravedlnosti), vzájemné pomoci a solidarity.

V doprovodném textu jsme představili některé své záměry pro letošní rok, které nemá cenu opakovat, jelikož se o nich hovoří na jiných místech této *Existence*.

V závěru jsme si ale neodpustili malý komentář:

„Loňský rok tím, že s sebou přinesl vojenskou invazi na Ukrajinu, rozvířil zatuchlé vody mezinárodní radikální levice i anarchistického hnutí, včetně toho nevelkého domácího. Mohli jsme tak lépe poznat, kdo se raději drží dogmat, která si přizpůsobuje vlastním potřebám, a kdo je ochoten a schopen analyzovat z anarchistických pozic nově vzniklou situaci a podle toho také solidárně jednat. Kvůli naší solidární podpoře antiautoritářů na Ukrajině jsme dokonce čelili nadávkám. Šlo sice o marginální plivance, ale místo aby nás znechutily, nás spíše argumentačně posílily v přesvědčení, že v našich snahách jde v první řadě o lidi a že anarchismus je pro nás dynamickým myšlenkovým konceptem, nikoli neživým a nevyvíjejícím se dogmatem.“

Ani v roce 2023 se tedy nemíníme řídit dogmaty, ale především vlastní hlavou a vlastním srdcem, přičemž anarchismus je pro nás kompasem na naší cestě za svobodnou a samosprávnou, zdola organizovanou společností.“

(Celý text na www.afed.cz/text/7820/pf-2023) (AF)

TÝDEN SOLIDARITY – „KAUZA ŤMEŇ“

Anarchistická federace se začátkem ledna přidala k týdnu solidarity s anarchisty a antifašisty zatčenými v „případu Ťmeň“.

Na pozadí událostí uvnitř Ruska a invaze na Ukrajinu podnikl ruský stát další kroky k potlačení zbývajících antiautoritářů a antiautoritářek v zemi. Na konci srpna 2022 bylo ve městech Ťmeň, Jekatěrinburg a Surgut zatčeno šest kamarádů: Kirill Brik, Denis Ajdyn, Jurij Něznamov, Daniil Čertykov, Nikita Olejnik a Roman Paklin. Během několika dní po zatčení bylo všech šest osob mučeno: vodou, bitím a elektrickými šoky. Všech šest bylo umístěno do vazební věznice na základě obvinění z organizování nebo účasti v teroristické skupině. V usnesení o zahájení trestního stíhání úřady uvádějí, že obvinění se zabývali „destruktivní činností“, pociťovali „nenávist k politickému systému“ a „připravovali svržení vlády“. Kamarádům hrozí 5 až 20 let vězení.

Ruský stát se v roce 2017 pokusil o podobné schéma v kauze „Síť“ namířené proti anarchistům a antifašistům z Penzy a Petrohradu, přičemž k vynucení potřebných svědectví použil mučení. Tento postup se v Rusku stal normalizovaným nástrojem používaným při vymáhání „práva“. Mezitím v zemi čelí bití a mučení ze strany policie a FSB celá řada lidí.

Na pomoc stíhaným kamarádům vznikla podpůrná skupina, aby jim zajistila materiální, morální a politickou podporu. Ta také vyzvala antiautoritáře a antiautoritářky po celém světě, aby se od 2. do 9. ledna 2023 zúčastnili Týdne solidarity a šířili informace o tomto případě, shromáždili prostředky na zaplacení právníků a projevíli solidaritu s Kirilem, Denise, Jurijem, Daniilem, Nikitou a Romanem, kteří potřebují cítit, že nejsou sami.

Vedle zveřejnění českého překladu výzvy a marného pokusu rozšířit ji prostřednictvím naší anarchistické internacionály jsme představili jednotlivé stíhané spolu s popisy praktik, kterých se jim dostalo během mučení na policejním ústředí místními lidmi příznačně přezdívaném „gestapo“. Dále jsme zveřejnili adresy a další možnosti, jak stíhaným napsat. Solidární týden jsme uzavřeli publikováním komentáře jednoho z našich členů, jenž následuje:

„Na rozdíl od našich kamarádek a kamarádů v Rusku, kteří se snaží využít dostupné legální cesty k podpoře stíhaných anarchistů a anarchistek, máme to privilegium mluvit o jedné z cest, která by mohla přerušit jejich temnou vyhlídku na dlouhé roky v žalářích. Je totiž nelehkým úkolem domáhat se „práva“ v režimu, jenž s totalitní samozřejmostí fyzicky likviduje a na dlouhá léta zavírá své odpůrce; režimu, který na domácí půdě i během válečného tažení deklaruje, že životy jsou pro něj zanedbatelné položky a svoboda a důstojnost naprosto neznámá slova.“

Porážka takového režimu je velkou nadějí. Ukazuje se ale, že zevnitř k likvidaci režimu nedojde. Nadějí pak je, a to nejen pro obyvatele Ukrajiny, ale i pro samotné Rusky a Rusy, stejně jako pro Bělorusky a Bělorusy, že bude ruská invaze na Ukrajině co nejdříve vojensky poražena. Taková porážka je totiž nadějí, že by se novodobý car mohl odporoučet ze scény a v Rusku (a Bělorusku) by mohlo dojít ke změně (nedělám si iluze, že by tomu bylo jinak než v kapitalistické režii) minimálně ve směru politických svobod a s tím souvisejícím propuštěním politických vězňů.

Vzhledem k tomu, že součástí zavádění Z-fašismu na Ukrajině je rozsáhlá míra rabování, asi nepřekvapí, že něco obdobného se děje i uvnitř impéria. Když byl v noci 31. srpna zadržen Daniil Čertykov, byla v jeho domě provedena prohlídka, během níž zmizelo 15 tisíc rublů. Ve stejný den byl zadržen i Nikita Olejnik, po prohlídce zmizelo z Nikitova domu 200 tisíc rublů.

Stejně tak ruská režimní propaganda lže, ať už se jedná o dění vně či uvnitř hranic Ruska. A tak média po vlně zatýkání antifašistů přispěchala s prohlášeními, že šlo o členy neonacistických spolků, které byly nebezpečím pro společnost. Tak nějak vypadá „denacifikace“ v podání fašistického režimu.

Pro Z-fašismus je typické mučení. Nechává mučit nejen ukrajinské civilisty na okupovaných územích, mučení je pro Putinův režim samozřejmostí i vůči vlastním obyvatelům. Anarchisté a antifašisté by o tom mohli dlouze vyprávět. Nejinak je tomu i v „Kauze Ťumeň“ – bití, dušení pytle, mučení vodou, mučení elektrickým proudem, vyhrožování násilím rodinným příslušníkům, vyhrožování sexuálními násilím...

Na podporu obžaloby chybí standardně jakékoli důkazy. Při schůzkách právníků s obžalovanými není zachován princip soukromí. Právníci jsou nuceni k podpisu mlčenlivosti, což je to samé jako jejich vyřazení z případu. Stížnostem na mučení se úřady vysmívají a zametají je pod koberec.

Nepřekvapí ani to, že do hledáčku represivní mašinerie se dostávají i ti, kteří stíhaným vyjadřují svou podporu a píšou jim dopisy. A tak se kupříkladu fizlové v civilu snažili dostat do bytu petrohradské aktivistky Liny Barabašové, kde zrovna probíhal večer psaní dopisů. V moskevském „Otevřeném prostoru“ bylo zas zadrženo při podobné akci nejméně 10 lidí poté, co tam vtrhlo komando v černých kuklách. Převoz na policejní služebnu se neobešel bez bití spoutaných zadržených.

Je jasné, že fašistický režim v Rusku musí co nejdříve padnout. Jednou z velkých nadějí pro naše vězněné kamarády je totální vojenská porážka invazních vojsk na Ukrajině. Ta by mohla zlomit vaz Putinovi a jeho režimu, s nímž by s velkou pravděpodobností padl i ten v Bělorusku, kde jsou anarchisté také za pomoci mučení odsuzováni k dlouholetým trestům ve vymyšlených kauzách.

Podporu ukrajinského hnutí odporu vůči Z-fašistické invazi podporujeme zároveň i naše kamarády v Rusku a Bělorusku, aby se mohli co nejdříve dostat na svobodu a ostatní nemuseli jen reagovat na represivní počínání režimu, ale věnovat se sociálním aktivitám a rozvoji svých anarchistických a antifašistických komunit a cílů.“ (ZAHRAŇIČNÍ SEKRETARIÁT AF)

ČINNOST AF V ROCE 2022

Jako každý rok jsme během ledna zveřejnili přehledovou zprávu o svých aktivitách v předchozím roce. Jak se píše v úvodu: „Anarchistická federace působí kontinuálně od roku 1995, dříve s příslušností Česká, popř. Československá. Jejím řadami prošla od té doby spousta lidí, avšak vždy byla členská základna tvořena jen několika desítkami lidí. Nejinak je tomu i dnes. Kvantitativní progresy tedy žádná, přesto to pro nás nikdy nebyl a stále není důvod pro zanechání našich aktivit, či dokonce vzdání se anarchistické vize svobodné a samosprávné společnosti či myšlenky o potřebě federativního organizování se. Naopak, s prohlubující se klimatickou i sociální krizí jsme o to víc přesvědčeni, že sebeorganizace neprivilegovaných na principech rovnosti, horizontality, vzájemné pomoci a solidarity je potřeba více než kdy jindy.“

Následuje výčet skupin a kolektivů, v nichž se členové a členky federace dále angažují, interních a mezinárodních setkání, a federálních aktivit jak těch mediálních, tak těch praktických (např. na podporu ukrajinských anarchistů či rojavské autonomie, proti rasismu, za klimatickou spravedlnost, proti chudobě, za autonomní prostory, proti homofobii, za práva žen a migrantů, na podporu vězněných aktivistek a aktivistů, na uctění památky zesnulých kamarádů nebo pokud jde o tradiční prvomájový piknik).

„Výroční zpráva“ je na našem webu (www.afed.cz/text/7834/cinnost-anarchistické-federace-v-roce-2022) s možností prokliků na jednotlivé odkazy. Navíc vyšla také v tištěné podobě. (AF)

STOP COP CITY

Anarchistická federace se přidala k výzvě všem lidem dobré vůle, aby byli solidární s hnutím za zastavení Cop City a obranu lesa Weelaunee v Atlantě.

Policie v Atlantě 18. ledna při svém posledním militarizovaném zásahu v lese zastřelila člověka. Jedná se pouze o poslední případ z řady násilných policejních odvetných akcí proti hnutí na obranu lesa. Oficiální místa tvrdí, že Cop City je nezbytné, aby byla Atlanta „bezpečná“, ale toto brutální zabití odhaluje, co mají na mysli, když používají ono slovo.

Lesy jsou plicemi planety Země. Ničení lesů se týká nás všech. Stejně jako gentrifikace a policejní násilí, které má usnadnit likvidaci lesa Weelaunee těžkou technikou. To, co se děje v Atlantě, není jen lokální záležitost.

Politici, kteří podporují Cop City, se pokoušeli zdiskreditovat obránce lesů jako „vnější agitátory“. Tato pomluva má na Jihu ostudnou historii, úřady ji tu používaly mimo jiné proti abolitionistům, odborářům a hnutí za občanská práva. Cílem těch, kdo tento narativ šíří, je odradit od solidarity, izolovat komunity od sebe navzájem a zároveň poskytnout záminku k zapojení státních a federálních sil, které jsou skutečnými „vnějšími agitátory“. Důsledek této strategie se naplno projevila v tragédii z 18. ledna.

Nahrazení lesa policejním výcvikovým střediskem vytvoří pouze násilnější policejní společnost, v níž prostředky daňových poplatníků obohacují policejní a zbrojní firmy namísto toho, aby řešily sociální potřeby. Masové věznění a policejní militarizace nedokázaly snížit kriminalitu ani zlepšit podmínky chudých a dělnických komunit.

V Atlantě i v celých Spojených státech jdou investice do policejních rozpočtů na úkor přístupu k jídlu, vzdělání, péči o děti a zdravotní péči, dostupného a stabilního bydlení, parků a veřejných prostranství, dopravy a volného pohybu osob, ekonomické stability pro většinu. Soustředění zdrojů v rukou policie slouží k obraně extrémní akumulace bohatství a moci korporací a těch nejbohatších.

Co dělají policisté se svými zvýšenými rozpočty a „volnou rukou“ od politiků? Každý den zabíjejí lidi. Uvězňují a traumatizují školáky, rodiče, blízké, kteří se prostě snaží přežít. Nesmíme se spokojit se společností, která je bezohledně organizována na hodnotách násilí, rasismu, chamtivosti a bezstarostné lhostejnosti k životu.

Boj, který se odehrává v Atlantě, je soubojem o budoucnost. Vzhledem k tomu, že katastrofické dopady klimatických změn sužují naše komunity hurikány, vlny veder a lesními požáry, jsou sázky na tento souboj jasnější než kdy jindy. Rozhodne o tom, zda ti, kteří přijdou po nás, zdědí obyvatelnou Zemi, nebo noční mŕu v podobě policejního státu. Je na nás, abychom vytvořili mírovou společnost, která nebude považovat lidský život za postradatelný.

Obránci lesů se snaží vytvořit lepší svět pro nás všechny. Dlužíme obyvatelům Atlanty i budoucím generacím všude na světě svou podporu. (AF)

STRATEGICKÝ VEČÍREK

Ve čtvrtek 19. ledna hostil prostor Zdena v pražských Holešovicích Existenční večírek. Tuto akci pořádá AF od roku 2014 vždy (s menším či větším odstupem) poté, co vyjde nové číslo anarchistické revue *Existence*. Večírky se konaly na Žižkově – v Salé, posléze na Infopavlači. V loňském roce, poté co vyšlo číslo na téma „Vzdor invazi“, jsme namísto večírku zvolili výjezdni variantu a o tématu *Existence* promluví v info stanu na letním Kluffu festu v Rokycanech.

Naši reportáž začneme tím nejdůležitějším – tím, bez čeho se neobejde ani žádná anarchistka či anarchista – jídlem. Existenční večírky jsou totiž neodmyslitelně spjaty s dobrou veganskou baštou, která předchází následné potravě ducha. Tentokrát program v šest večer zahajovaly sojové výpečky se špenátem a houskovým knedlíkem. A tak alko i nealko objednávkou na baru doprovázelo spokojené pomlaskávání a vše pomalu směřovalo k tomu, abychom se po chvíli, kterou si prosadili přítomní kuřáci, sesedli v kruhu pod černo-rudým praporem k besedě. Dorazilo ale víc lidí, než jsme čekali, takže místo kruhu se vytvořila na jedné straně zhuštěná elipsa, kterou tvořila přibližně třicítka lidí.

Na úvod byla představena nová publikace Nakladatelství AF věnovaná Ricardu Floresí Magónovi, která byla součástí rozloženého distra, u něhož byl největší zájem právě o nové číslo *Existence* na téma „Anarchistická strategie“. Než jsme ale přešli k hlavnímu tématu, bylo představeno to nejpodstatnější ze zbývajících obsahu, zejména texty věnující se válce na Ukrajině, jako je přepis přednášky AF o mýtech, z nichž některé se v této souvislosti objevují i v anarchistickému hnutí na Západě (a v ojedinělé míře i u nás). S tím souvisí zveřejněná polemika s prohlášením Italské anarchistické federace, postoj běloruských anarchistek a anarchistů či text Antti Rautiaine na o mylných představách o imperialismu a anarchistických traumatech, které brání reálné analýze dění.

Od tohoto jsme se odpíchli k tomu hlavnímu – proč potřebujeme anarchistickou strategii, neboli proč je tak potřebné umět své kroky strategicky promýšlet. Umožňuje nám to totiž reagovat na proměňující se reálný svět kolem. Tím, že si klademe nové otázky a třeba i otvíráme některé staré, vytváříme východisko pro náctřec cesty, kterou se vydáváme směrem k naplňování našich cílů. A právě otázka cílů a jejich časové stratifikace zabrala poměrně velkou část úvodního slova. Dalším východiskem pro naše strategické úvahy jsme pak my sami, jelikož musíme mít na zřeteli vedle sociálních vizí i naše vlastní životy tady a teď. Ptali jsme se na to, jak chápeme sami sebe na základě starší diskuse ohledně aktivismu a upozornili jsme na past, které s sebou aktivismus může přinášet. Odtud jsme se pak plynule přenesli k otázce, co může dělat revoluční organizace v nerevolučních časech. Mluvílo se tedy i o potřebě zaměřit se na budování zázemí pro anarchistické hnutí a o pozitivních aspektech, které to může přinášet. V té souvislosti pak pražská skupina AF poprvé oficiálně oznámila, že je na spadnutí otevření nového info-shopu v Praze. Po této radostné novině se ještě chvíli mluvilo o potřebě analýzy, která v žádném případě nesmí být ovlivněna dogmaty, jinak by naprosto postrádala upřímnost a smysl. Závěrečná slova se nesla v duchu toho, jak je důležité uvědomit si, že anarchismus není strnulá doktrína, ale dynamický myšlenkový směr.

Následná diskuse byla zahájena výzvou zkoušet si na nějakém konkrétním problému, jak ho strategicky rozmyslet. Sáhli jsme po tom nejaktuálnějším – volba prezidenta, která s sebou nese otázky typu, co pro nás prezidentské volby znamenají; jak se k nim postavit; jak je využít/zneužít; zda je v některých případech oprávněná volba menšího zla; co po volbách... Debata se poměrně záhy rozproudila a zapojilo se do ní dost přítomných, což bylo více než pozitivní. Většina postřehů byla velmi podnětná a nutila k zamyšlení. V druhé části se téma voleb promísilo ještě s tématem války na Ukrajině. Bylo zajímavé sledovat, že osobní postoje často vycházejí z různých východisek, což nás učí, že tato východiska je třeba respektovat a pracovat s nimi v případě, že bychom stanovovali nějaká kolektivní rozhodnutí. Byli přítomni i lidé, kteří se nepovažují za anarchisty či anarchistky, ale i mezi těmi, kteří se za ně považují, byla vidět rozdílná míra důležitosti, kterou připisují některým aspektům spojeným s diskutovaným tématem. Bylo cítit, že mnozí jsou rádi, že o těchto věcech mohou s druhými mluvit, aniž by si lidé navzájem vnucovali vlastní postoje nebo druhé napadali kvůli těm jejich. Stejně tak důležité bylo sledovat, že mnozí, i když nemají jasné odpovědi na položené otázky, intenzivně nad nimi přemýšlí.

Předtím, než se program překloupil do neformálního režimu „Pivo s AF“, došlo na seznámení s okolnostmi násilné smrti antifašistického skinheada Honzy Kučery, od níž právě uplynulo 15 let. Někteří pak pořídili fotografii s putovním transparentem „Nezapomeneme! Neodpustíme!“, aby tak uctili Honzovu památku.

Zbývalo tedy ještě hodně času na pokec ve skupinkách, bližší poznávání se, nezávazné plánování, ale i zábavu, humor, a dokonce i na zpěv a recitaci „volební“ poezie. (NAKLADATELSTVÍ AF)

SMUTNÉ VÝROČÍ

Za rok Putinovy dobovačské války proti Ukrajině se anarchistické hnutí nezastavilo. Do bohaté sítě internacionální solidarity se zapojila také Anarchistická federace (AF). Pořádaly se sbírky (hlavně na skvělé Kolektivní solidarity), předneslo několik přednášek, publikovaly desítky článků, zorganizovalo se několik super akcí. Vše jsme shrnuli na den smutečného výročí, 24. února, na naší webové stránce.

Ve stejný den zveřejnily Kolektivní solidarity video shrnující poslední rok z pohledu anarchistických aktivit na Ukrajině. Navzdory vší tragičnosti v něm vidíme i odhodlání, odvahu, vůli bránit se společně zlu – a konečně onu titulní solidaritu. Moc si práce přátel na Ukrajině vážíme a je nám ctí, že se nám dostalo zmínky v závě-

rečných titulcích. Dále nás potěšilo, že britská Anarchistická federace připomněla ono smutné výročí překladem textu z našich nástenných novin A3.

Rekapitulaci pomoci, kterou poskytla ukrajinskému antiautoritářskému hnutí, zveřejnila 24. února také část tuzemských antifašistů. Tento přehled si bezesporu zaslouží respekt ke schopnostem mobilizovat zdroje a možnosti:

„Po roce pomoci, kterou poskytujeme s přáteli antiautoritářským bojovníkům proti ruské agresi na Ukrajině, bychom rádi shrnuli to nejdůležitější, co se nám k dnešnímu dni podařilo. Na jaře loňského roku jsme zajistili zázemí a výcvik mezinárodním dobrovolníkům odjíždějícím na Ukrajinu. Přes naprostý nedostatek jakéhokoli použitelného vybavení na trhu se nám podařilo sehnat několik sad keramických balistických plátů včetně nosičů, sedm balistických helem, 18 kompletních IFAKů, pět termovizí, stejný počet pozorovacích dalekohledů a nepřeberně dalšího taktického materiálu. Ve stejnou dobu zajišťujeme ubytování řadě prchajících jednotlivců i rodin a základní výbavu pro jejich domácnosti, jednu širší rodinu ubytováváme dodnes. V průběhu léta a podzimu posíláme množství zdravotnického materiálu – škrtilidel, obvazů, gáz apod. paramedikům v prvních liniích u Charkova a následně v Bachmutu. Toto vše v hodnotě přesahující 750 000 Kč. Manželce a dceři Jurije Samojlenka z antifašistického Hoods Hoods Klanu, který padl při podzimní ofenzivě, přispíváme 5 700 eur. S podporou pokračujeme i v těchto dnech, uvidíme, jaké výzvy nám přinesou jarní měsíce. Na závěr připomenutí textu, který asi nejlépe vystihuje, proč tohle všechno děláme: antifa.cz/node/3538.“

Politici z Prahy a Středočeského kraje děkovali 24. února na pražském Hlavním nádraží během tiskové konference dobrovolníkům za pomoc s uprchlickou krizí. Došlo tak k dost bizarní situaci. V místě, kde museli romským dětem z Ukrajiny krájet banány napůl, protože byl nedostatek všeho jídla, stál bohatý raut pro pozvané hosty konference. Dobrovolníci z Iniciativy Hlavák během ní seděli na dekách a na zádech měli připevněné fotky dětských romských uprchlíků, kteří tehdy spávali na hlavním nádraží na zemi. Následně k nim dorazil rozčilený člověk s vysílačkou a snažil se dobrovolnice a dobrovolníky z Iniciativy Hlavák z tiskovky vyhodit, že prý si je tam magistrami nepřeje.

Po skončení konference navázala Iniciativa Hlavák svou akci s mottem „Děkujeme, ale nezapomínáme“ ve Vrchlického sadech před nádražím, která podobně jako protest ve Fantově budově chtěla připomenout to, na co se obvykle v rámci připomínkových akcí tohoto výročí zapomíná – nerovný přístup a nedůstojné podmínky, v nichž řada lidí na útěku musela na hlaváku přežívat.

V pátek 24. února uspořádali v Liptovském Mikuláši lidé z iniciativy Liptov pro Ukrajinu benefiční koncert „Ro(c)k s Ukrajinou“, na kterém zahráli také naši kamarádi z kapely Rozpor. Kapela vedle toho odeslala 500 eur Kolektivům solidarity. Šlo o výtěžek z prodeje benefičních protiputinovských plakátů.

O den později se konal v Praze v klubu Cross velký benefiční festival „Riot Over River Winter – Stop War! Stop Putin!“ za účasti několika desítek interpretů na čtyřech scénách. Součástí programu byl i blok přednášek. V klubové kavárně mimochodem (již tradičně) pohovořili zástupci AF o válce na Ukrajině z anarchistické perspektivy a jejím širším kontextu a také se zde AF prezentovala distrem publikací svého nakladatelství. Výtěžek z festivalu, který navštívilo více než 900 lidí (plus někteří přišli jen na benefiční burgery), tedy nějakých 3000 eur, bude putovat na aktivity No Borders Teamu a Kolektivů solidarity. (-BJ-)

MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY A ANARCHISTY

Anarchistky a anarchisté Marxe zpravidla jako historickou postavu dělnického hnutí odsuzují, a to od dob jeho sporů s antiautoritáři v První internacionále. Na druhou stranu ale anarchistky a anarchisté vždy zpravidla uznale mluvili o Marxově analýze kapitalistického systému. A právě této otázce se věnuje práce s podtitulem „Anarchistický úvod do Marxovy kritiky politické ekonomie“ od Waynea Price, který se svým kamarádům a kamarádkám coby „marxisticky informovaný anarchista“ pokouší co nejstručněji přiblížit Marxovu kritiku politické ekonomie a konfrontovat ji s vývojem ve 20. století a kritikou z anarchistických pozic.

Wayne Price: *Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty*. Nakladatelství AF, 2022. 132 stran A6, cena na pokrytí nákladů 110 Kč. K sehnání na distribučních místech nebo v e-shopu Roleta39. (NAKLADATELSTVÍ AF)

A3 je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Anarchistická federace a vylepují je její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na webu federace.

ZÁŘÍ 2022

LUXUS PRO VŠECHNY

Režim, ve kterém žijeme, se nazývá buržoazní demokracie. Co to přesně znamená? Není to zas tak složité vysvětlit s odkazem na dvě roviny tohoto pojmu.

Ekonomickou doktrínou takového režimu je kapitalismus. To znamená ekonomické řízení společnosti postavené na sociální nerovnosti. Ona nerovnost znamená, že úzká skupina privilegiovaných osob vlastní kapitál, a zbytek společnosti nikoli. Kapitalistická pohádka říká, že pilnou prací se můžete z masy neprivilegovaných dostat do elitního klubu těch nejbohatších. Kapitalistická praxe naopak říká, že pilná a poctivá práce je jen pro tupou masu, která je dobrá akorát k tomu den za dnem rozmnožovat bohatství těch nahore.

Politickou nadstavbou takového ekonomického zřízení pak je parlamentní (buržoazní) demokracie. Ta spočívá v tom, že s pomocí státu je udržován kapitalismus v chodu, lidem je jednou za čas dopřán falešný pocit, že mohou o něčem rozhodovat, a to při tzv. volbách. Zásadním pravidlem takových voleb je ale zachování sociální nerovnosti a kapitalistických vztahů, kdy jedni vlastní takřka vše a ostatní mohou akorát tak prodávat své ruce, mozky nebo těla. Úkolem státu v kapitalismu (stejně jako tomu bylo za minulého režimu, jenž se dá označit státním kapitalismem) je udržovat masu neprivilegovaných ve stavu otupělosti a víry ve stávající (neměnný) pořádek. Pro ekonomickou elitu, a potažmo i pro tu politickou, která zpravidla (ať záměrně či proto, že jinak ani nemůže) dělá té první jakýsi servis, je totiž velmi znepokojující, kdyby se neprivilegovaná masa přihlásila o svůj podíl na společenském bohatství.

Jedním z nástrojů, který byl v rámci kapitalistického režimu dozorovaného státem zaveden, je tzv. sociální smír. Což má být stav, kdy má kapitalistické hromadění zisků zajištěno hladkým průběhem a zároveň ti, kteří svou prací tyto zisky pro kapitalisty tvoří, mohou mít zajištěn alespoň nějakým způsobem důstojný život – tzn. minimálně, že nebudou žít v nejistotě a budou fungovat různé záchranné programy. Takový sociální smír pak společně kuchtí zástupci zaměstnavatelů, státu a vedení největších odborů.

Tolik trocha teorie a nyní do neradostné skutečnosti dnešních dnů. Zatímco ty nejvyšší ekonomické elity přepočítávají své zisky, masu neprivilegovaných akutně čelí dost šílenému útoku na své peněženky. Jako by nestačily rostoucí ceny nájmu, nehledě na nemožnost většiny lidí pořídit si vlastní bydlení. (Ale co čekat, když byty nejsou v kapitalismu chápány jako prostředek pro uspokojení jedné ze základních lidských potřeb, nýbrž jako příležitost pro investice.) V současné době většina z nás čelí skokovému nárůstu cen energií. Asi si netřeba domýšlet, co to znamená ve společnosti, kde velká část domácností nevládne žádnými většími úsporami. Stejně tak se nekoná žádné plošné dorovnávání mezd, důchodů a různých příspěvků odpovídající inflaci, která se dotýká dalšího a dalšího zboží a služeb.

Jako anarchisté a anarchistky víme, že volby nic nezmění. Jak rádi opakujeme: Kdyby opravdu mohly něco zásadního změnit, dávno by je zakázali. Už to je jeden z důvodů, proč víme, že největší nesmysl je naslouchat různým politickým hochštaplerům, kteří sice mohou kritizovat politické a ekonomické elity, ale jejich cílem je získat vlastní podíl na moci, pokud mezi ony elity už sami dávno nepatří (jako to můžeme vidět u politiků à la Trump, Babiš nebo jejich

nesmrtelný předchůdce Berlusconi). Pokud neodmítnou kapitalismus jako takový, stejně jako centralizaci moci, pak žádnou opravdovou změnu nepředstavují a jsou jen (často poněkud nahnědřejší) variací na stejné téma.

Pokud bychom se v nerevolučních časech měli ohlédnout po nějaké síle, která sice žádnou skutečnou změnu nepřináší, ale aspoň se snaží získat co nejvíc pro masu pracujících, pak musíme svůj zrak stočit směrem k odborům. Ty svolaly na 8. října do Prahy Demonstraci proti chudobě. Jako anarchisté a anarchistky jsme se ji rozhodli podpořit. Můžeme doufat, že nepůjde jen o uvolnění ventilu naštvaných pracujících a agitku předsedy ČMKOS v rámci jeho kandidatury na prezidenta. Nejsme ale tak naivní, abychom chovali plané naděje, přece jen už po světě nějakou tu dobu chodíme.

Skutečná naděje přijde, až si pracující uvědomí jednak moc, kterou mají, skutečnost, že nejsou bezbranní, a potom to, že když budou chtít, nikdo už si nebude za jejich námahu kupovat zámky a haciendy v zahraničí, zatímco oni zoufale čučí na dno peněženky. A proto voláme: Společenské bohatství patří všem! Luxus pro všechny!

ŘÍJEN 2022

VŠICHNI JSME TEPLÁŘEŇ!

Není to tak dávno, co jsme byli ze všech stran strašeni nebezpečím terorismu. Teroristické činy, při nichž umírají náhodné oběti, se nevyhýbají ani Evropě. A je jedno, zda přicházejí od jednotlivců či skupin (z valné většiny jde o příznivce ultrapravic), nebo od států – stačí se obrátit směrem na východ a sledovat, jak ruská (taktéž ideově ultrapravicová) genocidní mašinerie zabíjí, znásilňuje a mučí civilisty na Ukrajině.

Ve středu 12. října proběhl jeden z vražedných teroristických útoků už blízko našich dveří – v Bratislavě. V tamním queer podniku Tepeláreň byli zastřeleni dva lidé, Juraj Vankulič a Matúš Horváth.

Útočníkem byl mladík z konzervativní rodiny podporující ruský Z-fašismus. Postoje rodičů mu ale přišly zjevně málo radikální, a tak se pod vlivem konspiračních teorií a nenávisti ke všem lidem, kteří se nějak odlišují, rozhodl pro vražednou misi, a pod vlivem svých vzorů ze zahraničí k tomu sepsal rozsáhlý manifest plný bludů.

Bývá zvykem, že když provede nějaký útok islamista, je to prezentováno jako promyšlená akce. Když to samé však udělá běloch, spekuluje se o jeho duševním zdraví. Přitom mezi oběma není v přičetnosti vůbec žádný rozdíl – oba jsou přesvědčeni o své pravdě, oba jsou poháněni nenávistí a oba si myslí, že vedou boj za konzervativní hodnoty, za podle nich „normální svět“ jasně daných hierarchií a údajně přirozené nerovnosti. Někdo k tomu přidá Boha, jiný ho nahradí nějakou konspirací, která vysvětluje svět stejně jednoduše, jako to dokáže náboženství.

Jenže lidé, jako byl útočník v Bratislavě, nespadli z nebe. Naopak jsou jen špičkou ledovce, která čouhá z moře intolerance a nenávisti, z něhož berou sílu a ideovou oporu. Útočnickovy ideály se moc neliší od těch, které zastávají mnozí konzervativní politici a část společnosti. Odmítají solidaritu s lidmi, kteří prchají kvůli válkám a diktátorským režimům. A co víc, dehumanizují je přirovnáním k obtížnému hmyzu nebo je rovnou rasisticky vykreslují jako nepříteli, který chce zničit „bílou Evropu“. Ohání se křesťanskými hodnotami, které je prý třeba chránit, aniž by kdykoli slyšeli o univerzální lásce k bližnímu. Spojují se s klerofašistickými silami,

kteří by si přály návrat despotického vlivu církve a moc diktovat lidem, jak mají či nemají vést svůj sexuální život. A i když brojí proti islámu, s islámskými fundamentalisty mají ideově více společného než s liberálním zbytkem společnosti.

Útočník z Bratislavy se lišil například od takové Daniely Kovářové, která čerstvě zasedla do křesla v Senátu českého parlamentu, jen tím, že v ruce třímala zbraň. I ona vede stejný boj pod heslem „Chraňme normální svět“. Jejich „normální svět“ je ale oproštěn od lidí, kteří jsou jiní, než jak to vyžaduje jejich normalizační blouznění. V takovém světě mají ženy podřízenou pozici a násilí na nich je ospravedlnitelné. Lidé s jinou než normalizovanou sexuální orientací by neměli být vpuštěni do veřejného prostoru, natož aby měli nějaká rovná práva. Nemluvě o popírání klimatických změn a lpění na „svobodě“ ruinit planetu nezodpovědným chováním.

A takových politiků najdeme víc, od fašistů z SPD po konzervativce z ODS. Premiér Fiala se neštítí prohlašovat, že podle něj jsou lidé s odlišnou sexuální orientací lidmi druhé kategorie, kteří nesmí mít nárok na založení vlastní rodiny. Jako kdyby se míra lásky dávaná dětem odvíjela od sexuální orientace rodičů. Děti z rozvrácených či násilnických heterosexuálních rodin by mohly dlouze vyprávět. Konzervativci mají ve svých představách svět, který se řídí pravidly patriarchální a sociální nerovnosti, kde pevnou rukou vládnou jen bílí heterosexuální dobře situovaní muži. Svět, kde není místo pro rozmanitost, sociální spravedlnost, rovná lidská práva a lásku. Svět, který má své politické zastánce, ale i své válečníky. To, že se ti druzí uchýlí k masakru náhodných lidí, neznamená, že nesdílejí s těmi prvními stejné hodnoty.

Bratislavský klub Tepláreň byl až do útoku oázou bezpečí, kam mohli lidé uniknout z prostředí, které je toxicky zamořeno homofobií a rasismem. Smrt Juraje a Matúše nás velmi zasáhla. Nedopustíme, aby se stali jen položkou na seznamu obětí ultrakonzervativních vražd. Uctěme je tím, že se zasadíme, aby i nadále každý prostor, jako je Tepláreň, byl bezpečným místem pro všechny. Ale nejen to. Zasadíme se, aby se celý veřejný prostor stal bezpečným místem pro lidi všech ras, etnik a národností, lidí všech sexuálních orientací, pro všechny (zatím) neprivilegované vrstvy. Vystupujeme razantně a nesmlouvavě proti všem projevům homofobie, transfobie, sexismu, rasismu, sociální nespravedlnosti, politické či policejní zvrhlosti. Všichni jsme Tepláreň! Všichni můžeme poskytnout druhým pocit bezpečí.

LISTOPAD 2022

SOBĚ ZISK, OSTATNÍM ZKÁZU

Boj o záchranu klimatu, a tím pádem i o osud planety a lidstva jako celku pokračuje i navzdory takovým událostem, jako jsou ruská invaze na Ukrajinu, krvavé represe proti feministickému povstání v Íránu, další genocidní útoky tureckého autokrata vůči kurdské menšině či klesající životní úroveň a rostoucí inflace v západní Evropě. Všechny tyto krutosti a nepřízně, které se ve světě dějí, v sobě mají i tak zrnka naděje. Putin může být poražen, klerofašistický režim v Íránu svržen, stejně jako ten v Turecku, v Evropě se lidé mohou postavit sociálnímu nerovnostem a rozdělit se o bohatství, které zaručí všem dostatek a jistotu. Co se týče klimatické krize, tu již nepůjde zastavit jakoby mávnutím kouzelného proutku. 200 let dominance fosilního průmyslu nastartovalo procesy, které nelze jen tak utnout. Můžeme se ale zasadit o jedno – přestat dělat to, co klima tak závažnou rychlostí mění, zbavit se fosilního průmyslu.

Bojiště zápasu o klima má různé aktéry. Na jedné straně jsou ti, kterým jde o jeho záchranu a s tím související rychlé změny v energetice, dopravě a zemědělství s důrazem na spravedlivou transformaci. Není náhodou, že jde často o mladé lidi, jako jsou třeba středoškolaři z platformy Fridays for Future. Jde přece zejména o jejich budoucnost, kterou na konzum orientovaná společnost a její politická reprezentace naprosto ignoruje. Vedle nich angažovaní vysokoškolaři uspořádali v listopadu hned na několika fakultách „okupační stávku za klima“ a 17. listopadu ji završili demonstrací pod heslem „Vzpomínat nestačí“. Iniciativa „Limits jsme my“ zas na problém klimatických změn upozorňovala v říjnu na tzv. klimakempu, který se konal na Ostravsku a končil demonstrativním obsazením tamní koksárny.

Je třeba si mj. uvědomit, že jen v Evropě zemřelo během posledního léta 15 000 lidí kvůli extrémnímu počasí, další miliony zemřely na celé planetě v důsledku sucha, hladu či společenských nepokojů přímo či nepřímo souvisejících s klimatickou změnou. Počet obětí se bude zvyšovat s tím, jak poroste průměrná teplota planety a budou

se zhoršovat příznaky klimatického rozvratu. Růst cen potravin, nedostatek vody, nové nemoci i stále častější extrémní výkyvy počasí se pomalu stávají naší každodenní zkušeností. Je tedy zjevné, že klimatickou změnu musíme rychle zpomalit, zastavit a vytvořit adaptační opatření na tu část dopadů, kterou již nejde zvrátit.

To samozřejmě vyžaduje globální akci. A tak vstupují na bojiště politici, kteří se snaží vypadat, že něco dělají, ale zároveň nic moc neudělají, aby si proti sobě nepopudili velké korporace a fosilní kapitál. Příkladem budiž nedávná konference COP27, pořádaná v Egyptě, tedy v diktátorském režimu prezidenta Sísího, který za tichého přihlížení západních demokracií masivně pronásleduje ekologické organizace, porušuje lidská práva a své odpůrce připravuje o svobodu. A tak celá konference byla spíš takový korporátně-diktátorský greenwashing, tedy natírání problému na zeleno, aniž by se s ním nějak pohnulo. Delegáti více než klima řešili nedostatečnou úroveň sendvičů, příliš mnoho zmrzliny a že došla Cola.

No a dalším aktérem na pomyslném klimatickém bojišti jsou ti, kterým zkáza vyhovuje, protože jim vydělává nemalé peníze. Navíc nové údaje odhalily, že například 1 % nejbohatších obyvatel Velké Británie má na svědomí za jeden rok takový přírůstek oxidu uhličitého jako 10 % nejchudších za 24 let. Obrovská uhlíková stopa nejbohatších za posledních několik desetiletí je ohromující svým rozsahem. Studie navrhla, že nejučinějším způsobem, jak může vláda bojovat proti změně klimatu, je rádně zdanit bohaté prostřednictvím dobře propočítaného systému uhlíkové daně. Tomu se ale miliardáři brání.

Jedním z největších bojovníků za rozvrat klimatu u nás a zároveň za rozmnožování vlastního bohatství – jeho osobní majetek činí asi 120 miliard korun – je Daniel Křetínský. Vydělává obrovské peníze mj. na zastaralé tepelné elektrárně, kterou odmítá zastavit navzdory výzvám oficiálních míst, odborné i širší veřejnosti. Vedle produkce skleníkových plynů zaplňuje vzduch dalšími škodlivými zplodinami, které bezprostředně poškozují zdraví lidí v širokém okolí. Využívá levnou pracovní sílu, šetří na svých zaměstnancích. Financuje média s dezinformačním protiekologickým a nacionalistickým obsahem. Je ochoten si v době všeobecné krize půjčit od státu na svůj byznys miliardy za výhodných podmínek. A když se začne projednávat v souvislosti se zdražováním energií koncovým zákazníkům daň z mimořádných zisků, oznámí, že přesune jednu ze svých společností, které by se to dotklo, do zahraničí, kde mu zdanění nehrozí. I tak ale v zahraničí končí struktura jeho holdingu. Zisky se ztrácejí v neprůhledné a komplikované struktuře lucemburských a kyperských firem.

Zatímco dnes lidé platí nehorázné sumy za energie a osud budoucích generací i planety je ohrožen, miliardáři si užívají daňových i jiných rájů a přepočítávají zisky. Boj o klima je tedy zároveň bojem o sociální spravedlnost – třídním bojem.

PROSINEC 2022

NEPOTŘEBUJEME PREZIDENTA

V půlce ledna nás čeká velká podívaná – prezidentské volby. Do té doby si užíváme dostatek mluvících hlav, které se nám snaží vnutit představu, že právě ony jsou na tento post ty nejpovolanější. Bla bla bla. Bla bla bla. Bla bla bla. Tohle opravdu člověk potřebuje v době, kdy velká část lidí přemýšlí, jestli z letošní zimy vyjde bez dluhů. A to nepočítáme tu část, která si prochází nebo si už prošla požehnáním exekučního řízení.

Zastavme se a položme si ruku na srdce... a otázku: K čemu zrovna já potřebuju prezidenta či prezidentku?

Nějaká odpověď?

Prezidentský úřad je totiž jen takovým feudálním dědictvím, které nám má připomínat naši podřízenost vrchnosti, údajně odvěkou a na věky danou společenskou hierarchii. Pro ty slabodušní povahy je tu ona představa, že tato hierarchie má svou reprezentativní hlavu. Přitom dnešní králové a prezidenti jsou jen panáky, kteří jsou hlavní ozdobou fasády režimu, jehož skutečné mocenské procesy mají za touto fasádou zůstat skryty. A rozdíl mezi králi a prezidenty je jen formální. To, že jeden lehkoživka to má od boha (hahaha) a druhý z vůle parlamentu nebo nebhých voličů, na věci zas tolik nemění – alespoň v zemích, kde hlavy států nemají žádnou výraznější výkonnou moc.

A další otázka: Mám zrovna já nějakou potřebu nebo zájem na tom mít nějakou hlavu státu?

Nějaká odpověď?

Co by pro mě asi takový člověk mohl udělat? Jak by mohl nebo mohla změnit to, že v rámci kapitalistického režimu jsme my pracující nuceni prodávat schopnost svých hlav a rukou pro vytváření zisků vlastníkům, šéfů a spekulantů všeho druhu? Takovému člověku je to ukradené, jelikož jeho cílem je takový režim zaštitit svou osobou na reprezentativní pozici.

Dosluhující Zeman i exprezident Klaus jsou výměšky toho nejhoršího, co kapitalistická transformace mohla přinést. To oni byli v dobách svého premiérování architekty projektu, jehož cílem bylo převést společenské bohatství do rukou několika málo lidí a vnutit společnosti hodnoty sobectví, konkurence a konzumu. Asi nejtragičtější pohled byl na prezidentování Václava Havla, který právě svou přítomností na Hradě dělal tomuto asociálnímu projektu svou osobou jakousi morální zástěnu.

Jenže zástěnu roztrhaly víchry kapitalistického běsnění. A sotva jsme se rozkoukali, zjistili jsme, že žijeme v realitě, která přeje jen některým. Politici nás prodali jako levnou pracovní sílu nadnárodním korporacím, takže bohatství, které svou prací vytváříme, končí kdoví kde. Na domácím trhu se vytvořila malá kasta miliardářů, kteří s využíváním daňových rájů přesypají do svých kapes co nejvíce z toho, co z nás ždímají. Ničí klima, devastují přírodu, vykořisťují pracující a kupují si politiky – i když třeba Babiš začal považovat politiky za nespolehlivé, a tak si přes reklamní specialisty na oblbování voličů raději rovnou pořídil státní funkce. Na druhé straně tu máme rodiny, které nikdy nedosáhnou na vlastní bydlení; důchodce, co přepočítávají každou korunu; studenty, kteří tráví víc času brigádami než studiem; lidi, kteří se díky legálním lichvářům asi už nikdy neodlepí ode dna; samozivitelky se dvěma úvazky...

Ano, neprivilegovaní jsou v rámci kapitalismu bráni jen jako lidské zdroje a odbytiště pro konzumní mašinerii. Jediného, čeho se ti, kdo z nás těží, bojí, jsme právě my, neprivilegovaní. Stačilo by říct NE!, zastavit kola kapitalismu, vzít si zpět společenské bohatství a začít se organizovat v politické i ekonomické rovině na základě principů rovnosti, samosprávy a solidarity.

Jenže aby obyčejní lidé ty nahore neohrozili, jsou na ně připraveny sofistikované pasti – tupý konzum (nezájem o okolí), nenávisť (rozdělit nás na základě rasy, národnosti, pohlaví či sexuální orientace) a „demokracie“ (falešná představa, že ve volbách o něčem rozhodujeme). V nejhorším má režim v záloze nástroje méně sofistikované – násilí a celý represivní aparát na něm založený.

Prezidentské volby prý mají být možností změny. Takže si dovolueme poslední otázku: Jakou (opravdovou) změnu by mi volba prezidenta mohla v tomto kapitalistickém státě přinést?

Nějaká odpověď?

Asi lze v odůvodněných případech pochopit „volbu menšího zla“, protože mohou být i tací kandidáti, co dokážou napáchat víc škody, než se od nich obecně očekává. A možná i o to víc platí, že nepotřebujeme prezidenta.

LEDEN 2023

POLICIE VE SLUŽBÁCH KORPORACÍ

V České republice se poslední týdny do zblbnutí mluvilo o volbě prezidenta bez toho, aby si někdo položil otázku, jestli vůbec někoho takového potřebujeme a jestli by nebylo lepší, aby se moc vracela přímo k lidem, než aby byla s až náboženskou důvěrou předávána nějakým kariéristům. Tato mediální clona poněkud zastínila to, co se dělo u našich západních sousedů. Událost, která je pro naši budoucnost, a především pro budoucnost dalších generací mnohonásobně důležitější, než kdo se nám několik dalších let bude smát z Pražského hradu.

V průběhu ledna došlo k boji o vesnici Lützerath, ležící vedle hnědouhelného dolu Garzweiler v Porýní. Pohled z výšky by mohl u někoho mylně budit dojem, že jde o záběry z filmové řady Hvězdné války nebo z filmu Avatar. Obří stroje zakusující se do krajiny a měnící ji v postapokalyptickou scenerii a vedle malý zelený ostrov se stromy a domy, který brání neozbrojení a neprivilegovaní lidé obklíčení armádou obrněných a ozbrojených robotů, likvidujících jakýkoli odpor. Ale nenechte se mýlit – to je realita začínajícího roku 2023.

Můžeme se bavit videozáběry, jak se policejní roboti chytli do bahenní pasti, z níž se snaží vysvobodit, zatímco komicky opět padají a jejich uniformy postupně od rozčvachtané zeminy hnědnou... Ale už méně vtipné je, když se rozpomeneme, jaký režim v této zemi nastolili právě zhnědlé uniformy, které stejně tak měly násilí jako jediný prostředek své diplomacie a stejně tak pronásledovaly odpůr-

ce útlaču – tehdy sociálního, nyní klimatického (což s tím sociálním velmi úzce souvisí).

Další rozměr celému policejnímu řádění v Lützerathu dává skutečnost, že jde o neskrývanou obranu finančních zájmů fosilního kapitálu, který žene planetu a s ní celé lidstvo do nezvratné katastrofy. Namísto toho, aby byly uhelné doly co nejrychleji zavírány a byla zahájena spravedlivá transformace, která by zajistila dotčeným lidem pracovní příležitosti, bourá se další obec jen proto, aby si jeden koncern stihl ještě namastit kapsy, co to jen jde. Tím bezskrupulózním koncernem je společnost RWE (u nás operující pod značkou innogy). Vše pak dokresluje pohled na to, jak policie nakládá zadržené obránce vesnice do antonů s označením RWE.

Policie v Německu předvedla v přímém přenosu, co ve skutečnosti znamená policejní heslo „pomáhat a chránit“. Pomáhat fosilnímu kapitálu chránit generování zisků proti těm, kteří chtějí pomáhat všem živým tvorům a chránit klima a životní podmínky pro přežití na naší planetě. Policie zde jednoznačně působila jako korporátní ochranka. Vedení společnosti ani její vlastníky to díky tomu nic nestálo. Ochranku jí platí stát z vybraných daní a ta má navíc mnohem širší pole působnosti při užití násilných metod, než by měla draze zaplacená ochranka soukromá. A o tom, že těchto násilných metod neváhala policie použít, svědčí množství lidí zraněných chemickými zbraněmi, pěstmi, kopanci a obuškami. Každá zlomená kost na straně obránců vesnice, která uhelnému kapitálu nestojí – stejně jako lidské zdraví a budoucnost dalších generací – za řeč, je toho svědkem.

Nejde ale jen o německou zkušenost. I když v Česku jsme zbytečnému bourání obcí čelili naposledy v roce 1992 v případě Libkovic, i tady policie velmi často jedná v zájmu těch, kteří nejenže vykořisťují své zaměstnance (v jejich nelidském žargonu „lidské zdroje“), ale podílejí se i na prohlubování klimatické krize. Uhlobaronům pak napomáhá i to, že jsou často vlastníky médií a vydrží si odborníky na vytváření mediálního obrazu před veřejností. I u nás se policejní složky s vehemencí zapojují do snahy o zlomení hnutí za klimatickou spravedlnost a potírání akcí, které upozorňují na alarmující skutečnost, že pokud nebudeme jednat, nebude již cesty zpět a krize se překloupí v katastrofu.

Ano, na straně fosilního kapitálu jsou obrovské finanční prostředky, poplatní politici na regionální i celostátní úrovni, vlastnictví médií a policejní moc připravená kdykoli násilně zasáhnout. Jenže to nás nesmí odradit. V sázce je příliš mnoho – budoucnost mladých lidí a dalších generací, vymírání živočišné a rostlinné druhy, oblasti, které přestávají být vhodné k životu...

Zájmem korporací a jejich příkyvovačů a posluhovačů je bezohledné hromadění bohatství. Důsledky je nezajímají, jelikož jejich mantra zní: Zisk! Zisk! Zisk! Naštěstí se najde mnoho obyčejných lidí, kteří cítí odpovědnost a jsou odhodlaní postavit se za planetu a vše živé na ní. Právě tito lidé čelili v Lützerathu policejné-korporátním obuškům. Věříme, že odhodlání bude narůstat, navzdory světu peněz, jeho mediálním manipulacím a uniformovaným mlátičkám.

Nechceme klimatickou změnu, chceme změnu systému!

ÚNOR 2023

PUTINOVÍ MÍROTVŮRCI

Tento měsíc si připomínáme událost, která se stala počátkem jednoho z nejtemnějších momentů posledních let. Loni 24. února zahájilo putinovské Rusko válečnou invazi na Ukrajinu. Novodobý car si nevzal za cíl nic jiného než během tří dnů tuto zemi obsadit a podle genocidního scénáře, který si nijak nezadá s plány nacistického Německa, ji „deukrajinizovat“. V jeho propagandistickém slovníku tomu měla odpovídat označení „denacifikace“ a „demilitarizace“. V praxi mělo jít o plošnou čistku veškerého vzdorujícího obyvatelstva a rusifikaci toho, které je ochotné se podvolit okupačnímu diktátu.

Pomazané hlavy v Kremlu ale nějak nepočítaly s tím, že se lidé na Ukrajině jejich imperiálním choutkám vzeprou, a nic jim nepomohlo ani žehnání tankům od hlavy pravoslavné církve v Rusku, patriarchy Kirilla. Popravdě s takovou vlnou lidového odporu nepočítaly ani západní státy, které samy sebe tak rády označují za demokratické. Kdyby se Ukrajina nebránila, pravděpodobně by jen invazi odsoudily a zavedly pár sankcí. Putinovi by to zřejmě zase prošlo jako v případě anexe Krymu, nebo při jeho vražděném angažmá v Sýrii. Hlavní by bylo, aby nebyly dotčeny vzájemné kšefty se zemním plynem a ropou.

Jenže díky houževnatosti a odhodlání Ukrajinek a Ukrajinců bránit se náporu „skřeti armády z Mordoru“ je všechno jinak. Putin se tedy rozhodl pro taktiku spálené země – bombardování civilní infrastruktury a obytných budov, zabíjení civilistů, znásilňování a mučení se staly taktikou jeho vojenského stroje, který sice skřípe, ale lidské životy drtí už jen svou vahou. Další taktikou pak je bezohledné obětování vlastních pěšáků, jejichž životy pro kremelské papaláše nic neznamenaají a dál se řídí (a nebojí se to otevřeně říkat) starým dobrým stalinským heslem „nas mnoho“.

Je skvělé, že se u nás zvedla ihned po zahájení invaze obrovská vlna solidarity. Zdola organizované iniciativy začaly okamžitě pomáhat uprchlíkům, zatímco se ministr vnitra staral spíš o to, aby se k nám nedostali z Ukrajiny lidi jiné barvy pleti, než má on sám. Někteří se dokonce zapojili do pomoci obráncům Ukrajiny. Učinili tak i anarchistky a anarchisté podporou svých ukrajinských kamarádů, kteří se rozhodli postavit ozbrojenému dovozu putinovského Z-fašismu. Po jejich boku stanuli anarchističtí emigranti z Ruska a Běloruska, pro něž je porážka Putinovy invaze příslibem ukončení diktatury v jejich zemích.

Napadení Ukrajiny se neudálo z náhlého pohnutí Putinovy mysli. Už dlouhá léta předtím si připravoval půdu – od ovlivňování voleb v USA ve prospěch svého fanouška Trumpa či referenda o brexitu ve prospěch oslabení EU přes budování závislosti Německa na ruském plynu až po výbuchy muničních skladů v Bulharsku a ČR. V Sýrii bez jakýchkoli následků testoval zbraně a vojenský teror civilního obyvatelstva, zatímco v samotném Rusku zlikvidoval náznaky opozice a dal zelenou genocidní ideologii o neexistenci ukrajinského národa.

Dlouho před invazí sponzoroval ultrapravicové strany v Evropě – ve Francii, Německu, Rakousku... Jeho propagandisté měli vždy srandu z toho, že zatímco západní ultrapravici musí platit, ultralevice jedná v zájmu Ruska zpravidla zadarmo. Není tedy divu, že lidé z obou autoritářských táborů se hned zařadili mezi tzv. tankies, podporující Putina a jeho narativ antifašistické speciální operace na Ukrajině. Přitom, jestli někdo dnes reprezentuje fašismus v jeho nejodpornější podobě, je to právě on. Tragickým případem jsou na západě skupiny, které se samy označují za antiimperialistické, ale ve skutečnosti nejsou ničím jiným než zapšklými odpůrci NATO bez toho, aby braly v úvahu, že v tomto konfliktu je imperialistickým agresorem ruský režim, a řídí se úchylným principem „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“ a končí tak u podpory ruského imperialismu.

Rašistická (další oblíbené označení putinovského fašismu) chapadla ale z Evropy nezmizela. Jejich cílem je podporovat síly, které volají po ukončení pomoci Ukrajině. Asi nejoblíbenějším argumentem je, že musíme v první řadě myslet na vlastní lidi, a tudíž pomoc jiným je nepřijatelná. Jde o oblíbený rétorický nástroj antisolidární ideologie, která se nedávno projevowała např. brojením proti uprchlíkům. Další či souběžnou sortou Putinovy páté kolony jsou tzv. mírotvůrci, kteří se ohánějí tím, že je nutné jednat a ihned zajistit mír. V praxi to znamená požadavek kapitulace ukrajinské strany, ne příměří. A nic na tom nemění ani to, že se tito rádoby mírotvůrci rétoricky zaštiťují odsouzením invaze.

Je třeba vytrvat na straně obyčejných lidí, kteří na Ukrajině vzdorují Z-fašistickým okupantům. Zároveň je také třeba postavit se Putinově páté koloně a odmítnout všemožné přitakávání agresí, totalitě agencí.

PŘEDPEKLÍ LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

Nakladatelství dybbuk loni vydalo jako osmý svazek edice Opium poezie antologii nazvanou Sejdeme se, bratři, v předpeklí!, s podtitulem „Česká anarchistická a sociální poezie“. Antologii sestavil básník a literární historik Michal Jareš a doslov k ní napsal politolog a postanarchista Ondřej Sláčálek. Jedná se o úhlednou drobnou knížku, u níž na první pohled zaujme obálka od Kateřiny Piňosové.

básní, například ve výboru Fráňa Šrámek, *V boj. Revoluční písně z let 1901–1906*, který připravili v roce 1953 pro Spolek českých bibliofilů Kamill Resler a Libor Kněžek, či v knize Fráňa Šrámek, *Básně*, kterou v roce 1954 pro nakladatelství Československý spisovatel připravil František Buriánek. Obě tato vydání zachovávají původní znění z časopiseckého otisku v *Práci* z roku 1905.

Samotná tato píseň měla navíc již svou, původně francouzskou a německou historii, a také její české znění mělo později poměrně pestrý život. Většinu toho přehledně podávají Vladimír Karbusický a Václav Pletka ve svém monumentálním díle *Dělnické písně*, jež vyšlo ve dvou svazcích v roce 1958 v SNKLHU. V prvním svazku na stranách 485–491 nalezneme nejen kritickou edici čtyř základních verzí této písně, ale i bohatý ediční a poznámkový aparát. Nápěv a motivy jsou převzaty z francouzské anarchistické hymny „Debout, frères de misère!“, jež vyšla například v mezinárodním zpěvníku revolucionářů *Le chansonnier du révolté*, který v roce 1906 vydali v Londýně bratři Siegfried a Maximilian Nachtové. Zpěvník obsahoval desítky reprezentativních revolučních písní ve francouzštině, španělštině, v italštině, angličtině, češtině, polštině, ruštině a jidiš. Šrámek se ovšem při psaní inspiroval německým překladem či spíše parafrází, která byla známá pod titulem „Generalstreik-March“ nebo podle prvního verše „Auf Brüder zu den Waffen!“. Pro další život písně je důležité poznamenat, že Šrámkova verze má dvě sloky po osmi verších a refrén, který se opakuje po každé z nich a jehož poslední dva verše zní: „Nuž v boj, nuž v boj, nuž v boj / za Anarchii!“.

Do hry totiž postupně vstupovaly další verze. Stranou nemůžeme nechat dvě verze překladu či parafráze německého znění od Karla Vohryzky, které pod tituly „Pochod francouzských anarchistů“ a „Anarchistický pochod“ vydal první v časopise *Omladina* v roce 1905 a druhou souběžně se Šrámkovou verzí ve zmíněném *Kalendáři anarchistických socialistů na rok 1907*. Zvláště ta druhá Vohryzkova verze vstoupí poměrně razantně do děje. Jde stejně jako u Šrámkova prakticky o volnou parafrázi na motivy původního francouzského znění, místy s odkazy na německou variantu.

Pro Jarešovu edici je ale nejpodstatnější další, čtvrtá verze, takzvaná komunistická. Vznikla po roce 1917 v reakci na VŘSR a vyznačovala se několika výraznými změnami, které založily novou tradici. Základní odchylky, jimiž se vyznačuje komunistická verze od původního Šrámkova textu, jsou následující: titul se ustálil na znění „Milion paží“, důsledně je zamlčováno autorství, přibýly dvě další sloky po osmi verších, takže píseň měla nyní čtyři místo dvou slok a po třetí sloce následuje alternativní varianta refrénu. Když ale pečlivě porovnáme všechny čtyři verze písně, zjistíme něco, co je Karbusickým a Pletkou pouze jemně naznačeno: čtvrtá, komunistická verze je spojením verzí první a třetí, tedy Šrámkova a druhého Vohryzkova textu – první a druhou sloku tvoří Šrámkovo znění, třetí a čtvrtou Vohryzkovo. Také alternativní refrén po třetí a čtvrté sloce vychází z Vohryzkovy verze, ačkoli zde jsou variace a odchylky výraznější: komunistická verze zachovává v prvním verši refrénu Šrámkovo „Hoj, druzi, kamarádi“, místo Vohryzkova „Vzhůru kamarádi“, apelační druhý a třetí verš Vohryzkův: „spojme se, povstaňme zas / by zničili jsme tyranii“ mění na spokojené konstatování „ruce si podejme zas! / My zničili jsme tyranii“ a v závěrečném dvojverší refrénu jen nepatrně mění Šrámkovo znění – místo třikrát opakovaného „Nuž v boj“ opakuje „A v boj“ a místo „za Anarchii“ dává „za Sovdepíi“ (tedy jak píše jedna poznámka ve vydání z roku 1952 „za sovětskije deputaty – republiku rad podle sovětského vzoru“). Již první edice této komunistické verze z roku 1923 ve sborníku Jana Urbana *Proletářské zpěvy. Řada 3* ale uvádí i radikálnější verzi posledního dvojverší refrénu, která kombinuje slova „A v boj“ s Vohryzkovým zněním „Je třeba bít se vráz / za Anarchii“ a připojuje to, co se samo nabízí: „A v boj se dejme vráz / za Sovětský svaz“. Mezi drobnější odchylky čtvrté, komunistické verze od Šrámkova původního znění patří například změna počátku druhé sloky (místo „Nechť všechny stroje stanou v děse“ je tu „Ať všechna kola stanou v děse“), náhrada slov „Velká stávka“ z šestého a sedmého verše druhé sloky termínem „revoluce“, nebo v nejnovější komunistické verzi na počátku refrénu nahrazení „Hoj, druzi“ slovem „Soudruzi“. Úpravy Vohryzkova textu jsou rozsáhlejší, mezi nejvýraznější patří změna pátého a šestého verše čtvrté (u Vohryzky druhé) sloky z „Ospalé,

netečné, že jsou davy / to nezastraší rebela;“ na „A třeba netečné jsou davy / to neodstraší rebela!“.

Z POKLADNICE LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

Máme tu tedy tři jasné odlišené verze – původní Šrámkovu, další Vohryzkovu a pozdější komunistickou, která je upravenou kombinací dvou předchozích. Kterou nám tedy nabídl v naší knize editor? Žádnou. Inspirován patrně rozdělením jednoho ze svých pramenů (publikace *Vítězný únor. Sborník kulturního materiálu pro soubory lidové tvořivosti*, který v roce 1952 vydala v nakladatelství Osvěta Dagmar Palátová) rozhodl se směle přispět do pokladnice lidové tvořivosti také svým dílem. Nebudeme-li ho podezírat z toho, že se orientuje jen na zdigitalizované tituly (a ještě jen zhruba na první tři, které mu vyhledávač ukáže), máme následující vysvětlň. Čirou náhodou narazil v regálech ústavní knihovny na několik vydání jakéhosi anonymního textu a neohroženě z nich vyprodukoval nové a originální dílko. První sloku převzal z Půlpánova *Sborníku* sice s chybami (se všemi odchylkami, kterých je mnohem více než ty dvě nejvýraznější, na které jsme upozornili výše), zato se tu inspiroval k novému dělení veršů. Kvůli sazbě je totiž ve *Sborníku* první sloka rozdělena stránkovým předělem mezi stranami 19 a 20 na dvě části po čtyřech verších, což akademik Jareš uplatnil i na ostatní sloky. Ovšem dvě sloky se mu zdály být asi málo, čtyři sloky z komunistické verze by ale asi byly zase moc – rozhodl se tedy pro kompromisní řešení, ke Šrámkově verzi připojil jen jednu Vohryzkovu sloku z komunistické verze, a tak tu máme novou verzi o třech slokách, které jsou ale ještě každá rozdělena uprostřed volným řádkem, takže výsledkem je vlastně píseň se šesti slokami po čtyřech verších. Převzal také nový, variantní Vohryzkův refrén po třetí sloce. Z komunistické verze převzal i alterace „Velká stávka“ na „revoluce“ a u předposledního verše refrénu z „Nuž v boj, nuž v boj, nuž v boj“ na „A v boj, a v boj, a v boj“ (tyto úpravy jsou převzaty z Palátové sborníku *Vítězný únor*), zachoval ovšem poslední verš refrénu „za Anarchii“.

Co nám to tedy literární historik, kritik a editor Michal Jareš, který pracuje v Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky již od roku 1999, vlastně předložil? Paskvil. Karbusického a Pletkovy *Dělnické písně* byly asi v knihovně akademického ústavu v nějaké vzdálenější polici, tak sáhl po tom, co bylo po ruce – Půlpánův *Sborník* a kulturní materiál pro soubory lidové tvořivosti. Přibral ještě, jak píše, výbor Jaromíry Nejedlé *Básně a písně barikád*, který vydalo nakladatelství Albatros v roce 1975 v edici Klubu mladých čtenářů. K tomu však jen víceméně přihlédl.

Je ovšem pozoruhodné, že ani autor doslovu, jemuž editor v závěru ediční poznámky jmenovitě děkuje, Jareše na nástrahy jeho edičního počínání neupozornil. Vždyť například i v knize Františka Buriánka *Generace buřičů*, kterou Ondřej Slačálek v doslovu s rafinovanou nepřímostí zmiňuje, se v jedné poznámce, citující Ivana Olbrachta, dočteme: „... večer přišla skupina dělnických chlapců a dívek s mandolinou a zpívala nám revoluční písně. První byla Šrámkova parafráze ‚Dubinušky‘, druhou jeho překlad ‚Milion Paží‘“. Ale ono se zase není moc čemu divit, když se autor doslovu v kratičké pasáži věnované konečně i té poezii zaměřil na adjektivum plebejský (na dvou stránkách ho tu máme pro lepší zapamatování pětkrát) a poezie se mu scvrkla na citaci „básníkožrouta“ Haška. Kdyby nám nezamlčel, že Hašek vystavil kritice své vlastní verše, mělo by to snad nějakou váhu. Takto vidíme možná nezamýšlené, možná účelové, lepšímu efektu uzpůsobené interpretační zjednodušení. Takový akademický plebejský dvojhlas se nás tu rozezvučel.

Tolik tedy k lidové tvořivosti jednoho akademického editora při práci na antologii České anarchistické a sociální poezie a plodné spolupráci zasvěcených odborníků. Do četby dalších čísel sbírky se pustíme někdy později.

Sejděm se, bratři, v předpeklí! Antologie. Česká anarchistická a sociální poezie, dybbuk, Praha 2022. Vybral, uspořádal a edičně připravil Michal Jareš. Doslov napsal Ondřej Slačálek. Edice Opium poezie, svazek 8. (–KD–)

POSTAZTAA ZIN

Podporujte lokální ziny, ony vám to bohatě vrátí. Třeba přímou donáškou až do domu a příslibem zajímavého počtení. Podmínkou samozřejmě je, že byste měli mít alespoň trochu podobný zájem jako autor či autoři. V případě *Postaztaa Zinu*, který vyšel v půlce listopadu, byla tato podmínka pro mne splněna, a tak jsem ho záhy přelouskal na přesáčku celý, takže na úplném konci nezástal žádný neotočený list, jak by řekla Bára v podcastu o Harrym Potterovi.

Pokud vám název nic neříká, není divu, jde o první, a doufám, že ne poslední, číslo od dřívějšího spoluvydavatele plzeňského zinu *Kawakamiho rýže*. A je to právě ten druh zinu, v nichž můžeme sledovat autorova nadšení i zklamání, pochybování o sobě i okolí, boj s otázkou „má to cenu?“, na niž nám už skutečnost, že držíme v ruce zin, odpovídá, že ano. Na autorovo přemítání, zda vůbec někoho zajímá, když píše o tom, co dělá ve volném čase, odpovím, že zajímá. Jenže je to závislé od obsahu a formy. Záleží samozřejmě na čtivosti textů, s čímž podle mne nemá *Postaztaa Zin* nejmenší problém. A co se týče témat, nemusíte být vůbec sami cestovatelé, abyste si s chutí přečetli vyprávění druhých, nemusíte být crust-punkoví nadšenci, abyste se ze zájmem začali do rozhovoru s nějakou kapelou (osobně mám rád rozhovory, které jsou o muzice vlastně jen okrajově). Podobné ziny pak mají dva okruhy čtenářů a čtenářek, které se zároveň do značné míry prolínají. Jednak ty lokální a pak ty z nadregionální komunity dané subkultury. Zin je forma média, kde nemůžete okamžitě vztekle reagovat na první větu, jako je to na sociálních sítích, kde komunikace vede spíše k neochotě pochopit. Když už máte zin v ruce, zpravidla si přečtete celý text a máte čas na přemýšlení, na empatii, na utváření vlastního postoje. A i v tomto ohledu je *Postaztaa Zin* nápomocen v tom, že autor vlastní postoje nevnučuje jako pravdy, naopak sám vznáší pochybnosti, ptá se a hledá. To je i důvod, proč s ním tak rád diskutuji, když se potkáme.

A co tedy naleznete uvnitř? Pár úvah pro začátek střídá masivní rozhovor se členem plzeňského kolektivu Food not Bombs, který dává nahlédnout do toho, jak skupina funguje a jaký obrovský záběr má. „Dynamika fungování kolektivu se zrodila za těch 10 let spontánně a funguje dobře. Jsou v ní implementovány všechny zásady a víze, se kterými jsme do toho na začátku šli – totiž dobrovolnost, antiautoritářství, anarchistický kolektivismus.“ Jako asi jediný z českých kolektivů FNB se ten plzeňský občas účastní také jednání s místními politiky ohledně situace lidí bez domova, i když město pořád hodně hraje na zásluhovost a represí a chybí politická vůle k větším než kosmetickým změnám. Dalším rozsáhlým materiálem je blok textů o situaci v Myanmaru po puči, který tam 2. února 2021 provedla armáda a proti němuž se zvedla mohutná vlna odporu. K ní se přidali také místní punkeři, v čele s kapelou Riot Rebel. Ta má mj. Ivi podíl na rozjetí aktivít Food not Bombs v zemi, jejichž rozsah je vskutku ohromující.

Moc mě bavily cestovatelské deníky. Při tom londýnském jsem si mohl osvěžit vlastní vzpomínky na britskou metropoli. Při čtení eskapád během rumunského vandru na Rodnu a Fagaraš mi zas stále vyskakovaly v hlavě úryvky Tukanova slamu „Čtyři Češi na Fagaraši“. Nechybí reporty z koncertů a festivalů a samozřejmě rozhovory s kapelami. Můžete si přečíst odpovědi na otázky kladené např. plzeňské kapele Lili x Elbe, která mj. stála za sérií DIY koncertů „U Toutatise“ v improvizovaném prostoru zkušebny v Plzni na Roudné; polským Skorup/a; Švédům z Vicious Irene. Dál je tu překlad rozhovoru s americkou kapelou Iconoclast či interview s chodskou partou Related Crew.

Věřím, že každý si něco najde. Je jen otázka, zda už není všech 80 výtisků pryč.

Postaztaa Zin. 60 stran A5. „Neplať víc než pade.“ K sehnání na rumbo.viky@seznam.cz. (-VA-)

NEUVOLNILO SE NIC A NIC SE NEUVOLNÍ

Uprostřed léta jsem si na Fluff festu zakoupil brožuru *Neuvolnilo se nic a nic se neuvolní* s podtitulem *Příběh boje za právo na bydlení ve Varnsdorfu*. Byla ještě teplá, jak se říká. Publikaci věnovanou ženám z Varnsdorfu vydala skupina RFK. Za touto zkratkou se skrývá křesťansko-feministické ekumenické uskupení, které se vymezuje vůči propojování církevní hierarchie, patriarchálních pořádků a kapitalismu a feminismus chápe jako solidaritu se sociálně slabšími, utlačovanými a skupinami, jejichž hlas není slyšet.

Na jednu stranu musím přiznat, že náboženství ve mně vzbuzuje značnou nedůvěru, jelikož víra často zatemňuje rozum, bohové bývají zvinnitřením společenských hierarchií a nežádka se stávají nástrojem mocenské manipulace. Na druhou stranu přiznávám, že život v anarchistické společnosti si umím představit spíš s otevřenou, sociálně zaměřenou křesťankou než s dogmatikem, který se bude tisíckrát bít do prsou, že je anarchist. K mé smůle se ale v mém okolí nikdo z RFK nenachází, takže jsem neměl zatím příležitost v nějakém osobním rozhovoru blíže zjistit, jak to s tím křesťanským feminismem vlastně je.

Trochu nápomocná mi byla ale zmíněná brožura. Díky ní jsem mohl poznat RFK v akci. A hned na začátek musím vyzdvihnout to, co považuji za inspiraci pro anarchistické hnutí, u kterého mi takový přístup dlouhodobě chybí. Nejde totiž jen o to, udělat nějakou akci, někde se angažovat, vykřiknout pár hesel a jít dál. Abychom se někým pohnuli, dostali zpětnou vazbu a v případě potřeby měli možnost se kdykoli vrátit ke zkušenostem a poznatkům, které jsme my nebo aktivistky a aktivisté před námi získali, je třeba dělat dílčí závěry, přijít s novými otázkami, zkušenosti nějakou formou uchovat...

Brožura popisuje zapojení skupiny RFK do boje o právo na bydlení pro rodiny z varnsdorfského sídliště na ulici Kovářská, které se v lednu 2020 ocitly de facto na ulici za nečinného přihlížení radnice (v čele s křesťanským starostou). Aktivistky zůstaly v kontaktu s postiženými rodinami delší dobu, ty si nakonec musely pomoci samy či za přispění solidárních lidí, kteří sami neměli zrovna na rozdávání.

Na stránkách publikace tak mimo jiné naleznete seznámení s bytovou politikou v ČR a v samotném Varnsdorfu; popis zapojení RFK v případě vystěhovaných rodin; příspěvek evangelického faráře Šimonovského, který se v pomoci rodinám také angažoval; text o právních rozměrech diskriminace s přihlédnutím k dění ve Varnsdorfu; rozhovory s jednou z vystěhovaných a s lidmi, kteří nechali některé vystěhované bydlet u sebe.

Aktivistky RFK konstatují, že „nejsilnějším dojmem, který si z našich setkání odnášíme, je obrovská míra odvahy a snahy si vzájemně pomoci, především mezi místními ženami. (...) V našich silách bylo pokusit se apelovat na místní orgány, aby se staraly o životní podmínky svých obyvatel, a zajistit alespoň omezenou materiální pomoc. I když jsme často frustrované z toho, že nemůžeme udělat víc, pevně věříme, že měla naše činnost přínos, alespoň na rovině emocionální podpory.“

Vedle reflexe své konkrétní aktivity formou brožury uspořádaly RFK několik měsíců po jejím vydání besedu nad jejím obsahem. Nestálo by za to podobné reflexe vlastních aktivit dělat častěji?

Neuvolnilo se nic a nic se neuvolní. Příběh boje za právo na bydlení ve Varnsdorfu. 48 stran A5 + 8 stran přílohy s kolážemi. K sehnání v Roleta39. (-JK-)

BURIČ 6/2023

Časopis *Burič* začal vycházet v roce 2021 a za ten rok vyšlo neuvěřitelných pět čísel. V roce 2022 se naprosto odmíchl, naštěstí šlo však jen o delší pauzu. S radostí jsem tedy přivítal, když koncem letošního února vydala anarchistická informační skupina AlterNative šesté číslo. Navíc v úvodníku jsou další čísla příslibena.

Už po prvním prolistování je patrné, že je „šestka“ složena především z překladů. Je to ale trochu škoda. Přeci jen je *Burič* jediný anarchistický časopis, který vychází na Slovensku, proto mi bylo tak trochu líto, že se na jeho stránkách nedozvím také něco víc o tom, co se děje právě tam. Za více jak rok od předchozího čísla jistě bylo o čem psát. Ale abych nebyl nespravedlivý, je třeba zmínit dva reporty z diskusních večerů – jeden v prostorech infoshopu a archivu radikální literatury Malatesta spojený s dopisováním vězným anarchistům a druhý na téma „Co se stalo s anarchisty na Slovensku“, jenž se konal v kulturně-komunitním centru Diera do sveta v Liptovském Mikuláši. Podobně je trochu škoda, že tu není více původních textů. Určitě to nebude tím, že by anarchistky a anarchisté na Slovensku neměli co říci.

Ale pryč od toho, co v čísle není, k tomu, co v něm je. Historická ohlédnutí připomenou Mujeres Libres, ženskou anarchistickou organizaci ze Španělska 30. let, slavného italského anarchistu Luigiho Fabbriho (1877–1935) či ideový přínos Michaela Bakunina. Něčím mezi historií a teorií by se dala označit kapitola z Kropotkinovy knihy *Buričovy řeči* věnovaná revolučním vládám – tak jak je mohl

hodnotit na základě zkušeností doby, v které text psal. Teoretickým článkem, který se věnuje anarchistické organizační praxi, je pokračování studie „Anarchismus a politika afinitních skupin“ od Francise Dupuis-Dériho. Je dobré zamyslet se s autorem nad tím, jak přátelství a blízkost mohou ovlivňovat způsoby organizování se. Další text se ve vztahu k anarchismu zabývá důležitostí principu solidarity. „Pro anarchisty je vzájemná pomoc základním rysem lidského života, je to zdroj síly i spokojenosti a základní předpoklad plnohodnotné lidské existence.“

Nakonec jsem si nechal článek „Etické otázky, etické spotřeby“, který na několika místech plave na vodě. Prvně „etická spotřeba“ je neutrální pojem a je třeba brát v potaz zejména motivace, které do něj vstupují. Může nabývat jak poloh jednoho z životních stylů nabízených v rámci kapitalismu, tak protikapitalistických a pokud možno mimokapitalistických tendencí. Je poněkud odvážné tvrdit, že ona první podoba je pacifikátorem vzdoru. Pokud někde protikapitalistický vzdor není, těžko ho pacifikovat. Přesto s poselstvím nutno souhlasit – bez aktivního antikapitalistického postoje je „etická spotřeba“ plácáním do vody, může být v dílčích aspektech přínosná, avšak společnost jako celek etičtější nedělá.

Těším se na další čísla.

Burič č. 6/2021. 161% informačný občasník. 40 stran A5. Kontakt: buric[a]riseup.net. Ke stažení na zdola.org. (-jk-)

BĚLORUSKÝ VEČER V BRNĚ

Roku 2010 zatkli běloruští fízlové anarchistu Ihara Aliněviče. Prošel trýznivou vazbou a byl odsouzen na osm let vězení. Dost možná jej znáte spíš pod jménem, které nesl jeho vězeňský deník, publikovaný v roce 2014 i u nás ve spolupráci Anarchistické federace (AF) s Antifašistickou akcí. Igor Oliněvič: *Jeđu do Magadanu*. Věřím, že jste o knize slyšeli, jde asi o jednu z nejznámějších současných knih ze země trýzněné bramborovým diktátorem Lukašenkem.

Nynější druhé vydání nese prve zmíněnou podobu jména. Je bělorusky, v původním jazyku regionu a řeči opozice, ne režimní ruštině. Jíž je, paradoxně, psán Iharův původní text. Smutných paradoxů je ale v dnešním příběhu více. Teď, kdy se můžeme radovat, jak na dávno vyprodanou knihu navázalo aktuální, i graficky zbrusu nově vyladěné vydání, je autor opět ve vězení. Opět za odpor proti režimu, tentokrát na šílených 20 let.

A ve stejné době brněnské Divadlo 3+kk dvakrát reprízovalo svou adaptaci Iharova vězeňského deníku pod plným názvem *Jeđu do Magadanu: Nevěř, neboj se a nepros*. Jde o silně autorské, dílem experimentální zpracování už v základu dojemného textu, režirované Adamem Steinbauerem a provedené jediným hercem s příležitostným využitím publika. Tolik jsem věděl, když jsem plný zvědavosti mířil do Brna nejen na představení, ale i doprovodnou debatu „Role anarchistického hnutí v běloruském boji za svobodu“.

Výsledek byl mnohem bohatší. Na sklepní scéně zprostředkoval svébytné vcítění se do Iharových zkušeností nejen s vazební věznicí Amerikanka, ale i všeobecnou atmosférou tísně, paranoie a velmi křehké naděje v atmosféře totality. O samotném průběhu představení prozradím co nejméně – překvapení je v něm součástí zážitku.

Ihar tu opravdu „nevěří a neprosí“. A se strachem – i ničivým vlivem věznění na rozum – urputně bojuje. Mimochodem i jednou z nejsilnějších scén, které jsem v jakékoli formě umění viděl za opravdu dlouhou dobu. Vazba tu dusí bezčasí a brutální realitu propojuje se surreálnou variací na fantasy LARPy, jakých se Ihar účastnil kdysi, mimo zdi Amerikanky. Nadpřirozené stvůry se v kulisách holých sklepních stěn střídají s těmi nejstrašnějšími, lidskými monstry v uniformách. Světlo, hudba i podzemní odér vtahuje přímo do malého, ale zásadního boje obyčejného člověka proti moci.

Samojediný herec Mark Kristián Hochman si ale zaslouží uznání nejen za místy opravdu drtivou roli, nýbrž i grácií, se kterou dle důmyslného scénáře atmosféru zničehonic odlehčí změnou polohy, nadsázkou, rozbitím „čtvrté zdi“ nebo uměřeným zapojením diváctva. Díky tomu se scéna nepropadá do bezútěšné tmy a udržuje se určitý nadhled.

I tak jsem odcházel bez nadsázky dojatý – nejen proto, že jedny z posledních slov patřily mé oblíbené pasáži z předlohy, pojednávající o vyrovnání se s pocitem beznaděje i strachem. Divadlo 3+kk nám zkrátka přineslo zkušenost hodnou jedině doporučení. Další dvě reprízy se konají začátkem dubna. Kdo ví, možná na nich bude ke koupi ještě pár kusů nového vydání *Jeđu do Magadanu*, které jsme do divadla dopravili.

Sotva jsme stačili vydýchat dojmy z představení, byl čas na debatu. Před asi třiceti lidmi v ní zasedla běloruská anarchistka Nika a (přes videohovor) další bojovnice proti Lukašenkovi, Kryscina Šyjanok z Kanceláře demokratických sil Běloruska v Česku. A tedy má maličkost za AF. I když jsem se cítil trochu nepatřičně z toho, že mám debatovat s lidmi, kterých se téma osobně dotýká, vyšlo to skvěle – i zásluhou moderátorky Lucie Čejkové.

Nika s Kryscinou zajímavě a dopodrobna popsaly podobu i kontext protestů. Dozvěděli jsme se například o sebeorganizaci sousedů, významné roli žen i limitech celého hnutí. Hlavně Nika zdůrazňovala, že protestní vlna byla sice anarchická a neřízená shora, ale trpěla představou, jak stačí v dostatečném počtu vyjít do ulic a mít pravdu, aby diktátor padl.

Pozoruhodná byla i poznámka o prakticky neexistující bezpečnostní kultuře mezi protestujícími – v kontrastu k běloruským anarchistům, kteří sice měli „know-how“, ale ne adekvátní počty. Obě aktivistky jinak potvrdily, že anarchistické hnutí je v Bělorusku svou houževnatostí silou, již sice asi nelze přeceňovat, ale počítá se s ní.

Vyposlechli jsme také, že je české hnutí v Bělorusku poměrně známé tím, že se o tamější situaci zajímá, pořádá solidární akce a snaží se přispívat na pomoc stíhaným. To se hezky poslouchalo, dokud mi nedošlo, jak je to vlastně trochu smutné. I v Evropě jsou v rámci jednotlivých zemí hnutí, která jsou určitě početnější (a bohatší!) než naše, a mohla by jistě pomáhat účinněji než my.

Přišlo mi férové přiznat, že naše kapacity podpory jsou nyní vyčerpány na maximum směrem k Ukrajině – byť jsme v rámci minulého roku financemi i informováním podporovali také přátele v Bělorusku a Rusku. A na válku se debata samozřejmě stočila. Zopakoval jsem dlouhodobý postoj AF, podle kterého je třeba maximálně pomáhat ukrajinským antiautoritářům v rovině humanitárních i sebeobránných aktivit a neuvíznout v pasti neúčinného papouškování prázdných hesel. Putinův Z-fašismus musí být odražen – a pokud to nejde jinak, tak i ozbrojeným bojem. Jakkoli takové stanovisko někdy na sociálních sítích budí (pro mě nepochopitelné) pobouření, zde se setkal se souhlasem.

Kryscina i Nika ostatně hovořily o Lukašenkově snaze vykořenit běloruskou kulturu, respektive o „rusifikaci“ země totalitním režimem, poplatným Moskvě. Byla to bezprostřední a silná výpověď o kremelském kolonialismu, pro který je nepřítelem jakákoli nezávislost včetně například výše zmíněné běloruštiny.

I když mi téma není neznámé, až při poslechu obou Bělorusek jsem plně pochopil, proč bylo důležité použít v druhém vydání *Jeđu do Magadanu* běloruská jména pro všechny krom Lukašenka. Můžeme si stokrát – správně – říkat, že je nacionalismus zlo, ale jako ve všem, i zde si udržme rozlišovací schopnost. Prostou snahu ubránit svou kulturu před totalitními svinstvy nejde srovnávat s agresivním národovectvím. I třeba Kurdové pronásledovaní Tureckem by mohli vyprávět.

Na přetřes přišly také šance na pád režimu. Nika s Kryscinou se shodly, že ač probíhá snaha budovat v zahraničí funkční opozici a existují plány pro případ rozhodujícího střetu s režimem – údajně i se zapojením anarchistů –, vyhlídky jsou dost nejasné. Asi poprvé jsem se zde setkal s přímo vyřčenou obavou, že v případě smrtelného ohrožení Lukašenkova režimu může přijít asi cokoli, včetně pokusu o úplnou okupaci Ruskem. Budoucnost je jako vždy nena-psaná. Držíme Bělorusům všechny palce, ať ji dokáží sepsat slovy svobody, rovnosti a solidarity.

Debata se nad očekávání natáhla, ale byla fajn. Chápu, že pro přítomné mohlo být dost náročné udržet pozornost skoro do jedenácti večer, nicméně zajímavost obsahu alespoň pro mě jasně přebila únavu. I zásluhou moderátorky, kladoucí chytré otázky a poskytující prostor hlavně pro přímé zkušenosti hostek.

V součtu s předchozím programem šlo o hutný běloruský večer, za který si pořádající divadelníci zaslouží velký respekt. Je vidět, že pro ně nejde zdaleka jen o umělecky zajímavé téma, ale srdeční záležitost a věc skutečné solidarity. Na místě ostatně šlo přispět Anarchistickému černému kříži Bělorusko, ať už do kasičky či speciálním benefičním vstupným.

Co dodat? Přejí spoustu úspěšných představení, inspirace a zájmu publika – díky!

Ihar Aliněvič: *Jeđu do Magadanu. Vězeňský deník anarchisty*. Vydalo Nakladatelství Anarchistické federace v roce 2022 (2. vydání), grafická úprava a obálka Jana Anna Cholvadt, rozměry 13×18,2 cm, 241 stran, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 250 Kč (v distribuci AF 220 Kč). K sehnání na obvyklých distribučních místech nebo v e-shopu Roleta39. (-vc-)

**NAKLADATELSTVÍ ANARCHISTICKÉ FEDERACE
ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE**

2/22 ANARCHISTICKÁ STRATEGIE

Hranice aktivismu • P. Gelderloos:
Ekosystémy vzpoury • Hledání anarchistické politiky (ii) • Nadia C.: Tvoje politika je kurva nudná • Boj o park Gezi po 9 letech • L. Akai: Deník anarchistky • Dvě výročí E. Armanda (1872–1962) • W. Price: Malatesta o válce a národním sebeurčení • A. Rautiainen: Mylné představy o imperialismu • Anarchisté a válka na Ukrajině • Na okraj jednoho prohlášení • Odešel Václav Tomek

1/22 VZDOR INVAZI

Válka a anarchisté: antiautoritářský pohled na Ukrajinu • AF: Proti invazi, avšak bez pokrytectví • Společně proti válce? • Mír Ukrajině, svobodu Rusku • Běloruský anarchista na Ukrajině • J. Gondáš: Mimo zákon • Policie usvědčena ze lhaní • Antonio Soto a povstání v Patagonii • Chilské feministky jsou odkazem budoucnosti • 58 dní houževnatého odporu Afrínu • Nejsme v bezpečí, dokud nebudeme v bezpečí všichni!...

2/21 PAŘÍŽSKÁ KOMUNA

V. Damier: Revoluční komuny roku 1871 • Komunální přepych • P. Kropotkin: Deset let Pařížské komuny • Chronologie Pařížské komuny • Louise Michel před soudem • Ohlas Komuny v Čechách • Jak jsem se nestal informátorem • N. Chomsky: Je jednodušší představit si konec světa než začátek kapitalismu • Anarchistická federace Gran Canaria • Zabíjet a lhát • Nekrology a vzpomínky • Finanční podpora od AF...

KOMIKSOVÁ EDICE

SV. 5 LIKVIDÁTOR

SV. 6 SBOHEM, BATMANE

**SABATÉ — MĚSTSKÁ GUERILLA VE ŠPANĚLSKU
MARIKANSKÝ MASAKR**

ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA 1990—2013

DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU

NEVIDITELNÉ VRAŽDY

ŽIDOVŠTÍ ANARCHISTÉ V NEW YORK CITY

ZÁPISKY ANTIGLOBALISTY

PO STOPÁCH ADAMITŮ

ANARCHISMUS V PALESTINĚ A IZRAELI

DENÍK KONFIDENTA

PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA

KÁCHA IN MEMORIAM

MALATESTA (ŽIVOTOPISNÉ POZNÁMKY)

PÁSKOVÉ A CHULIGÁNI

PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ

OCELOVÉ STOLETÍ

NAŠE LUZA, JEZUITÉ A DIPLOMATÉ

STATĚ O REVOLUCI

(ČESKY O UDÁLOSTECH V BĚLORUSKU)

ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY

ANARCHIE FUNGUJE

VZPOMÍNKY ANARCHISTKY

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

A PÍSNIČKA

ANARCHISTICKÁ ETIKA

JEDU DO MAGADANU

RICARDO FLORES MAGÓN

MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY A ANARCHISTY

AKTUÁLNÍ PŘEHLED O VŠECH VYDANÝCH PUBLIKACÍCH

A DALŠÍCH MATERIÁLECH, STEJNĚ JAKO SEZNAM

DISTRIBUČNÍCH MÍST NALEZNETE NA WEBOVÉ STRÁNCE

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ